

Ontwikkeling waterschapslasten in de periode 1998-2012

dr. C. Hoeben

rijksuniversiteit
 groningen

COELO

Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden

Ontwikkeling waterschapslasten in de periode 1998-2012

Corine Hoeben

COELO
Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
Faculteit Economie en Bedrijfskunde
Rijksuniversiteit Groningen
www.coelo.nl

COELO-rapport 10-3
2010

ISBN 978-90-76276-618

© COELO, Groningen, 2010

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming. Aan het verzamelen en het verwerken van de gegevens voor deze uitgave is de grootst mogelijke zorg besteed. Iedere aansprakelijkheid voor de gevolgen van activiteiten die op basis van deze gegevens worden ondernomen wordt echter afgewezen.

Inhoud

Managementsamenvatting	7
0 Voorwoord	17
1 Inleiding	18
1.1 Algemeen	18
1.2 Vraagstelling	19
1.3 Werkwijze	20
2 Waterschapsheffingen	23
2.1 Algemeen	23
2.2 Waterschapsheffingen vóór 2009	23
2.3 Heffingen vanaf 2009	25
2.4 Gevolgen nieuwe financiering	26
3 Tariefontwikkeling vanaf 1998	28
3.1 Algemeen	28
3.2 Tariefontwikkeling van 1998 tot en met 2009	28
3.3 Ontwikkeling per profiel	39
3.4 Conclusie	60
4 Opbrengstontwikkeling 1998-2012	62
4.1 Opbrengstontwikkeling per belastingcategorie	62
4.2 Opbrengstontwikkeling per taak	74
4.3 De rol van reserves	79
4.4 Verwachte opbrengstontwikkeling	81
4.5 Conclusie	84
5 Lastenverdeling per waterschap	86
5.1 Algemeen	86
5.2 Achtergrond kostentoedeling	86
5.3 Kostentoedeling en opbrengstverdeling	90
5.4 Ontwikkeling van 2008 op 2009 voor alle heffingen en groepen belastingbetalers	98
5.5 Conclusies	104
6 Conclusies	105
6.1 Vraagstelling	105
6.2 Ontwikkeling van de tarieven	105
6.3 Ontwikkeling lasten belastingbetalers	106
6.4 Ontwikkeling opbrengsten	108
6.5 Ontwikkeling lastenverdeling	109

5

COELO

Ontwikkeling waterschapslasten 1998-2012

Literatuur	110
Bijlage 1 Methode en verantwoording	111
Bijlage 2 Vergelijking met het evaluatierapport	113
Bijlage 3 Gegevens per waterschap	117

6

COELO

Ontwikkeling waterschapslasten 1998-2012

Managementsamenvatting

Achtergrond

Dit rapport onderzoekt de ontwikkeling van de waterschapslasten in de periode 1998 tot en met 2012. Het rapport is opgesteld naar aanleiding van de evaluatie van de Wet modernisering waterschapsbestel. In de evaluatie wordt nagegaan in hoeverre de lastenontwikkelingen als gevolg van het effectief worden van de Wet modernisering waterschapsbestel in 2009 overeenkomen met de ontwikkelingen die worden voorzien in de Memorie van Toelichting bij die wet. Om een correcte vergelijking te maken tussen de ontstane ontwikkelingen was het nodig om in het evaluatierapport diverse correcties uit te voeren voor veranderingen die hebben plaatsgevonden sinds het opstellen van de betreffende Memorie van Toelichting.¹ De door de belastingbetaler ervaren ontwikkelingen verdwijnen hierdoor echter uit zicht.

Dit rapport geeft een beeld van de lastenontwikkeling zoals deze is ervaren door de belastingbetaler. Wij plaatsen de lastenontwikkelingen van 2008 op 2009 in een breder perspectief door ook de ontwikkelingen vóór 2008 te analyseren.

Vraagstelling

De volgende vragen komen in het onderzoek aan de orde:

1. Hoe zijn de waterschapstarieven veranderd in de periode 1998 tot en met 2009?
2. Welke veranderingen hebben plaatsgevonden in de bedragen die belastingbetalers kwijt zijn in de periode 1998 tot en met 2009?
3. Hoe ontwikkelen de opbrengsten uit de waterschapsheffingen zich in de periode 1998 tot en met 2009 en hoe zal deze ontwikkeling zijn tot 2013?
4. Welke verandering is in de periode 1998 tot en met 2009 te zien in de bijdrage van de verschillende groepen belastingbetalers aan de totale belastingopbrengst?

Methode

Voor het onderzoek zijn gegevens gebruikt die zijn verzameld door het CBS, COELO, de vereniging van directeurs van de waterschappen, ABF en het CPB. In het

---

¹ De Memorie van Toelichting is opgesteld in 2004, de Wet modernisering Waterschapsbestel werd van kracht in 2008. Daarom wordt in de evaluatie onder meer gecorrigeerd voor de opbrengstontwikkeling sinds 2004 en de veranderende waardeverhouding tussen woningen en niet-woningen. Ook zijn er na 2004 verschillende amendementen aangenomen die gevolgen hadden voor de lastendruk van de belastingbetaler. In de evaluatie van de Wet modernisering Waterschapswet is hier voor gecorrigeerd.

onderzoek wordt gekeken naar ontwikkelingen in de periode vanaf 1998. Er waren in 1998 veel meer waterschappen dan in 2009. Om de verschillende ontwikkelingen in beeld te brengen zijn gewogen gemiddelde tarieven en bedragen berekend. De opbrengsten zijn gesommeerd voor de waterschappen die via een herindeling tot stand zijn gekomen. Verder geldt dat de tariefstructuur binnen een waterschap complex kan zijn doordat een waterschap een taak soms niet in het hele waterschapsgebied uitvoert (taakgebieden voor wegenbeheer bijvoorbeeld) of doordat een waterschap het belang van een taak groter acht in bijvoorbeeld lager gelegen gebied dan in hoger gelegen gebied. In deze gevallen gaan wij uit van gewogen gemiddelde tarieven.

Door geldontwaarding zijn de tarieven uit eerdere jaren niet zo maar te vergelijken met die in 2009. Er is daarom gecorrigeerd voor inflatie: alle tarieven zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009.

Los hier van geldt dat de grondslag voor de omslag gebouwd, de woz-waarde, sterk is gestegen in de onderzochte periode. Waterschappen hebben de tarieven van de omslag gebouwd bijgesteld op basis van de ontwikkeling van de woz-waarde: een hogere woz-waarde betekent, als al het overige gelijk blijft, lagere tarieven voor de omslag gebouwd. Om de tarieven van de omslag gebouwd over de jaren te vergelijken hebben wij deze gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarden per waterschap.

Resultaten

Het doel van dit rapport is om de lastenontwikkeling van 2008 op 2009 door het van kracht worden van de Wet modernisering waterschapsbestel in een breder perspectief te zetten.

Tarieven

Wij analyseren steeds eerst de ontwikkelingen vóór 2008 en kijken dan wat er veranderde van 2008 op 2009. Allereerst gaan wij na hoe de *tarieven* van de waterschapsheffingen zijn veranderd in de onderzochte periode. Tabel 1 geeft een overzicht van de gemiddelde tarieven en ontwikkeling tussen 1998 en 2008 en 2009, voor zo ver bekend. Door gebrek aan voldoende gegevens is het niet mogelijk gebleken de gemiddelde omslag gebouwd te berekenen voor eerdere jaren dan 2000.

De *verontreinigingsheffing* wordt betaald door huishoudens en bedrijven en is een tarief per vervuilingseenheid. Dit tarief stijgt gemiddeld in Nederland met 1 procent per jaar tussen 1998 en 2008 (van 52 euro in 1998 naar 58 euro in 2008, prijspeil 2009). In 2009 wordt de verontreinigingsheffing vervangen door een *zuiveringsheffing*. Doordat er minder kosten worden gedekt uit de opbrengsten van de zuiveringsheffing dan uit de opbrengsten van de oude verontreinigingsheffing is het gemiddelde tarief van de zuiveringsheffing in 2009 12 procent lager dan het tarief van de verontreinigingsheffing in 2008.

Tabel 1 Gemiddelde tarieven en ontwikkeling van de waterschapsheffingen (prijspeil 2009)

	Tarieven (euro's)				Jaarlijkse		
	1998	2008	2009	2010	stijging 1998- 2008 (%)	Stijging 2008- 2009 (%)	Stijging 2009- 2010 (%)
Verontreinigings/ zuiveringsheffing (per vervuilingseenheid)	52	58	50	51	1,0	-12	2,1
Ingezetenenheffing	28	43	60	62	4,5	40	3,5
Gebouwd (% woz- waarde)		0,0208	0,0256	0,0253		24	-1,3
Ongebouwd (per hectare)	55	56	51	54	0,1	-8	5,5

De tarieven en ontwikkeling van de omslag gebouwd zijn gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde, zie bijlage 1. Doordat een aantal gegevens niet bekend is, is het niet mogelijk om de tarieven van de omslag gebouwd vergelijkbaar te maken voor jaren vóór 2000. In 2000 is het tarief 0,0147 procent van de woz-waarde. De gemiddelde jaarlijkse stijging van 2000 op 2008 is 4,4 procent.

De *ingezetenenomslag* stijgt tussen 1998 en 2008 gemiddeld in Nederland met 4,5 procent per jaar, van 28 euro in 1998 tot 43 euro in 2008 (prijspeil 2009). In 2009 is de ingezetenenomslag vervangen door een ingezetenenheffing. Het gemiddelde tarief van de ingezetenenheffing is in 2009 gemiddeld 60 euro, dat is 40 procent hoger dan het tarief uit 2008. In 2010 stijgt het tarief verder met 3,5 procent (bijna 2 euro). De gemiddelde jaarlijkse stijging tussen 1998 en 2010 is 7,0 procent.

Het tarief van de *omslag gebouwd* is tussen 2000 en 2008 jaarlijks gemiddeld met 4,4 procent gestegen, van 0,0147 procent van de woz-waarde in 2000 tot 0,0208 procent van de woz-waarde in 2008 (prijspeil 2009). Bij de berekening van dit percentage is rekening gehouden met de ontwikkeling van de woz-waarden, de grondslag van dit tarief. De waarde van woningen en niet-woningen is in de onderzochte periode veranderd en waterschappen hebben hun tarieven aangepast aan de waardeontwikkeling. In 2009 wordt de omslag gebouwd vervangen door een heffing gebouwd. Deze is gemiddeld in Nederland 24 procent hoger dan de omslag gebouwd. In 2010 daalt het tarief ten opzichte van 2009 met 1,3 procent tot 0,0253 procent. De gemiddelde jaarlijkse stijging van 2000 op 2010 is 5,5 procent.

Het tarief van de *omslag ongebouwd* stijgt tussen 1998 en 2008 gemiddeld met 0,1 procent per jaar in heel Nederland. In 17 waterschappen daalt het tarief tussen 2000 en 2008 (gecorrigeerd voor inflatie). Het tarief van de nieuwe heffing ongebouwd die vanaf 2009 wordt geheven is gemiddeld 8 procent lager dan het tarief in 2008. In 2010 stijgt het tarief met 2,80 euro (5,5 procent). De gemiddelde jaarlijkse daling tussen 1998 en 2010 wordt hierdoor gemiddeld 0,1 procent per jaar.

Box 1. Overzicht van de groepen belastingbetalers (profielen) waar wij de lasten ontwikkeling voor na gaan (per jaar woz-waarde 2008)

Profiel 1 - huurwoning met éénpersoonshuishouden
Profiel 2 - huurwoning met meerpersoonshuishouden
Profiel 3 - koopwoning, woz-waarde 200.000 euro, éénpersoonshuishouden
Profiel 4 - koopwoning, woz-waarde 200.000 euro, meerpersoonshuishouden
Profiel 5 - koopwoning, woz-waarde 600.000 euro, meerpersoonshuishouden
Profiel 6 - agrarisch bedrijf 25 ha, woz-waarde 240.000 euro en 3 vervuilingseenheden
Profiel 7 - natuurterrein 1000 ha
Profiel 8 - niet-agrarisch bedrijf, woz-waarde 2,4 mln. euro en 10 vervuilingseenheden
Profiel 9 - niet-agrarisch bedrijf, woz-waarde 12 mln. euro en 450 vervuilingseenheden

De ontwikkelingen blijken voor elk tarief sterk te verschillen tussen de waterschappen. Wanneer gemiddeld in Nederland sprake is van een stijging van het tarief kan het in individuele waterschappen zijn dat het tarief in dezelfde periode is gedaald.

Bedrag per profiel

Huishoudens, bedrijven en grondeigenaren betalen vaak meerdere waterschapsbelastingen. Er zijn daarom profielen ontwikkeld die worden gebruikt om de lastenontwikkeling voor deze groepen na te gaan (zie box 1).

De profielen 1 tot en met 5 hebben betrekking op *huishoudens*. Zij betalen tussen 2000 en 2008 een verontreinigingsheffing, ingezetenenheffing en (alleen profiel 3 tot en met 5) een heffing gebouwd. Al deze heffingen zijn in de betreffende periode gemiddeld in Nederland gestegen. Het bedrag dat de huishoudens in deze profielen gemiddeld betalen in Nederland is dus ook gestegen. Dit is te zien in tabel 2. De stijging is met gemiddeld 1,5 procent per jaar het kleinst voor huishoudens in profiel 2 (meerpersoonshuishouden in een huurwoning). Zij betalen in 2000 191 euro, in 2008 is dit 215 euro (prijspeil 2009). De stijging is het hoogst voor éénpersoonshuishoudens met een koopwoning die in 2009 een woz-waarde had van 200.000 euro (profiel 3) en een meerpersoonshuishouden in een koopwoning van met een woz-waarde 600.000 euro in 2009 (profiel 5). De gemiddelde stijging bedraagt voor beide gemiddeld 3,3 procent per jaar. Huishoudens in profiel 3 betalen in 2000 gemiddeld 114 euro en in 2008 147 euro, voor huishoudens in profiel 5 is dit gemiddeld 276 euro in 2000 en 357 euro in 2008 (prijspeil 2009).

Tabel 2 laat ook de lastenontwikkeling voor de huishoudens zien van 2008 op 2009. Profiel 2 (meerpersoonshuishouden in een huurwoning) betaalt gemiddeld een lager bedrag in 2009 dan in 2008. De stijging voor een meerpersoonshuishouden in een goedkoop huis (profiel 4) is lager dan de stijging voor een eenpersoonshuishouden in een zelfde huis (profiel 5). Het verschil in lastenontwikkeling tussen één- en meerpersoonshuishoudens is een gevolg van de nieuwe tariefstructuur.

Tabel 2 Gemiddelde bedragen en lastenstijging betaald voor huishoudens (profiel 1 tot en met 5, prijspeil 2009)

	Bedrag in euro's				Jaarlijkse		
	2000	2008	2009	2010	stijging 2000-2008 (%)	Stijging 2008-2009 (%)	Stijging 2009-2010 (%)
Profiel 1	85	100	109	112	2,0	9,4	1,9
Profiel 2	191	215	211	214	1,5	-2,3	1,8
Profiel 3	114	147	173	175	3,3	17	1,4
Profiel 4	220	263	274	278	2,3	4,2	1,5
Profiel 5	276	357	400	405	3,3	12	1,2

Dat zit zo. Het tarief van de nieuwe zuiveringsheffing is lager dan dat van de verontreinigingsheffing in 2008. Omdat meerpersoonshuishoudens hier drie keer zo veel voor betalen als eenpersoonshuishoudens is een daling van het tarief voor hen gunstiger dan voor eenpersoonshuishoudens. De overige tarieven (ingezetenenheffing en heffing gebouwd) stijgen. De hoogte van deze tarieven heeft echter geen directe relatie met de omvang van het huishouden.

Meerpersoonshuishoudens in profiel 2 en 4 hebben een voordeel door de daling van het tarief van de verontreinigingsheffing. Dit voordeel valt niet weg door de stijging van de overige heffingen. Pas wanneer een woning duurder wordt zoals in profiel 5 (een woning van 6 ton), wordt het voordeel teniet gedaan doordat het tarief van de heffing gebouwd sterk stijgt. In 2010 stijgen de gemiddelde bedragen voor al deze profielen.

Tabel 3 Gemiddelde bedragen en lastenstijging voor eigenaren van grond en voor niet-agrarische bedrijven (profiel 6 tot en met 9, prijspeil 2009)

	Bedrag in euro's				Jaarlijkse		
	2000	2008	2009	2010	stijging 2000-2008 (%)	Stijging 2008-2009 (%)	Stijging 2009-2010 (%)
Profiel 6	1.912	1.652	1.592	1.640	-1,8	-3,6	3,0
Profiel 7	67.561	56.865	2.973	2.994	-2,1	-95	0,7
Profiel 8	1.167	1.148	1.265	1.275	-0,2	+10	0,8
Profiel 9	27.053	28.823	26.547	26.945	0,8	-7,9	1,5

Profiel 6 en 7 hebben betrekking op *eigenaren van grond*. Profiel 6 (agrarisch bedrijf met opstallen) betaalt een omslag ongebouwd, een omslag gebouwd en een verontreinigingsheffing. Profiel 7 (natuurterrein) betaalt alleen de heffing ongebouwd. De belastingbetalers in profiel 6 (agrarisch bedrijf) zijn tussen 2000 en 2008 gemiddeld 1,8 procent per jaar minder gaan betalen. Eigenaren van natuurterreinen (profiel 7) zijn gemiddeld in Nederland 2,1 procent per jaar minder gaan betalen.

Van 2008 op 2009 daalt het bedrag dat profiel 6 gemiddeld betaalt met 3,6 procent. Voor profiel 7 (eigenaren van natuurterreinen) geldt dat het te betalen bedrag in alle waterschappen fors daalt. Dit komt doordat eigenaren van natuurterreinen van 2009 een afzonderlijk, veel lager tarief betalen (heffing natuur) terwijl zij tot 2009 nog hetzelfde tarief betalen als andere eigenaren van grond (omslag ongebouwd). In 2010 stijgen de lasten gemiddeld voor zowel het agrarische bedrijf uit profiel 6 als voor de eigenaar van een natuurterrein in profiel 7.

Profiel 8 en 9 hebben betrekking op *niet-agrarische bedrijven*. Profiel 9 is een groter bedrijf dan profiel 8 dat ook meer vervuuld water loost en daarom een hogere aanslag ontvangt voor de verontreinigings- en zuiveringsheffing. Gemiddeld zijn de kleinere bedrijven uit profiel 8 jaarlijks een lager bedrag gaan betalen (daling 0,2 procent per jaar gemiddeld). Voor eigenaren van grotere bedrijven uit profiel 9 is het te betalen bedrag juist gestegen, gemiddeld met 0,8 procent per jaar.

De aanpassing van de Waterschapswet in 2009 blijkt een gunstig effect te hebben op de lasten voor de grootste vervuiler (profiel 9). Zij betalen in 2009 gemiddeld 7,9 procent minder. De lasten voor profiel 8 stijgen van 2008 op 2009 gemiddeld met 10 procent. In 2010 stijgen de lasten gemiddeld voor beide bedrijven.

Uit de analyses blijkt dat de lastenontwikkeling verschilt per waterschap. Dit komt doordat de ontwikkeling samenhangt met bestuurlijke beslissingen en met kostenontwikkelingen. Waterschappen die vóór 2009 hebben besloten om de kosten voortaan op een andere manier te verdelen kennen een andere lastenontwikkeling dan waterschappen die tot 2009 (toen de te hanteren methode wettelijk werd vastgelegd) dezelfde kostentoedelingmethode hebben gebruikt. Daarnaast kunnen waterschappen besluiten (een deel van) de reserves terug te geven aan de belastingbetaler door de tarieven te verlagen of laag vast te stellen. Later wordt deze verlaging weer opgeheven waardoor de belastingbetaler weer een hoger bedrag gaat betalen.

Opbrengstontwikkeling

Voor waterschappen zijn de opbrengsten uit de verschillende heffingen de belangrijkste bron van inkomsten. De opbrengstontwikkeling geeft daarom een indruk van de kostenontwikkeling bij de waterschappen. Deze kan afwijken van de tariefontwikkeling. We analyseren de opbrengstontwikkeling per belastingcategorie en per waterschapstaak.

In tabel 4 is de opbrengst per belastingcategorie weergegeven. De opbrengst uit de *verontreinigings/zuiveringsheffing* is in de hele onderzochte periode het hoogst, hoger dan de totale opbrengst uit de omslagen. De opbrengst stijgt tussen 1998 en 2008 in heel Nederland gemiddeld met 1,5 procent per jaar, van 1.112 miljoen euro in 1998 tot 1.295 miljoen euro in 2008 (prijsspeil 2009). De totale opbrengst uit de zuiveringsheffing in 2009 is 14 procent lager (1.109 miljoen euro) dan de opbrengst uit de verontreinigingsheffing in 2008. In 2010 stijgt dit verder tot 1.130 euro (1,9 procent).

Tabel 4 Opbrengsten uit de verontreinigingsheffing en omslagen (mln. euro, prijspeil 2009)

	Opbrengsten (euro's)		2009	2010	Jaarlijkse	Stijging 2008-2009 (%)	Stijging 2009-2010 (%)
	1998	2008			stijging 1998-2008 (%)		
Verontreinigings/ zuiveringsheffing	1.112	1.295	1.109	1.130	1,5	-14	1,9
Ingezetenen	171	292	402	422	5,5	38	5,0
Gebouwd	247	413	534	549	5,3	29	2,9
Ongebouwd	194	146	127	130	-2,8	-13	2,7
Totaal, (incl. pachters) ^a	1.735	2.145	2.173	2.233	2,1	1,3	2,8

Bron gegevens: CBS, statline.

a. Omdat de opbrengst uit de pachtersomslag na 2001 zeer beperkt is en hier geen gegevens over beschikbaar zijn is de ontwikkeling van de opbrengst uit de pachtersomslag niet afzonderlijk nagegaan.

Van de overige onderzochte heffingen stijgt de totale opbrengst uit de *ingezetenenomslag* tussen 1998 en 2008 het sterkst (gemiddeld 5,5 procent per jaar, van 171 miljoen euro in 1998 tot 292 miljoen euro in 2008 (prijspeil 2009)), gevolgd door de *omslag gebouwd* (stijging met gemiddeld 5,3 procent per jaar, van 247 miljoen euro in 1998 tot 413 miljoen euro in 2008 (prijspeil 2009)). De opbrengst uit de *omslag ongebouwd* daalt in deze periode gemiddeld met 2,8 procent per jaar, van 194 miljoen euro in 1998 tot 146 miljoen euro in 2008.

In 2009 worden voor het eerst de belastingen vastgesteld op basis van de gemoderniseerde Waterschapswet. Mede door de nieuwe wetgeving is de totale opbrengst in Nederland uit de ingezetenenheffing 38 procent hoger dan in 2008 (402 miljoen euro), de stijging uit de heffing gebouwd is 29 procent hoger (534 miljoen euro) en de opbrengst uit de heffing ongebouwd daalt 13 procent (tot 127 miljoen euro). In 2010 stijgt de opbrengst uit al deze heffingen verder.

De opbrengst uit de omslagen wordt ingezet om de kosten te dekken van waterkering, waterkwantiteitsbeheer en wegen- en vaarwegenbeheer. Tot 2008 worden deze bekostigd uit afzonderlijke heffingen. Daarom kan de opbrengstontwikkeling in de jaren vóór 2009 per taak worden nagegaan. Omdat vanaf 2009 deze taken grotendeels worden bekostigd via één heffing (de watersysteemheffing) is het niet mogelijk om na 2009 de opbrengstontwikkeling per waterschapstaak na te gaan. De ontwikkeling vóór 2009 is te zien in tabel 5.

De opbrengst die bestemd is voor het *waterkwantiteitsbeheer* is in de onderzochte periode steeds het hoogst en stijgt tussen 1998 en 2008 gemiddeld met 3,6 procent per jaar, van 464 miljoen euro in 1998 tot 658 miljoen euro in 2008 (prijspeil 2009). De opbrengst voor *waterkering* stijgt gemiddeld 1,6 procent per jaar tussen 1998 en 2008, van 118 miljoen euro naar 138 miljoen euro (prijspeil 2009). De opbrengst uit de wegenheffing en vaarwegenheffing zijn beduidend lager omdat deze taken maar door een klein aantal waterschappen worden uitgevoerd.

Tabel 5 Opbrengsten uit de omslagen per waterschapstaak (mln. euro, prijspeil 2009)

	Opbrengsten (euro's)		Jaarlijkse stijging 1998- 2008 (%)
	1998	2008	
Waterkwantiteitsbeheer	464	658	3,6
Waterkering	118	138	1,6
Wegen	41	50	2,1
Vaarwegen	0	4	
Totaal	623	850	3,2

Bron gegevens: CBS, statline

De tarieven van de waterschapshellingen worden bepaald op basis van kostenramingen. De begrote kosten kunnen volledig worden gedekt uit de opbrengsten van heffingen, maar het waterschapsbestuur kan ook besluiten een deel van de kosten te dekken uit de reserves. Op deze manier kan bijvoorbeeld de lastenstijging worden beperkt. Omgekeerd kan een waterschap besluiten om geld aan de reserves toe te voegen, bijvoorbeeld om te voorkomen dat de tarieven in de toekomst in één keer sterk moeten stijgen. Uit de analyses van de aan ons bekende gegevens blijkt dat waterschappen tussen 2000 en 2009 structureel reserves hebben ingezet bij het vaststellen van de tarieven. Omdat de analyses zijn uitgevoerd op basis van een simpele vraagstelling is het echter mogelijk dat niet alle toevoegingen en onttrekkingen bekend zijn en is verder onderzoek nodig om goed inzicht te krijgen in de ontwikkeling en inzet van reserves door waterschappen.

Ten slotte kijken we naar de verwachte opbrengstontwikkeling tot 2012. Deze blijkt sterk te verschillen tussen de waterschappen. Er is niet bekend welke uitgangspunten de waterschappen hebben gehanteerd bij het vaststellen van de cijfers. Ook is de dataset niet compleet. Hierdoor zijn de cijfers helaas niet goed vergelijkbaar. Uit de beschikbare gegevens blijkt dat waterschappen verwachten dat de opbrengst uit de watersysteemheffing gemiddeld 6,9 procent per jaar stijgt tot 2012 en de zuiveringsheffing gemiddeld 4,1 procent per jaar. Deze cijfers zijn echter met grote onzekerheid omgeven en kunnen nog makkelijk veranderen op basis van nieuwe ontwikkelingen.

Lastenverdeling

Een laatste vraag is wie welk deel van de kosten betaalt. Er zijn verschillende manieren om dit te bepalen. Er kan worden gekeken naar de kostentoedelingspercentages die worden gebruikt om de kosten van het waterkwantiteitsbeheer, waterkering en (vaar)wegenbeheer toe te delen. Omdat er geen vergelijkbare gegevens beschikbaar zijn ten aanzien van de kostentoedelingspercentages vóór 2008 hebben wij zelf de kostenaandelen berekend op basis van de opbrengsten. Een overzicht is weergegeven in tabel 6.

Uit de analyses blijkt dat ingezetenen en gebouwd in 2008 een groter deel van de kosten betalen dan in 1998 (stijging van 6,8 procentpunt voor ingezetenen (van 27,5 procent naar 34,3 procent) en 8,9 procentpunt voor gebouwd, van 39,6 procent naar 48,6 procent). Het aandeel van ongebouwd in de totale opbrengsten is gedaald met

14,1 procentpunt. Ook deze ontwikkeling verschilt per waterschap. De veranderingen in kostenaandelen hangen veelal samen met de keuze van een waterschap om de kosten op een nieuwe wijze toe te delen.

Tabel 6 Aandeel van ingezetenen, gebouwd en ongebouwd in de totale opbrengst uit de omslagen

	Kostenaandeel (%)		Stijging
	1998	2008	1998-2008 (procentpunt)
Ingezetenen	27,5	34,3	6,8
Gebouwd	39,6	48,6	8,9
Ongebouwd	31,2	17,1	-14,1

Bron gegevens: CBS, statline

De kostentoedelingspercentages hebben geen betrekking op de verontreinigings- en zuiveringsheffing. Ook wordt in de kostentoedelingspercentages alleen gekeken naar de voor deze heffing geldende belangencategorieën (ingezetenen, gebouwd en ongebouwd) en niet naar het aandeel van bedrijven en (vóór 2009) eigenaren van natuurterreinen. Daarom kijken wij ook welke belastinggroepen welk deel van de totale kosten (omslagen + verontreinigings- en zuiveringsheffing) betalen. Doordat veel gegevens niet voor de afzonderlijke waterschappen beschikbaar zijn (bijvoorbeeld het aantal hectaren natuurgrond vóór 2008) is het niet mogelijk om deze kostenverdeling per waterschap te bepalen vanaf 2000. Wij beperken dit deel van de analyse daarom tot de veranderingen van 2008 op 2009 (zie tabel 7).

Tabel 7 Aandeel van huishoudens, bedrijven en eigenaren van grond in de totale opbrengst uit de omslagen in 2008 en 2009

	Kostenaandeel (%)		Stijging
	2008	2009	2008-2009 (procentpunt)
Huishoudens	72,7	76,3	+3,6
Bedrijven	20,6	17,8	-2,7
Agrariërs	5,5	5,3	-0,3
Bos/natuurgrond	0,6	0,05	-0,6
Overig onbebouwd	0,6	0,6	0

Uit de analyse blijkt dat in 2008 het grootste deel van de waterschapsopbrengsten wordt opgebracht door huishoudens, gevolgd door bedrijven. Door de aanpassingen in de financiering van de waterschappen stijgt het aandeel van huishoudens in de totale opbrengst in Nederland met 3,6 procentpunt, van 72,7 procent naar 76,3 procent.

Het aandeel van bedrijven en eigenaren van grond (agrariërs, natuur en ander grond) in de totale opbrengst uit de waterschapsheffingen daalt. Het aandeel van bedrijven daalt met 2,7 procentpunt (van 20,6 procent naar 17,8 procent). De verschuiving in het kostenaandeel voor eigenaren van grond is kleiner: het aandeel van eigenaren

van natuurgrond in de totale opbrengst daalt met 0,55 procentpunt, van 0,6 procent naar 0,05 procent, het aandeel van eigenaren van agrarische grond 0,3 procentpunt, van 5,5 procent naar 5,3 procent en het aandeel voor eigenaren van overige onbebouwde grond blijft nagenoeg gelijk (0,6 procent).

O Voorwoord

Dit onderzoek is uitgevoerd door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) in opdracht van het ministerie van Verkeer en Waterstaat. De auteur dankt Jutta Bolt en Regina Thie (COELO) voor het meehelpen bij het verwerken van de gegevens en Maarten Allers (COELO), Dik Ludikhuize, Rob Ammerlaan (beiden waterschap Delfland), Marko Erkens (ministerie van Verkeer en Waterschappen) en medewerkers van de Unie van Waterschappen en de provincie Zuid-Holland voor commentaar op eerdere versies van dit rapport. De verantwoordelijkheid voor eventueel resterende onvolkomenheden berust bij de auteur.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Waterschappen bekostigen hun taken grotendeels uit de opbrengsten uit de waterschapsheffingen. Hierin verschillen zij van gemeenten en provincies die naast de eigen belastingen een uitkering ontvangen uit het gemeente- of provinciefonds. De tarieven van de waterschapsheffingen waren lange tijd laag in vergelijking met de belastingen en heffingen van de andere overheden. Er was mede hierdoor relatief weinig aandacht vanuit de centrale overheid en de media voor de ontwikkelingen van de waterschapstarieven.

De waterschapsheffingen hadden wel de naam ingewikkeld te zijn. Er is lange tijd gediscussieerd hoe deze kunnen worden vereenvoudigd. Dit heeft er toe geleid dat in 2008 de Wet modernisering waterschapsbestel van kracht is geworden. Een van de doelen van deze wet is het vereenvoudigen van het heffingenstelsel van de waterschappen.

In 2009 zijn de waterschapsheffingen voor het eerst vastgesteld op basis van de nieuwe wetgeving. De nieuwe wet bleek in veel waterschappen, zoals voorzien in de Memorie van Toelichting bij de wet, te leiden tot een lastenverschuiving van eigenaren van grond naar huishoudens. Toch leidden de nieuwe tarieven tot Kamervragen.² Ook bleek de nieuwe wetgeving in sommige gevallen te leiden tot onvoorziene verschuivingen.

De Unie van Waterschappen heeft in april 2009 een evaluatie van de Wet modernisering waterschapsbestel afgerond. In het evaluatierapport wordt de ontwikkeling zoals voorzien in de Memorie van Toelichting vergeleken met de situatie die in 2009 is ontstaan nadat de Wet modernisering waterschapsbestel effectief is geworden. Om de ontwikkelingen volgens de Memorie van Toelichting (opgesteld in 2004) te vergelijken met de werkelijke ontwikkelingen zijn voor de genoemde evaluatie van de Unie diverse correcties uitgevoerd.³ Hierdoor is er weinig zicht op de ontwikkelingen die de belastingbetaler heeft ervaren. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat wil hier graag zicht op krijgen. Dit rapport analyseert de lastenontwikkeling voor verschillende groepen belastingbetalers voor een langere periode, namelijk van 1998 tot en met 2009. Ook wordt kort ingegaan op de gemiddelde ontwikkelingen van 2009 op 2010. Daarnaast gaan we na hoe hoog de opbrengsten de afgelopen jaren waren en mogelijk in de toekomst zullen zijn. Ook

---

² Kamervragen 2008-2009, vraagnr. 2009Z03719, Tweede Kamer.

³ De Memorie van Toelichting is opgesteld in 2004, de Wet modernisering Waterschapsbestel werd van kracht in 2008. Er zijn tussen 2004 en 2008 een aantal veranderingen geweest die los staan van het van kracht worden van de Wet modernisering waterschapsbestel (opbrengst is hoger, waardeverhouding tussen woningen en niet-woningen is veranderd). Ook zijn een aantal amendementen aangenomen. Om de in 2004 voorziene ontwikkelingen te vergelijken met de in 2008 ontstane ontwikkelingen is voor de autonome ontwikkelingen en latere aanpassingen in de Wet gecorrigeerd..

kijken we naar de verdeling van de lasten tussen de verschillende groepen belastingbetalers.

1.2 Vraagstelling

Het doel van het huidige rapport is om de veranderingen in de waterschapsbelastingen in een breed perspectief te plaatsen door ontwikkelingen over een langere periode na te gaan. In het rapport komen de volgende vragen aan de orde:

1. Hoe zijn de waterschapstarieven veranderd in de periode 1998 tot en met 2009?

Deze vraag geeft inzicht in de tarieven die waterschappen hanteren en de mate waarin deze zijn veranderd in de onderzochte periode.

2. Welke veranderingen hebben plaatsgevonden in de bedragen die belastingbetalers kwijt zijn in de periode 1998 tot en met 2009?

De belastingbetaler betaalt meerdere heffingen. Een huurder van een woonhuis betaalt in 2008 bijvoorbeeld een ingezetenenomslag en een verontreinigingsheffing. Daarom gaan wij ook de lastenontwikkeling na voor verschillende groepen belastingbetalers (zie box 2).

Box 2. Overzicht van de groepen belastingbetalers (profielen) waar wij de lasten ontwikkeling voor na gaan (peiljaar woz-waarde 2008)

Profiel 1 - huurwoning met éénpersoonshuishouden
Profiel 2 - huurwoning met meerpersoonshuishouden
Profiel 3 - koopwoning, woz-waarde 200.000 euro, éénpersoonshuishouden
Profiel 4 - koopwoning, woz-waarde 200.000 euro, meerpersoonshuishouden
Profiel 5 - koopwoning, woz-waarde 600.000 euro, meerpersoonshuishouden
Profiel 6 - agrarisch bedrijf 25 ha, woz-waarde 240.000 euro en 3 vervuilingseenheden
Profiel 7 - natuurterrein 1000 ha
Profiel 8 - niet-agrarisch bedrijf, woz-waarde 2,4 mln. euro en 10 vervuilingseenheden
Profiel 9 - niet-agrarisch bedrijf, woz-waarde 12 mln. euro en 450 vervuilingseenheden

3. Hoe ontwikkelen de opbrengsten uit de waterschapsheffingen zich in de periode 1998 tot en met 2009 en hoe zal deze ontwikkeling zijn tot 2013?

De heffingen vormen de belangrijkste bron van inkomsten voor de waterschappen. De opbrengsten geven dan ook een indicatie van de kosten die waterschappen verwachten te maken en geven achtergrondinformatie bij de tariefontwikkeling.

Wij kijken zowel naar de opbrengstontwikkeling per belastingcategorie (ingezetenen, gebouwd en ongebouwd) als de opbrengstontwikkeling per waterschapstaak

(waterkwantiteitsbeheer (beheer van waterpeil), waterkering (onder meer dijkonderhoud), (vaar)wegenbeheer en waterzuivering).

4. Welke verandering is in de periode 1998 tot en met 2009 te zien in de bijdrage van de verschillende groepen belastingbetalers aan de totale belastingopbrengst?

Het principe belang, betaling en zeggenschap speelt een centrale rol bij de bepaling van een aantal tarieven. Wie een groter belang heeft bij peilbeheer, dijk- en (vaar)wegenonderhoud betaalt een groter deel van de kosten en krijgt meer te zeggen in het waterschap. We gaan na in welke mate deze verdeling is veranderd in de afgelopen jaren.

De kosten van waterzuivering worden niet verdeeld via deze trits. De heffing waarmee de kosten worden gedekt wordt betaald door huishoudens en bedrijven. Om een volledig beeld te krijgen van de lastenverdeling wordt daarom voor 2008 en 2009 nagegaan hoe de totale waterschapslasten zijn verdeeld over verschillende groepen belastingbetalers (huishoudens, bedrijven, en eigenaren van natuurgrond, agrarische grond en overige onbebouwde grond).

Voor alle vragen geldt dat er zowel wordt ingegaan op de landelijke gemiddelde (tarieven en bedragen) of totale (opbrengsten) ontwikkelingen als de ontwikkeling per waterschap. Omdat er veel is veranderd in 2009 beschrijven wij zo veel mogelijk de ontwikkeling tussen 1998 en 2008 en gaan wij vervolgens in op de verdere ontwikkeling van 2008 op 2009. De ontwikkelingen voor 2008 geven zo achtergrondinformatie bij de ontwikkelingen die plaatsvonden na het effectief worden van de Wet modernisering waterschapsbestel. Wij gaan tevens kort in op de gemiddelde ontwikkeling van de tarieven, bedragen en opbrengsten van 2009 op 2010.

In het rapport komen ook ontwikkelingen per waterschap aan de orde. We bespreken iedere keer de sterkste mutaties. Indien bekend geven wij ook de redenen voor deze mutaties. Door de extremen te bespreken kunnen we zien welke processen bij waterschappen van belang kunnen zijn voor de lastenontwikkeling. Omdat we in gaan op de grootste mutaties concentreren wij ons op enkele gevallen. Dit betekent echter niet dat de gevonden redenen voor een mutatie alleen bij deze waterschappen spelen.

1.3 Werkwijze

De waterschapsheffingen hebben de naam complex te zijn. Eén van de complicaties is dat vaak één of meerdere taken, vaak dijkonderhoud of wegenonderhoud, niet van belang worden geacht voor het hele waterschapsgebied, maar slechts voor een deel van het gebied. Daarom ontvangt niet iedereen in het waterschapsgebied dezelfde aanslag: inwoners die in een gebied wonen waar het waterschap wegen onderhoudt betalen een ander bedrag dan inwoners die elders in het waterschapsgebied wonen. Wij hebben in deze gevallen gewogen gemiddelde tarieven berekend voor het hele gebied (zie bijlage 1 voor een rekenvoorbeeld).

Daarnaast kenden verschillende waterschappen vóór 2009 zogenaamde *omslagklassen*: eigenaren van gebouwen of land betaalden dan voor dezelfde taak verschillende tarieven. Eigenaren van gebouwen of land in laag gelegen gebied, dat

sterk afhankelijk is van bemaling betaalden dan bijvoorbeeld meer dan eigenaren met bezittingen in waterschapsgebied dat minder afhankelijk was van bemaling. Na het van kracht worden van de Waterschapswet in 2009 zijn de omslagklassen vervallen. Er zijn echter nog wel (beperkte) mogelijkheden om het tarief van de nieuwe watersysteemheffing te differentiëren. Eigenaren van grond met wegen kunnen bijvoorbeeld een keer zo veel betalen per hectare als eigenaren van agrarische grond. Wanneer een waterschap omslagklassen hanteerde of het tarief differentieert hebben wij gewogen gemiddelde tarieven berekend.

Een meerjarenonderzoek is daarnaast complex doordat er tussen 1998 en 2009 verschillende *herindelingen* hebben plaatsgevonden. In 1998 waren er meer dan 60 waterschappen, in 2009 en 2010 zijn het er 27. Er konden bovendien tot voor kort meerdere waterschappen actief zijn in één gebied. Op diverse plaatsen in Nederland betaalde de belastingbetaler een heffing aan een omliggend waterschap en een inliggend waterschap. Op kaart 1 zijn ter illustratie de waterschappen in 1998 weergegeven.⁴ Wij hebben de gegevens uit eerdere jaren vergelijkbaar gemaakt met die in 2009 door gewogen gemiddelde tarieven te berekenen voor waterschappen die na 1998 via een herindeling tot stand zijn gekomen. In hoofdstuk 4 wordt de opbrengstontwikkeling geanalyseerd. De opbrengsten van waterschappen die via een herindeling tot stand zijn gekomen zijn gesommeerd.

Alle tarieven en opbrengsten zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 en dus *gecorrigeerd voor inflatie*. De gegevens over de inflatieontwikkeling zijn afkomstig van het CPB.⁵ Voor de omslag gebouwd geldt dat de beschreven ontwikkelingen altijd zijn gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde (zie bijlage 1).

Voor het onderzoek zijn gegevens gebruikt die zijn verzameld door het CBS, COELO de vereniging van directeuren van de waterschappen, ABF en het CPB

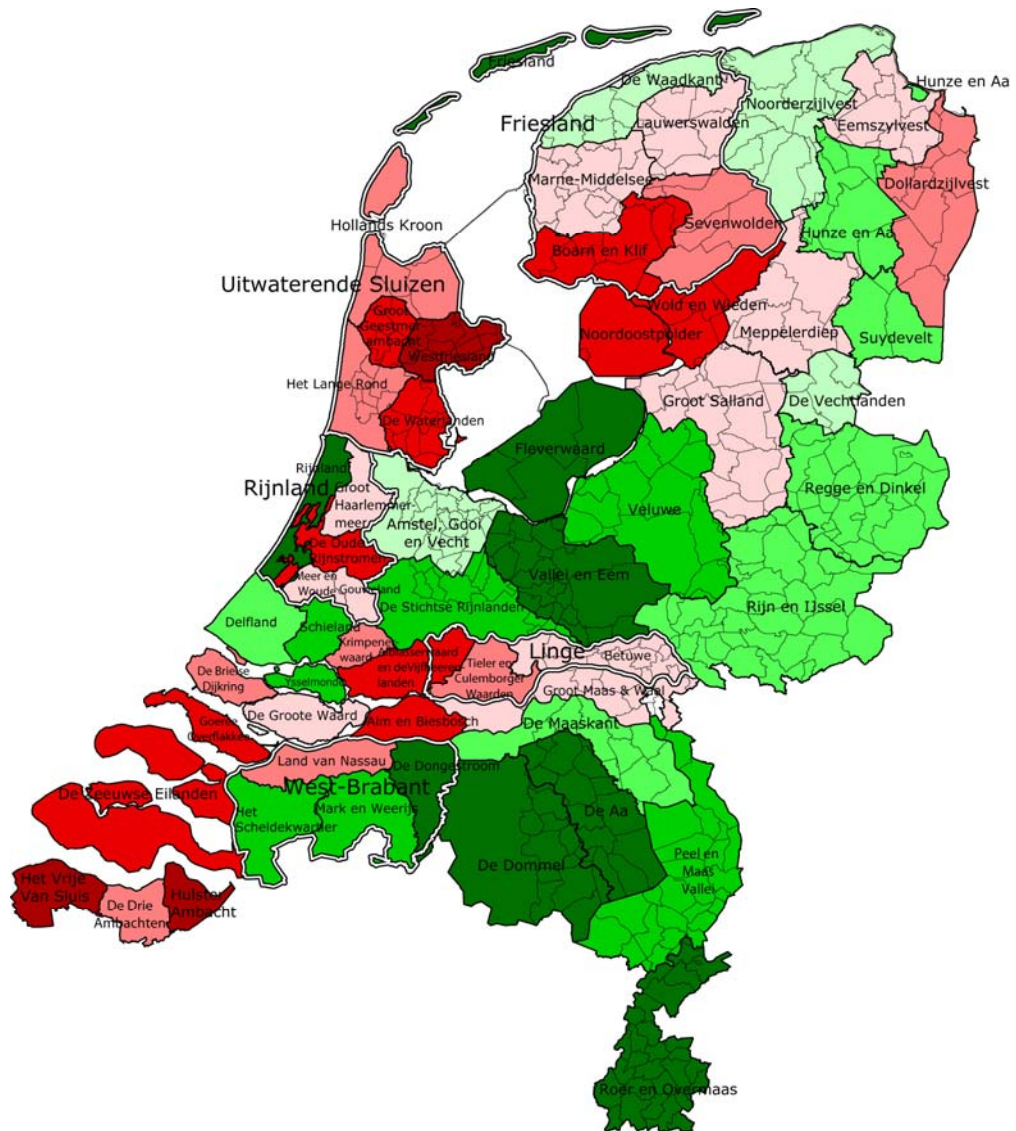
We gaan in dit rapport uit van begrote opbrengsten en begrote inzet van reserves. De reden hiervoor is dat deze gegevens voor een langere periode beschikbaar zijn dan de gerealiseerde opbrengsten.

---

⁴ Op het moment dat de Wet modernisering waterschapsbestel van kracht werd was er dus al een belangrijke stap gezet in de vereenvoudiging van het waterschapsbestel. Door herindelingen waren in 2005 alle inliggende waterschappen opgegaan in grotere waterschappen. De belastingbetaler kreeg dus een aanslag van één waterschap.

⁵ CPB, Macro Economische Verkenning, bijlage 7, CPI. Zonder inflatie correctie zijn mutaties circa 2 tot 3 procentpunt hoger.

Kaart 1 Waterschappen in 1998

2 Waterschapshellingen

2.1 Algemeen

Waterschappen bekostigen hun werkzaamheden grotendeels uit de opbrengsten uit de waterschapshellingen. Er kan ruwweg een opsplitsing worden gemaakt tussen:

1. hellingen die bedoeld zijn om de kosten rondom vervuild water (transport, zuivering) te dekken (verontreinigingsheffing);⁶
2. hellingen die bedoeld zijn om de kosten te dekken van dijkonderhoud (waterkering), waterpeilbeheer (waterkwantiteitsbeheer) en (vaar)wegenbeheer (omslagen);⁷
3. overige hellingen (onder meer leges).

De overige hellingen blijven in dit onderzoek buiten beschouwing omdat de opbrengst beperkt is en de meeste inwoners hier weinig mee te maken hebben.

Dit rapport heeft betrekking op ontwikkelingen vanaf 1998 tot na 2009. Van 2008 op 2009 is het hellingenstelsel van de waterschappen veranderd. Het nieuwe hellingenstelsel heeft gevolgen voor de lastenverdeling tussen verschillende groepen belastingbetalers. Om de ontwikkelingen in tarieven, betaalde bedragen, opbrengsten en lastenverdeling begrijpelijk te maken beschrijven wij daarom in dit hoofdstuk het hellingensysteem tot 2008 (paragraaf 2.2), de hellingen in 2009 (paragraaf 2.3) en de gevolgen van het nieuwe financieringsysteem (paragraaf 2.4)

2.2 Waterschapshellingen vóór 2009

Tot 2009 betaalden belastingbetalers een verontreinigingheffing en één of meerdere omslagen. Deze worden hier kort besproken.

2.2.1 Verontreinigingsheffing

De verontreinigingsheffing werd opgelegd aan huishoudens en bedrijven. De heffing werd uitgedrukt als een bedrag per vervuilingseenheid. Huishoudens betaalden een vast bedrag. Een eenpersoonshuishouden betaalde het bedrag voor één vervuilingseenheid, een meerpersoonshuishouden betaalde drie keer zo veel. Bij bedrijven werd onderscheid gemaakt naar de grootte van het bedrijf. Kleinere bedrijven ontvingen net als huishoudens een forfaitaire aanslag. Grotere bedrijven worden aangeslagen op basis van de hoeveelheid ingenomen water of op basis van de gemeten vervuiling van het geloosde water.⁸

---

⁶ Vanaf 2009 zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing.

⁷ Vanaf 2009 watersysteemheffing en wegenheffing.

⁸ Dit was geregeld in de Wet verontreiniging oppervlaktewateren artikel 19 tot en met 22. Deze wet is per 1 januari 2010 vervangen door de Waterwet.

De opbrengst uit de verontreinigingsheffing was bestemd om de kosten te dekken van zowel het transporteren en zuiveren van afvalwater dat via de riolering bij de rioolwaterzuiveringsinstallaties komt, als van de maatregelen in het oppervlaktewater die gericht zijn op de verbetering van de waterkwaliteit.

2.2.2 Omslagen

De kosten die waterschappen maakten bij het uitvoeren van de waterkeringstaak (dijkonderhoud), het waterkwantiteitsbeheer (waterpeilbeheer) en bij sommige waterschappen het wegen- en vaarwegenbeheer werden per taak verdeeld tussen huishoudens (ingezetenen), eigenaren van gebouwen ("gebouwd") en eigenaren van grond ("ongebouwd"). Richtlijn bij de verdeling van de kosten was dat de mate waarin de verschillende groepen belang hadden bij de uitvoering van een bepaalde taak, bepalend was voor hun aandeel in de kosten en hun zeggenschap in het waterschapsbestuur. Dit uitgangspunt staat bekend als de trits belang, betaling, zeggenschap.

Er waren verschillende methoden in gebruik om te bepalen welk belang de groepen hadden. Tot 2001 werd vooral de methode-Oldambt gebruikt. Bij deze methode werden verschillende, soms omslachtige uitgangspunten gebruikt (zie voor een verdere beschrijving paragraaf 5.2). Hierdoor vond men de methode-Oldambt ondoorzichtig. In 2001 is de methode-Delfland ontwikkeld. De kostentoedeling vond bij deze methode voor alle taken op dezelfde manier plaats. Het aandeel in de kosten dat ingezetenen betaalden werd bepaald op basis van de bevolkingsdichtheid. De resterende kosten werden verdeeld over de categorieën gebouwd en ongebouwd op basis van de economische waarde van gebouwen en grond in het waterschapsgebied.

Wanneer een waterschap overstapte van de methode-Oldambt op de methode-Delfland vond een verschuiving van lasten plaats waarbij de agrariërs (categorie ongebouwd) over het algemeen een kleiner deel en eigenaren van gebouwen (categorie gebouwd) en ingezetenen een groter deel van de kosten gingen betalen. Dit volgde volgens de waterschappen ook uit ontwikkelingen in de werkzaamheden die zij uitvoeren. In het verleden waren deze werkzaamheden vooral ten gunste van agrariërs. Door verschillende ontwikkelingen waren waterschappen steeds meer taken gaan uitvoeren die een algemeen belang dienden (bijvoorbeeld milieu) of die waren gericht op stedelijk gebied.⁹

Wettelijk was bepaald dat de waterschappen voor iedere taak (waterkering, waterkwantiteitsbeheer, wegenbeheer en vaarwegenbeheer) die zij uitvoerden afzonderlijke heffingen dienden vast te stellen. Deze heffingen werden vaak in een

---

⁹ Uit onderzoek blijkt overigens dat de kosten in de praktijk niet altijd evenredig aan de "vastgestelde" belangen werden verdeeld, zie C. Hoeben, 2003.

'taakgebied' opgelegd; het gebied waar de taak werd uitgevoerd en waar inwoners en eigenaren van grond en gebouwen belang hadden bij de uitvoering van die taak.¹⁰

2.3 Heffingen vanaf 2009

Er is door het van kracht worden van de Wet modernisering waterschapsbestel veel veranderd rond de waterschapsheffingen. Figuur 1 geeft een overzicht van de waterschapstaken en de waterschapsheffingen voor en na 1 januari 2009.

De verontreinigingsheffing is vervangen door een *zuiveringsheffing* en een *nieuwe verontreinigingsheffing*. De opbrengst uit de zuiveringsheffing wordt alleen gebruikt om de kosten te dekken van het transporteren en zuiveren van afvalwater dat wordt aangeleverd bij rioolwaterzuiveringsinstallaties. De kosten die samenhangen met vervuild oppervlaktewater worden voortaan gedekt uit de (nieuwe) *watersysteemheffing*. De *nieuwe verontreinigingsheffing* wordt betaald door bedrijven en huishoudens die direct lozen op het oppervlaktewater. De grondslag van de zuiveringsheffing en nieuwe verontreinigingsheffing is het aantal vervuilingseenheden (net als voor 2008 gold voor de oude verontreinigingsheffing). Net als voorheen worden huishoudens voor een vast aantal vervuilingseenheden aangeslagen (eenpersoonshuishoudens voor één vervuilingseenheid en meerpersoonshuishoudens voor drie) en betalen bedrijven een forfaitair bedrag of wordt de vervuiling gemeten. Het waterschap mag er ook voor kiezen om huishoudens aan te slaan op basis van het drinkwaterverbruik.¹¹ In 2009 en 2010 wordt geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

De afzonderlijke tarieven voor waterkering, waterkwantiteitsbeheer en vaarwegenbeheer zijn vervangen door één watersysteemheffing. Daarnaast kan de opbrengst uit de watersysteemheffing worden gebruikt om de kosten te dekken van wegenbeheer. Een waterschap mag hier echter ook een afzonderlijke heffing voor instellen, bijvoorbeeld omdat niet in het hele waterschapsgebied wegen worden onderhouden.

Een andere wijziging betreft groepen belastingbetalers die worden onderscheiden door de wet. Tot 2009 waren dit ingezetenen (huishoudens), gebouwd (eigenaren van gebouwd) en ongebouwd (eigenaren van grond). Met ingang van 1 januari 2009 is deze laatste groep, ongebouwd, opgesplitst, en wordt onderscheid gemaakt tussen eigenaren van natuurterreinen ('natuur') en eigenaren van andere onbebouwde grond ('ongebouwd'). Onder deze laatste groep vallen naast eigenaren van agrarische grond ook onder meer eigenaren van recreatiegebieden en eigenaren van grond met wegen en spoorwegen.

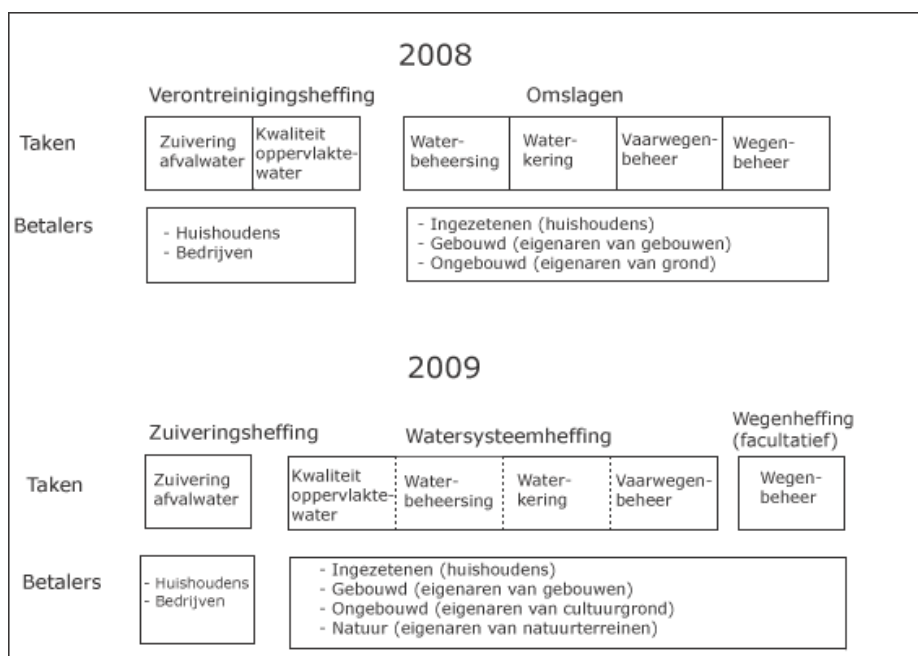
---

¹⁰ Voor eigenaren van gebouwen en grond kon vervolgens nog een verder onderscheid worden gemaakt tussen verschillende gebieden door het instellen van omslagklassen. Wanneer bijvoorbeeld in het gebied A bemaling belangrijker is dan in gebied B dan kan het zo zijn dat men zowel in gebied A als B betaalde voor het waterkwantiteitsbeheer, maar dat eigenaren van grond in gebied A een hoger bedrag per hectare betaalden dan die in gebied B.

¹¹ De zuiveringsheffing wordt geheven op basis van de Waterschapswet (zie artikel 122), de nieuwe verontreinigingsheffing wordt per 1 januari 2010 geheven op basis van de in 2009 van kracht geworden Waterwet.

Een laatste verandering betreft de kostentoedeling aan belangencategorieën (niet zichtbaar in figuur 1). Tot 2008 hadden waterschappen enige vrijheid om te bepalen op welke wijze zij de kosten verdeelden tussen de belangencategorieën. In paragraaf 2.2 en paragraaf 5.2 beschrijven we dat er twee methoden waren: de methode-Oldambt en de methode-Delfland (zie ook hoofdstuk 5). Waterschappen gebruikten soms ook een mix van deze twee methoden. Er was dus enige vrijheid om te bepalen op welke wijze de kosten konden worden verdeeld.

Figuur 1 Overzicht van waterschapsheffingen en waterschapstaken in 2008 en 2009

Noot: de kosten rondom de kwaliteit van oppervlaktewater worden ook deels gedekt met de opbrengsten uit een nieuwe verontreinigingsheffing.

Met ingang van 2009 is deze vrijheid sterk beperkt. Er is nu wettelijk vastgelegd hoe de kosten moeten worden verdeeld. De gekozen methode heeft veel overeenkomsten met de methode-Delfland. Niet alle waterschappen hanteerden deze methode in 2008. In deze waterschappen is de lastenverdeling daarom als gevolg van de Wet modernisering waterschapsbestel sterk veranderd (zie hoofdstuk 5).

2.4 Gevolgen nieuwe financiering

De Wet modernisering waterschapsbestel heeft, zoals ook was voorzien in de Memorie van Toelichting bij de wet, gevolgen voor de verdeling van de lasten tussen verschillende groepen belastingbetalers. In de Memorie van Toelichting is aangegeven dat een totale lastenverschuiving plaats zou vinden van 90 miljoen euro op een opbrengst van 1.828 miljoen euro. Huishoudens zouden naar verwachting 90 miljoen

euro meer opbrengen ten gunste van bedrijven (8 miljoen euro) de agrarische sector (56 miljoen euro), natuurterreinen (12 miljoen euro), en eigenaren van overige onbebouwde gronden (14 miljoen).¹² Op microniveau werd voorspeld dat de lasten voor huurders ongeveer gelijk blijven en dat de lasten voor eigenaren van een koopwoning zouden stijgen. Er wordt ook opgemerkt dat de ontwikkelingen per waterschap verschillend kunnen uitpakken. De Memorie van Toelichting maakt geen onderscheid naar één- of meerpersoonshuishoudens. Ook worden geen voorspellingen gedaan rondom de lastenontwikkeling op microniveau voor andere belastingbetalers zoals eigenaren van bedrijven of agrariërs.

Begin 2009 heeft de Unie van Waterschappen een evaluatie uit laten voeren naar het effect van het nieuwe belastingstelsel. De hoofdvraag van het onderzoek was of de ontstane lastenontwikkeling overeenkomt met de in de Memorie van Toelichting voorziene ontwikkeling. In het evaluatierapport wordt zowel ingegaan op de lastenontwikkelingen op macroniveau als op microniveau.¹³ De eindconclusie is dat in zijn algemeenheid de lastenverschuivingen voor de groepen huishoudens (stijging), bedrijven (daling), agrarische sector (daling), eigenaren van natuurterreinen (daling) en eigenaren van overige onbebouwde terreinen (daling) zich bewegen in de richting zoals in de MvT is ingeschat.

Volgens de Memorie van Toelichting van de Wet modernisering waterschapsbestel sluiten de veranderingen aan op ontwikkelingen die al gaande waren.¹⁴ In de nu volgende hoofdstukken zal blijken in hoeverre dit zo is.

---

¹² Memorie van Toelichting Wet modernisering waterschapsbestel, blz. 31.

¹³ Zie bijlage 2.

¹⁴ Memorie van Toelichting Wet modernisering waterschapsbestel, blz. 32.

3 Tariefontwikkeling vanaf 1998

3.1 Algemeen

In dit hoofdstuk kijken we naar de tariefontwikkeling vanaf 1998. We onderzoeken allereerst de ontwikkeling van de tarieven per belangencategorie. Om na te gaan in welke mate de tariefontwikkeling van 2008 op 2009 afwijkt van die van eerdere jaren gaan we eerst na welke ontwikkelingen te onderscheiden zijn tussen 1998 en 2008. Vervolgens kijken we naar de ontwikkelingen van 2008 op 2009, het jaar dat de Wet modernisering waterschapsbestel effectief werd. We gaan ook kort in op de gemiddelde ontwikkeling van de tarieven van 2009 op 2010.

Een belastingbetaler wordt over het algemeen geconfronteerd met meerdere heffingen. Een huishouden betaalt in 2008 bijvoorbeeld een ingezetenenomslag, een verontreinigingsheffing, en als men in een koopwoning woont de omslag gebouwd. Daarom wordt in paragraaf 3.3 geanalyseerd welke bedragen worden betaald in negen verschillende profielen (zie box 2 voor een overzicht van de profielen) in de periode 1998 tot en met 2008. Vervolgens wordt nagegaan in hoeverre de ontwikkelingen van 2008 op 2009 hierbij aansluiten. De gemiddelde ontwikkeling van 2009 op 2010 wordt kort besproken.

3.2 Tariefontwikkeling van 1998 tot en met 2009

Verderop in deze paragraaf wordt de tariefontwikkeling per waterschap weergegeven. Eerst kijken we naar de ontwikkeling van de gemiddelde tarieven in de periode 1998 tot en met 2010.

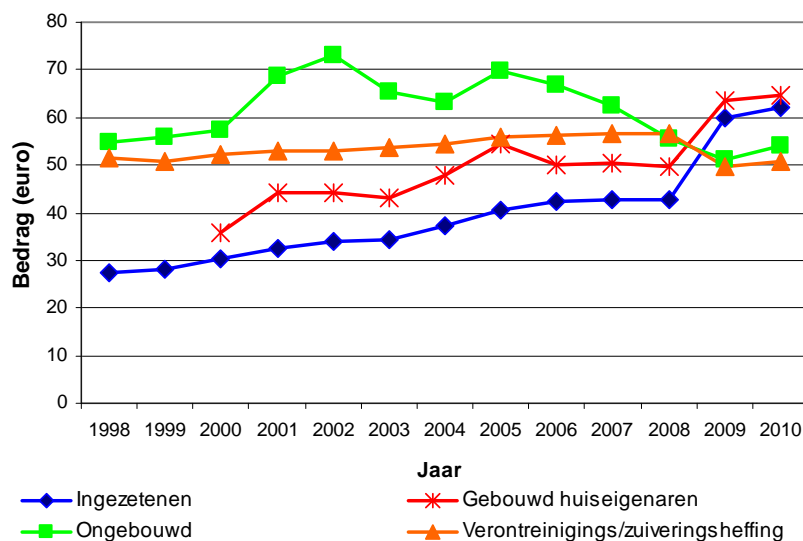
Ingezetenen betalen in 1998 gemiddeld 28 euro aan hun waterschap (uitgaande van het prijspeil in 2009). In 2008 is dit gestegen tot 43 euro (zie figuur 2). Dit betekent dat ingezetenen jaarlijks gemiddeld 4,5 procent meer zijn gaan betalen. In 2009 stijgt het bedrag dat ingezetenen betalen gemiddeld tot 60 euro. Dat is een stijging van 40 procent ten opzichte van 2008. In 2010 stijgt het tarief verder met 3,5 procent (bijna 2 euro). De gemiddelde jaarlijkse stijging tussen 1998 en 2010 is hierdoor 7,0 procent.

De grondslag van de omslag gebouwd is de woz-waarde van de woning of niet-woning. In 2000 bedraagt het gemiddelde tarief 0,0147 procent van de woz-waarde (prijspeil 2009 en gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarden in de onderzochte periode). In 2008 is dit gemiddelde tarief gestegen tot 0,0208 procent van de woz-waarde. Dat is een gemiddelde jaarlijkse stijging van 4,4 procent. In 2009 stijgt het tarief verder tot gemiddeld 0,0256 procent, een stijging van 23 procent ten opzichte van 2008. In 2010 daalt het tarief ten opzichte van 2009 met 1,3 procent tot 0,0253 procent. De gemiddelde jaarlijkse stijging van 2000 op 2010 is 5,5 procent.

Het is op basis van deze percentages lastig een beeld te krijgen van de betaalde bedragen. Daarom is in figuur 2 het gemiddelde bedrag weergegeven op basis van de

gemiddelde waarde van woningen.¹⁵ Dit is het bedrag dat huiseigenaren gemiddeld in Nederland betalen. Dit bedrag kent een schoksgewijze ontwikkeling. In 2001 en 2005 stijgt het bedrag sterker dan in andere jaren. Dit hangt samen met de ontwikkeling van de woz-waarden. Voor 2006 werden de woz-waarden één keer in de vier jaar bepaald. De waarde van woningen steeg ieder keer veel sneller dan de waarde van niet-woningen. Omdat waterschappen geen tariefdifferentiatie kunnen toepassen betekent het verschil in waardeontwikkeling dat huiseigenaren een steeds groter aandeel hebben gekregen in de opbrengst van de omslag gebouwd. In 2000 betalen huiseigenaren gemiddeld 36 euro voor de omslag gebouwd, in 2008 is dit 50 euro. Dit betekent dat huiseigenaren gemiddeld ieder jaar 4,2 procent meer zijn gaan betalen aan hun waterschap. In 2009 stijgt het gemiddelde bedrag met 14 euro tot 64 euro. Ten opzichte van 2008 is dit een stijging van 28 procent. In 2010 stijgt het tarief vervolgens gemiddeld 1,8 procent (1,10 euro). De gemiddelde jaarlijkse stijging van 2000 op 2010 is daarmee 6,1 procent.

Figuur 2 Gemiddelde tarieven of betaalde bedragen (voor gebouwd) van de waterschapsheffingen tussen 1998 en 2010 (prijspeil 2009)

Noot: De omslag gebouwd is berekend op basis van de gemiddelde woz-waarde van woningen. De omslag ongebouwd betreft het bedrag per hectare; de ingezetenenheffing het bedrag per huishouden en de verontreinigings/zuiveringsheffing het bedrag per vervuilingseenheid.

Het gemiddelde bedrag dat eigenaren van onbebouwde grond per hectare betalen (ongebouwd) heeft een grillige ontwikkeling. In 1998 betalen de grondeigenaren gemiddeld 55 euro per hectare. Tussen 2000 en 2002 stijgt het gemiddeld betaalde bedrag per hectare relatief sterk (van 57 euro naar 73 euro, prijspeil 2009), vervolgens daalt dit bedrag tussen 2002 en 2004 (tot 63 euro) in 2005 stijgt het

¹⁵ Bron gemiddelde woz-waarde per gemeente per jaar: www.cbs.nl, Statline. Er zijn geen gegevens beschikbaar ten aanzien van de gemiddelde waarde van niet-woningen per gemeente. Het is daarom niet mogelijk om weer te geven welke bedragen eigenaren van bedrijfspanden jaarlijks gemiddeld betalen aan hun waterschap.

bedrag weer (70 euro). Na 2005 daalt het gemiddelde bedrag per hectare. In 2008 betalen grondeigenaren gemiddeld 56 euro per hectare. Over de gehele periode (1998 tot en met 2008) is sprake van een gemiddelde jaarlijkse stijging van 0,1 procent. In 2009 daalt het tarief per hectare verder, met gemiddeld ongeveer vier euro per hectare (8,0 procent). In 2010 stijgt het tarief met 2,80 euro (5,5 procent). De gemiddelde daling tussen 1998 en 2010 wordt hierdoor gemiddeld 0,1 procent per jaar.

Het tarief van de verontreinigingsheffing (een bedrag per vervuilingseenheid) is in de afgelopen jaren geleidelijk gestegen. In 1998 betalen huishoudens en bedrijven gemiddeld 52 euro, in 2008 is dit 58 euro (prijspeil 2009). Gemiddeld stijgt het bedrag per vervuilingseenheid tussen 1998 en 2008 ieder jaar met 1,0 procent. In 2009 daalt het tarief met zeven euro (12 procent). Het gemiddelde tarief per vervuilingseenheid in 2009 is lager dan het was in 1998. In 2010 stijgt de verontreinigingsheffing gemiddeld met 2,1 procent (iets meer dan 1 euro). Gemiddeld is het tarief per v.e. tussen 1998 en 2010 gedaald met 0,1 procent per jaar.

In de volgende paragrafen bespreken wij de ontwikkeling per heffing. Hierbij gaan wij eerst in op de ontwikkeling tussen 1998 en 2008. We onderzoeken de gemiddelde ontwikkeling van elke heffing. Omdat de ontwikkeling van de heffingen verschilt per waterschap gaan we vervolgens in op deze verschillen.¹⁶ Daarna onderzoeken wij wat er veranderde van 2008 op 2009 door het van kracht worden van de Wet modernisering waterschapsbestel.

3.2.1 Ingezetenenomslag/heffing

De ingezetenenomslag wordt betaald door huishoudens. De heffing is tussen 1998 en 2008 gemiddeld in Nederland met 4,5 procent per jaar gestegen, van 28 euro in 1998 naar 43 euro in 2008 (prijspeil 2009, zie paragraaf 3.1). Figuur 3 laat de gemiddelde jaarlijkse stijging van de ingezetenenomslag tussen 2000 en 2008 per waterschap zien.¹⁷ Er blijken aanzienlijke verschillen te zijn tussen de waterschappen. Een bespreking van de grootste mutaties werpt enig licht op de redenen waarom de lastenontwikkelingen tussen waterschappen kunnen verschillen.

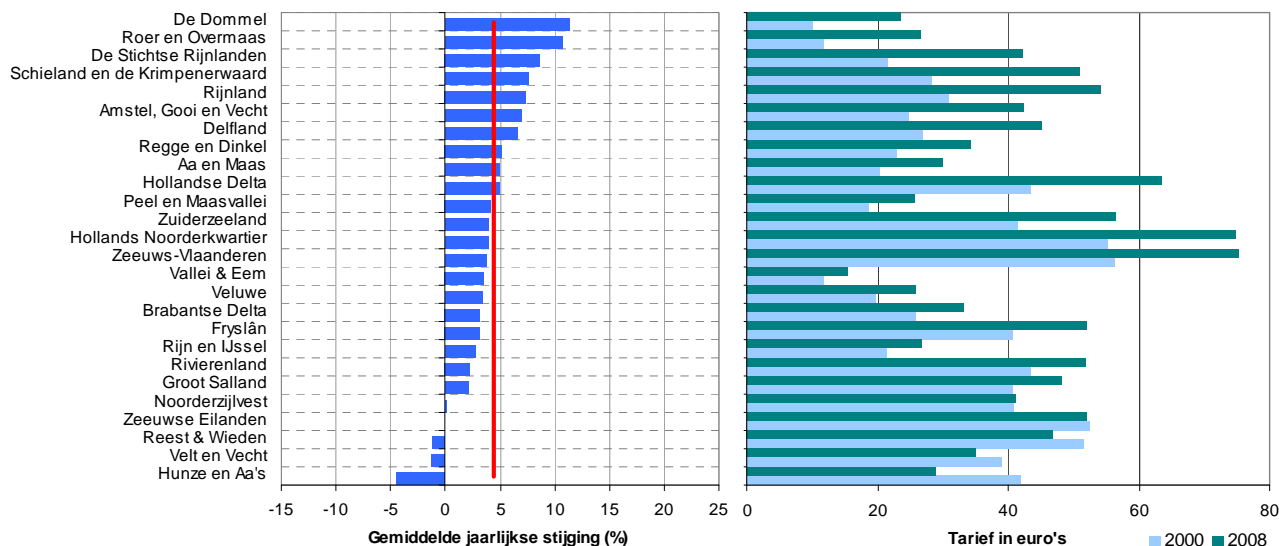
¹⁶ Ook binnen een waterschap kunnen verschillen bestaan in de ontwikkeling van de heffingen. Tarieven kunnen in sommige gevallen sterker zijn gestegen in het ene deel van het waterschap dan in het andere deel. Dit komt onder meer doordat er tot 2005 inliggende en omliggende waterschappen bestonden. In Friesland, West-Brabant, Noord en Zuid-Holland betaalde men vaak omslag aan twee waterschappen (zie kaart 1, paragraaf 1.3). Er was dan een omliggend waterschap (bijvoorbeeld Fryslân) en inliggende waterschap (binnen Fryslân onder meer Sevenwolden, Boarn en Klif). Sommige gebieden waren alleen deel van een omliggend waterschap en niet van een inliggend waterschap. De Waddeneilanden maakten bijvoorbeeld alleen deel uit van het omliggende waterschap Fryslân. De inwoners van deze gebieden waren relatief een laag bedrag kwijt aan het waterschap. In de afgelopen tien jaar zijn al deze waterschappen samengevoegd. In gebieden zoals de Waddeneilanden leidde deze samenvoeging tot een aanzienlijke stijging van de lasten voor de belastingbetaler. Op de ontwikkeling van de lasten binnen waterschapsgrenzen gaan wij in dit rapport niet in.

¹⁷ Doordat gegevens rondom fusies in enkele gevallen onbekend zijn is het voor een aantal waterschappen niet mogelijk de gemiddelde heffing in 1998 en 1999 te bepalen. In bijlage 3 zijn de gegevens per waterschap weergegeven. Hier worden wel zo veel mogelijk ook de tarieven en bedragen uit 1998 en 1999 weergegeven.

In waterschap Hunze en Aa's is het tarief in 2008 lager dan in 2000. In 2000 betalen ingezetenen gemiddeld 42 euro. In 2008 is dit gedaald tot 29 euro. Dat is een daling van gemiddeld 4,5 procent per jaar. De daling wordt volgens het waterschap onder meer veroorzaakt doordat in 2007 en 2008 een deel van de reserves is teruggegeven aan de belastingbetaler. Hierdoor was het tarief dat ingezetenen en eigenaren van gebouwen betaalden in deze jaren lager dan in eerdere jaren. In 2009 werd het tarief weer verhoogd.

In De Dommel is de gemiddelde jaarlijkse stijging van de ingezetenenomslag het grootst. In 2000 betalen ingezetenen 10 euro, in 2008 is dit 24 euro, een stijging van gemiddeld 11 procent per jaar. Daarmee heeft de Dommel in 2008 nog wel een laag tarief in vergelijking met de andere waterschappen. Gemiddeld betalen ingezetenen in 2008 42 euro.¹⁸

Figuur 3 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de ingezetenenomslag tussen 2000 en 2008 per waterschap (prijspeil 2009)¹⁹

Figuur 4 geeft de verandering van 2008 op 2009 weer. In 2009 werd de ingezetenenomslag vervangen door een ingezetenenheffing. Met de opbrengst uit deze heffing worden meer kosten gedekt dan met de opbrengst uit de ingezetenenomslag (zie paragraaf 2.3). Daarnaast werd in alle waterschappen een nieuwe kostentoedelingsverordening vastgesteld. In een aantal waterschappen betalen onder meer ingezetenen daardoor nu een groter deel van de kosten (zie hoofdstuk 5). Gemiddeld betalen ingezetenen 40 procent meer in 2009 dan in 2008

¹⁸ Allers *et al.* 2008.

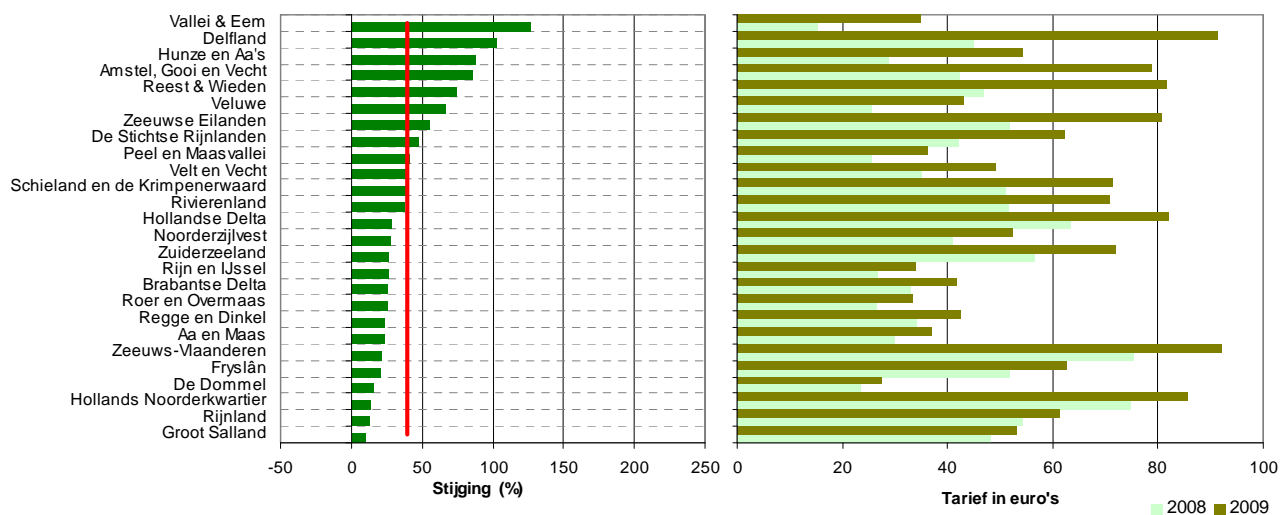
¹⁹ De verticale rode lijn geeft in alle figuren het landelijke gemiddelde weer.

(43 euro in 2008 en 60 euro in 2009). Zoals figuur 2 laat zien is dit een relatief sterke stijging ten opzichte van de ontwikkelingen in eerdere jaren.²⁰

Als we kijken naar de ontwikkelingen per waterschap dan blijkt het bedrag dat ingezetenen betalen het sterkst te stijgen in Vallei en Eem. In 2008 betalen ingezetenen 15 euro, in 2009 is dit 35 euro, een stijging van 127 procent. De ingezetenen in Vallei en Eem betaalden in 2008 het laagste bedrag in Nederland. Doordat de kosten in dit waterschap als gevolg van de Wet modernisering waterschapsbestel anders worden verdeeld dan voorheen betalen ingezetenen een groter deel van de kosten in 2009 dan in 2008 en stijgt het tarief. Het is echter nog steeds lager dan de gemiddelde ingezetenenheffing in 2009 (60 euro).

De stijging is met 10 procent het kleinst in Groot Salland. In 2008 betalen ingezetenen in dit waterschap 48 euro, in 2009 is dit 53 euro. In dit waterschap werden de kosten in 2008 al verdeeld via een methode die sterk lijkt op de nu wettelijk vastgelegde methode. Daardoor leidt de nieuwe wetgeving tot een beperkte stijging van het bedrag dat ingezetenen betalen.

Figuur 4 Mutatie van het bedrag dat ingezetenen betalen van 2008 op 2009 (prijspeil 2009)

3.2.2 Omslag/heffing gebouwd

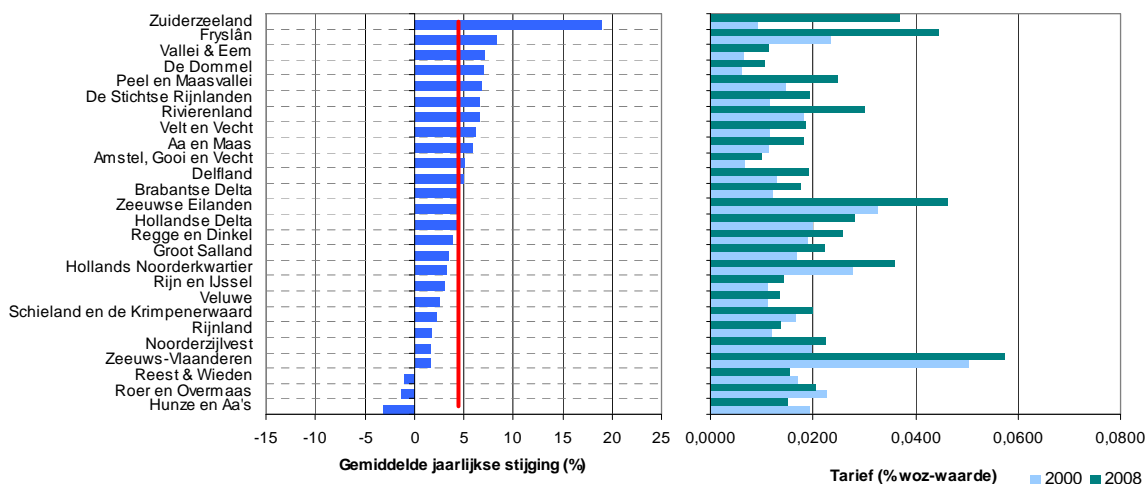
Het bedrag dat eigenaren van gebouwen betalen voor de omslag gebouwd is afhankelijk van de woz-waarde van het gebouw. De woz-waarden zijn sinds 1998 sterk gestegen. Waterschappen hebben de tarieven van de omslag gebouwd hier op aangepast. Om de tarieven vergelijkbaar te maken hebben wij de tarieven van 2008 en eerdere jaren gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarden. In paragraaf 3.1 blijkt dat in Nederland het tarief van de omslag gebouwd tussen 2000 en 2008

²⁰ Tegelijkertijd is echter de verontreinigingsheffing gedaald. Hierop komen wij later terug.

jaarlijks gemiddeld met 4,4 procent stijgt, van 0,0147 procent van de woz-waarde in 2000 tot 0,0208 procent van de woz-waarde in 2008.²¹

Figuur 5 laat de gemiddelde jaarlijkse stijging tussen 2000 en 2008 per waterschap zien (prijspeil 2009). Het tarief is in 2008 in drie waterschappen lager dan in 2000. In de overige 23 waterschappen is sprake van een stijging. Het bedrag daalt het sterkst in Hunze en Aa's. We zagen al dat dit ook het geval is bij de ingezetenenomslag (zie paragraaf 3.2.1). In 2000 is het tarief van de omslag gebouwd in Hunze en Aa's (gecorrigeerd voor de woz-waarde, prijspeil 2009) 0,0194 procent van de woz-waarde. In 2008 is dit 0,0151 procent. Dat is een gemiddelde daling van 3,1 procent per jaar. De daling is het gevolg van een besluit van het waterschap om een deel van de opgebouwde reserves terug te geven aan de belastingbetaler. Om deze reden is het tarief in 2008 en 2007 verlaagd ten opzichte van voorgaande jaren.

Figuur 5 Gemiddelde jaarlijkse stijging van tarief omslag gebouwd per waterschap tussen 2000 en 2008 (prijspeil 2009 en gecorrigeerd ontwikkeling woz-waarde)

De gemiddelde jaarlijkse stijging van de omslag gebouwd is het grootst in Zuiderzeeland. In 2000 is het tarief van de omslag gebouwd 0,0263 procent van de woz-waarde, in 2008 is dit 0,0370 procent.²² Dat betekent dat de omslag gebouwd ieder jaar gemiddeld met 19 procent stijgt tussen 2000 en 2008. Tot 2007 was de stijging beperkt (zie bijlage 3 voor de gegevens per jaar per waterschap). Het tarief van de omslag gebouwd was in 2007 0,0106 procent van de woz-waarde. In 2008 zijn de tarieven vastgesteld op basis van een nieuwe kostentoedelingsverordening. Deze verordening was gebaseerd op de nieuwe uitgangspunten (methode-Delfland in plaats van methode-Oldambt, zie paragraaf 2.2 en paragraaf 5.2). Hierdoor ontstaat van 2007 op 2008 een lastenverschuiving van ongebouwd naar gebouwd en is het bedrag

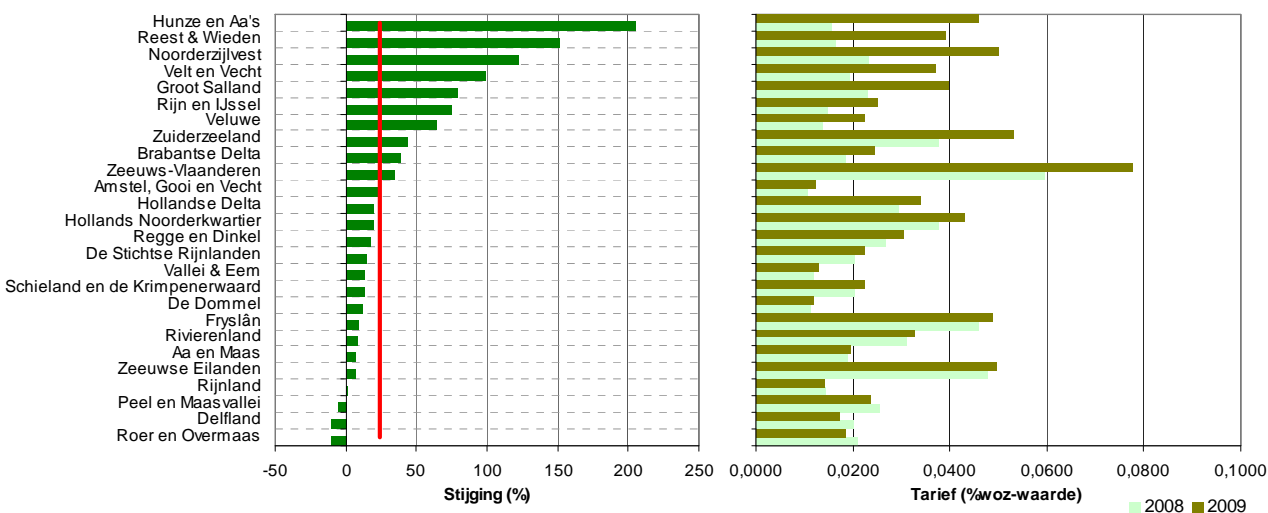
²¹ Wegens gebrek aan voldoende gegevens, is het niet mogelijk de gemiddelde omslag gebouwd te berekenen voor eerdere jaren dan 2000.

²² Zoals aangegeven in paragraaf 1.3 zijn de gegevens gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde en uitgedrukt in het prijspeil van 2009.

dat huiseigenaren betaalden aanzienlijk gestegen. Ook blijkt de opbrengst uit de omslagen in 2008 hoger dan in 2007 (zie paragraaf 4.1.2)

In figuur 2 is te zien dat het gemiddelde bedrag dat huiseigenaren betalen voor 'gebouwd' aanzienlijk stijgt van 2008 op 2009.²³ In 2008 betalen huiseigenaren gemiddeld 50 euro voor de omslag gebouwd. In 2009 betalen zij gemiddeld 64 euro voor de heffing gebouwd. Dit is een stijging van 28 procent.

Figuur 6 Mutatie van het tarief van gebouwd van 2008 op 2009 (prijspeil 2009 en gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde)

Figuur 6 geeft de stijging van de tarieven van de heffing gebouwd in 2008 en 2009 per waterschap weer (prijspeil 2009 en gecorrigeerd de ontwikkeling van de woz-waarden). In drie waterschappen is het tarief in 2009 lager dan in 2008. De daling is het sterkst in Roer en Overmaas. In 2008 betalen eigenaren van gebouwen 0,0205 procent van de woz-waarde aan het waterschap, in 2009 is dit 0,0184 procent. Dat is een daling van 10 procent.

De stijging van 'gebouwd' is het sterkst in waterschap Hunze en Aa's. In dit waterschap betalen eigenaren van gebouwen door de nieuwe kostentoedeling een groter deel van de kosten dan voorheen (zie paragraaf 5.3.2). De mutatie is daarnaast sterk doordat het waterschap in 2007 en 2008 tijdelijk lage tarieven kende omdat een deel van de reserves werd teruggegeven aan de belastingbetaler. In 2008 bedraagt het tarief gebouwd 0,0151 procent van de woz-waarde, in 2009 is dit 0,0460 procent.

3.2.3 Omslag/heffing ongebouwd

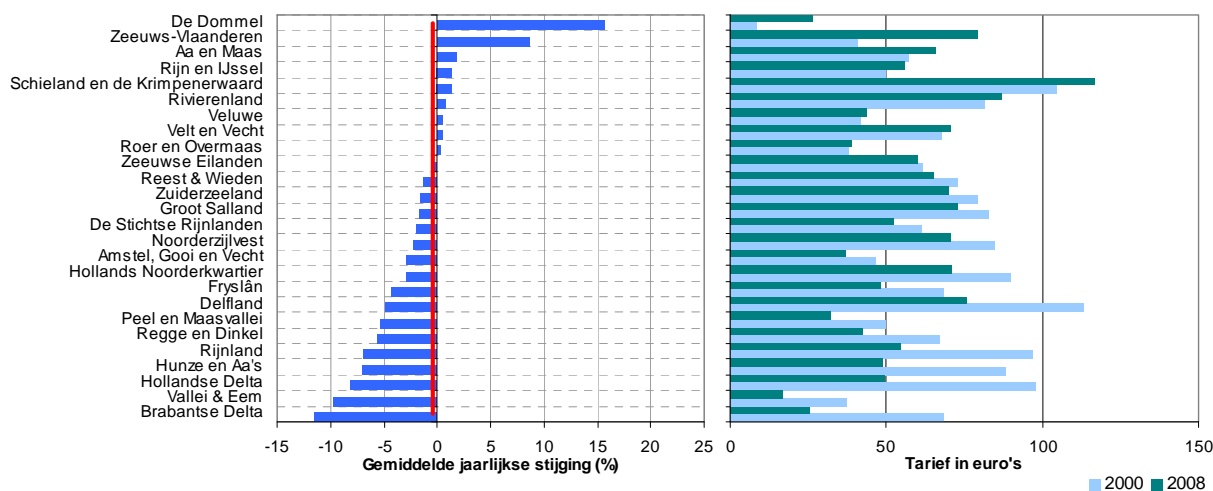
De omslag ongebouwd wordt tot 2008 betaald door alle eigenaren van onbebouwde grond. Het tarief is een bedrag per hectare. Dit bedrag is tussen 1998 en 2008

²³ Tegelijkertijd daalt de verontreinigingsheffing, hier komen wij later op terug.

gemiddeld met 0,1 procent per jaar gestegen. In 2008 betalen landeigenaren gemiddeld 56 euro per hectare.

Figuur 7 geeft de gemiddelde jaarlijkse stijging van de omslag ongebouwd per waterschap weer tussen 2000 en 2008. In 9 waterschappen is de omslag ongebouwd in 2008 hoger dan in 2000, in de overige 17 waterschappen is de omslag gedaald. In waterschap Brabantse Delta daalt het tarief het sterkst. In 2000 betalen landeigenaren daar gemiddeld 68 euro per hectare. In 2008 is dit gedaald tot 26 euro, een daling van 12 procent per jaar. De sterkste stijging vindt plaats in de Dommel. De omslag ongebouwd stijgt gemiddeld 15 procent per jaar, van 8 euro per hectare in 2000 naar 26 euro per hectare in 2008. Dit is nog steeds laag in vergelijking met de tarieven in de andere waterschappen in 2008 (gemiddeld 56 euro per hectare).

Figuur 7 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de omslag ongebouwd per waterschap tussen 2000 en 2008 (prijspeil 2009)

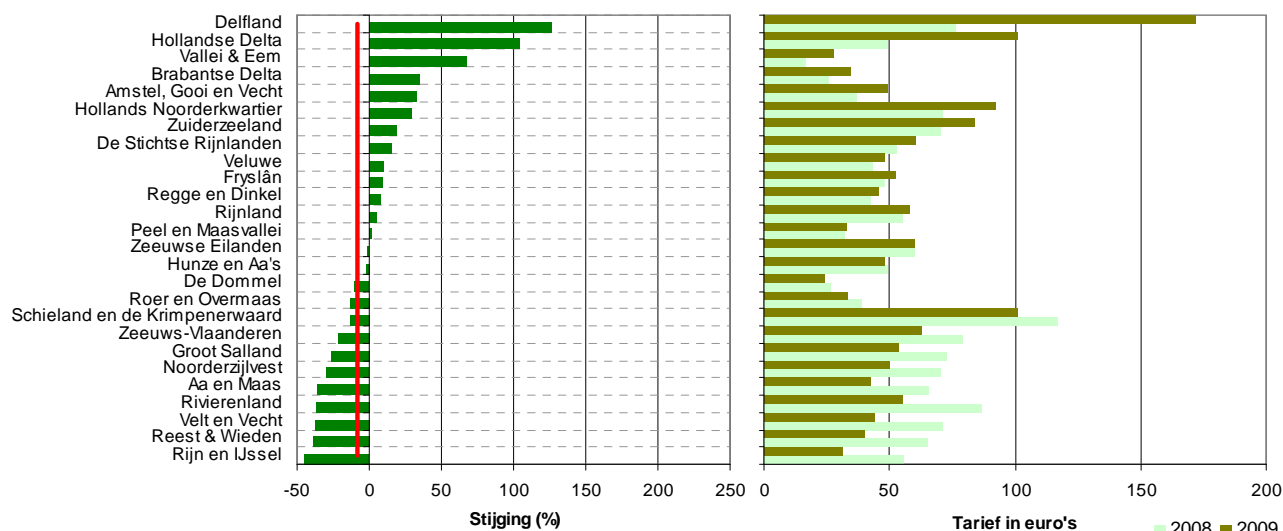
Figuur 2 liet zien dat het tarief van 'ongebouwd' gemiddeld daalt van 2008 op 2009. In 2008 betalen eigenaren van onbebouwde grond gemiddeld 55 euro per hectare. De heffing ongebouwd is gemiddeld in 2009 51 euro, een daling van 8,0 procent. De heffing ongebouwd wordt betaald door alle grondeigenaren behalve eigenaren van natuurgronden. Agrariërs betalen de heffing ongebouwd, maar ook eigenaren van grond met (spoor)wegen. Binnen een waterschap kan groot verschil bestaan tussen de bedragen die agrariërs betalen en tussen andere eigenaren. Dit komt doordat waterschappen het tarief mogen differentiëren. De hier gepresenteerde tarieven zijn gewogen gemiddelden van deze verschillende tarieven.

De daling is nog sterker voor eigenaren van natuurgrond (niet weergegeven in figuur 2). Vanaf 2009 moeten waterschappen voor natuurgronden een afzonderlijke tarief vaststellen. Het gemiddelde bedrag dat eigenaren van natuurgronden betalen is in 2009 2,56 euro per hectare. In 2008 betaalden zij nog hetzelfde bedrag als andere

grondeigenaren. De daling voor eigenaren van natuurgrond is daarmee gemiddeld 95 procent.

Figuur 8 geeft de mutatie per waterschap weer. In de helft van de waterschappen betaalt 'ongebouwd' in 2009 een lager bedrag per hectare dan in 2008. In de overige waterschappen is het bedrag in 2009 hoger. De daling is het sterkst in waterschap Rijn en IJssel. Een eigenaar van onbebouwde grond betaalt daar in 2008 56 euro per hectare. In 2009 is de heffing ongebouwd 31 euro per hectare, een daling van 45 procent. Het bedrag per hectare stijgt 126 procent in Delfland, van 76 euro in 2008 naar 172 euro in 2009. Het waterschap geeft aan dat deze stijging komt doordat wettelijk bepaald is dat de waarde van (spoor)wegen moet worden meegenomen bij het bepalen van het kostenaandeel dat wordt gedragen door 'ongebouwd'. Omdat er binnen dit waterschap naar verhouding een groot oppervlakte aan (spoor)wegen is betalen eigenaren van grond volgens het waterschap voortaan in vergelijking met andere waterschappen een groot deel van de kosten als gevolg van de nieuwe wetgeving. In figuur 6 in de vorige paragraaf is te zien dat het bedrag van de heffing gebouwd tegelijkertijd het sterkste daalt.

Figuur 8 Mutatie van tarief ongebouwd van 2008 op 2009 (prijspeil 2009)

3.2.4 Verontreinigings-/zuiveringsheffing

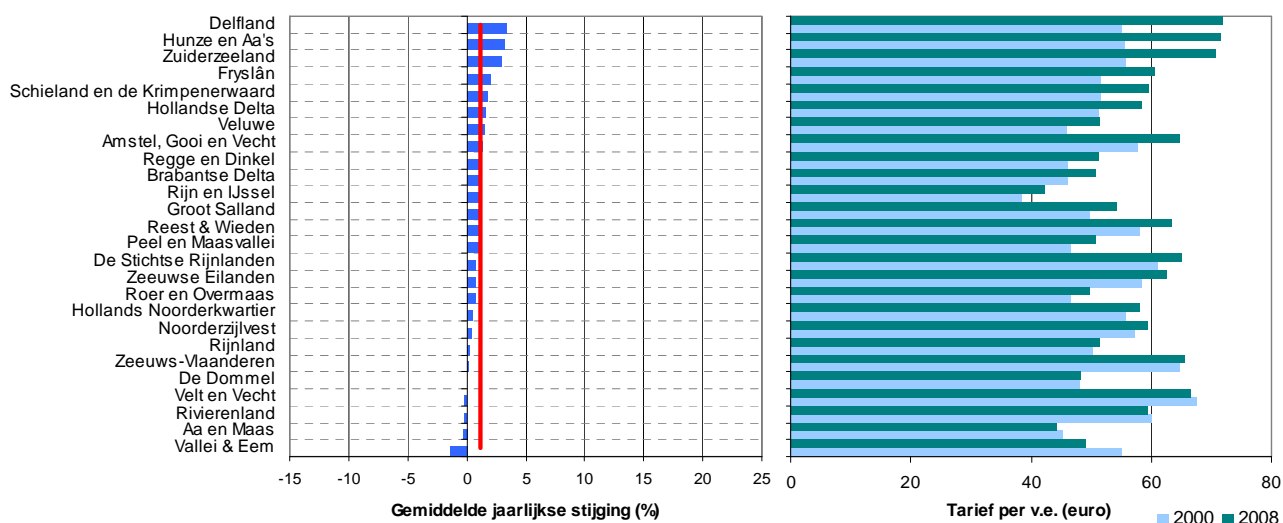
De verontreinigingsheffing wordt betaald door huishoudens en bedrijven. Het tarief is een bedrag per vervuilingseenheid. Eenpersoonshuishoudens betalen voor één vervuilingseenheid, meerpersoonshuishoudens voor drie. Bedrijven betalen afhankelijk van de grootte een forfaitair bedrag of een bedrag dat afhankelijk is van de mate van vervuiling.

Tussen 1998 en 2008 stijgt de verontreinigingsheffing gemiddeld met 1,0 procent per jaar (zie paragraaf 3.2). In 1998 is het bedrag per vervuilingseenheid gemiddeld 52 euro (prijspeil 2009). In 2008 is dit gestegen tot 58 euro.

Figuur 9 geeft de gemiddelde jaarlijkse stijging van de verontreinigingsheffing per waterschap weer. Als we deze figuur 9 vergelijken met eerdere figuren blijkt dat de verschillen tussen de waterschappen hier aanzienlijk minder groot zijn dan bij de ingezetenenomslag en omslag (on)gebouwd.

In de onderzochte periode is het tarief per vervuilingseenheid in vier waterschappen in 2008 lager dan in 2000. De daling is het sterkst in Vallei en Eem. Het tarief bedraagt in 2000 55 euro per vervuilingseenheid. In 2008 is dit 49 euro per vervuilingseenheid, een daling van gemiddeld 1,4 procent per jaar. Het waterschap heeft in 2003 en 2004 wel een hoger tarief gekend (58 euro) maar dit na 2004 verlaagd (zie bijlage 3). Het tarief stijgt het meest Delfland. In 2000 betalen huishoudens en bedrijven 55 euro per vervuilingseenheid, in 2008 is dit 72 euro, een stijging van gemiddeld 3,4 procent per jaar. Het tarief is geleidelijk gestegen (zie bijlage 3).

Figuur 9 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de verontreinigingsheffing per waterschap tussen 2000 en 2008 (prijspeil 2009)

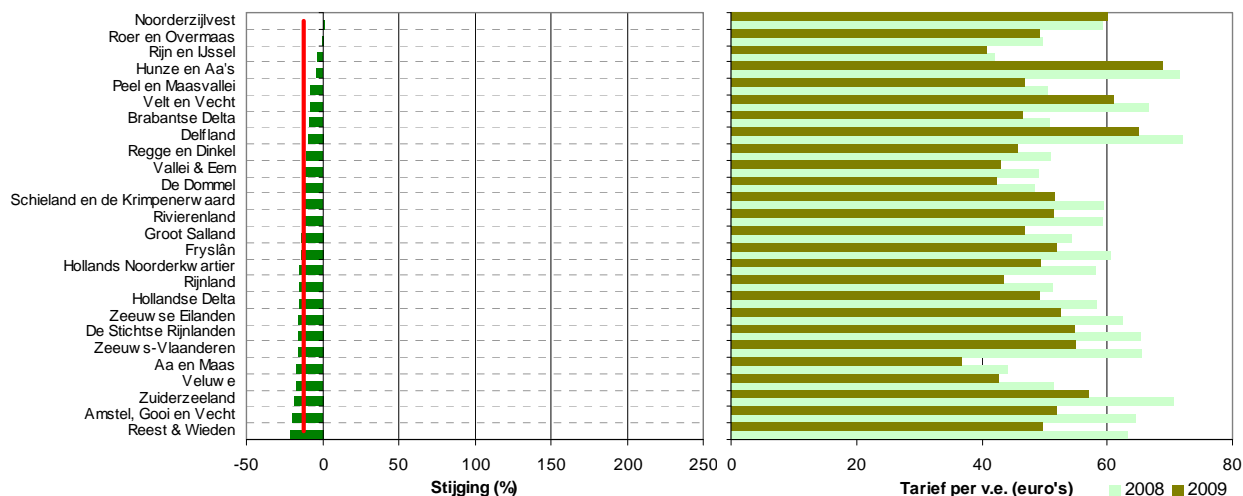
De opbrengst uit de verontreinigingsheffing was bestemd om de waterzuivering te dekken. Daarnaast werd de opbrengst gebruikt om maatregelen rondom de kwaliteit van oppervlaktewater te dekken. In het nieuwe financieringsstelsel is de verontreinigingsheffing opgevolgd door de zuiveringsheffing. De opbrengst uit deze heffing wordt alleen gebruikt om de kosten van het transporteren en zuiveren van afvalwater te dekken. De kosten rondom de kwaliteit van het oppervlaktewater, die voorheen werden gedekt uit de verontreinigingsheffing, worden vooral gedekt uit de opbrengsten van de ingezetenenheffing en heffingen gebouwd en ongebouwd.²⁴ De

²⁴ Daarnaast is er een nieuwe verontreinigingsheffing. Deze wordt betaald door zogenaamde directe lozers: onder meer bedrijven en huishoudens die direct lozen op het oppervlaktewater.

zuiveringsheffing is net als de voormalige verontreinigingsheffing een tarief per vervuilingseenheid.²⁵

In figuur 2 in het begin van paragraaf 3.2 is duidelijk te zien dat het tarief van de zuiveringsheffing in 2009 gemiddeld lager is dan de verontreinigingsheffing in 2008. Het gemiddelde tarief per vervuilingseenheid is 12 procent lager: 58 euro in 2008 en 51 euro in 2009.

Figuur 10 Stijging van 2008 op 2009 van het tarief per vervuilingseenheid van de verontreinigingsheffing (in 2008) en de zuiveringsheffing (in 2009) (prijspeil 2009)

Figuur 10 laat zien dat van 2008 op 2009 het tarief per vervuilingseenheid in vrijwel alle waterschappen daalt. Noorderzijvest is een uitzondering. In dit waterschap stijgt het tarief per vervuilingseenheid van 59 euro in 2008 naar 60 euro in 2009 (stijging met 1,3 procent). De stijging komt doordat het waterschap het tarief in 2008 vooruitlopend op de nieuwe financiering al lager had vastgesteld. Het tarief bleek echter te laag te zijn vastgesteld waardoor in 2009 een verhoging nodig was.

De daling van 2008 op 2009 is het sterkst in Reest en Wieden. Het tarief per vervuilingseenheid is in 2008 63 euro, in 2009 is dit gedaald naar 50 euro. Dat is een daling van 22 procent.

3.2.5 Recapitulatie

In de voorgaande paragrafen is de ontwikkeling van de verschillende waterschapstarieven onderzocht. Uit de gegevens blijkt dat er grote verschillen zijn tussen waterschappen. In veel waterschappen zijn tussen 2000 en 2008 de heffingen die ingezetenen en eigenaren van gebouwen betalen gestegen. Van 2008 op 2009 stijgen deze heffingen door de nieuwe financiering van de waterschappen sterk in

²⁵ Waterschappen mogen voor huishoudens ook het drinkwaterverbruik hanteren als grondslag. In 2009 wordt geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

vergelijking met de ontwikkelingen voor 2008. De heffing die eigenaren van grond betalen daalt tussen 2000 en 2008 in veel waterschappen. In 2009 daalt het tarief in veelal verder.

Het tarief van de verontreinigingsheffing stijgt tussen 2000 en 2008 in de meeste waterschappen. Van 2008 op 2009 daalt het tarief doordat minder kosten worden gedekt uit de opbrengst dan voorheen.

Doordat zich van 2008 op 2009 op verschillende fronten veranderingen hebben voorgedaan (onder meer in kostenverdeling) is het op basis van alleen de tarieven niet goed mogelijk om na te gaan in welke mate sprake is van een sterke verandering van 2008 op 2009. In de volgende paragrafen wordt daarom nagegaan welke totaalbedragen worden betaald door onder meer huishoudens, bedrijven en agrariërs.

3.3 Ontwikkeling per profiel

De meeste belastingbetalers worden geconfronteerd met meerdere waterschapsheffingen. Huishoudens die een woning huren betalen bijvoorbeeld de ingezetenenomslag en de verontreinigingsheffing. Als zij in een eigen koopwoning wonen betalen ze ook de omslag gebouwd. Om de ontwikkeling van de lasten voor belastingbetalers in beeld te brengen, kijken we daarom naar de ontwikkeling van de lasten voor een negen profielen. Deze zijn weergegeven in box 3.

Box 3. Overzicht van de groepen belastingbetalers (profielen) waar wij de lasten ontwikkeling voor na gaan (peiljaar woz-waarde 2008)

Profiel 1 - huurwoning met éénpersoonshuishouden
Profiel 2 - huurwoning met meerpersoonshuishouden
Profiel 3 - koopwoning, woz-waarde 200.000 euro, éénpersoonshuishouden
Profiel 4 - koopwoning, woz-waarde 200.000 euro, meerpersoonshuishouden
Profiel 5 - koopwoning, woz-waarde 600.000 euro, meerpersoonshuishouden
Profiel 6 - agrarisch bedrijf 25 ha, woz-waarde 240.000 euro en 3 vervuilingseenheden
Profiel 7 - natuurterrein 1.000 ha
Profiel 8 - niet-agrarisch bedrijf, woz-waarde 2,4 mln. euro en 10 vervuilingseenheden
Profiel 9 - niet-agrarisch bedrijf, woz-waarde 12 mln. euro en 450 vervuilingseenheden

De profielen 1 tot en met 5 hebben betrekking op huishoudens, 6 en 7 op eigenaren van grond en 8 en 9 op niet-agrarische bedrijven.

Allereerst analyseren wij, net als in de voorgaande paragrafen, de ontwikkeling van de lasten tussen 2000 en 2008. Vervolgens geven wij aan welk effect de nieuwe wetgeving heeft op de bedragen die de profielen betalen aan de waterschappen. Daarbij wordt onder meer duidelijk in hoeverre de ontwikkelingen in 2009 overeenkomen of afwijken van al lopende ontwikkelingen.

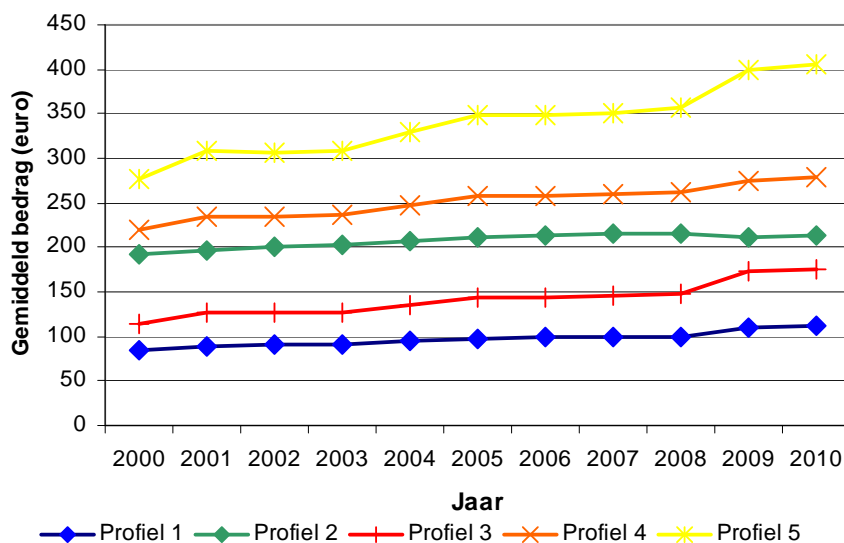
3.3.1 Ontwikkeling waterschapslasten voor huishoudens

Figuur 11 geeft weer welke bedragen huishoudens in de profielen 1 tot en met 5 gemiddeld in Nederland betalen in de periode 2000 tot en met 2010.

Eenpersoonshuishoudens in een huurwoning (profiel 1) betalen in 2000 gemiddeld 86 euro voor de verontreinigingsheffing en ingezetenenomslag (prijspeil 2009). Dit bedrag stijgt geleidelijk. In 2008 betalen deze huishoudens gemiddeld 100 euro. Dat is een gemiddelde jaarlijkse stijging van 2,0 procent. Van 2008 op 2009 stijgt het bedrag dat huishoudens in dit profiel betalen met 9 euro (9,4 procent). In 2010 stijgt het betaalde bedrag met 1,9 procent (circa drie euro). De gemiddelde jaarlijkse stijging van 2000 op 2010 is 2,7 procent.

Meerpersoonshuishoudens in een huurwoning (profiel 2) betalen een hoger bedrag omdat zij drie keer zo veel betalen voor de verontreinigingsheffing dan éénpersoonshuishoudens. In 2000 betaalt een eenpersoonshuishouden gemiddeld 191 euro. In 2008 is dit 215 euro. Het bedrag dat deze huishoudens betalen stijgt daarmee gemiddeld 1,5 procent per jaar tussen 2000 en 2008. In 2009 betalen deze huishoudens 4 euro minder dan in 2008 (daling van 2,3 procent). In 2010 stijgt het betaalde bedrag gemiddeld 1,8 procent. De gemiddelde jaarlijkse stijging tussen 2000 en 2010 is 1,1 procent.

Figuur 11 Gemiddelde lastenontwikkeling voor huishoudens tussen 2000 en 2009 (prijspeil 2009)

Profiel 1: Huurwoning, éénpersoonshuishouden

Profiel 2: Huurwoning, meerpersoonshuishouden

Profiel 3: Koopwoning 200.000 euro (peildatum 2008) éénpersoonshuishouden

Profiel 4: Koopwoning 200.000 euro (peildatum 2008) meerpersoonshuishouden

Profiel 5: Koopwoning 600.000 euro (peildatum 2008) meerpersoonshuishouden

In 2009 betalen huishoudens in profiel 1 (eenpersoonshuishoudens) dus een hoger bedrag en huishoudens in profiel 2 (meerpersoonshuishoudens) een lager bedrag dan in 2008. Het verschil kan als volgt worden verklaard. In paragraaf 3.2 bleek dat de gemiddelde ingezetenenheffing in 2009 hoger is dan de gemiddelde ingezetenenomslag in 2008 en dat de gemiddelde zuiveringsheffing (2009) juist lager is dan de gemiddelde verontreinigingsheffing (2008). De verhoging van de ingezetenenheffing is voor één- en meerpersoonshuishoudens gelijk. Omdat meerpersoonshuishoudens drie keer zo veel betalen voor de verontreinigings-/zuiveringsheffing als éénpersoonshuishoudens heeft een verlaging of verhoging van deze heffing een groter effect op de te betalen bedragen voor meerpersoonshuishoudens dan voor éénpersoonshuishoudens. Er treedt dus door de nieuwe wetgeving een lastenverschuiving op van meerpersoonshuishoudens naar éénpersoonshuishoudens.²⁶

De profielen 3 tot en met 5 hebben betrekking op huishoudens met een eigen woning. Deze huishoudens betalen naast de ingezetenenomslag en de verontreinigingsheffing ook de omslag gebouwd. Eenpersoonshuishoudens in een koopwoning van 200.000 euro (peildatum 2008)²⁷ betalen in 2000 gemiddeld 114 euro. In 2008 betalen deze huishoudens gemiddeld 147 euro. Het bedrag is daarmee gemiddeld 3,3 procent per jaar gestegen. In 2009 betalen huishoudens in dit profiel 173 euro, een stijging van 17 procent (27 euro). In 2010 betalen zij gemiddeld 175 euro, een stijging van 1,4 procent. Gemiddeld stijgt het bedrag van 2000 op 2010 met 4,4 procent.

Meerpersoonshuishoudens in een woning met dezelfde waarde betalen in 2000 gemiddeld 220 euro. Dit bedrag stijgt gemiddeld met 2,2 procent per jaar tot 2008. In 2008 betalen huishoudens in dit profiel 261 euro. In 2009 stijgt dit tot gemiddeld 274 euro. In 2010 stijgt het verder tot 278 euro (1,5 procent). De gemiddelde jaarlijkse stijging van 2000 op 2010 is daarmee 2,4 procent.

Voor zowel profiel 3 als profiel 4 stijgen de lasten van 2008 op 2009. Ook nu stijgen de lasten voor meerpersoonshuishoudens (profiel 4) minder sterk dan voor eenpersoonshuishoudens (profiel 3).

Profiel 5 heeft betrekking op een meerpersoonshuishouden in een duurdere woning dan profielen 3 en 4. Er wordt uitgegaan van een woz-waarde van 600.000 euro (peildatum 2008). Door de hogere woz-waarde betalen huishoudens in dit profiel een hoger bedrag voor de omslag gebouwd dan de huishoudens in profiel 3 en 4. De ontwikkeling van de lasten van dit profiel volgen daardoor een tamelijk grillig verloop dat min of meer parallel loopt aan de ontwikkeling van de gemiddelde omslag gebouwd (paragraaf 3.2). In de jaren dat de woz-waarden opnieuw werden bepaald vindt een relatief sterke stijging plaats van het bedrag dat deze huishoudens betalen. Dit komt doordat waterschappen één tarief hanteren voor de omslag gebouwd en geen onderscheid maken tussen woningen en niet-woningen (zie paragraaf 3.2).

---

²⁶ Deze verschuiving wordt niet genoemd in de Memorie van Toelichting bij de Wet modernisering waterschapsbestel.

²⁷ In de onderzoeksperiode is de waarde van woningen en niet-woningen sterk veranderd. Waterschappen hebben hun tarieven hier op aangepast. Om de lastenontwikkeling te berekenen is de woningwaarde vóór 2009 aangepast op basis van de gemiddelde ontwikkeling van de woz-waarden in Nederland.

Gemiddeld stijgen de waterschapslasten tussen 2000 en 2008 met 3,3 procent per jaar: van 276 euro in 2000 tot 357 euro in 2008. In 2009 betalen zij gemiddeld 400 euro en in 2010 405 euro. De gemiddelde jaarlijkse stijging tussen 2000 en 2010 is voor dit profiel 3,9 procent.

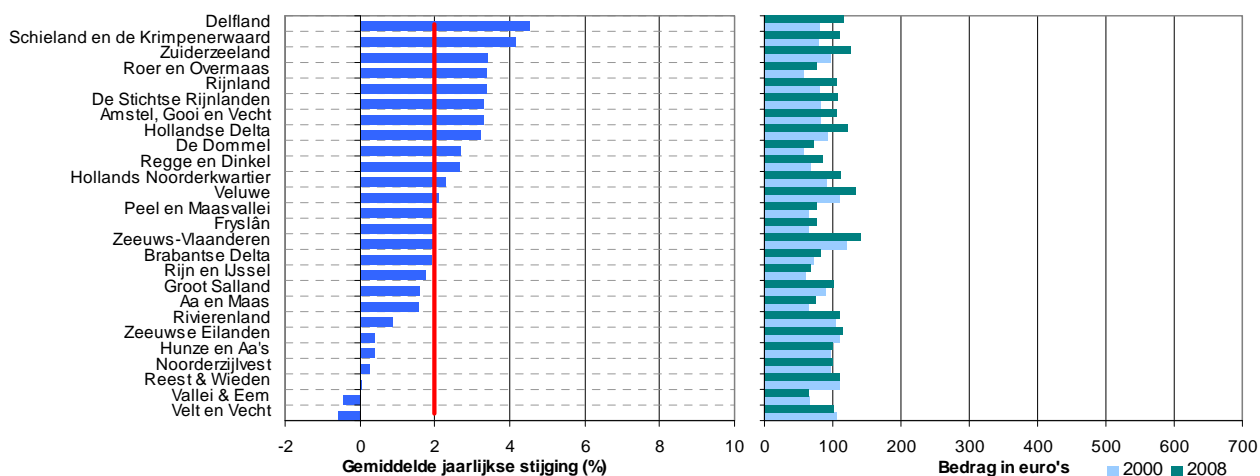
In paragraaf 3.2 bleek al dat er verschillen bestaan tussen waterschappen in de ontwikkelingen van de waterschapsheffingen. De lastenontwikkeling voor de negen profielen verschilt daarom ook per waterschap. Dit werken wij in de volgende paragrafen verder uit voor de profielen die betrekking hebben op huishoudens.

Ontwikkeling lasten profiel 1 en 2: Huishoudens in huurwoningen

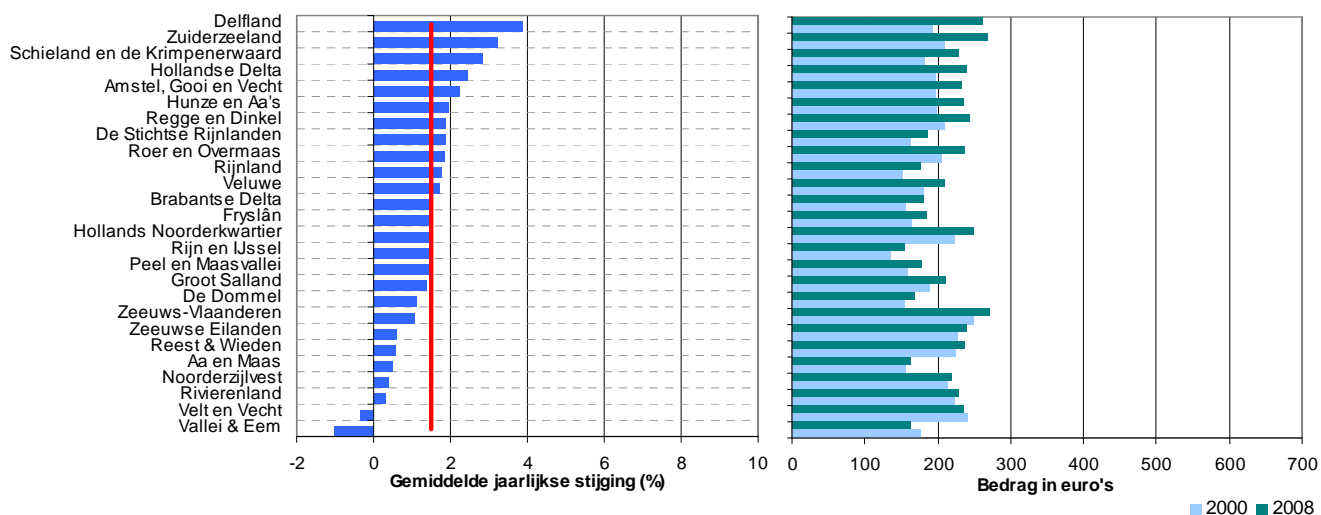
Profielen 1 en 2 hebben betrekking op respectievelijk eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens in huurwoningen. Figuur 12 laat de gemiddelde jaarlijkse mutatie van de lasten tussen 2000 en 2008 zien voor profiel 1. Het bedrag dat eenpersoonshuishoudens in een huurwoning betalen is gedaald in Vallei & Eem en Velt & Vecht. De daling is het sterkst in Velt en Vecht (jaarlijks gemiddeld 0,6 procent). In 2000 betalen deze huishoudens in Velt en Vecht 67 euro, in 2008 is dit 64 euro. De stijging is het sterkst in Delfland. De lasten voor eenpersoonshuishoudens die wonen in een huurwoning stijgen gemiddeld 4,5 procent per jaar. In 2000 betalen de huishoudens 82 euro. In 2008 is dit gestegen tot 117 euro.

Figuur 13 laat de ontwikkeling van de lasten tussen 2000 en 2008 zien voor meerpersoonshuishoudens in een huurwoning. De stijging is ook voor dit profiel het grootst in Delfland (gemiddeld 3,9 procent per jaar, van 192 euro in 2000 tot 261 euro in 2008). De lasten voor dit profiel dalen (net als voor profiel 1) in Vallei & Eem en Velt & Vecht. De daling is het sterkst in waterschap Vallei en Eem. Hier dalen de lasten voor meerpersoonshuishoudens in een huurwoning gemiddeld 1,1 procent per jaar, van 177 euro in 2000 naar 163 euro in 2008.

Figuur 12 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de lasten tussen 2000 en 2008 voor een eenpersoonshuishoudens in een huurwoning (profiel 1, prijspeil 2009)

Figuur 13 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de lasten tussen 2000 en 2008 voor een meerpersoonshuishouden in een huurwoning (profiel 2, prijspeil 2009)

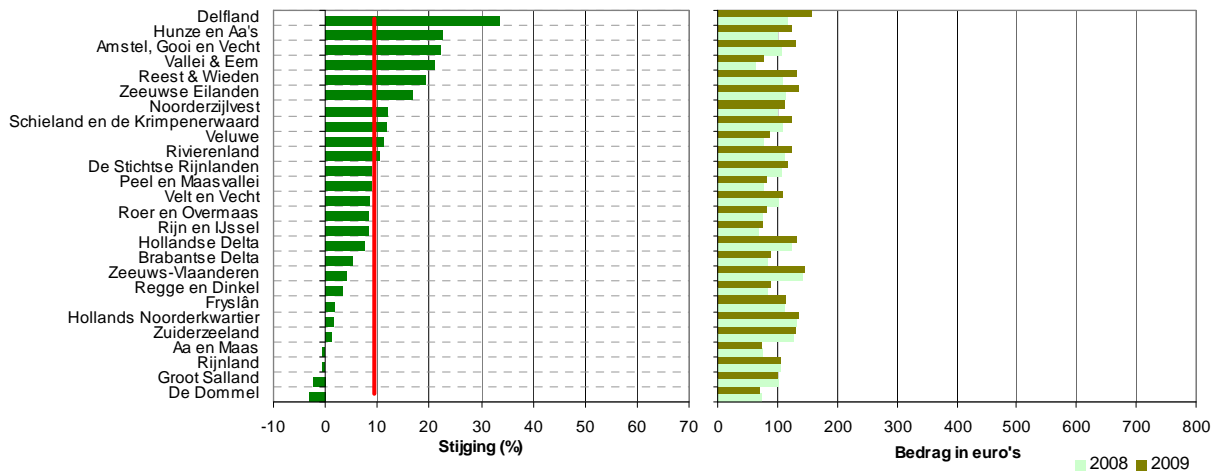
Figuur 14 en figuur 15 laten de lastenontwikkeling zien van 2008 op 2009 voor respectievelijk profiel 1 en profiel 2.²⁸ In 2009 betalen eenpersoonshuishoudens in

²⁸ De hier gepresenteerde cijfers wijken af van de resultaten in de evaluatie die is uitgevoerd in opdracht van de Unie van Waterschappen. Deze verschillen worden veroorzaakt doordat in de evaluatie diverse correcties worden uitgevoerd om de ontwikkelingen vergelijkbaar te maken met de Memorie van Toelichting, zie bijlage 2.

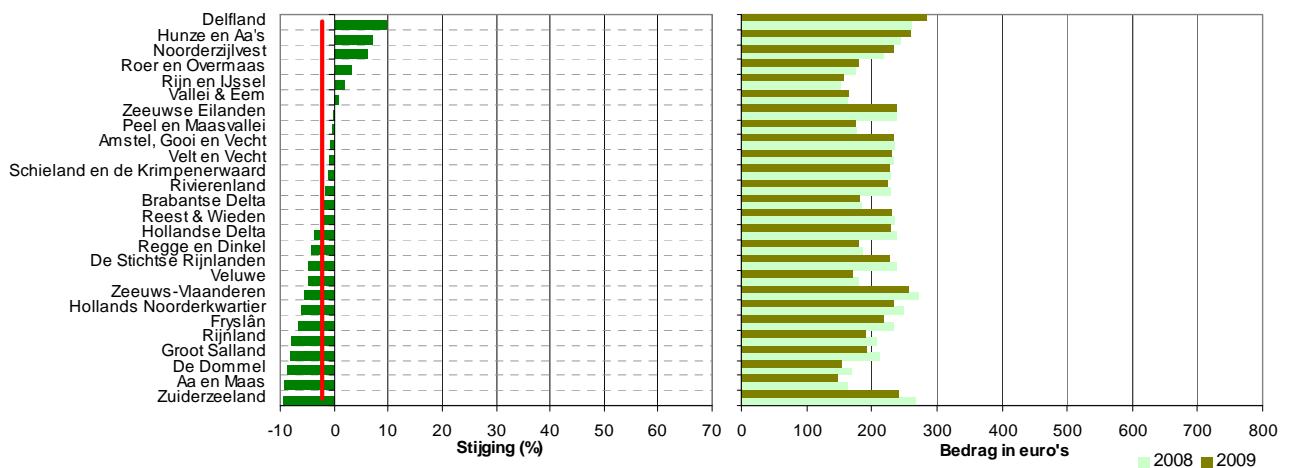
een huurwoning in vier waterschappen een lager bedrag dan in 2008.
 Meerpersoonshuishoudens betalen in zes waterschappen een hoger bedrag.

De daling voor eenpersoonshuishoudens in een huurwoning (profiel 1) is het sterkst in De Dommel. Huishoudens betalen hier 72 euro in 2008. In 2009 is dit 70 euro (daling van 3,2 procent). De stijging is het sterkst in Delfland. Deze huishoudens betalen in dit waterschap in 2008 117 euro, in 2009 is dit 156 euro (stijging 33,5 procent).

Figuur 14 Stijging van de waterschapslasten voor een eenpersoonshuishoudens in een huurwoning (profiel 1) van 2008 op 2009 (prijspeil 2009)

Figuur 15 Stijging van de waterschapslasten voor een meerpersoonshuishoudens in een huurwoning (profiel 2) van 2008 op 2009 (prijspeil 2009)

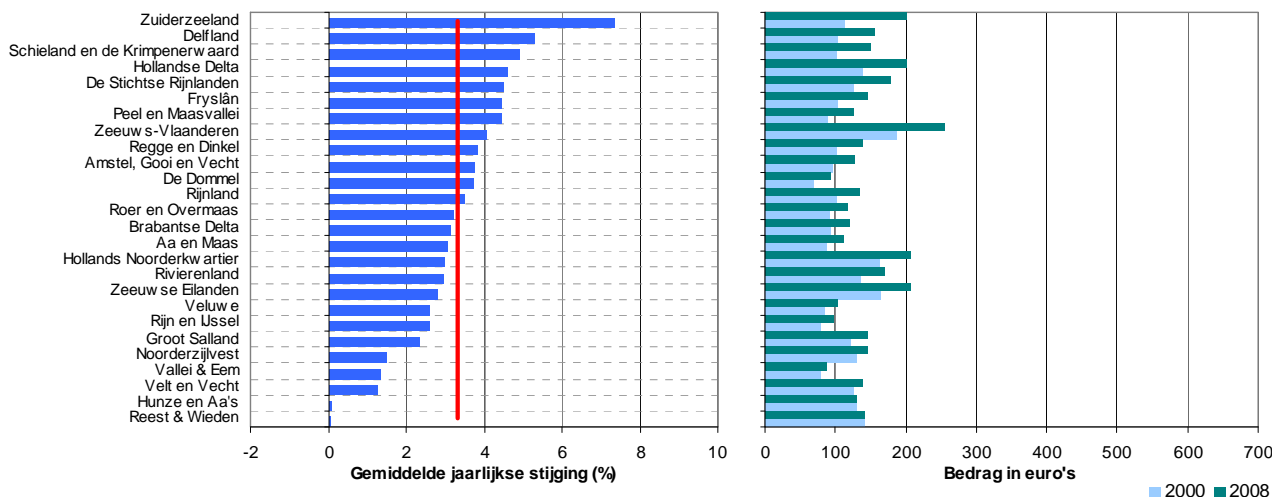
Ook voor een meerpersoonshuishoudens met een huurwoning (profiel 2) stijgen de waterschapslasten het sterkst in Delfland. In 2008 betalen huishoudens in dit profiel

261 euro. In 2009 is dit 9,8 procent hoger (286 euro). De waterschapslasten dalen voor profiel 2 het sterkst in Zuiderzeeland. Betalen meerpersoonshuishoudens met een huurwoning in 2008 nog 269 euro, in 2009 is dit 243 euro. Dat is een daling van 9,5 procent.

Ontwikkeling lasten profiel 3,4 en 5: Huishoudens in koopwoningen

De lastenontwikkeling voor huishoudens in een koopwoning wijkt af van die van huishoudens in een huurwoning omdat zij naast de verontreinigingsheffing en de ingezetenenomslag ook de omslag gebouwd betalen. Figuur 16 laat de gemiddelde jaarlijkse stijging van de waterschapslasten zien voor profiel 3: een éénpersoonshuishouden in een koopwoning van 200.000 euro (peildatum 2008). Uit de figuur blijkt dat de lasten het sterkst zijn gestegen in Zuiderzeeland (gemiddeld 7,4 procent per jaar). De stijging van het betaalde bedrag is vooral sterk van 2007 op 2008. In dat jaar is een nieuwe kostentoedelingsverordening van kracht geworden. Tussen 2000 en 2007 schommelt het bedrag dat deze huishoudens betalen gemiddeld tussen 110 en 138 euro (prijsspeil 2009). In 2008 betalen huishoudens in dit profiel 200 euro (zie ook bijlage 3).

Figuur 16 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de lasten tussen 2000 en 2008 voor een eenpersoonshuishoudens in een koopwoning van 200.000 euro (profiel 3, prijspeil 2009, peildatum woz-waarde 2008)²⁹

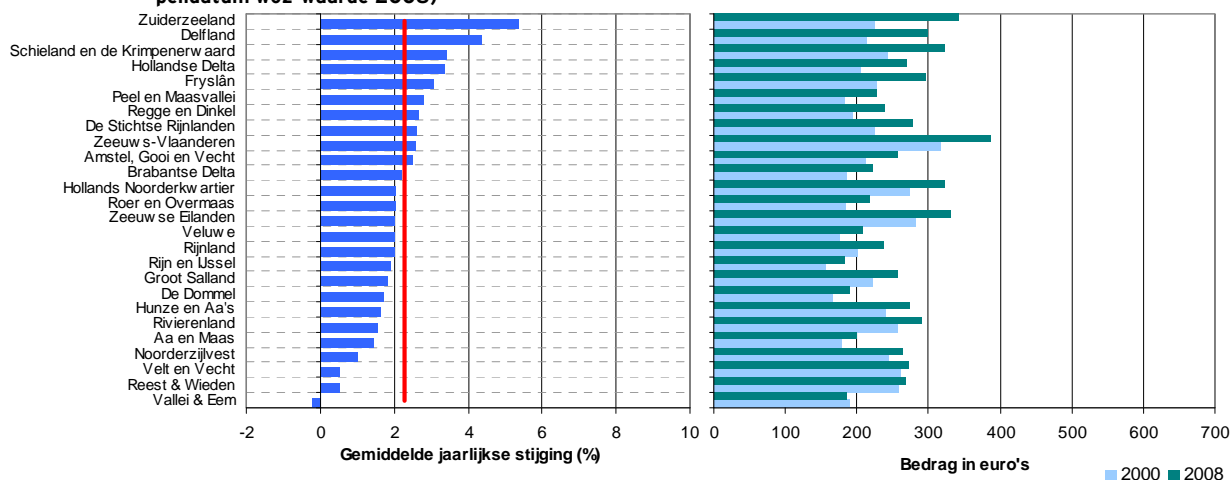

De stijging van de waterschapslasten voor profiel 3 is het kleinst in Reest en Wieden (gemiddeld 0,1 procent per jaar). Gedurende vrijwel de gehele onderzochte periode schommelt het bedrag dat de betreffende huishoudens daar betalen gemiddeld rond de 147 euro. In 2008 is het bedrag lager (142 euro).

²⁹ Omdat de woz-waarden zijn veranderd in de onderzochte periode is de woz-waarde voor jaren vóór 2009 voor de berekeningen van de betaalde bedragen voor elk profiel aangepast aan de waardeontwikkeling, zie bijlage 1.

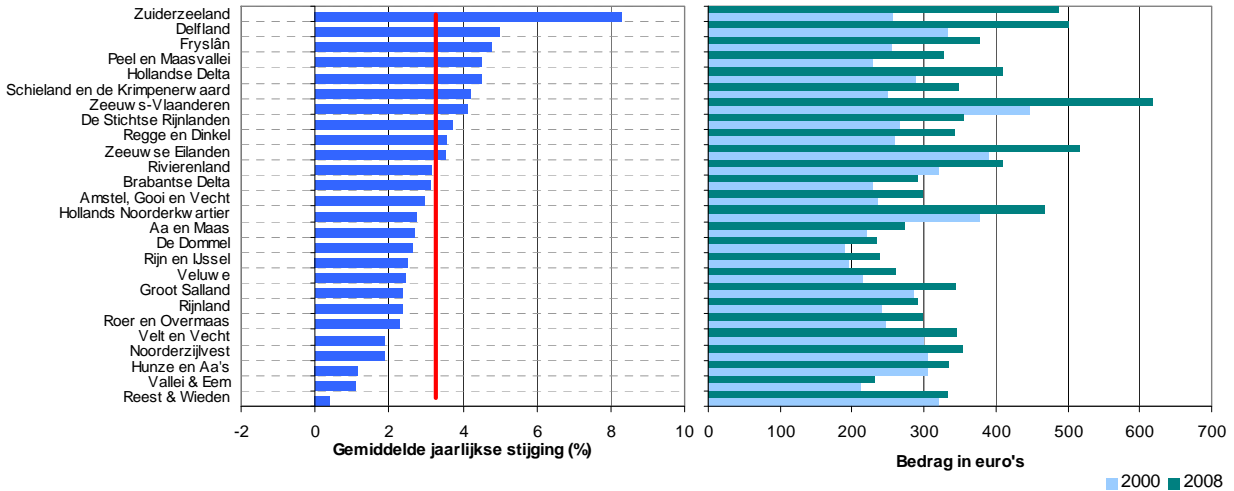
Figuur 17 laat zien wat de lastenontwikkeling is in de periode 2000 tot en met 2008 voor meerpersoonshuishoudens in een koopwoning van 200.000 euro (profiel 4, peildatum woz-waarde 2008). Ook in dit profiel is de stijging het sterkst in Zuiderzeeland. In 2000 betalen deze huishoudens gemiddeld 225 euro, in 2008 is dit gestegen tot 342 euro. Dat is een gemiddelde jaarlijkse stijging van 5,4 procent. In Vallei en Eem zijn de waterschapslasten in 2008 lager dan in 2000 voor deze huishoudens. Het bedrag daalt gemiddeld ieder jaar met 0,2 procent. Dit komt vooral doordat de verontreinigingsheffing in deze periode (gecorrigeerd voor inflatie) is gedaald. Al eerder in dit rapport bleek dat dit een gunstiger effect heeft op de lastenontwikkeling voor meerpersoonshuishoudens dan voor eenpersoonshuishoudens (zie voorgaande paragraaf). In 2000 betalen de huishoudens in dit profiel in Vallei en Eem gemiddeld 189 euro. In 2008 is dit 186 euro.

Figuur 17 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de lasten tussen 2000 en 2008 voor een meerpersoonshuishouden in een koopwoning van 200.000 euro (profiel 4, prijspeil 2009, peildatum woz-waarde 2008)

Profiel 5 heeft betrekking op meerpersoonshuishoudens in een koopwoning van 600.000 euro (peildatum 2008). Omdat de woz-waarde van woningen in dit profiel hoger ligt dan in profiel 3 en 4 (koopwoning van 200.000 euro) heeft de ontwikkeling van de omslag gebouwd een sterker effect op profiel 5 dan op profiel 3 en 4. De waterschapslasten stijgen ook voor dit profiel het sterkst in Zuiderzeeland. Huishoudens in dit profiel betalen in 2000 gemiddeld 258 euro, in 2008 is dit 488 euro (in 2007 is het nog 299 euro). Dat is een gemiddelde jaarlijkse stijging tussen 2000 en 2008 van 8,3 procent. De stijging is met gemiddeld 0,4 procent per jaar het laagst in Reest en Wieden. In 2000 betalen huishoudens in profiel 5 gemiddeld 321 euro, in 2008 is dit 332 euro.

Figuur 18 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de lasten tussen 2000 en 2008 voor een meerpersoonshuishouden in een koopwoning van 600.000 euro (profiel 5, prijspeil 2009, peildatum woz-waarde 2008)

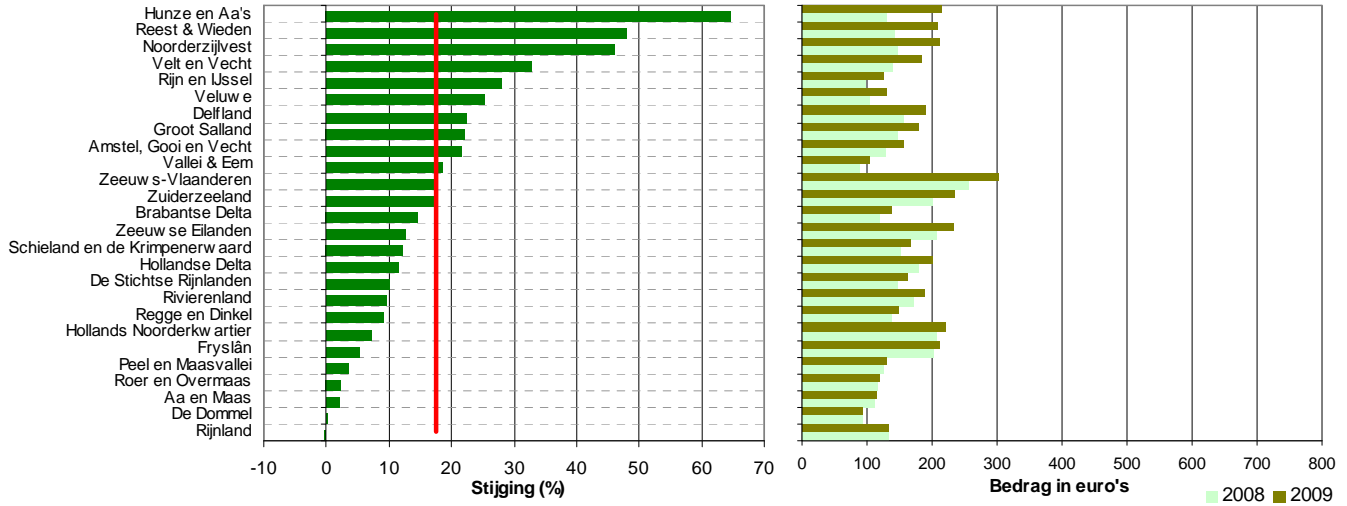

De figuren 19, 20 en 21 laten de gemiddelde stijging van de waterschapslasten zien voor profiel 3, 4 en 5 van 2008 op 2009. Voor alle drie de profielen dalen de lasten het sterkst in Rijnland en stijgen deze het meest in Hunze en Aa's.³⁰ Voor profiel 3 bedraagt de daling in Rijnland 0,4 procent (51 cent), voor profiel 4 6,9 procent (16 euro) en voor profiel 5 5,4 procent (eveneens 16 euro).

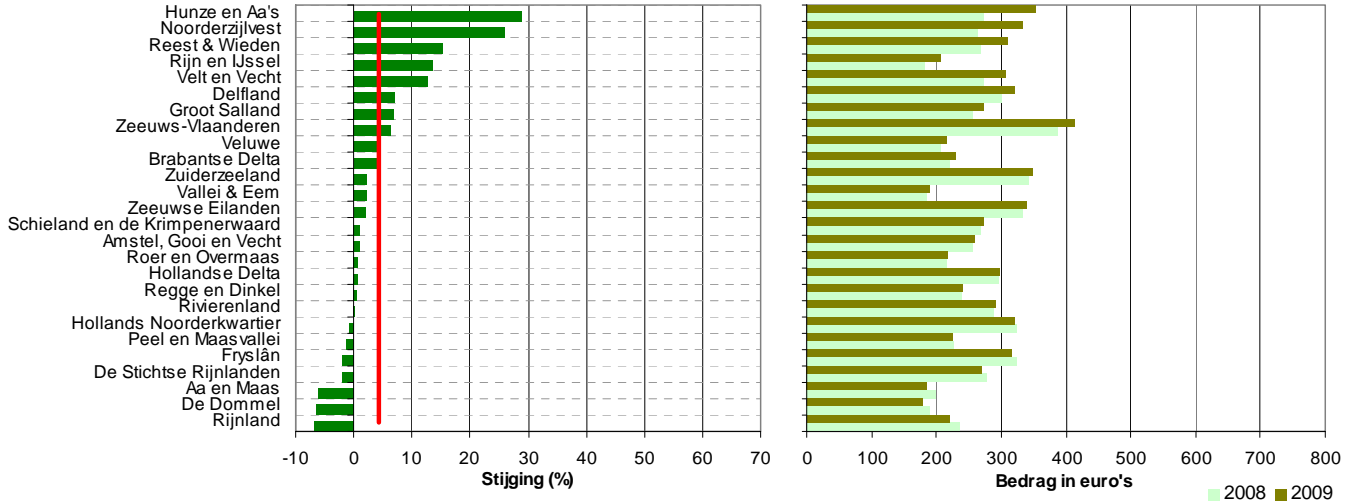
In Hunze en Aa's zijn de waterschapslasten voor profiel 3 gestegen met 65 procent (gemiddeld van 131 euro naar 215 euro) voor profiel 4 met 29 procent (gemiddeld van 274 euro naar 353 euro) en voor huishoudens in profiel 5 met 61 procent (gemiddeld van 334 euro naar 537 euro). Zoals eerder aangegeven (paragraaf 3.2) heeft Hunze en Aa's de tarieven in 2008 verlaagd om op deze wijze geld terug te geven aan de belastingbetaler. In 2009 is deze belastingteruggave vervallen. Dit zorgt samen met de nieuwe bekostigingsstructuur voor deze stijging van de waterschapslasten voor huiseigenaren.

³⁰ Begin 2009 is in opdracht van de Unie van Waterschappen een evaluatie uitgevoerd naar de effecten van het nieuwe belastingstelsel (zie paragraaf 2.4). In het betreffende rapport wordt net als in dit rapport gekeken naar de lastenontwikkelingen van 2008 op 2009 op microniveau. De mutaties in dit rapport komen niet overeen met de mutaties in het evaluatierapport. Dit komt doordat in het evaluatierapport wordt gecorrigeerd voor de opbrengstontwikkeling. Dit is nodig omdat het doel van het evaluatierapport is om een vergelijking te maken met de Memorie van Toelichting bij de Wet modernisering waterschapsbestel mogelijk te maken, zie bijlage 2.

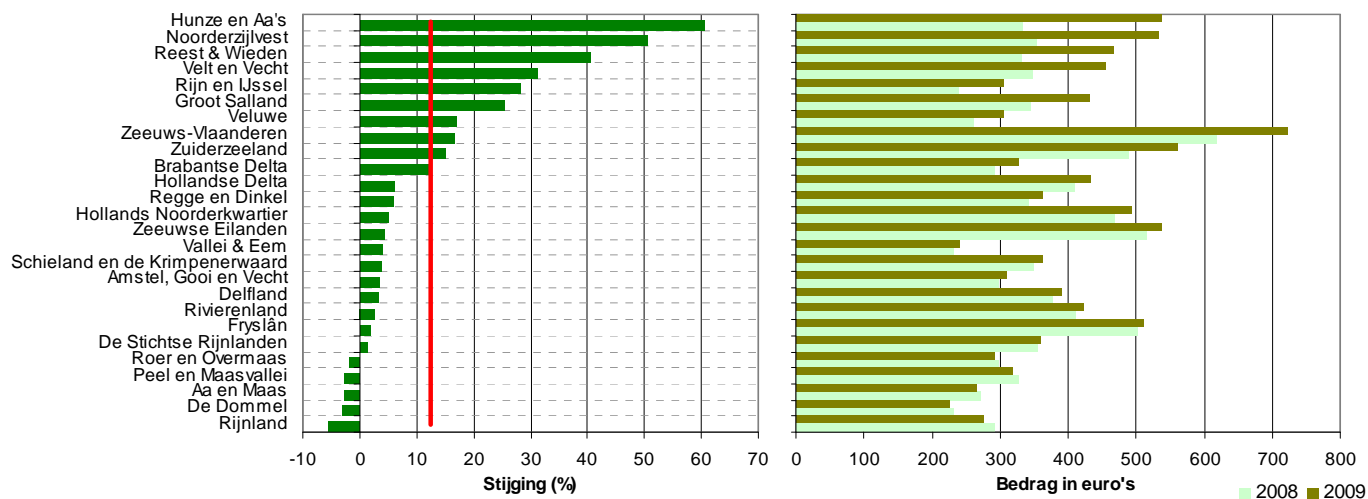
Figuur 19 Stijging van de waterschapslasten van 2008 op 2009 voor een eenpersoonshuishoudens in een koopwoning van 200.000 euro (profiel 3, prijspeil 2009, peildatum woz-waarde 2008)

Figuur 20 Stijging van de waterschapslasten van 2008 op 2009 voor een meerpersoonshuishoudens in een koopwoning van 200.000 euro (profiel 4, prijspeil 2009, peildatum woz-waarde 2008)

Figuur 21 Stijging van de waterschapslasten van 2008 op 2009 (gecorrigeerd voor inflatie) voor een meerpersoonshuishoudens in een koopwoning van 600.000 euro (profiel 5, prijspeil 2009, peildatum woz-waarde 2008)

Samenvattend zien we dat de lasten voor de huishoudens in profiel 1 tot en met 5 tussen 2000 en 2008 gemiddeld zijn gestegen. Er bestaan aanzienlijke verschillen tussen de waterschappen. Deze komen deels voort uit het door het waterschap gevoerde beleid. In een waterschap zoals Zuiderzeeland, dat in de onderzochte periode is overgestapt op een andere methode om kosten te verdelen, stijgen de lasten sterker dan in waterschappen die een dergelijke overstap niet maakten. Andere waterschappen, zoals Hunze en Aa's, hebben enkele jaren besloten reserves af te bouwen waardoor tarieven relatief laag waren. Ook zijn er waterschappen die tussen 2000 en 2008 de tarieven van de verontreinigingsheffing konden verlagen.

De lastenontwikkeling van 2008 op 2009 hangt samen met de ontwikkelingen van vóór 2008. In waterschappen die kosten verdeelden via een oude methode (Oldambt) stijgen de lasten voor huishoudens sterker dan in waterschappen die een nieuwere methode hanteerden. Wanneer een waterschap in 2008 geld uit de reserves teruggaf aan de inwoners door tarieven laag vast te stellen stijgen de lasten van 2008 op 2009 extra sterk wanneer in 2009 de tarieven weer kostendekkend worden vastgesteld. De ontwikkelingen binnen een waterschap zijn dus mede afhankelijk van lokale omstandigheden en bestuurlijke beslissingen.

Eenpersoonshuishoudens zijn gemiddeld in Nederland meer gaan betalen aan hun waterschap. Voor meerpersoonshuishoudens geldt alleen een sterkere stijging dan in eerdere jaren als zij in een eigen koopwoning wonen. De stijging waar eenpersoonshuishoudens mee te maken hebben is groter dan in eerdere jaren en wordt veroorzaakt door de stijgende tarieven van de heffingen. Voor eenpersoonshuishoudens wordt deze stijging niet volledig gecompenseerd doordat het bedrag dat zij betalen voor de zuiveringsheffing is verlaagd. Omdat meerpersoonshuishoudens drie keer zo veel betalen voor de zuiveringsheffing heeft

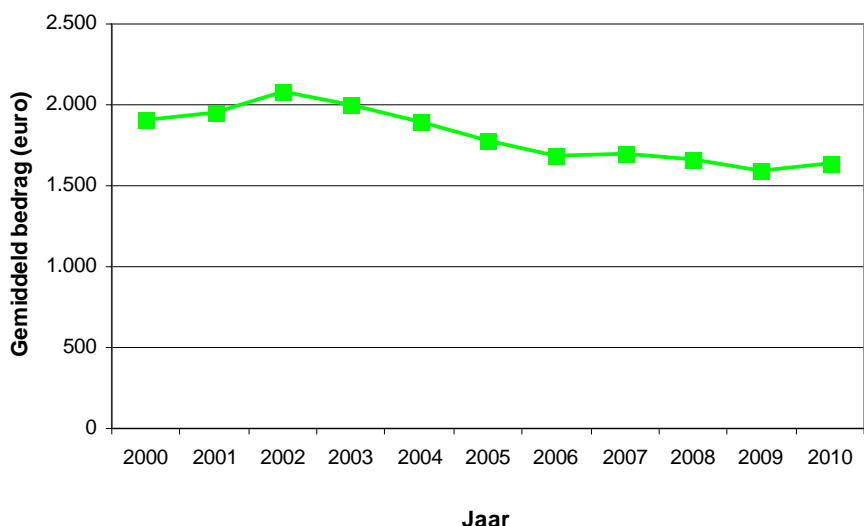
de verlaging van dit tarief ook een groter drukkend effect op de lastenontwikkeling. Meerpersoonshuishoudens met een koopwoning betalen zowel een ingezetenenheffing als een heffing gebouwd. Het lagere tarief van de zuiveringsheffing compenseert daardoor niet de stijgende tarieven van de overige heffingen.

3.3.2 Ontwikkeling waterschapslasten voor eigenaren van grond

Grondeigenaren zijn een andere groep belastingbetalers in de waterschappen. Tot 2008 betalen alle eigenaren van onbebouwde grond de omslag ongebouwd. Met ingang van 2009 moeten waterschappen onderscheid maken tussen eigenaren van natuurterreinen ('natuur') en eigenaren van overige onbebouwde grond ('ongebouwd'). Ongebouwd omvat agrarische gronden, maar ook onder meer recreatiegebieden, grond met wegen en spoorwegen en onbebouwde bouwpercelen. De lastenontwikkeling voor eigenaren van natuurterreinen en voor eigenaren van agrarische grond verschilt.

We bekijken de ontwikkeling voor agrariërs op basis van de ontwikkelingen in profiel 6. Dit heeft betrekking op een agrarisch bedrijf van 25 hectare. Er zijn opstallen met een woz-waarde van 240.000 euro (peildatum 2008). De eigenaar van een dergelijk agrarisch bedrijf betaalt de omslag ongebouwd, de omslag gebouwd en de verontreinigingsheffing. Het bedrag dat het bedrijf betaalt voor de verontreinigingsheffing is in de gebruikte veronderstellingen gelijk aan het bedrag dat meerpersoonshuishoudens betalen (drie vervuilingseenheden). De lastenontwikkeling voor eigenaren van natuurterreinen worden in beeld gebracht via profiel 7. Dit profiel heeft betrekking op een natuurterrein van 1000 hectare. De eigenaar betaalt alleen de omslag ongebouwd, de andere heffingen zijn niet van toepassing.

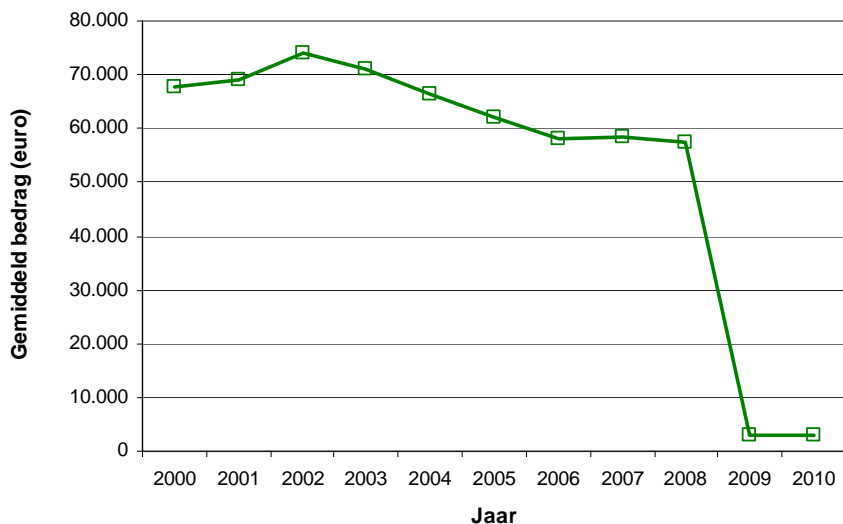
Figuur 22 Gemiddelde lastenontwikkeling voor profiel 6: agrarisch bedrijf met 25 hectaren, opstallen van 240.000 euro (peildatum 2008) en drie vervuilingseenheden (prijsspeel 2009)

Figuur 22 laat de tariefontwikkeling zien voor profiel 6. In 2000 betalen agrariërs in het betreffende profiel gemiddeld 1.912 euro aan het waterschap. In 2002 en 2003 stijgt dit bedrag tot 2.078 euro. Na 2003 daalt het gemiddelde bedrag. In 2008 betalen agrariërs die voldoen aan de omschrijving van profiel 6 gemiddeld 1.652 euro. Dit betekent dat het bedrag tussen 2000 en 2008 gemiddeld 1,8 procent per jaar is gedaald. Van 2008 op 2009 is sprake van een daling: in 2009 betaalt profiel 6 gemiddeld 1.593 euro. Dat is een daling van 3,6 procent. Van 2009 op 2010 stijgt het bedrag gemiddeld 3,0 procent tot 1.640 euro. Van 2000 op 2010 is het betaalde bedrag jaarlijks gemiddeld met 1,5 procent per jaar gedaald.

Eigenaren van 1000 hectaren natuurterrein (profiel 7) betalen tussen 2000 en 2008 aanzienlijk hogere bedragen dan de agrariërs in profiel 6. Dit komt doordat zij voor een veel groter aantal hectaren betalen: profiel 6 heeft betrekking op 25 hectare grond. Tussen 2000 en 2008 loopt de ontwikkeling van de lasten voor profiel 7 parallel aan die voor profiel 6. In 2000 betaalt een eigenaar van 1000 hectare natuurterrein gemiddeld ruim 67.000 euro. Het bedrag stijgt tot 2003. In dit jaar betaalt deze grondbezitter gemiddeld iets meer dan 74.000 euro. Tussen 2003 en 2008 daalt het betaalde bedrag ieder jaar. In 2008 betalen de eigenaren bijna 57.000 euro. Dit betekent dat het betaalde bedrag tussen 2000 en 2008 gemiddeld 2,1 procent per jaar gedaald is. In 2009 daalt het gemiddelde bedrag met 95 procent doordat er een afzonderlijk tarief komt voor natuur. Gemiddeld betalen eigenaren van 1000 hectaren natuurterrein in 2009 2.973 euro. In 2010 is dit 2.994 euro, een stijging van 0,7 procent.

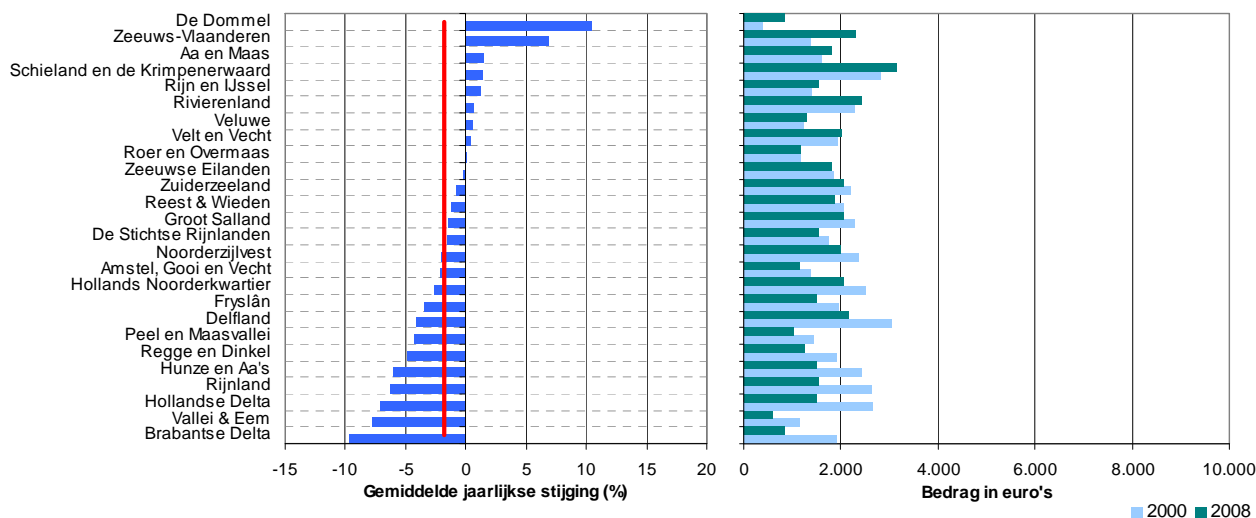
Figuur 23 Gemiddelde lastenontwikkeling voor profiel 7: natuurterrein van 1000 hectare (prijspeil 2009)

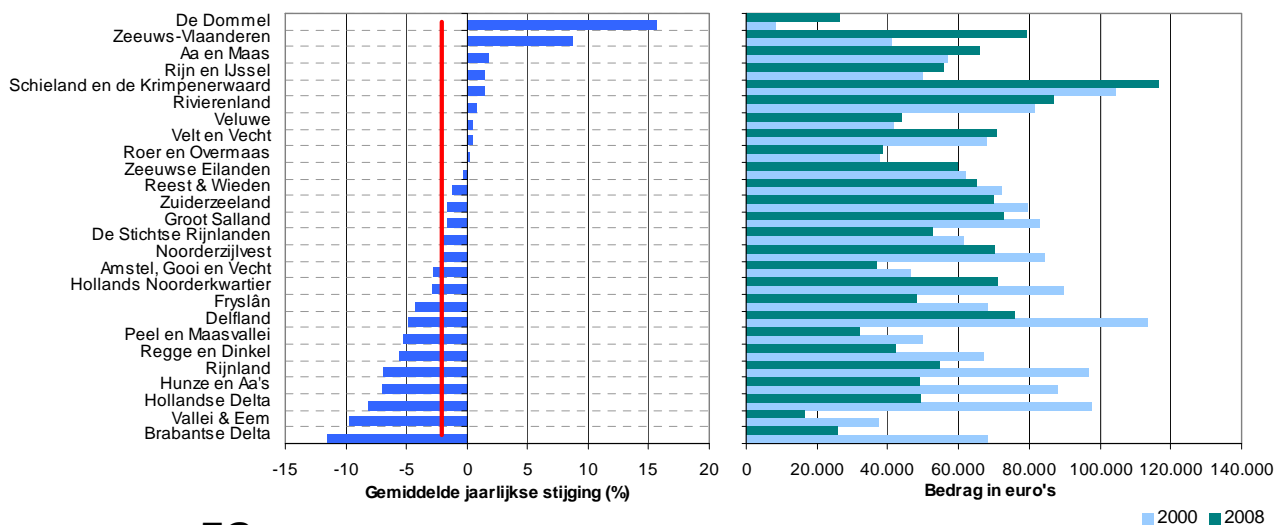
De ontwikkelingen tussen 2000 en 2008 per waterschap voor profiel 6 zijn zichtbaar in figuur 24. Tussen 2000 en 2008 zijn de agrariërs in profiel 6 in negen waterschappen gemiddeld een hoger bedrag gaan betalen en in de overige 17

waterschappen een lager bedrag. De lasten stijgen het sterkst in De Dommel. Een agrariër met een bedrijf van 25 hectare en opstallen met een woz-waarde van 2,4 ton (peildatum 2008) betaalt in dit waterschap in 2000 gemiddeld 379 euro. In 2008 is dit 838 euro. Dat is een gemiddelde jaarlijkse stijging van 10 procent. Tegelijkertijd is het zo dat de lasten voor profiel 6 in de Dommel in 2000 het laagste zijn in Nederland. Ook het bedrag in 2008 is niet hoog. Eerder in deze paragraaf blijkt dat het gemiddeld betaalde bedrag tussen 2000 en 2008 hoger is dan 1.500 euro, een stuk hoger dus dan de 838 euro van de Dommel in 2008.

Figuur 24 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de lasten tussen 2000 en 2008 voor een agrarisch bedrijf van 25 hectare en opstallen met een woz-waarde van 240.000 euro (profiel 6, prijspeil 2009, peildatum woz-waarde 2008)

Figuur 25 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de lasten tussen 2000 en 2008 voor eigenaren van 1000 hectare natuurterrein (profiel 7, prijspeil 2009)

In veel waterschappen is het bedrag dat wordt betaald gemiddeld gedaald. De daling is het sterkst in waterschap Brabantse Delta. Eigenaren van een agrarisch bedrijf met de kenmerken van profiel 6 betalen in 2000 in dit waterschap gemiddeld 1.896 euro. In 2008 is dit gedaald naar 836 euro. Dat is een gemiddelde jaarlijkse daling van 9,7 procent.

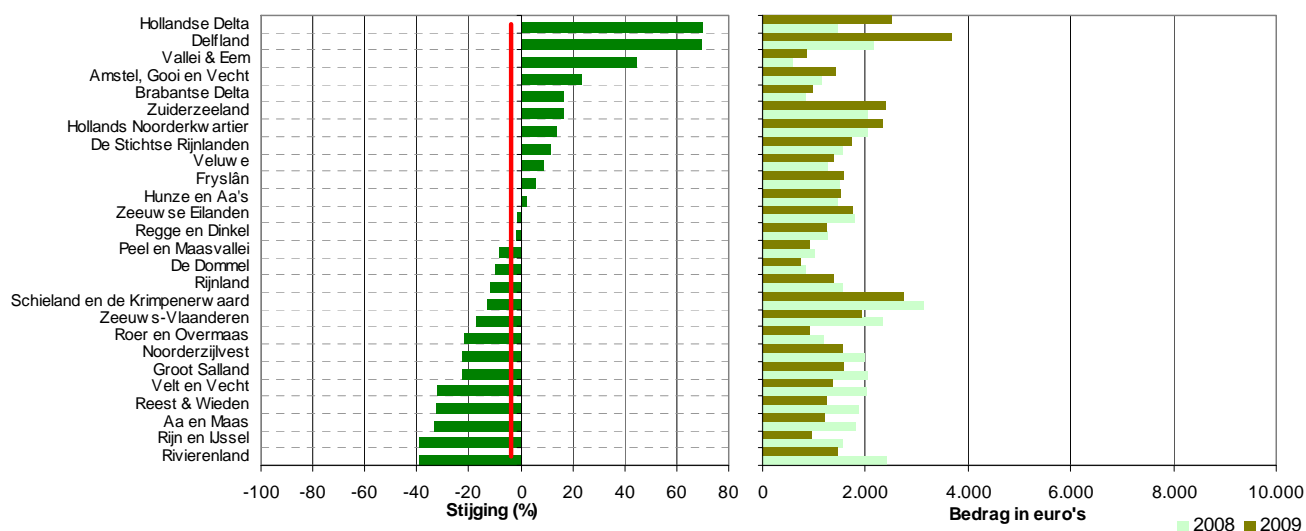
De lastenontwikkeling voor profiel 7 (natuurterrein van 1000 hectaren) is zichtbaar in figuur 25. Tussen 2000 en 2008 dalen de lasten voor eigenaren van natuurterreinen in dezelfde waterschappen als bij profiel 6 (figuur 24). De stijging is ook nu het sterkst bij waterschap De Dommel: van 8.332 euro in 2000 naar ruim 26.600 euro in 2008, een gemiddelde jaarlijkse stijging van 16 procent. De betaalde bedragen liggen ook bij dit profiel ruim onder het landelijke gemiddelde (zie figuur 23).

De lasten voor profiel 7 dalen (net als voor profiel 6) het sterkst in waterschap Brabantse Delta. In 2000 betalen eigenaren van 1000 hectare grond in dit waterschap gemiddeld 68.400 euro. In 2008 is dit gedaald tot ruim 25.600 euro, een gemiddelde jaarlijkse daling van 11,5 procent.

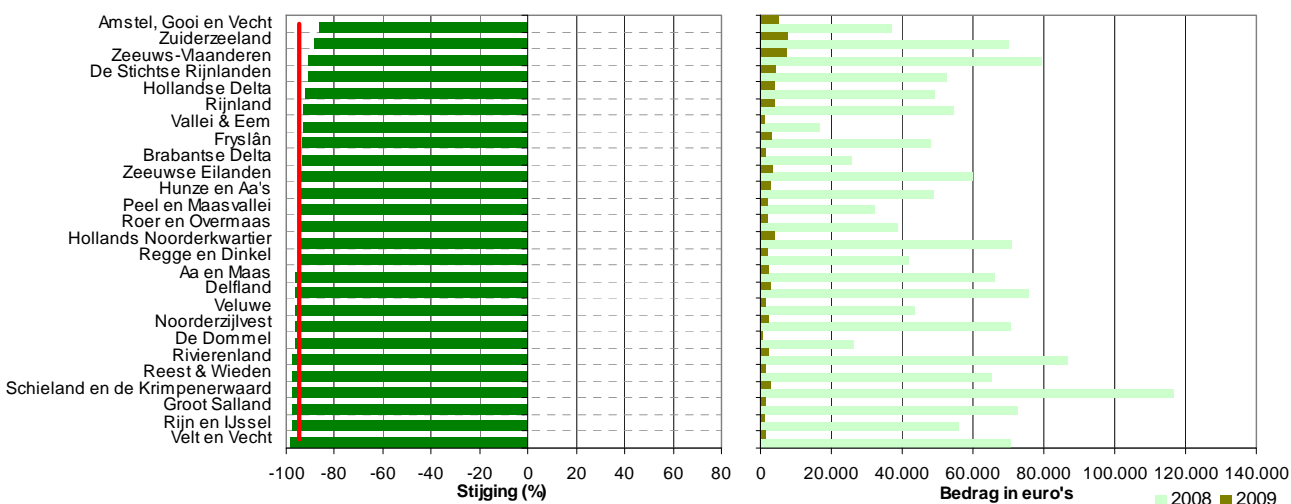
De lastenontwikkeling van 2008 op 2009 voor profiel 6 en profiel 7 per waterschap is te zien in figuur 26 en figuur 27. Voor profiel 6 (agrariërs) dalen de lasten van 2008 op 2009 in vijftien waterschappen (figuur 26). De daling is het sterkst in Rivierenland. In 2008 betalen de agrariërs in profiel 6 in dit waterschap gemiddeld 2.422 euro, in 2009 betalen zij 1.476 euro, een daling van 39 procent.

De lasten stijgen voor dit profiel het sterkst in Hollandse Delta. In 2008 betaalt een agrariër met 25 hectare en opstallen met een woz-waarde van 2,4 ton van 1.481 euro, in 2009 is dit 2.521 euro. Dat is een stijging van 70 procent.

Figuur 26 Ontwikkeling van de waterschapslasten van 2008 op 2009 voor profiel 6: agrarische onderneming met 25 hectare, woz-waarde 240.000 euro (peildatum 2008) en drie vervuilingseenheden (prijspeil 2009)

Figuur 27 Ontwikkeling van de waterschapslasten van 2008 op 2009 voor eigenaren van natuurterreinen van 1000 hectaren (profiel 7 prijspeil 2009)

De lasten voor eigenaren van natuurterreinen zijn in alle waterschappen gedaald (figuur 27). De daling loopt uiteen van 86 procent in Amstel, Gooi en Vecht tot 98 procent in Velt en Vecht.

Deze paragraaf laat zien dat agrariërs en eigenaren van natuurterreinen gemiddeld een lager bedrag betalen aan het waterschap in 2008 en 2009 dan in 2000. De daling van 2008 op 2009 is voor eigenaren van natuurterreinen fors omdat zij vanaf dat jaar een afzonderlijke, lage heffing betalen.

De ontwikkelingen per waterschap verschillen. Zoals in paragraaf 3.3.1 is aangegeven zijn de ontwikkelingen op lokaal niveau mede afhankelijk van het beleid van het waterschapsbestuur en de kostenontwikkeling. De lastenontwikkeling van 2008 op 2009 voor agrariërs is, net als de lastenontwikkeling voor huishoudens, mede afhankelijk van de kostentoedelingmethode die werd gehanteerd in 2008.

3.3.3 Ontwikkeling waterschapslasten voor niet-agrarische bedrijven

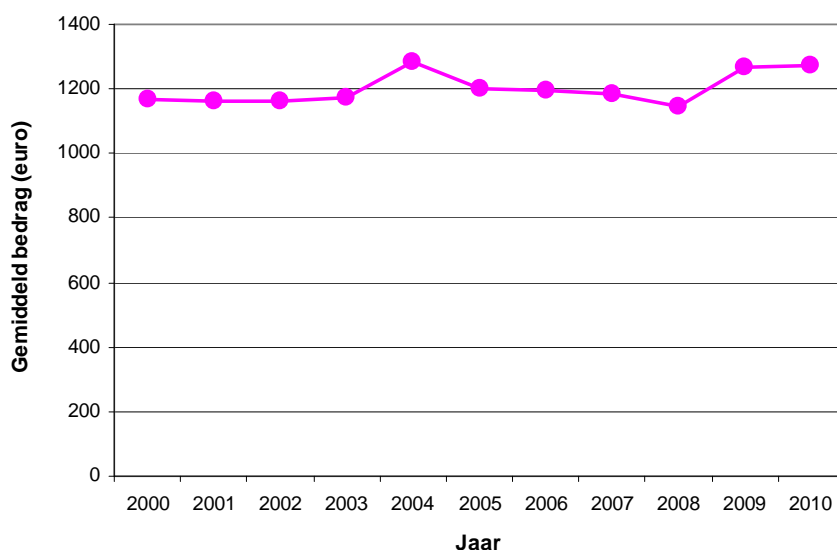
Ten slotte zijn er twee profielen die betrekking hebben op niet-agrarische bedrijven. Het eerste profiel (profiel 8) heeft betrekking op een bedrijf dat een aanslag ontvangt voor 10 vervuilingseenheden en dat een woz-waarde heeft van 2,4 miljoen euro (peildatum 2008). Profiel 9 heeft betrekking op een bedrijf dat een verontreinigingsheffing betaalt voor 450 vervuilingseenheden. De woz-waarde van dit bedrijf is 12 miljoen euro (peildatum 2008). De niet-agrarische bedrijven betalen de verontreinigingsheffing en de omslag gebouwd.

In 2000 betaalt een bedrijf in profiel 8 gemiddeld 1.167 euro aan het waterschap (zie figuur 28). Tot 2003 blijft dit bedrag ongeveer gelijk. In 2004 stijgt het bedrag tot 1.283 euro. Tussen 2004 en 2008 daalt het bedrag dat een bedrijf in profiel 8 betaalt.

In 2008 betaalt het bedrijf gemiddeld 1.148 euro. Het bedrag is daarmee van 2000 op 2008 gedaald met gemiddeld 0,2 procent per jaar. Deze daling is onder meer het gevolg van de ontwikkeling van de woz-waarden. Deze is tussen 2000 en 2008 minder sterk gestegen voor bedrijven dan huishoudens. Waterschappen hebben het tarief van de omslag gebouwd iedere keer aangepast op basis van de gemiddelde ontwikkeling van de woz-waarden (woningen en niet-woningen). Omdat de waarde van niet-woningen minder hard steeg dan de gemiddelde woz-waarde daalde de omslag gebouwd voor bedrijven.

In 2009, wanneer het nieuwe financieringsstelsel wordt gehanteerd, stijgt het gemiddeld betaalde bedrag naar 1.265 euro, een stijging van 10 procent. In 2010 stijgt het gemiddelde betaalde bedrag tot 1.275 euro (stijging van 0,8 procent ten opzichte van 2009) Van 2000 op 2010 bedraagt de gemiddelde jaarlijkse stijging hierdoor 0,9 procent.

Figuur 28 Gemiddelde lastenontwikkeling voor profiel 8: niet-agrarisch bedrijf, woz-waarde 2,4 miljoen euro (peildatum 2008) en tien vervuilingseenheden (prijspeil 2009)

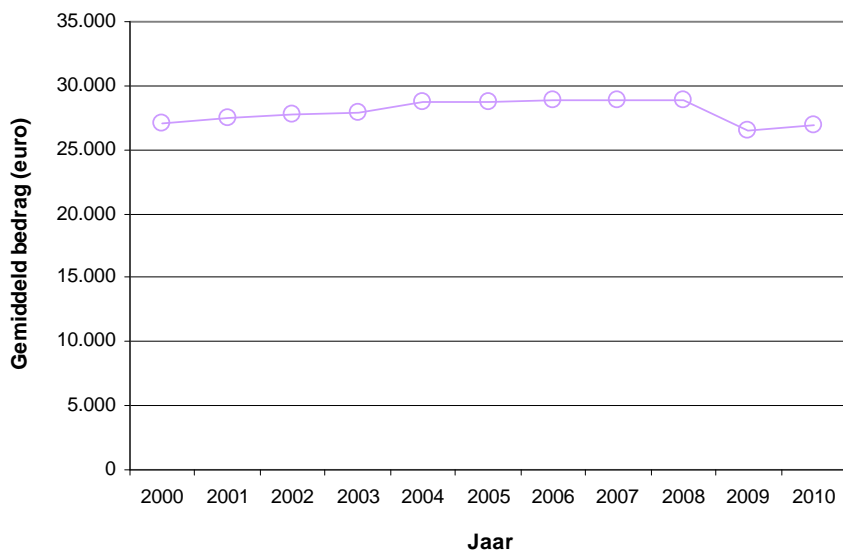

De ontwikkeling voor grotere bedrijven (profiel 9) is weergegeven in figuur 29. Tussen 2000 en 2008 stijgt het gemiddeld betaalde bedrag, van 27.053 euro in 2000 tot 28.823 euro in 2008. Dat is een gemiddelde stijging van 0,8 procent per jaar. Door het nieuwe heffingenstelsel van de waterschappen betalen de bedrijven in profiel 9 in 2009 gemiddeld 7,9 procent minder dan in 2008 (26.547 euro). In 2010 stijgt het bedrag naar 26.945 euro (stijging van 1,5 procent). Het bedrag in 2000 is hiermee nagenoeg gelijk aan dat van 2010 (gemiddelde jaarlijkse daling van 0,04 procent per jaar).

Uit de ontwikkeling van 2008 op 2009 blijkt dat de Wet modernisering waterschapsbestel vooral een gunstig effect heeft op de waterschapslasten van grotere vervuilers. Dit komt doordat een deel van de kosten die voorheen werden gedekt uit de verontreinigingsheffing voortaan worden gedekt uit de voormalige

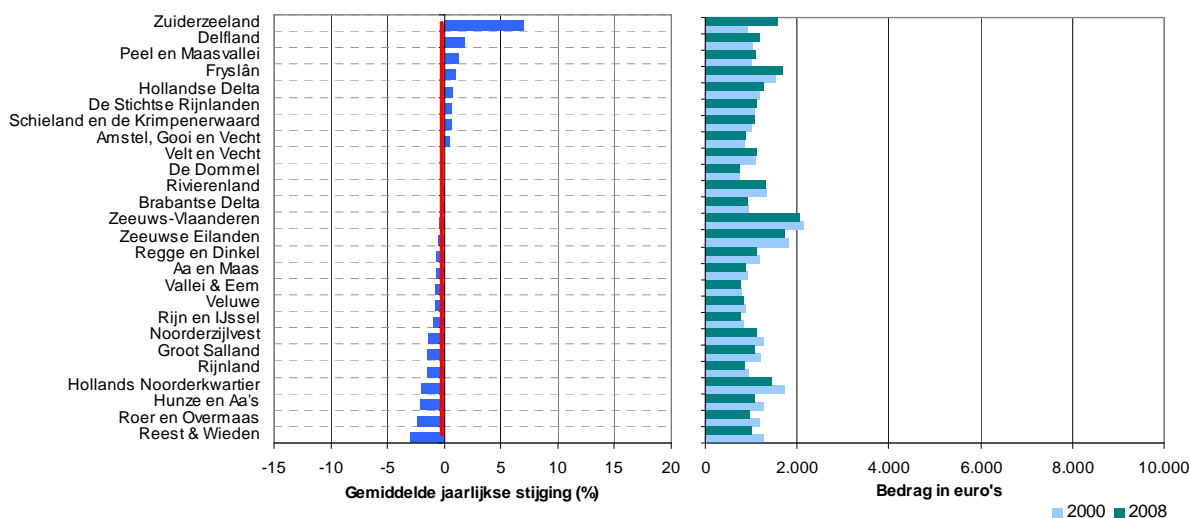
omslagen. Het tarief per vervuilingseenheid van de nieuwe zuiveringsheffing in 2009 is hierdoor lager dan de verontreinigingsheffing in 2008. De omslag gebouwd voor de profielen 8 en 9 is tegelijkertijd gestegen. Omdat profiel 9 sterker vervuilt en dus voor meer vervuilingseenheden betaalt, heeft een verlaging van het tarief per vervuilingseenheid ook een sterker drukkend effect op de te betalen lasten dan voor een kleinere vervuiler.

Figuur 29 Gemiddelde lastenontwikkeling voor profiel 9: niet-agrarisch bedrijf, woz-waarde 12 miljoen euro (peildatum 2008) en 450 vervuilingseenheden (prijspeil 2009)

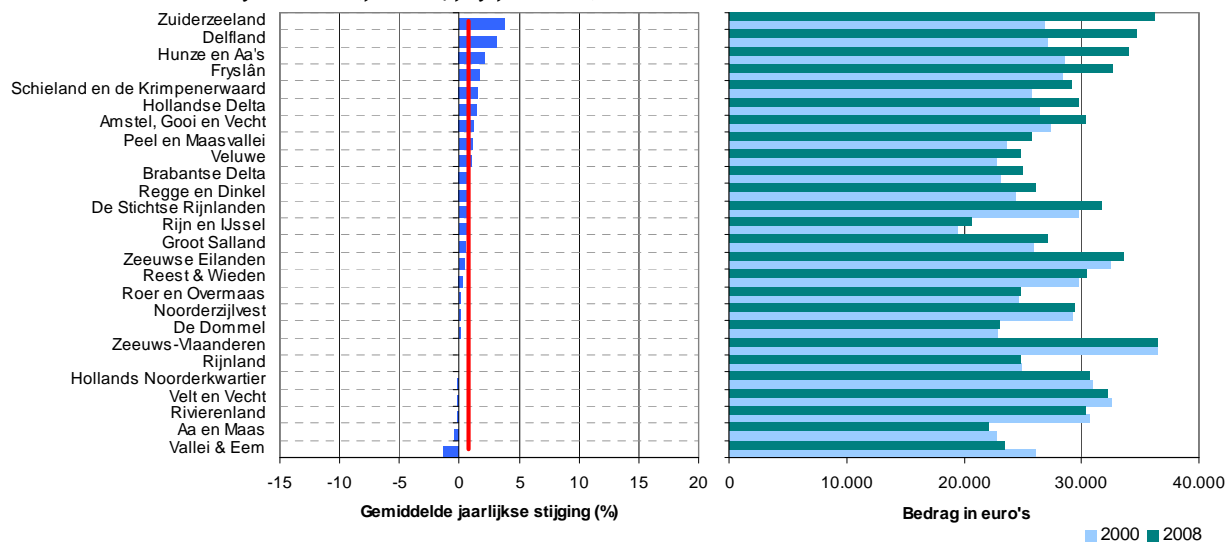

De lastenontwikkeling voor de bedrijven in profiel 8 en 9 verschilt per waterschap. Dit is te zien in figuur 30 en figuur 31. Tussen 2000 en 2008 stijgen de lasten voor het kleinere bedrijf (profiel 8) in negen waterschappen (figuur 30). De stijging is het sterkst in Zuiderzeeland. Hier stijgt het betaalde bedrag gemiddeld 7,0 procent per jaar, van 928 euro in 2000 tot 1591 euro in 2008. De stijging is vooral van 2007 op 2008 sterk; in 2008 betaalden deze bedrijven nog 924 euro. De stijging is onder meer het gevolg van een nieuwe kostentoedelingsverordening waarin was vastgesteld dat 'gebouwd' een groter deel van de kosten diende te betalen. De daling is het sterkst in Reest en Wieden. De lasten voor profiel 8 dalen gemiddeld 3,0 procent per jaar, van 1.294 euro in 2000 naar 1.015 euro in 2008.

Figuur 30 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de lasten tussen 2000 en 2008 (gecorrigeerd voor inflatie) voor een niet-agrarisch bedrijf met een woZ-waarde van 2,4 miljoen euro (peiljaar 2008) en 10 vervuilingseenheden (profiel 8, prijspeil 2009)

Figuur 31 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de lasten tussen 2000 en 2008 voor een niet-agrarisch bedrijf met een woZ-waarde van 12 miljoen euro (peiljaar 2008) en 450 vervuilingseenheden (profiel 9, prijspeil 2009)

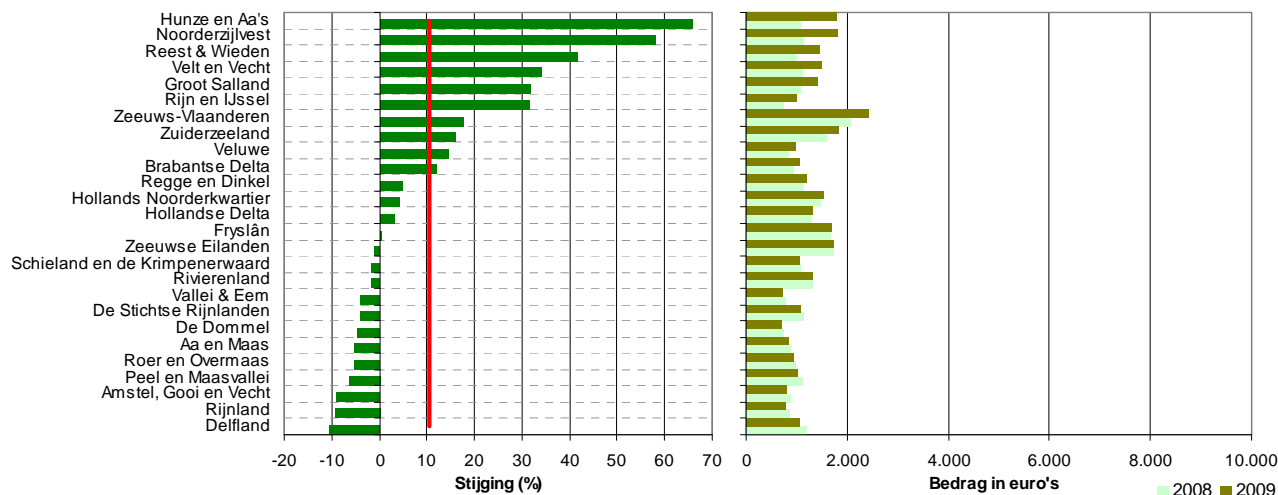

Ook voor de grotere bedrijven (profiel 9) zijn de lasten het sterkst gestegen in Zuiderzeeland (figuur 31). De lasten stijgen voor dit profiel gemiddeld met 3,8 procent per jaar, van 26.905 euro in 2000 tot 36.232 euro in 2008. In 2007 was dit nog 30.701 euro.

De sterkste daling vindt plaats in Vallei en Eem. In paragraaf 3.2 blijkt dat de verontreinigingsheffing in dit waterschap het sterkst gedaald is tussen 2000 en 2008. De grotere bedrijven hebben hiervan geprofiteerd doordat zij in vergelijking met andere betalers een veel lagere verontreinigingsheffing zijn gaan betalen. In 2000 betalen de grote bedrijven in Vallei en Eem 26.121 euro, in 2008 is dit 23.473 euro. Dat is een gemiddelde daling van 1,3 procent per jaar.

Figuur 32 en figuur 33 laten de lastenontwikkeling van 2008 op 2009 zien voor profiel 8 en profiel 9. Voor profiel 8, de kleinere bedrijven, stijgen de lasten van 2008 op 2009 in 14 waterschappen (figuur 32). De stijging is het sterkst in Hunze en Aa's. In 2008 betalen bedrijven in profiel 8 1.080 euro, in 2009 is dit 1.792 euro. Zoals eerder aangegeven (zie onder meer paragraaf 3.2) heeft dit waterschap in 2007 en 2008 reserves teruggegeven aan de belastingbetaler door de tarieven in deze jaren laag vast te stellen. In 2009 is deze korting vervallen. Daarnaast is als gevolg van de nieuwe wetgeving de kostentoedeling veranderd en betalen eigenaren van gebouwen een groter deel van de kosten (zie ook hoofdstuk 5). Voor de bedrijven in profiel 8 betekent dit een stijging van het bedrag dat ze betalen als gebouweigenaren. Dit wordt niet volledig gecompenseerd door de lagere zuiveringsheffing.

Figuur 32 Stijging van de waterschapslasten van 2008 op 2009 voor een niet-agrarisch bedrijf met een woz-waarde van 2,4 miljoen euro en 10 vervuilingseenheden (profiel 8, prijspeil 2009, peildatum woz-waarde 2008)

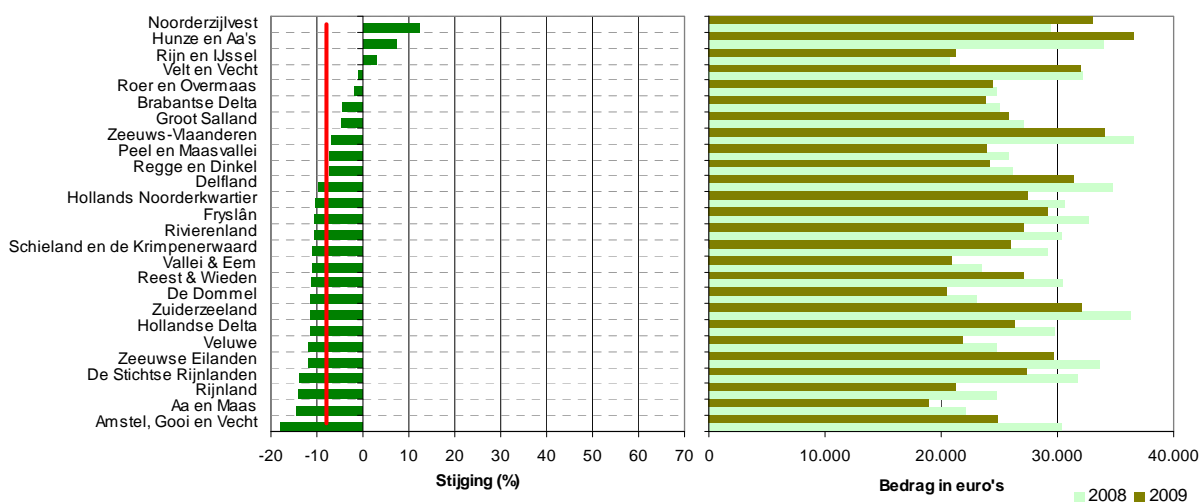

De lasten dalen in 12 waterschappen. De daling is met 10 procent het sterkst Delfland. De kleinere bedrijven van profiel 8 betalen in 2008 1.190 euro, in 2009 is dit 1.066 euro. Volgens het waterschap zijn hiervoor twee oorzaken aan te wijzen. Ten eerste de verschuiving in de kostentoedeling van gebouwd naar ongebouwd ten gevolge van de wijzigingen in de wetgeving en ten tweede de verhoging van de kostentoedeling aan ingezetenen. Dit leidt er ook toe dat bedrijven een kleiner aandeel hebben in de totale opbrengst uit de waterschapsheffingen. In dit waterschap leidde de nieuwe wetgeving er toe dat er minder kosten werden toegerekend aan eigenaren van

gebouwen. Volgens het waterschap komt dit vooral doordat de waarde van (spoor)wegen moet worden meegenomen bij de bepaling van het aandeel dat wordt betaald door eigenaren van onbebouwde grond. Omdat Delfland relatief veel grond met (spoor)wegen heeft leidt de nieuwe kostentoedeling tot een lastenverschuiving richting onbebouwd.

Voor de grotere bedrijven in profiel 9 stijgen de lasten in drie waterschappen. De lasten stijgen het sterkst in Noorderzijlvest, van 29.430 euro in 2008 naar 33.054 in 2009 (12 procent). In dit waterschap is de zuiveringheffing uit 2009 hoger dan de verontreinigingsheffing in 2008 (zie paragraaf 3.2) waardoor ook grotere bedrijven in 2009 meer betalen aan het waterschap dan in 2008. De daling is het sterkst in Amstel, Gooi en Vecht. In 2008 betalen de bedrijven van profiel 9 30.321 euro, in 2009 is dit gedaald tot 24.862 euro. Dat is een daling van 18 procent.

Figuur 33 Stijging van de waterschapslasten van 2008 op 2009 voor een niet-agrarisch bedrijf met een woz-waarde van 12 miljoen euro en 450 vervuilingseenheden (profiel 9, prijspeil 2009, peildatum woz-waarde 2008)

We zien dus dat de lastenontwikkeling bij bedrijven samenhangt met de grootte van het bedrijf en de mate waarin het bedrijf water vervuult. Grotere bedrijven die het water meer vervuilen betalen fors meer dan kleinere bedrijven. Voor kleinere bedrijven zijn de lasten gemiddeld gedaald van 2000 op 2008. Van 2008 op 2009 stijgen de lasten als gevolg van de nieuwe financiering. Het kleinere, minder vervuulende bedrijf betaalt een hoger bedrag voor de heffing gebouwd, maar dit wordt niet volledig gecompenseerd door de lagere zuiveringsheffing. Voor grotere, sterker vervuulende bedrijven zijn de lasten van 2000 op 2008 gemiddeld gestegen. Van 2008 op 2009 dalen deze omdat deze bedrijven door de nieuwe wetgeving minder betalen voor de waterzuivering. De stijging van de heffing gebouwd is voor deze bedrijven kleiner dan de daling van de zuiveringsheffing. Ook voor bedrijven geldt dat de ontwikkelingen verschillen tussen waterschappen.

3.4 Conclusie

In dit hoofdstuk is allereerst nagegaan hoe de waterschapstarieven zich hebben ontwikkeld. Gemiddeld zijn tussen 2000 en 2008 de heffingen die worden betaald door huishoudens en bedrijven (omslag gebouwd en ingezetenenomslag en verontreinigingsheffing) in deze periode gestegen. Het tarief van de omslag voor grondeigenaren (ongebouwd) is gemiddeld gedaald tussen 2000 en 2008.

De gemiddelde waterschapslasten voor huishoudens zijn tussen 2000 en 2008 dan ook gemiddeld gestegen. Dit geldt zowel voor huishoudens in huurwoningen (profiel 1 en profiel 2) als in koopwoningen (profiel 3 tot en met 5). Agrariërs (profiel 6) en eigenaren van natuurgronden (profiel 7) zijn gemiddeld een lager bedrag gaan betalen. Voor niet-agrarische bedrijven is de lastenontwikkeling afhankelijk van de woz-waarde en het aantal vervuilingseenheden waarvoor het bedrijf een heffing betaalt.

De lastenontwikkeling verschilt per waterschap doordat deze samenhangt met bestuurlijke beslissingen en kostenontwikkelingen. Waterschappen die voor 2009 hebben besloten om de kosten voortaan op een andere manier te verdelen kennen een andere lastenontwikkeling dan waterschappen die tot 2009 (toen de te hanteren methode wettelijk werd vastgelegd) dezelfde kostentoedelingsmethode hebben gebruikt. Daarnaast kunnen waterschappen besluiten (een deel van) de reserves terug te geven aan de belastingbetaler door de tarieven te verlagen of laag vast te stellen. Later wordt deze verlaging weer opgeheven waardoor de belastingbetaler weer een hoger bedrag gaat betalen.

Vanaf 2009 hanteren de waterschappen een nieuw belastingstelsel. Gemiddeld zijn hierdoor de ingezetenenheffing en heffing gebouwd gestegen en is de heffing ongebouwd verder gedaald. Voor eigenaren van natuurgronden geldt nu een afzonderlijk tarief dat veel lager is dan de oude omslag ongebouwd. De zuiveringsheffing (die in de plaats komt van de verontreinigingsheffing) is gemiddeld lager dan zijn voorganger.

De lastenontwikkeling bij huishoudens als gevolg van het nieuwe stelsel sterk afhankelijk van de huishoudomvang. Omdat meerpersoonshuishoudens drie keer zo veel betalen voor de zuiveringsheffing als eenpersoonshuishoudens heeft de verlaging van dit tarief ook een sterker effect op de lastenontwikkeling. Hierdoor zijn eenpersoonshuishoudens in een huurwoning in 2009 duurder uit dan in 2008 terwijl meerpersoonshuishoudens gemiddeld een lager bedrag betalen. De nieuwe financiering heeft in verschillende waterschappen geleid tot een andere kostentoedeling. Eigenaren van gebouwen betalen daardoor in veel waterschappen een hoger bedrag dan vóór 2009.

Het bedrag dat agrariërs (profiel 6) betalen is gemiddeld gedaald. Er zijn ook hier grote verschillen tussen waterschappen. Eigenaren van natuurgrond betalen een aanzienlijk lager bedrag in alle waterschappen.

Voor niet-agrarische bedrijven is de ontwikkeling opnieuw vooral afhankelijk van het aantal vervuilingseenheden. Hoe groter de vervuiling, hoe groter het voordeel dat het bedrijf van 2008 op 2009 heeft bij de lagere zuiveringsheffing. Hierdoor betalen grotere vervuilers (profiel 9) gemiddeld een lager bedrag en kleinere vervuilers (profiel 8) een hoger bedrag aan het waterschap.

4 Opbrengstontwikkeling 1998-2012

Voor waterschappen zijn de opbrengsten uit de verschillende heffingen de belangrijkste bron van inkomsten. Anders dan gemeenten en provincies ontvangen waterschappen geen uitkering uit een fonds. De opbrengstontwikkeling geeft dan ook een beeld van de kosten die waterschappen verwachten te maken.

Allereerst wordt in dit hoofdstuk per belastingcategorie nagegaan in welke mate de opbrengsten zijn gestegen. Dit kan verschillen van de lastenontwikkeling die is geanalyseerd in het voorgaande hoofdstuk. De lastenontwikkeling geeft een beeld van de bedragen die worden betaald. De opbrengstontwikkeling geeft een idee van de inkomsten voor waterschappen. De opbrengst is niet alleen afhankelijk van het tarief, maar ook van de grondslag, dus bijvoorbeeld het aantal ingezetenen, de woz-waarden of het aantal hectaren. Dit betekent dat wanneer het tarief bijvoorbeeld stijgt de opbrengst niet in dezelfde mate hoeft te stijgen.³¹

Vervolgens, in paragraaf 4.2, analyseren we de opbrengstontwikkeling per waterschapstaak. Het beleidsterrein van waterschappen is beperkt. De taken worden over het algemeen uitgesplitst naar waterkering (dijkonderhoud), waterkwantiteitsbeheer (peilbeheer), wegenbeheer, vaarwegenbeheer en waterkwaliteit. Tot 2009 bestonden er voor deze taken afzonderlijke heffingen. Daarom kan de opbrengst per taak worden nagegaan voor de periode 2000 tot en met 2008. Vanaf 2009 worden het waterkwantiteitsbeheer (inclusief de kwaliteit van het oppervlaktewater), de waterkering, het vaarwegenbeheer en in sommige waterschappen het wegenbeheer allen bekostigd uit de watersysteemheffing. Een opsplitsing naar taken is dan dus niet meer mogelijk.

In het vorige hoofdstuk blijkt dat lokaal waterschapsbeleid ten aanzien van reserves gevolgen heeft voor de lastenontwikkeling. Daarom besteden we in dit hoofdstuk (in paragraaf 4.3) ook aandacht aan de rol van reserves.

Ten slotte geven we in paragraaf 4.4 een beeld van de verwachte opbrengstontwikkeling in de komende jaren.

4.1 Opbrengstontwikkeling per belastingcategorie

In deze paragraaf gaan wij na hoe de opbrengsten zich per belastingcategorie hebben ontwikkeld. We onderzoeken de opbrengsten uit de ingezetenenomslag, uit de omslag gebouwd, de omslag ongebouwd (vanaf 2009 heffingen) en de verontreinigingsheffing (vanaf 2009 zuiveringsheffing). Allereerst kijken we naar de totale opbrengstontwikkeling in Nederland (paragraaf 4.1.1) en vervolgens naar de verschillen tussen waterschappen (paragraaf 4.1.2)

---

³¹ Zie Hoeben en Siebeling, 2008.

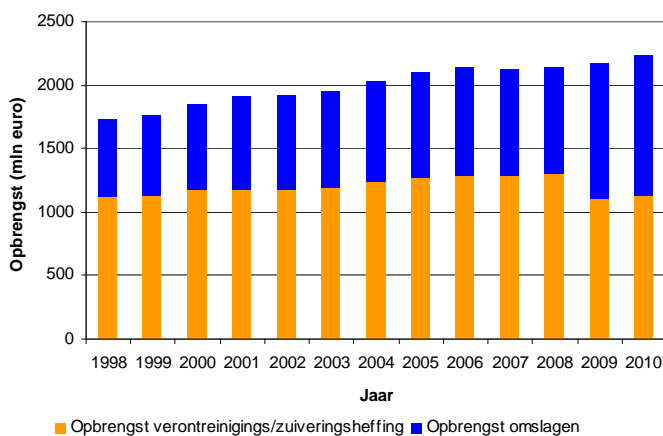
4.1.1 Landelijke ontwikkelingen

Figuur 34 geeft de ontwikkeling van de opbrengsten weer tussen 1998 en 2010. De top van elke kolom geeft iedere keer de totale opbrengst uit de waterschapsheffingen weer. Tussen 1998 en 2008 is de totale opbrengst uit de verontreinigingsheffing hoger dan de totale opbrengst uit de omslagen. De opbrengst uit de verontreinigingsheffing is gemiddeld 1,5 procent per jaar gestegen. In 1998 bedraagt de totale opbrengst 1.112 miljoen euro, in 2008 is dit 1.295 miljoen euro (prijspeil 2009). De opbrengst uit de omslagen is tussen 1998 en 2008 jaarlijks gemiddeld 3,2 procent gestegen. In 1998 is dit 623 miljoen euro, in 2008 851 miljoen euro.

De grafiek laat ook zien dat het nieuwe belastingstelsel van de waterschappen effectheeft heeft op de totale opbrengsten. De opbrengst uit de zuiveringsheffing en nieuwe verontreinigingsheffing samen (zie hoofdstuk 2) bedraagt in 2009 1.109 miljoen euro, dat is een daling van 14 procent ten opzichte van 2008. De opbrengst uit de voormalige omslagen (watersysteemheffing, wegenheffing en niet-taakgebonden kosten) is 25 procent gestegen, tot 1.064 miljoen euro. Deze verandering komt vooral doordat de kosten rondom de kwaliteit van oppervlaktewater voortaan grotendeels gedekt worden uit de watersysteemheffing (zie hoofdstuk 2). De totale opbrengst (top van de kolom) is van 2008 op 2009 1,3 procent gestegen, van 2.145 miljoen euro in 2008 naar 2.173 miljoen euro in 2009.

Van 2009 op 2010 stijgt de opbrengst uit de zuiveringsheffing en "nieuwe" verontreinigingsheffing nog eens met 1,9 procent tot 1.130 miljoen euro (prijspeil 2009). De opbrengst uit de watersysteemheffing, wegenheffing en niet-taakgebonden kosten (de voormalige omslagen) stijgt 3,6 procent (tot 1.103 miljoen euro). De totale opbrengst stijgt hierdoor van 2009 op 2010 met 2,8 procent.

Figuur 34 Totale opbrengst uit de verontreinigings/zuiveringsheffing en omslagen (prijspeil 2009)

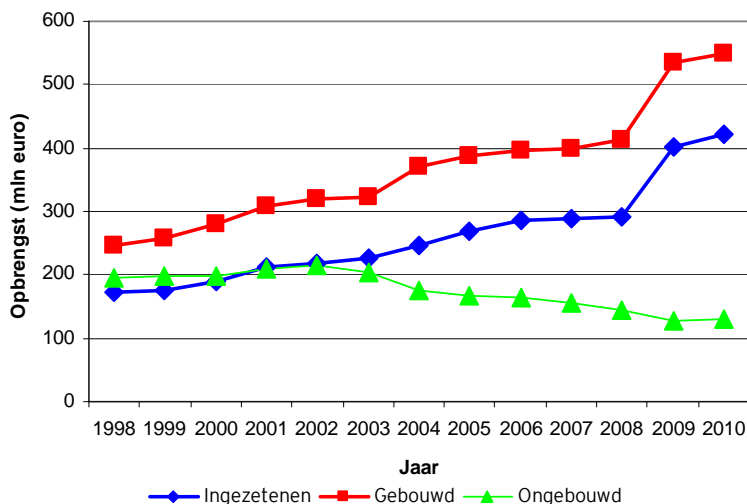

Bron: CBS, Statline

In figuur 35 zijn de opbrengsten uit de omslagen uitgesplitst naar de verschillende groepen belastingbetalers. Gedurende de hele onderzochte periode blijkt de

opbrengst uit de omslag gebouwd het hoogst te zijn. In 1998 is de opbrengst 247 miljoen euro (prijspeil 2009), in 2008 is dit 413 miljoen euro. Dat is een gemiddelde jaarlijkse stijging van 5,3 procent.

Figuur 35 Totale opbrengst waterschapsomslagen per belangencategorie (prijspeil 2009)

Bron: CBS, Statline

De gemiddelde jaarlijkse stijging van de ingezetenenheffing tussen 1998 en 2008 is met 5,5 procent net iets hoger. De opbrengst is in 1998 171 miljoen euro, in 2008 is dit 292 miljoen euro. De opbrengst uit de omslag ongebouwd is in 1998 hoger dan de opbrengst uit de ingezetenenomslag, namelijk 194 miljoen euro. In 2008 is dit gedaald tot 146 miljoen euro. Dat is een gemiddelde jaarlijkse daling van 2,8 procent.³²

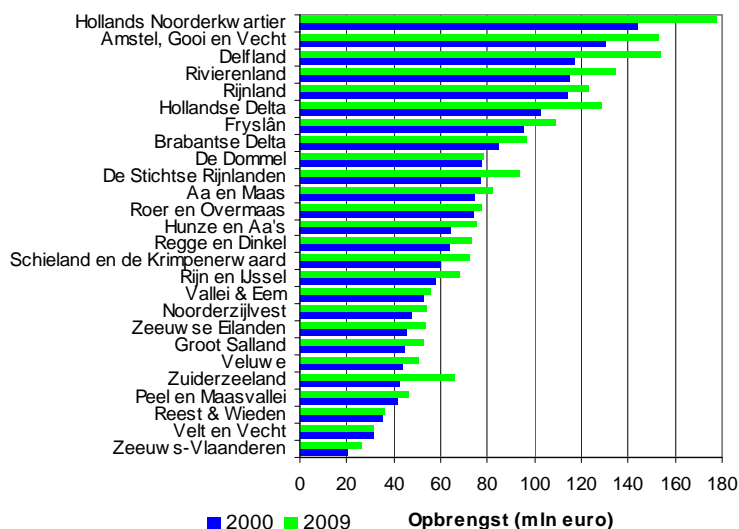
De opbrengst uit de ingezetenenheffing en de heffing gebouwd in 2009 is hoger dan de opbrengst uit de ingezetenenomslag en omslag gebouwd in 2008. De opbrengst uit de ingezetenenheffing is 38 procent hoger (402 miljoen euro), de opbrengst uit de heffing gebouwd stijgt met 29 procent tot 534 miljoen euro. De opbrengst uit de heffing ongebouwd in 2009 is lager dan de opbrengst uit de omslag ongebouwd uit 2008. Deze opbrengst daalt 12,7 procent (tot 127 miljoen euro). In 2010 stijgen de opbrengsten van alle drie de heffingen. De opbrengst uit de ingezetenenheffing stijgt 5,0 procent (tot 422 miljoen euro), de opbrengst uit de heffing gebouwd 2,9 procent (549 miljoen euro) en de opbrengst uit de heffing ongebouwd 2,7 procent (130 miljoen euro).

Figuur 36 geeft een overzicht van de totale opbrengsten uit de waterschapsheffingen in 2000 en 2009 per waterschap (prijspeil 2009). De opbrengst is in zowel 2000 als

³² Tot 2001 zijn ook cijfers beschikbaar over de pachtersomslag. Omdat deze echter in weinig waterschappen werd gehanteerd en er na 2001 geen gegevens beschikbaar zijn is deze uit de analyses gelaten. De opbrengst bedraagt in 2001 slechts 1 miljoen euro.

2009 het laagst in Zeeuws Vlaanderen, gevolgd door Velt en Vecht en Reest en Wieden. Dit zijn alle drie waterschappen in de periferie. De hoogste opbrengsten zijn te vinden bij waterschappen in het westen van Nederland. Het hoogst is de opbrengst bij waterschap Hollands Noorderkwartier, gevolgd door Amstel, Gooi en Vecht en Delfland. De laatste twee waterschappen zijn sterk verstedelijkt.

Figuur 36 Totale opbrengst uit de omslagen en heffingen per waterschap in 2000 en 2009 (prijspeil 2009)

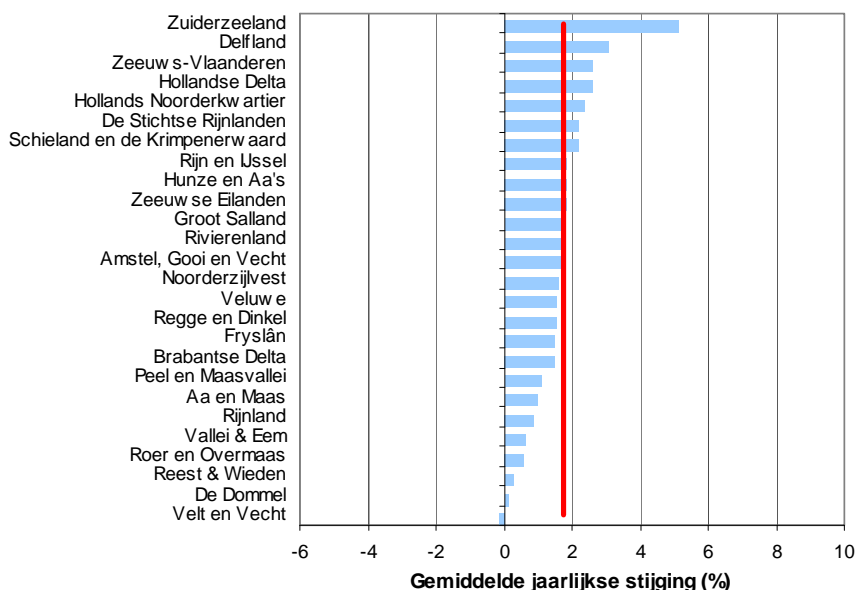

Samenvattend kunnen we concluderen dat de opbrengst uit de verontreinigingsheffing in alle jaren hoger is dan de totale opbrengst uit de omslagen. Door de modernisering van de waterschapswet is het verschil een stuk kleiner geworden (figuur 34). Van de omslagen is de opbrengst uit de omslag gebouwd het hoogst, gevolgd door de opbrengst uit de ingezetenenomslag. De opbrengst uit beide heffingen stijgt tussen 2000 en 2008. De opbrengst uit de omslag ongebouwd is in 2008 lager dan in 2000.

4.1.2 Opbrengstontwikkeling per waterschap

Wat is de opbrengstontwikkeling per belastingcategorie per waterschap? Figuur 37 laat de gemiddelde stijging van de totale opbrengst per waterschap tussen 2000 en 2009 zien. In één waterschap, Velt en Vecht, is de opbrengst in 2009 lager dan in 2000. De opbrengst daalt hier gemiddeld met 0,1 procent per jaar. De daling komt doordat de opbrengst uit de verontreinigingsheffing in 2008 en 2009 lager is dan in 2000. In 2000 bedraagt de opbrengst uit de verontreinigingsheffing 20,3 miljoen euro (prijspeil 2009). In 2008 is dit 18,8 miljoen euro en in 2009 is dit 17,1 miljoen. De opbrengst uit de omslagen stijgt wel.

Figuur 37 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de totale opbrengsten uit de waterschapsheffingen (omslagen, verontreinigingsheffing en zuiveringsheffing) tussen 2000 en 2009 (prijspeil 2009)

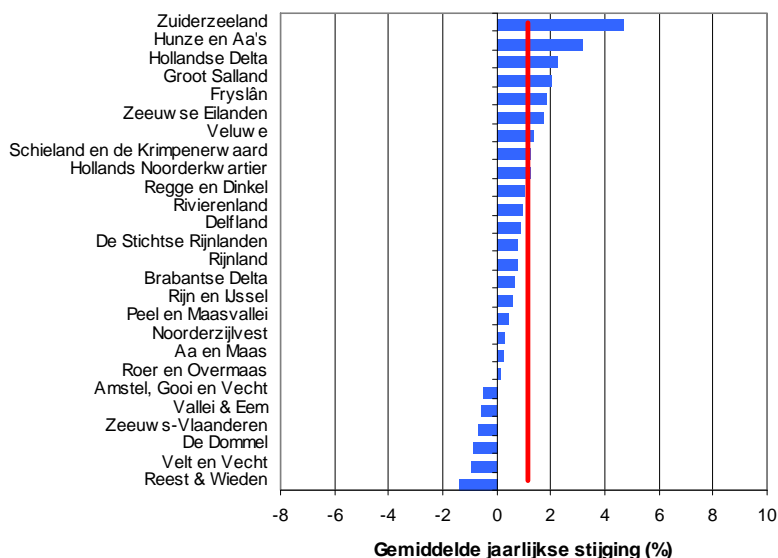
De totale opbrengst stijgt het sterkst in Zuiderzeeland. De gemiddelde jaarlijkse stijging tussen 2000 en 2009 bedraagt in dit waterschap 5,9 procent. De opbrengst daalt in één waterschap, namelijk Velt en Vecht. De totale opbrengst is gemiddeld met 0,1 procent per jaar gedaald.

Ook de opbrengstontwikkeling van de afzonderlijke heffingen verschilt per waterschap. Omdat er in het nieuwe financieringsstelsel minder kosten worden gedekt uit zuiveringsheffing dan uit de (oude) verontreinigingsheffing en een vergelijking hierdoor lastig is, geven wij hier weer eerst de ontwikkeling tussen 2000 en 2008 weer en vervolgens van 2008 op 2009.

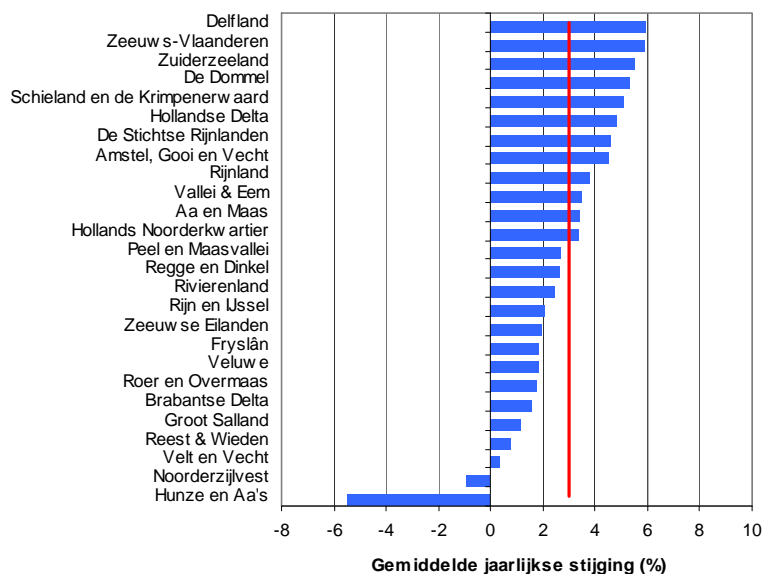
Ontwikkeling opbrengsten per waterschap 2000-2008

Figuur 38 geeft de gemiddelde jaarlijkse stijging tussen 2000 en 2008 van de opbrengst uit de verontreinigingsheffing weer. In zes waterschappen is de opbrengst gedaald. De sterkste jaarlijkse daling vindt plaats in Reest en Wieden, gevolgd door Velt en Vecht. In Reest en Wieden is de opbrengst in 2000 20,4 miljoen euro (prijspeil 2009). In 2008 is dit 18,2 miljoen euro. Dat is een jaarlijkse gemiddelde daling van 1,4 procent. De opbrengst stijgt met 4,7 procent het sterkst in Zuiderzeeland. De opbrengst uit de verontreinigingsheffing is in dit waterschap in 2000 23,4 miljoen euro. In 2008 is dit 33,9 miljoen euro.

Figuur 38 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de opbrengst uit de verontreinigingsheffing tussen 2000 en 2008 (prijspeil 2009)

Figuur 39 Gemiddelde jaarlijkse stijging van de totale opbrengst uit de omslagen tussen 2000 en 2008 (prijspeil 2009)

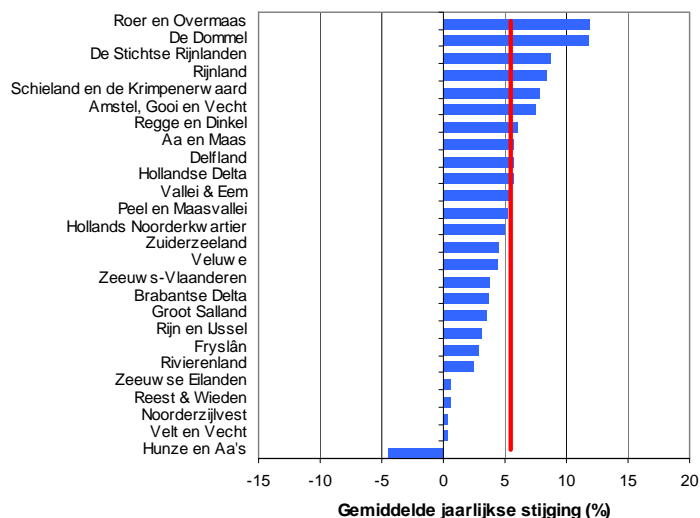

De mutatie van de opbrengst uit alle omslagen samen is weergegeven in figuur 39. De sterkste stijging is te vinden bij Delfland. De totale opbrengst uit de omslagen stijgt gemiddeld 5,9 procent per jaar. In 2000 is de opbrengst 29,4 miljoen euro, in 2008 is dit 46,6 miljoen euro. De opbrengst is in twee waterschappen, Noorderzijlvest en Hunze en Aa's, lager in 2008 dan in 2000. De daling is het sterkst bij Hunze en Aa's.

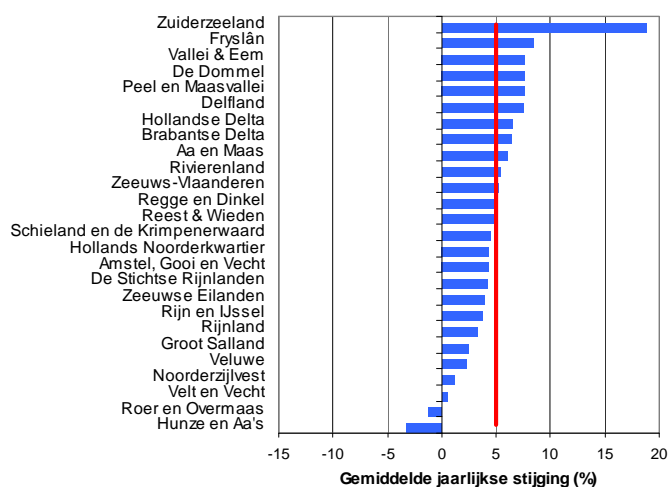
De opbrengst uit de totale omslagen is in 2000 31,3 miljoen euro, in 2008 is dit 20,0 miljoen euro. Dat is een gemiddelde jaarlijkse daling van 5,5 procent.

De omslagen worden betaald door ingezetenen, eigenaren van gebouwen (gebouwd) en eigenaren van grond (ongebouwd). De figuren 40, 41 en 42 geven de opbrengstontwikkeling weer voor ingezetenen, gebouwd en ongebouwd. De lagere totale opbrengst in Hunze en Aa's blijkt een gevolg te zijn van een lagere opbrengst uit alle drie de omslagen. De gemiddelde jaarlijkse daling van de ingezetenenopbrengst bedraagt 4,5 procent, van de omslag gebouwd 3,3 procent en van de omslag ongebouwd 7,2 procent. De stijging in Zuiderzeeland blijkt vooral ten laste te komen van de opbrengst uit de omslag gebouwd. De opbrengst bedraagt in 2000 3,3 miljoen euro, in 2008 is dit 13,2 miljoen euro. Dat is een gemiddelde jaarlijkse stijging van 19 procent. In 2007 bedraagt de opbrengst uit de omslag gebouwd nog 3,7 miljoen euro (zie bijlage 3). De opbrengst uit de ingezetenenheffing stijgt ook, maar veel minder (gemiddeld 4,5 procent per jaar). De opbrengst uit de omslag ongebouwd daalt in Zuiderzeeland van 2000 op 2008. De gemiddelde jaarlijkse daling bedraagt 2,5 procent, van 10,3 miljoen in 2000 naar 8,5 miljoen in 2008.

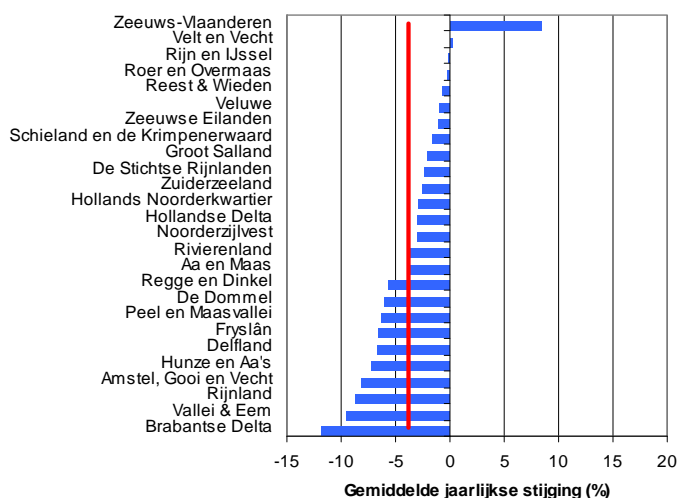
Figuur 40 Gemiddelde jaarlijkse stijging van 2000 op 2008 van de opbrengst uit de ingezetenenomslag (prijspeil 2009)

Figuur 41 Gemiddelde jaarlijkse stijging van 2000 op 2008 van de opbrengst uit de omslag gebouwd (prijspeil 2009)

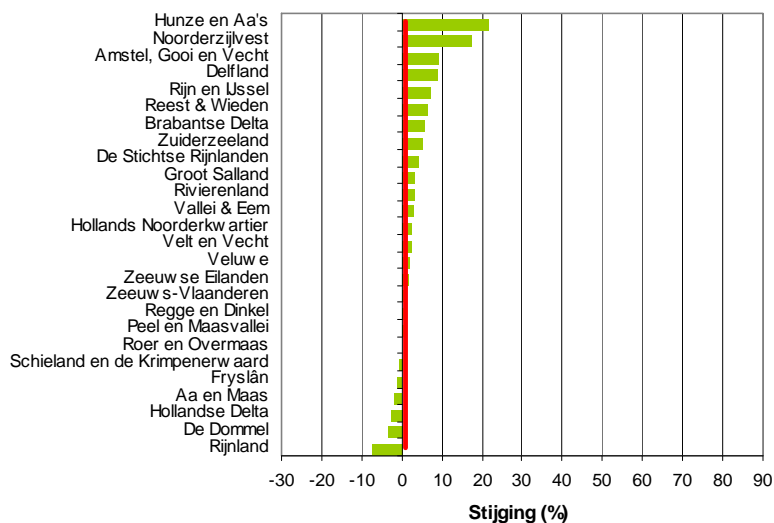
Figuur 42 Gemiddelde jaarlijkse stijging van 2000 op 2008 van de opbrengst uit de omslag ongebouwd (prijspeil 2009)

Ontwikkeling opbrengsten per waterschap 2008-2009

De verandering van het belastingstelsel heeft vooral gevolgen voor de verdeling van de opbrengsten over de diverse heffingen. De totale opbrengst wordt hier niet door beïnvloed, zoals te zien is in figuur 34. Figuur 43 laat de mutatie van 2008 op 2009 van de totale opbrengst per waterschap zien. In sommige waterschappen blijkt de totale opbrengst in 2009 aanzienlijk hoger te zijn dan in 2008.

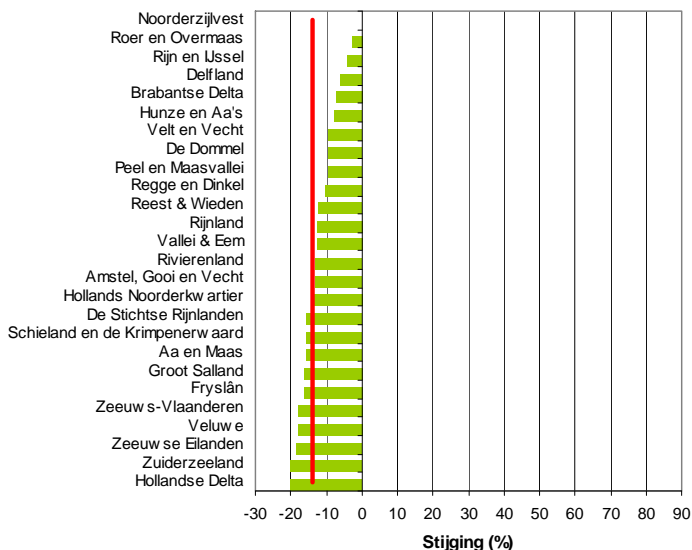
Figuur 43 Stijging van de totale opbrengst uit de waterschapsheffingen van 2008 op 2009 (prijspeil 2009)

Koploper zijn opnieuw Hunze en Aa's en Noorderzijvest. De stijging wordt volgens opgave van de waterschappen zelf veroorzaakt doordat in 2008 een groot deel van de reserves werd ingezet om kosten te dekken, en in 2009 niet.

In zes waterschappen is de totale opbrengst in 2009 lager dan in 2008. De daling is het grootst in Aa en Maas. De opbrengst bedraagt in 2008 83,2 miljoen euro en in 2009 76,8 miljoen euro, een daling van 7,7 procent.

Figuur 44 Verschil in opbrengst tussen de verontreinigingsheffing in 2008 en de zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing in 2009 per waterschap (prijspeil 2009)

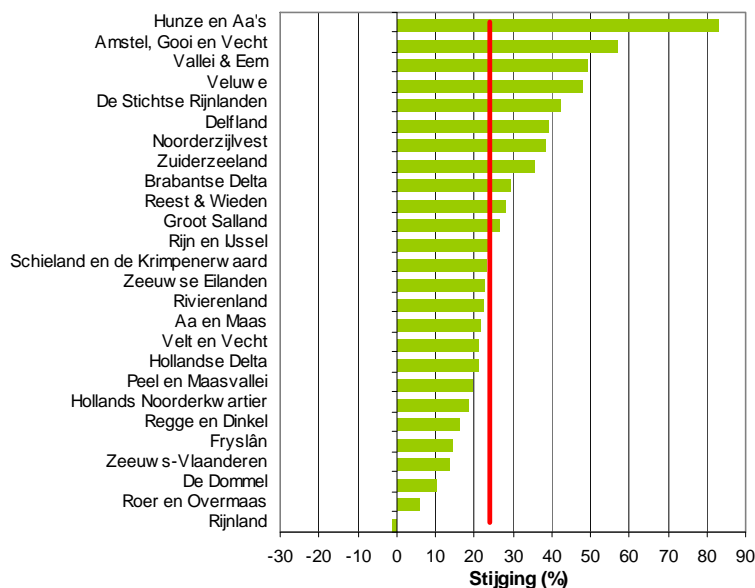

Zoals te verwachten daalt de opbrengst uit de verontreinigingsheffing in vrijwel alle waterschappen (figuur 44). In Noorderzijvest blijft de opbrengst ongeveer gelijk (uitgaande van prijspeil 2009). Doordat dit waterschap bij de vaststelling van de begroting van 2008 al anticipeerde op de komende veranderingen in 2009 is de mutatie van 2008 op 2009 beperkt. De daling is het sterkst in Hollandse Delta. De opbrengst uit de verontreinigingsheffing bedraagt daar in 2008 33,9 miljoen euro. De opbrengst uit de nieuwe zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing samen bedraagt in 2009 27,1 miljoen euro, 20 procent dan in 2008.

De opbrengst uit de ingezetenenheffing en heffingen gebouwd en ongebouwd zijn hoger dan de opbrengsten uit de omslagen in 2008. Dit is te zien in figuur 45. De stijging is het sterkst in Hunze en Aa's. De opbrengst uit de ingezetenenomslag en omslag gebouwd en ongebouwd is in 2008 20,0 miljoen euro. De opbrengst uit de ingezetenenheffing en heffing gebouwd en ongebouwd is in 2009 83 procent hoger, namelijk 36,5 miljoen euro.

In Rijnland is de opbrengst uit de heffingen in 2009 1,1 procent lager dan de opbrengst uit de omslagen in 2008 (57,4 miljoen in 2008, 56,7 miljoen in 2009). De daling komt onder meer doordat Rijnland en Amstel, Gooi en Vecht tot 2008 beiden taken uitvoerden in Amsterdam West. Met ingang van 2009 heeft Rijnland deze taken overgedragen aan Amstel, Gooi en Vecht. Rijnland maakt nu geen kosten meer in dit gebied en heft er ook geen belastingen meer waardoor de totale opbrengst daalt.

Figuur 45 Verschil in opbrengst tussen de omslagen in 2008 en de ingezetenenheffing en heffingen gebouwd en ongebouwd in 2009 per waterschap (prijspeil 2009)

De mutatie verschilt per belastingcategorie. Dit laten figuren 46, 47 en 48 zien. De opbrengst uit de ingezetenenheffing is het sterkst gestegen in Vallei en Eem, gevolgd

door Delfland en Hunze en Aa's. De stijging in Vallei en Eem komt onder meer doordat het waterschap door de nieuwe wetgeving de kosten anders verdeelt tussen ingezetenen, gebouwd en ongebouwd.³³ De stijging in Hunze en Aa's komt zowel doordat het waterschap in 2009 een hogere opbrengst raamt dan in 2008 als door de modernisering van de Waterschapswet waardoor de kosten nu anders moeten worden verdeeld tussen de belastingcategorieën dan voorheen. Deze nieuwe kostentoedelingsmethode zorgt in Hunze en Aa's ook voor een hogere opbrengst uit de heffing gebouwd. De waterschappen met de hoogste stijging (Hunze en Aa's, Reest en Wieden en Noorderzijlvest) hanteerden allen (deels) de (oude) methode-Oldambt. Omdat nu wettelijk is vastgelegd hoe de kosten moeten worden verdeeld verandert de kostentoedeling in deze waterschappen sterk.

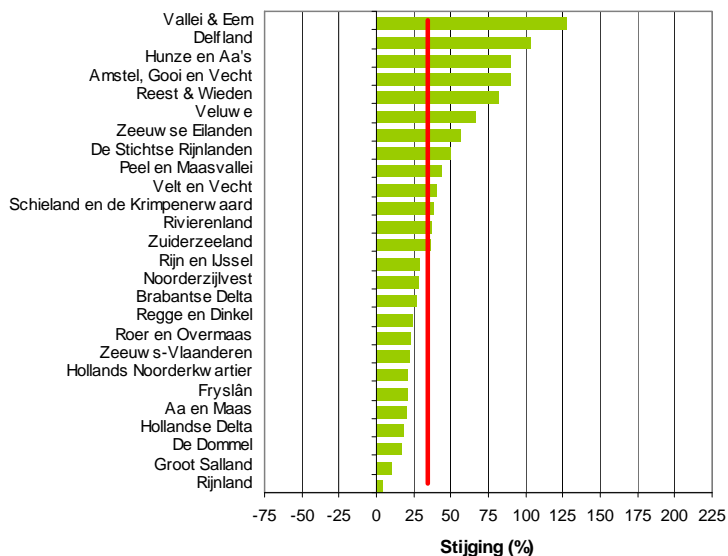
De stijging van de opbrengst uit de ingezetenenheffing bij het Hoogheemraadschap van Delfland is ook een gevolg van de nieuwe wetgeving. Het waterschap heeft er voor gekozen het maximale toegestane aandeel van de kosten toe te delen aan ingezetenen. Hierdoor stijgt het aandeel in de kosten van ingezetenen en dus de opbrengst. Het waterschap heeft er voor gekozen om veel kosten toe te delen aan ingezetenen onder meer om het kostenaandeel van ongebouwd terug te dringen. De nieuwe wetgeving zorgt er volgens het waterschap namelijk voor dat in Delfland ongebouwd een groter deel van de kosten betaalt dan voorheen omdat de waarde van (spoor)wegen moet worden meegenomen om het kostenaandeel van ongebouwd te bepalen. Hierdoor stijgt het aandeel van ongebouwd in de kosten en daalt het aandeel van gebouwd. Dit is ook te zien in figuur 47 en figuur 48. De opbrengst van de heffing gebouwd is in Delfland 10 procent gedaald (van 26,1 miljoen euro in 2008 naar 23,4 miljoen euro in 2009), de opbrengst van de heffing ongebouwd is bijna verdubbeld (van 1,6 miljoen euro in 2008 naar 3,1 miljoen euro in 2009).

De stijging van de opbrengst uit de ingezetenenheffing en heffing gebouwd is in Rijnland beperkt. De ingezetenenheffing stijgt 4,0 procent (van 27,7 miljoen euro in 2008 naar 28,8 miljoen euro in 2009), de opbrengst uit de heffing gebouwd daalt van 25,6 miljoen euro naar 24,2 miljoen euro (daling 5,2 procent). Zoals eerder in deze paragraaf is aangegeven zijn de kosten die dit waterschap maakt gedaald. Daarnaast hanteert Rijnland in 2008 al een kostentoedelingsmethode die veel overeenkomsten heeft met de in 2009 wettelijk vastgelegde methode. Blijkbaar speelt het probleem dat Delfland heeft (dat de waarde van (spoor)wegen het kostenaandeel van ongebouwd omhoog stuwt) niet of minder in Rijnland.

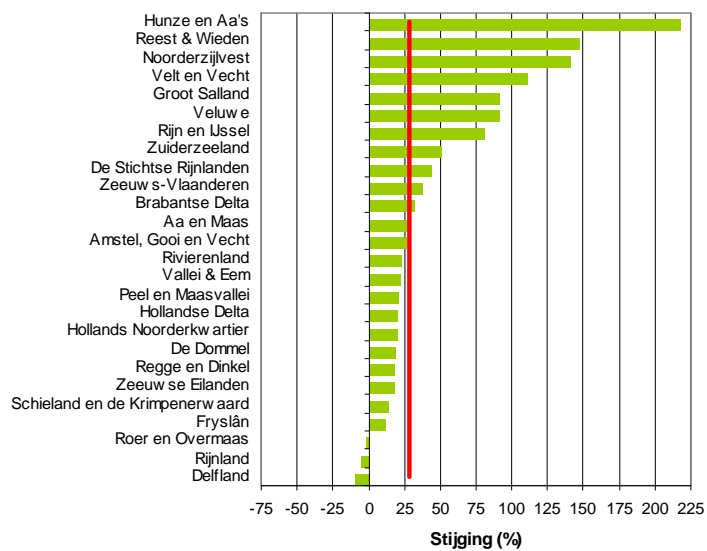
---

³³ Tot 2009 hadden waterschappen enige vrijheid om te bepalen op welke wijze kosten werden verdeeld. Er waren verschillende methoden in omloop. Bekendst zijn de methode Oldambt en (van recentere datum) de methode-Delfland. Vallei en Eem deelde de kosten voor ingezetenen tot 2009 toe via de 'oude' methode (Oldambt/ Havelaar). De te hanteren methode is nu wettelijk vastgelegd. Deze wettelijke methode is gebaseerd op de methode-Delfland. Zie ook hoofdstuk 5.

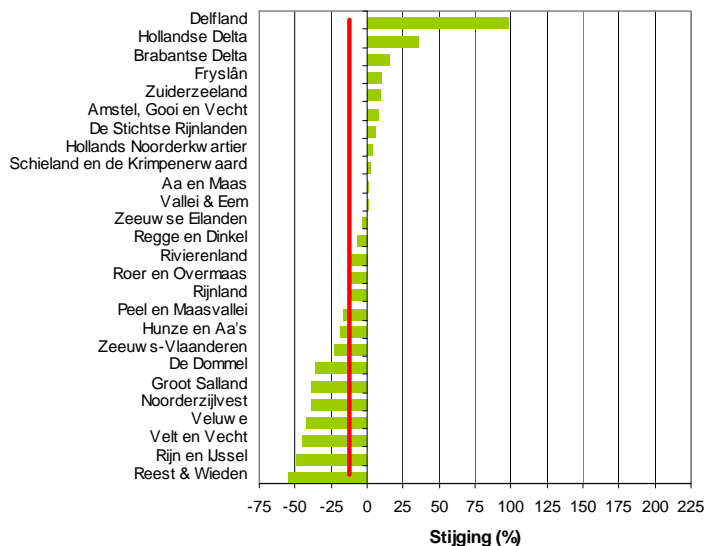
Figuur 46 Verschil in opbrengst tussen de ingezetenenomslag in 2008 en de ingezetenenheffing in 2009 per waterschap (prijspeil 2009)

Figuur 47 Verschil in opbrengst tussen de omslag gebouwd in 2008 en de heffing gebouwd in 2009 per waterschap (prijspeil 2009)

Figuur 48 Verschil in opbrengst tussen de omslag ongebouwd in 2008 en de heffing ongebouwd in 2009 per waterschap (prijspeil 2009)

Hoewel belastingopbrengsten niet alleen van tarieven afhangen blijkt uit deze paragraaf dat er wel parallellen zijn tussen de tariefontwikkeling en opbrengstontwikkeling. Waterschappen die de tarieven laag vaststelden om zo reserves terug te geven aan de belastingbetaler zijn ook de waterschappen die een beperkte opbrengstontwikkeling kennen tussen 2000 en 2008 en een relatief sterke stijging van de opbrengsten tussen 2008 en 2009.

In een enkel waterschap blijkt uit de analyse van de opbrengstontwikkeling dat tariefstijgingen niet alleen worden veroorzaakt door een veranderende kostenverdeling, maar ook doordat het waterschap een hogere totale opbrengst raamt.

4.2 Opbrengstontwikkeling per taak

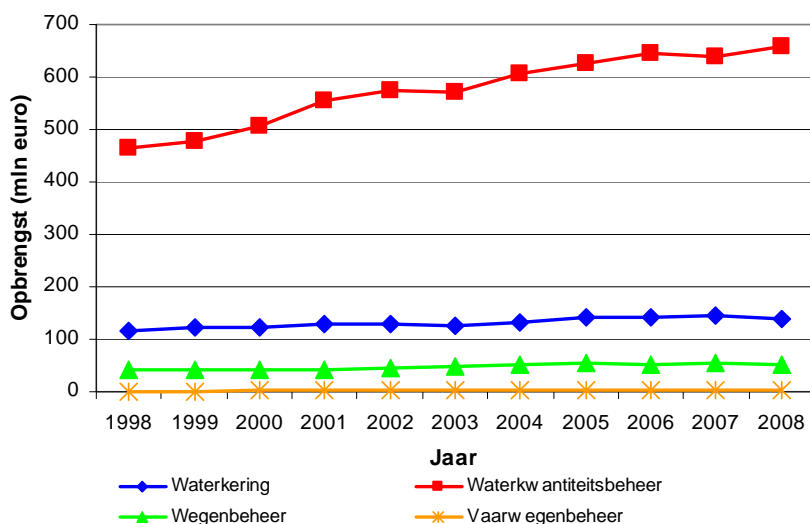
De opbrengsten uit de verschillende heffingen worden gebruikt om kosten te dekken die waterschappen maken bij het werk dat zij uitvoeren. Het takenpakket van de waterschappen is beperkt. De belangrijkste taken die zij hebben zijn beheer van de waterkwaliteit, het waterkwantiteitsbeheer (waterpeil) en waterkering (dijkonderhoud). Daarnaast is een aantal waterschappen belast met wegen- of vaarwegenonderhoud.

Tot 2008 bestond voor elk van deze taken een afzonderlijke heffing. Het waterkwaliteitsbeheer wordt gedekt uit de verontreinigingsheffing. De opbrengstontwikkeling uit deze heffing is in de vorige paragraaf al aan de orde geweest. De overige heffingen (omslagen) werden betaald door ingezetenen, eigenaren van gebouwen en eigenaren van onbebouwde grond (zie vorige paragraaf).

Vanaf 2009 zijn de heffingen voor het waterkwantiteitsbeheer, de waterkering en het vaarwegenbeheer samengevoegd tot één heffing, de watersysteemheffing. Daarnaast mogen waterschappen die wegen beheren dit bekostigen via de watersysteemheffing. Ze mogen ook een afzonderlijke heffing blijven hanteren bijvoorbeeld omdat die dan niet in het gehele waterschapsgebied wordt geheven (alleen waar het wegenonderhoud plaatsvindt).

In deze paragraaf kijken wij naar de ontwikkeling van de opbrengsten per waterschapstaak. In figuur 49 is duidelijk te zien dat de opbrengst voor het waterkwantiteitsbeheer tussen 1998 en 2008 steeds het hoogste is. In 1998 is de opbrengst die bestemd is voor het waterkwantiteitsbeheer in totaal 464 miljoen euro. In 2008 is dit gestegen tot 658 miljoen euro. De gemiddelde jaarlijkse stijging is daarmee 3,6 procent. De opbrengst uit de watersysteemheffing is daarmee niet alleen het hoogste, maar stijgt ook sneller dan de opbrengst voor waterkering (gemiddeld 1,6 procent per jaar, van 118 miljoen euro in 2000 naar 138 miljoen euro in 2008) en de opbrengst uit het wegenbeheer (gemiddeld 2,1 procent per jaar, van 41 miljoen euro in 2000 naar 50 miljoen euro in 2008).

Figuur 49 Ontwikkeling van de opbrengsten per waterschapstaak tussen 2000 en 2008, (prijspeil 2009)

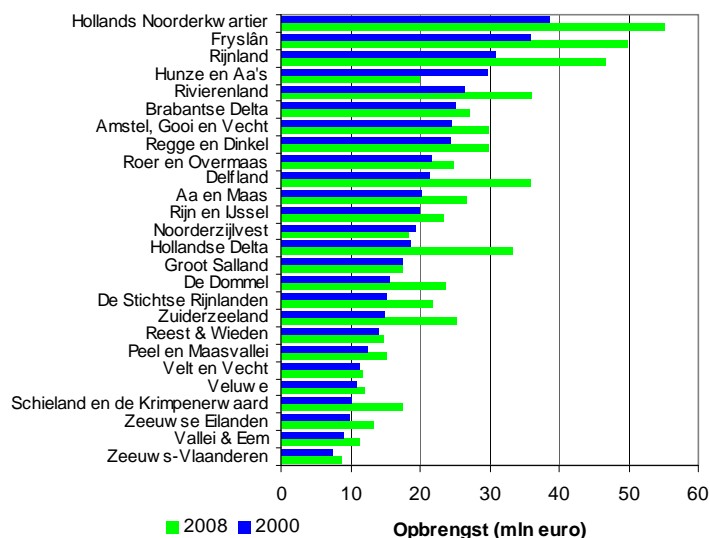
Bron data: CBS, Statline

Slechts twee waterschappen (Amstel, Gooi en Vecht en Reest en Wieden) kennen een afzonderlijk tarief voor vaarwegenbeheer. De totale opbrengst is dan ook beperkt (4 miljoen euro in 2008).

In figuur 50 is de opbrengst uit de heffing voor het waterkwantiteitsbeheer per waterschap te zien. In 2000 loopt de opbrengst die is bestemd voor het waterkwantiteitsbeheer uiteen van 7,3 miljoen euro in Zeeuws-Vlaanderen tot 38,6 miljoen euro in Hollands Noorderkwartier. In 2008 is het verschil iets groter, namelijk

van 8,7 miljoen tot 55,2 miljoen (eveneens in Zeeuws-Vlaanderen en Hollands Noorderkwartier).

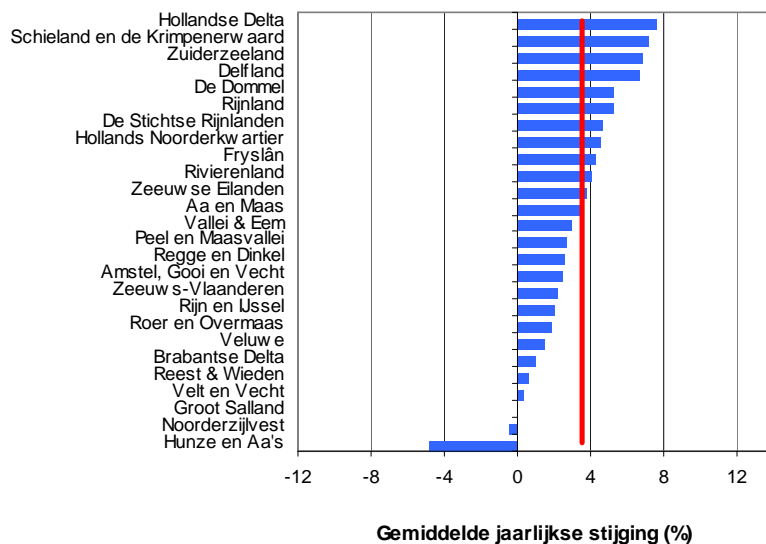
Figuur 50 Opbrengst waterkwantiteitsbeheer per waterschap in 2000 en 2008 (prijspeil 2009)

Figuur 51 laat de gemiddelde jaarlijkse stijging van de opbrengst voor het waterkwantiteitsbeheer per waterschap zien, uitgaande van het prijspeil in 2009. De opbrengst daalt in de twee noordelijke waterschappen, het sterkst in Hunze en Aa's (gemiddeld 4,8 procent per jaar). Zoals eerder in het rapport aan de orde kwam heeft dit waterschap in 2007 en 2008 een deel van de reserves ingezet om kosten te dekken. In de overige waterschappen is de opbrengst gestegen. De gemiddelde jaarlijkse stijging is het sterkst in Hollandse Delta (7,6 procent per jaar).

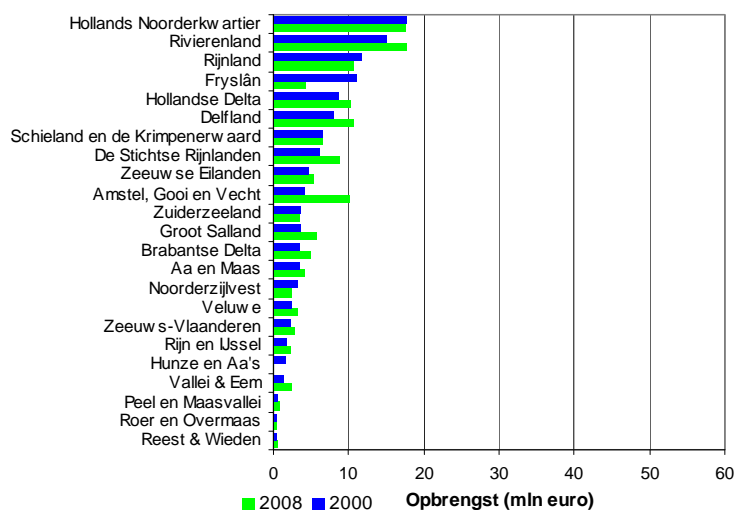
Waterkering is een tweede waterschapstaak. Deze wordt, net als het waterkwantiteitsbeheer, bekostigd uit de omslagen. Er zijn enkele waterschappen (Velt en Vecht, Regge & Dinkel en De Dommel) die tussen 2000 en 2008 geen afzonderlijke heffing hanteren voor waterkering. De kosten die deze waterschappen voor deze taak maakten waren zo gering dat deze werden verrekend in het waterkwantiteitsbeheer. Voor deze waterschappen kan daarom de opbrengstontwikkeling niet worden weergegeven.

Figuur 51 Gemiddelde jaarlijkse stijging van 2000 op 2008 van de opbrengst bestemd voor waterkwantiteitsbeheer (prijspeil 2009)

Figuur 52 laat de opbrengsten voor waterkering in 2000 en 2008 zien bij de waterschappen die wel een afzonderlijke heffing hanteren. De opbrengst varieert in het jaar 2000 van 0,36 miljoen euro in Reest en Wieden tot 17,7 miljoen in Hollands Noorderkwartier. In 2008 is de opbrengst voor waterkering het hoogst in Rivierenland (eveneens 17,7 miljoen). Hunze en Aa's financiert in 2008 de waterkering uit de opbrengst uit de overige heffingen. Er is dat jaar dus geen afzonderlijk tarief vastgesteld voor waterkering.

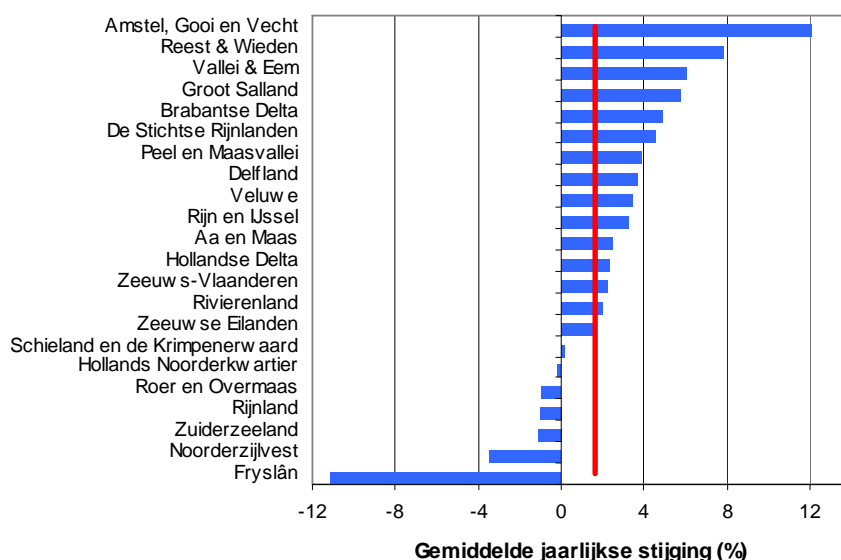
Figuur 52 Opbrengst waterkering per waterschap in 2000 en 2008 (prijspeil 2009)

De verschillen tussen waterschappen in de ontwikkeling van de opbrengst bestemd voor de waterkering zijn te zien in figuur 53.³⁴ De verschillen in de opbrengstontwikkeling zijn wat groter dan bij het waterkwantiteitsbeheer. De opbrengst is van 2000 op 2008 in zes waterschappen gedaald en in de overige twintig waterschappen gestegen. De daling is het sterkst in Fryslân. De opbrengst daalt daar gemiddeld met 11 procent per jaar (van 11,1 miljoen euro in 2000 naar 4,3 miljoen euro in 2008).

De stijging van de waterkeringopbrengst is het grootst in Amstel, Gooi en Vecht. Hier stijgt de opbrengst van 4,1 miljoen euro in 2000 naar 10,1 miljoen euro in 2008, een stijging van gemiddeld 12 procent per jaar.

Figuur 53 Gemiddelde jaarlijkse stijging van 2000 op 2008 van de opbrengst bestemd voor de taak waterkering (prijspeil 2009)

Er zijn zes waterschappen die wegen onderhouden in (een deel van) het waterschapsgebied. De opbrengst uit de omslagen bestemd voor het wegenonderhoud varieert in 2000 van 2,2 miljoen in het voormalige Hoogheemraadschap Krimpenerwaard (in 2009 onderdeel van het Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard) tot 12 miljoen euro in de voormalige waterschappen die nu deel uit maken van Hollands Noorderkwartier. In 2008 varieert de opbrengst van 3,8 miljoen in Schieland en de Krimpenerwaard tot 17 miljoen in Hollands Noorderkwartier.

³⁴ Omdat Hunze en Aa's in 2008 geen afzonderlijk tarief heeft vastgesteld voor waterkering is het niet mogelijk een gemiddelde jaarlijkse mutatie van de opbrengst te berekenen. Het waterschap is daarom niet in de figuur opgenomen.

De opbrengst voor vaarwegenbeheer is in 2000 van 2,8 miljoen in Amstel, Gooi en Vecht en 0,85 miljoen in Reest en Wieden. Reest en Wieden bekostigt het vaarwegenbeheer in 2008 uit de overige omslagen, in Amstel, Gooi en Vecht bedraagt de opbrengst dat jaar 4,8 miljoen. Dat is een gemiddelde jaarlijkse stijging van 7,1 procent.

Uit het voorgaande blijkt dat het grootste deel van de opbrengst uit de omslagen bestemd was voor het waterkwantiteitsbeheer. De opbrengst voor deze taak is daarnaast het sterkst gegroeid. Er zijn aanzienlijke verschillen tussen waterschappen in zowel de hoogte van de opbrengst per taak als de opbrengstontwikkeling.

4.3 De rol van reserves

De tarieven van de waterschapsheffingen worden bepaald op basis van kostenramingen. De te dekken kosten rond waterkering, waterkwantiteitsbeheer en (vaar)wegenbeheer worden verdeeld over ingezetenen, eigenaren van gebouwen (gebouwd) en grond (ongebouwd en vanaf 2009 natuur). De kosten rondom afvalwaterzuivering en tot 2009 de waterkwaliteit van oppervlaktewater worden gedeeld door het begrote aantal vervuilingseenheden (zie hoofdstuk 2).

De begrote kosten kunnen volledig worden gedekt uit de opbrengsten van heffingen, maar het waterschapsbestuur kan ook besluiten een deel van de kosten te dekken uit de reserves. Op deze manier kan bijvoorbeeld de lastenstijging worden beperkt. Omgekeerd kan een waterschap besluiten om geld aan de reserves toe te voegen, bijvoorbeeld om te voorkomen dat de tarieven in de toekomst in één keer sterk moeten stijgen. Verder is van belang dat de reserves een structurele invloed kunnen hebben op de tarieven, maar ook incidenteel. Het waterschap kan bijvoorbeeld meerdere jaren het tarief verhogen om de reserves op te bouwen, maar ook één jaar besluiten een deel van de reserves terug te geven aan de belastingbetaler. Hierdoor is het lastig om eenduidige uitspraken te doen over het effect van de reserves in de onderzochte periode.

In deze paragraaf kijken wij naar de invloed van de reserves op de opbrengsten uit de waterschapsheffingen tussen 2001 en 2008.³⁵ Hiervoor maken wij gebruik van de gegevens die via een enquête in opdracht van de vereniging van directeuren van de waterschappen zijn verzameld. Het belangrijkste doel van de enquête was om een beeld te krijgen van verschillende beleidsaspecten bij de waterschappen. De vraagstelling rondom de inzet van reserves is hierdoor beknopt. De resultaten moeten daarom met voorbehoud worden geïnterpreteerd. Om de rol van de reserves goed in beeld te krijgen is uitgebreid onderzoek nodig.

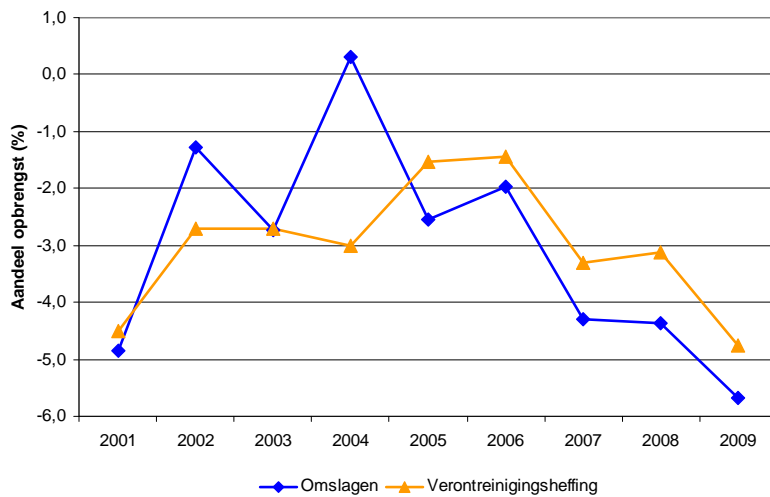
Figuur 54 laat zien welk deel van de opbrengst gemiddeld werd gedekt door geld te onttrekken aan de reserves of welk deel van de te dekken kosten werd gebruikt om de reserves aan te vullen. In alle jaren onttrekken de waterschappen gemiddeld meer middelen aan de reserves dan zij er aan toevoegen. Er zijn wel verschillen tussen

---

³⁵ Voor jaren eerder dan 2001 is geen volledig overzicht beschikbaar van de invloed van reserves op de opbrengsten.

waterschappen. In 2001 bijvoorbeeld varieert de onttrekking rondom de omslagen van 14 procent van de opbrengst in De Dommel tot een toevoeging van 7,1 procent van de te dekken kosten in Delfland. Voor de verontreinigingsheffing varieert dit in 2001 van een onttrekking van 16 procent van de te dekken kosten in Rijnland tot een toevoeging aan de reserves door Amstel, Gooi en Vecht van 3,2 procent van de te dekken kosten.

Figuur 54 Gemiddelde onttrekking uit of toevoeging aan reserves in Nederland als percentage van de te dekken kosten van de waterschapsomslagen en verontreinigingsheffing

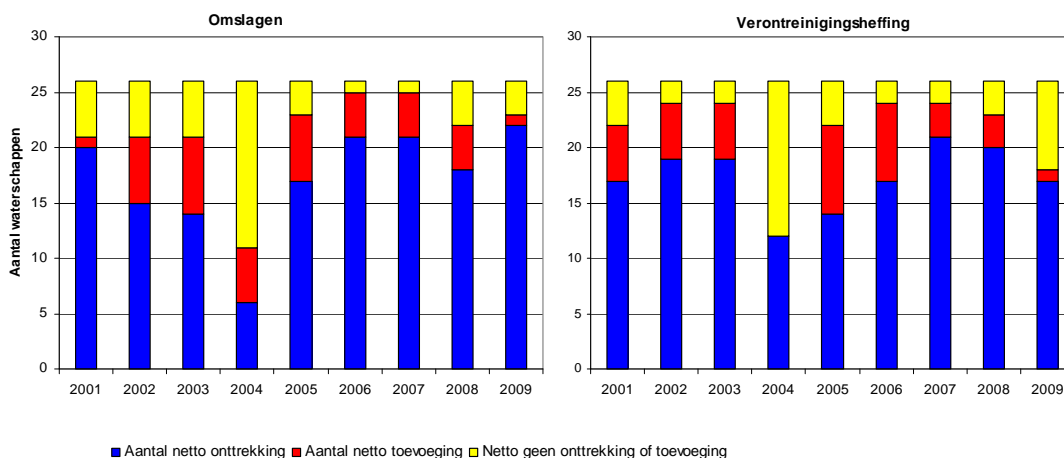
Bron gegevens: enquête onder waterschappen, uitgevoerd door Vereniging van directeuren van de waterschappen

Uit figuur 54 blijkt ook dat het gemiddelde percentage onttrekking of toevoeging aan de reserves in de onderzochte jaren sterk fluctueert. Reserves worden niet structureel ingezet. In de meeste jaren lijken de meeste waterschappen volgens de gegevens meer geld te onttrekken aan de reserves dan dat zij toevoegen. Dit is ook te zien in figuur 55. Hier is weergegeven hoeveel waterschappen geld onttrekken,³⁶ hoeveel waterschappen middelen toevoegen en in hoeveel waterschappen de onttrekking gelijk is aan de toevoeging.

Wanneer we de ontwikkeling tussen 2001 en 2008 analyseren blijkt dat er meer geld is onttrokken aan de reserves dan is gedoteerd. Slechts in één waterschap (de Stichtse Rijnlanden) is tussen 2001 en 2008 de onttrekking gelijk aan de toevoeging aan de reserves. Mogelijk zijn echter niet alle toevoegingen en onttrekking weergegeven in de enquêtes waarmee de gegevens zijn verzameld.

³⁶ Dit is een netto-effect: een waterschap kan tegelijkertijd geld onttrekken aan de reserves en geld toevoegen.

Figuur 55 Aantal waterschappen dat geld onttrekt of toevoegt aan de reserves

Bron gegevens: enquête onder waterschappen, uitgevoerd door Vereniging van directeuren van de waterschappen

4.4 Verwachte opbrengstontwikkeling

De komende jaren zullen de waterschappen blijven investeren in het waterbeheer en de waterzuivering. Waterschappen stellen ieder jaar een meerjarenraming op waar in ten minste vier jaar vooruit wordt gekeken. Deze gegevens geven een indruk van de verwachte kostenontwikkeling. Uiteraard gaat het daarbij om verwachtingen. Deze kunnen in een nieuw jaar worden bijgesteld. De cijfers geven daarom een voorlopige inschatting van de komende ontwikkelingen. Daarnaast geldt dat er voor de ramingen een aantal aannamen worden gedaan ten aanzien van de te verwachten ontwikkeling van de inflatie en van het rentepercentage. Deze uitgangspunten verschillen per waterschap wat het vergelijken van de gegevens moeilijk maakt.³⁷ De cijfers moeten met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

In een enquête die de Unie van Waterschappen eind 2008 onder de waterschappen heeft verspreid is gevraagd welke kosten de waterschappen tot 2012 verwachten te maken (en, indien een waterschap zo ver vooruit begroot tot 2013). Van de 26

³⁷ In de meerjarenraming van Velt en Vecht wordt bijvoorbeeld voor de financiering van de kapitaallasten uitgegaan van een rentepercentage van 5,5 procent voor de jaren 2010 tot en met 2012 (zie blz. 35 Meerjarenbeleidsvertaling en raming Velt en Vecht 2009-2013), in waterschap Groot Salland wordt uitgegaan van 4,5 procent (blz. 27 Meerjarenbegroting Groot Salland 2009-2013).

waterschappen zijn er 24 die gegevens hebben ingevuld.³⁸ Vijf van deze waterschappen hebben niet aangegeven of zij reserves verwachten in te zetten of op te bouwen tussen 2010 en 2012. Daarom en omdat er geen informatie is over de gemaakte aannames ten aanzien van rente en inflatie zijn de resultaten in deze paragraaf slechts een indicatie van mogelijke ontwikkelingen.

Op basis van de beschikbare gegevens hebben wij een gemiddelde jaarlijkse stijging van de kosten per waterschap berekend. Allereerst kijken we in figuur 56 naar de ontwikkeling van de opbrengsten uit de watersysteemheffing (inclusief niet-taakgebonden kosten).³⁹ Op basis van de ramingen van waterschappen schatten we dat deze tot 2012 gemiddeld met 6,9 procent per jaar stijgt.⁴⁰

De ontwikkeling verschilt per waterschap. De Stichtse Rijnlanden verwacht dat de opbrengst in 2012 lager zal zijn dan in 2009. In 2009 is de begrote opbrengst 45,4 miljoen euro, in 2102 is dit 43,7 miljoen euro, een daling van gemiddeld 1,3 procent per jaar.

De grootste gemiddelde jaarlijkse stijging van de opbrengsten wordt verwacht in Rijnland. In 2009 bedraagt de opbrengst voor het watersysteem en de niet-taakgebonden kosten 56,7 miljoen euro. In 2010 en 2011 zullen de opbrengsten hoger zijn dan 60 miljoen euro. In 2012 wordt een verdere stijging verwacht naar 91,7 miljoen euro. Dit betekent dat het waterschap tussen 2009 en 2012 een gemiddelde jaarlijkse stijging van de opbrengsten verwacht van 17 procent per jaar. Volgens het waterschap zijn in het verleden reserves ingezet om kosten te dekken en zijn investeringen uitgesteld. Vanaf 2010 is uitstel niet meer mogelijk en bovendien komt de bodem van de reserves in zicht. Daarom moet het waterschap vanaf 2010 meer inkomsten genereren uit de belastingen.

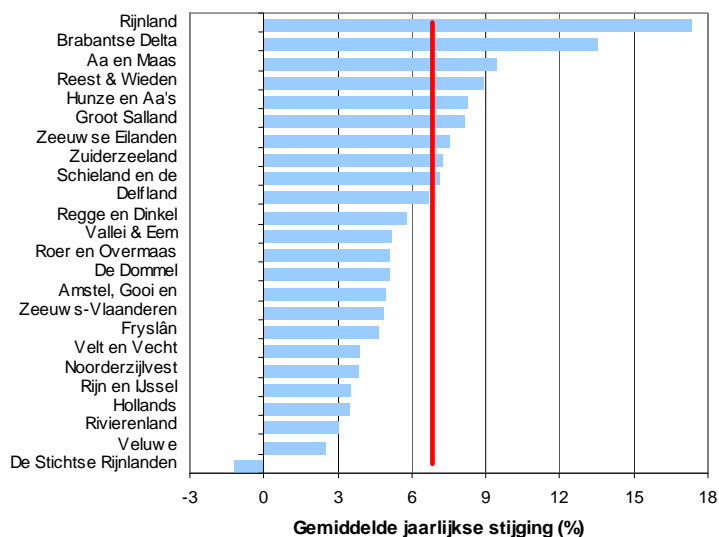
---

³⁸ Hollandse Delta en Peel en Maasvallei hebben de betreffende vragen opengelaten. Het is niet mogelijk om op basis van de meerjarenbegroting die de beide waterschappen op hun websites hebben staan de gegevens zelf te achterhalen.

³⁹ Niet alle waterschappen hebben de niet-taakgebonden kosten (onder meer perceptiekosten) in de enquête gescheiden van de kosten van het waterkwantiteitsbeheer. Om de cijfers vergelijkbaar te maken kijken wij daarom hier naar de opbrengstontwikkeling van de watersysteemheffing en niet-taakgebonden kosten samen.

⁴⁰ Omdat niet alle waterschappen gegevens hebben aangeleverd is het niet mogelijk de absolute totale opbrengsten weer te geven.

Figuur 56 Verwachte gemiddelde jaarlijkse stijging van de te dekken kosten van watersysteembeheer en niet-taakgebonden kosten van 2009 op 2012

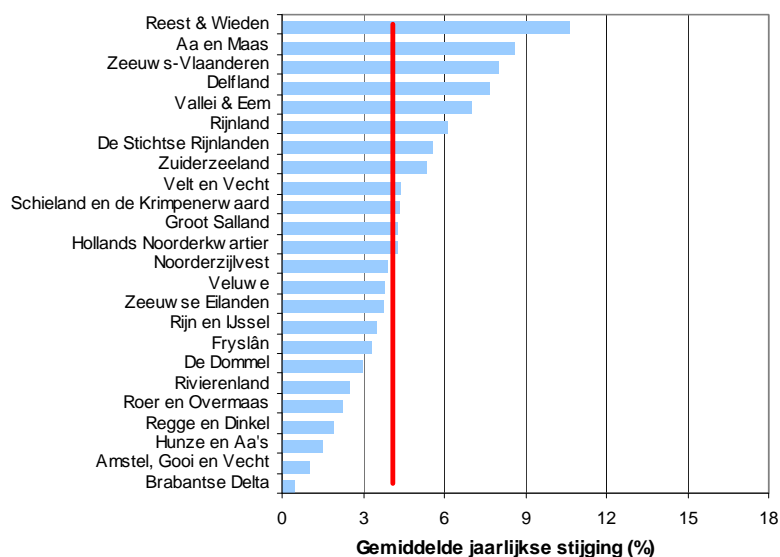

Bron: Unie van Waterschappen: Financiële vragenlijst waterschapsspeil 2009

Vier waterschappen hanteren voor het wegenbeheer een afzonderlijke heffing. Drie van deze waterschappen hebben de verwachte opbrengstenontwikkeling weergegeven. Hollands Noorderkwartier verwacht tussen 2009 en 2012 een gemiddelde stijging van de opbrengst van 0,1 procent per jaar. In 2009 en 2012 zijn de geraamde opbrengsten afgerond 12,3 miljoen euro. In Rivierenland stijgt de opbrengst naar verwacht gemiddeld 3,0 procent per jaar (van 6,2 miljoen euro in 2009 naar 6,8 miljoen euro in 2012) en in Schieland en de Krimpenerwaard stijgt de opbrengst gemiddeld 3,2 procent per jaar (van 3,8 miljoen euro naar 4,2 miljoen euro)

De verwachte opbrengstontwikkeling van de zuiveringsheffing is weergegeven in figuur 57. Gemiddeld wordt een jaarlijkse stijging van de opbrengst verwacht van 4,1 procent per jaar. Deze stijging is het kleinst in Brabantse Delta. In 2009 bedraagt de opbrengst 54,7 miljoen euro, in 2012 is dat naar verwachting 55,5 miljoen euro. Dat is een gemiddelde jaarlijkse stijging van 0,5 procent. De grootste stijging wordt verwacht in Reest en Wieden. De begrote opbrengst uit de zuiveringsheffing bedraagt in 2009 15,9 miljoen euro. In 2012 is dit 21,6 miljoen euro. Dat is een gemiddelde jaarlijkse stijging van 10,6 procent.

Figuur 57 Verwachte gemiddelde jaarlijkse stijging van de opbrengsten van de zuiveringsheffing van 2009 op 2012

Bron: Unie van Waterschappen: Financiële vragenlijst waterschapspeil 2009

De verwachte opbrengstontwikkeling verschilt dus per waterschap. Omdat niet bekend is in welke mate waterschappen in de genoemde bedragen rekening houden met bijvoorbeeld inflatie zijn de cijfers helaas niet goed vergelijkbaar waardoor het lastig is om een conclusie te trekken.

4.5 Conclusie

In dit hoofdstuk wordt de opbrengstontwikkeling vanaf 2000 geanalyseerd. Allereerst analyseren we de opbrengstontwikkeling per belastingcategorie. Als we kijken naar de totale opbrengst in Nederland blijkt de opbrengst uit de verontreinigings/zuiveringsheffing hoger te zijn dan de totale opbrengst uit de omslagen. Door de modernisering van de waterschapswet is het verschil kleiner geworden. Binnen de omslagen is de opbrengst uit de omslag gebouwd landelijk het hoogst, gevolgd door de opbrengst uit de ingezetenenomslag. De opbrengst uit beide heffingen stijgt tussen 2000 en 2008. De opbrengst uit de omslag ongebouwd is in 2008 lager dan in 2000.

De opbrengsten verschillen per waterschap. Er zijn parallellen tussen de tariefontwikkeling en opbrengstontwikkeling. Waterschappen die de tarieven laag vaststelden om zo reserves terug te geven aan de belastingbetaler zijn ook de waterschappen die een beperkte opbrengstontwikkeling kennen tussen 2000 en 2008 en een relatief sterke stijging van de opbrengsten tussen 2008 en 2009.

Wanneer we de opbrengsten uit de omslagen opsplitsen naar de waterschapstaken die er mee worden bekostigd blijkt dat het grootste deel van de opbrengst bestemd was voor het waterkwantiteitsbeheer. De opbrengst voor deze taak is ook het sterkst gegroeid. Er blijken ook aanzienlijke verschillen te zijn tussen waterschappen in zowel de hoogte van de opbrengst per taak als de opbrengstontwikkeling.

De tarieven van de waterschapsheffingen worden bepaald op basis van kostenramingen. De begrote kosten kunnen volledig worden gedekt uit de opbrengsten van heffingen, maar het waterschapsbestuur kan ook besluiten een deel van de kosten te dekken uit de reserves. Op deze manier kan bijvoorbeeld de lastenstijging worden beperkt. Omgekeerd kan een waterschap besluiten om geld aan de reserves toe te voegen, bijvoorbeeld om te voorkomen dat de tarieven in de toekomst in één keer sterk moeten stijgen. Uit de analyses van de aan ons bekende gegevens blijkt dat waterschappen tussen 2000 en 2009 structureel reserves hebben ingezet bij het vaststellen van de tarieven. Omdat de analyses zijn uitgevoerd op basis van een simpele vraagstelling is het echter mogelijk dat niet alle toevoegingen en onttrekkingen bekend zijn en is verder onderzoek nodig om goed inzicht te krijgen in de ontwikkeling en inzet van reserves door waterschappen.

Ten slotte kijken we naar de verwachte opbrengstontwikkeling tot 2012. Deze blijkt sterk te verschillen tussen de waterschappen. Er is niet bekend welke uitgangspunten de waterschappen hebben gehanteerd bij het vaststellen van de cijfers. Ook is de dataset niet compleet. Hierdoor zijn de cijfers helaas niet goed vergelijkbaar. Uit de beschikbare gegevens blijkt dat waterschappen verwachten dat de opbrengst uit de watersysteemheffing gemiddeld 6,9 procent per jaar stijgt tot 2012 en de zuiveringsheffing gemiddeld 4,1 procent per jaar. Deze cijfers zijn echter met grote onzekerheid omgeven en kunnen nog makkelijk veranderen op basis van nieuwe ontwikkelingen.

5 Lastenverdeling per waterschap

5.1 Algemeen

In de voorgaande hoofdstukken is ingegaan op de tariefontwikkeling van de waterschappen, op de bedragen die verschillende groepen belastingbetalers kwijt zijn aan het waterschap en de opbrengstontwikkeling. Een ander aspect van de waterschapsheffingen is de verdeling van de lasten tussen de verschillende groepen belastingbetalers. Wie betaalt welk deel van de kosten?

Er zijn verschillende manieren om dit te bepalen. Allereerst kan worden gekeken naar de kostentoedeling. Waterschappen bepalen de hoogte van de omslagtarieven (vanaf 2009 watersysteem- en wegenheffing) door de kosten te verdelen tussen huishoudens (ingezetenen), eigenaren van gebouwen (gebouwd) en eigenaren van grond (ongebouwd). In 2009 zijn de eigenaren van natuurgrond hier nog bij gekomen als afzonderlijke categorie. Wij kijken in dit hoofdstuk eerst naar de ontwikkeling van de kostentoedelingspercentages zoals vastgelegd door waterschappen in kostentoedelingsverordeningen. Hiervoor geven wij eerst in paragraaf 5.2 een uitleg over de kostentoedelingsmethoden die waterschappen gebruikten en de veranderingen als gevolg van de Wet modernisering waterschapsbestel. Vervolgens beschrijft paragraaf 5.3 de ontwikkeling van de kostentoedelingspercentages. Omdat hier geen volledig overzicht van bestaat dat teruggaat tot 2000 hebben we op basis van de opbrengsten berekend welk aandeel elke belastingcategorie ieder jaar heeft in de opbrengst uit de omslagen.

De kostentoedelingspercentages hebben geen betrekking op de verontreinigingsheffing (vanaf 2009 zuiveringsheffing). De ontwikkeling van de kostentoedelingspercentages geeft dan ook geen volledig beeld van de kostenverdeling. Daarom kijken wij in paragraaf 5.4 welke belastinggroepen welk deel van de totale kosten (omslagen + heffingen) betalen. Doordat veel gegevens niet beschikbaar zijn (bijvoorbeeld het aantal hectaren natuurgrond vóór 2008) is het niet mogelijk om deze kostenverdeling te bepalen vanaf 2000. Wij beperken de analyse daarom tot de veranderingen van 2008 op 2009.

5.2 Achtergrond kostentoedeling

Voordat we de ontwikkeling van de kostentoedeling analyseren is het nodig om iets te weten over de achtergronden van kostentoedelingsmethoden die tot 2009 bestonden. Waterschappen verdeelden de kosten van het waterkwantiteitsbeheer (waterpeil), waterkering (dijkonderhoud) en (vaar)wegenbeheer tussen huishoudens (ingezetenen), eigenaren van gebouwen (gebouwd) en eigenaren van onbebouwde grond (ongebouwd) op basis van het principe belang, betaling, zeggenschap. Wie een groter belang had bij het waterschap betaalde een groter deel van de kosten.

Er zijn in de loop der jaren verschillende methoden gehanteerd om te komen tot percentages die het belang van elke categorie uitdrukken. Tot 2001 werd vooral

gebruik gemaakt van de methode Oldambt-Havelaar (kortweg methode-Oldambt). Bij de methode-Oldambt zijn de uitgangspunten om kosten toe te delen voor waterkwantiteitsbeheer en waterkering verschillend. Het aandeel van ingezetenen in de kosten van waterkering werd bepaald op basis van de bevolkingsdichtheid, het aandeel in de kosten van waterkwantiteitsbeheer op basis van het oordeel van het waterschapsbestuur over de mate van belang van kwantiteitsbeheer voor ingezetenen (zie tabel 8).

Tabel 8 Kostenaandelen ingezetenen bij de methode-Oldambt

Waterkering		Waterkwantiteitsbeheer	
Bevolkingsdichtheid (inwoners per km ²)	Kostenaandeel ingezetenen (%)	Mate van afhankelijkheid	Kostenaandeel ingezetenen (%)
< 350 inwoners	35-40	Niet of nauwelijks	Geen
350-700 inwoners	40-45	Gering	15-20
> 700 inwoners	45-50	Aanmerkelijk	20-25
		Sterk	25-30

De overige kosten werden verdeeld tussen gebouwd en ongebouwd. Voor waterkering werden de kosten verdeeld op basis van de economische waarde van de grond en gebouwen. Voor waterkwantiteitsbeheer werden de kosten verdeeld op basis van het kostenveroorzakingsprincipe. Waterschappen moesten bepalen welke kosten ze voor elk van de beide categorieën maakten.⁴¹

De methode-Oldambt is voor belastingbetalers ondoorzichtig en onduidelijk. Bovendien zijn de perceptiekosten hoog. Er is daarom lange tijd gezocht naar een methode om het heffingsstelsel van de waterschappen te vereenvoudigen.⁴² Ondertussen kwam Hoogheemraadschap van Delfland met een eigen rapport over een vereenvoudiging van de kostentoedeling. Deze methode-Delfland is tussen 2002 en 2008 door een groot aantal waterschappen overgenomen. Ook de in de Wet modernisering waterschapsbestel vastgelegde kostentoedelingsmethode, die vanaf 2009 voor alle waterschappen geldt, is hierop gebaseerd.

Bij de methode-Delfland worden de kostentoedelingspercentages voor elke heffing op dezelfde wijze bepaald. Het aandeel van ingezetenen wordt bepaald op basis van de bevolkingsdichtheid (zie tabel 9), het aandeel van gebouwd en ongebouwd op basis van de economische waarde van de gebouwen en grond.⁴³

⁴¹ Niet bekend is hoe de kosten van (vaar)wegenbeheer werden verdeeld. De methode zal vaak gelijk zijn aan een van de beschreven methoden. De percentages konden echter afwijken, bijvoorbeeld omdat de (vaar)wegen taak voor een ander gebied gold en er een andere bevolkingsdichtheid was.

⁴² Er zijn verschillende rapporten verschenen: onder meer van de commissie Togtema (1999), en de werkgroep Leemhuis Stout (2001).

⁴³ In de opzet van het Hoogheemraadschap Delfland was nog onderscheid naar zes verschillende soorten grond gebruik. Dit lijkt niet te zijn overgenomen door andere waterschappen. Dit onderscheid bestaat ook niet in de Wet modernisering waterschapsbestel.

Tabel 9 Kostenaandeel ingezetenen bij de methode-Delfland

Bevolkingsdichtheid (inwoners per km ²)	Kostenaandeel (%)
< 500 inwoners	20-30
500-1000 inwoners	30-40
> 1000 inwoners	40-50

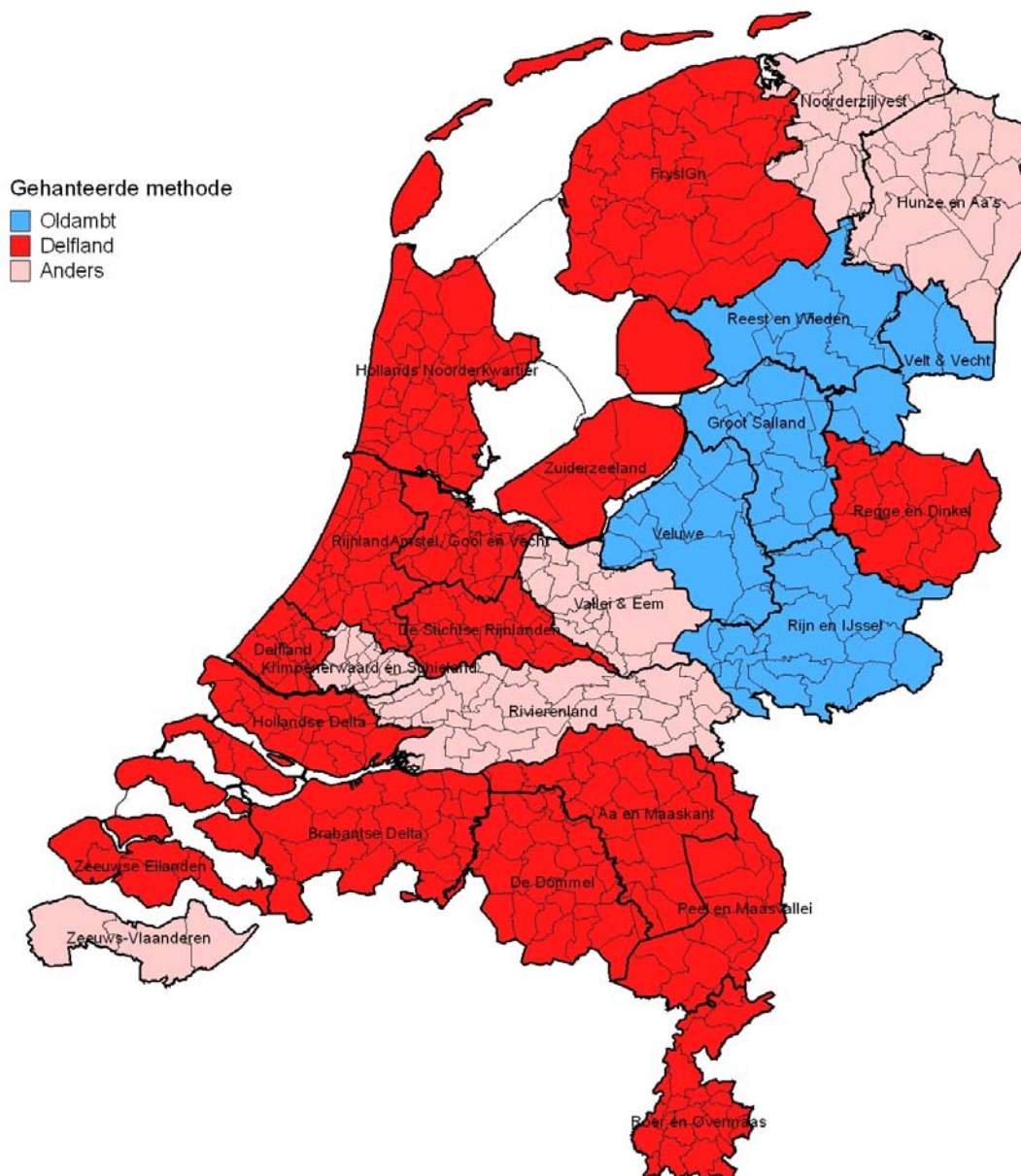
Uit een vergelijking tussen tabel 8 en tabel 9 blijkt dat er een lastenverschuiving optreedt wanneer een waterschap overstapt van de methode-Oldambt op de methode-Delfland. Het kostenaandeel van ingezetenen in het kwantiteitsbeheer (de taak met de hoogste opbrengsten, zie paragraaf 4.2) is immers lager bij de oude methode-Oldambt dan bij de nieuwe methode-Delfland. Daarnaast blijkt de overstap van de methode-Oldambt op de methode-Delfland een lastenverschuiving te veroorzaken van ongebouwd naar gebouwd omdat het kostenveroorzakingsprincipe voor het waterkwantiteitsbeheer wordt vervangen door de verhouding in economische waarde.

De methode-Delfland is door een groot aantal waterschappen overgenomen. Op kaart 2 is te zien welke waterschappen deze kostentoedelingsmethode in 2008 hanteerden. Een aantal waterschappen heeft wel elementen overgenomen van de methode-Delfland, maar hanteert daarnaast in 2008 ook elementen uit de methode-Oldambt.⁴⁴ Deze waterschappen zijn op de kaart weergegeven als 'anders'. Daarnaast hanteerde een enkel waterschap afwijkende uitgangspunten. Ook deze zijn op de kaart weergegeven als 'anders'.

---

⁴⁴ In een aantal waterschappen werd het ingezetenenpercentage bijvoorbeeld nog bepaald op basis van de methode-Oldambt en werd het kostentoedelingspercentage voor gebouwd en ongebouwd bepaald op basis van de methode Delfland.

Kaart 2 Kostentoedelingsmethode waterschappen in 2008

Kostentoedeling na 2009

In 2009 is de Wet modernisering waterschapsbestel van kracht geworden. Hierdoor is nu wettelijk vastgelegd op welke wijze de kostentoedeling plaats moet vinden. De vrijheid die waterschappen op dit gebied hadden is veel kleiner geworden. Het kostenaandeel van ingezetenen wordt in eerste instantie bepaald op basis van de bevolkingsdichtheid. De relatie tussen bevolkingsdichtheid is bijna gelijk aan die bij de

methode-Delfland (zie tabel 9).⁴⁵ Het algemeen bestuur mag de maximale percentages met 10 procentpunt verhogen.⁴⁶ Dit is echter alleen mogelijk in uitzonderingsgevallen, bijvoorbeeld wanneer de bevolkingsdichtheid erg hoog is of wanneer een relatief groot deel van het waterschapsgebied bestaat uit natuurterrein.

De overige kosten worden verdeeld over gebouwd, ongebouwd en natuur. Deze kostenaandelen worden bepaald op basis van de economische waarde van gebouwen en grond. Ook in het verleden werd de economische waarde van de eigendommen gebruikt om de kostenaandelen te bepalen. Er is nu echter wettelijk vastgelegd welke eigendommen mee moeten worden genomen bij de waardebepaling. Grond met (spoor)wegen moet bijvoorbeeld mee worden genomen bij de bepaling van het waardeandaal van ongebouwd. De waarde van grond met (spoor)wegen is hoog. In gebieden met een dicht (spoor)wegennet draagt ongebouwd daarom relatief een groot deel van de kosten door de invoering van de Wet modernisering waterschapsbestel.

5.3 Kostentoedeling en opbrengstverdeling

Als gevolg van de invoering van een nieuwe methode om de kosten tussen de belangencategorieën te verdelen is het kostenaandeel van ingezetenen, gebouwd en ongebouwd in een aantal waterschappen tussen 1998 en 2008 sterk veranderd. De vastgestelde kostentoedelingspercentages in het verleden zijn nooit opgevraagd.⁴⁷ Daardoor is het niet mogelijk om de verschuiving exact weer te geven. Wel kan een indicatie worden gegeven op basis van de opbrengsten. De kostentoedelingspercentages worden immers gebruikt om te bepalen welke deel van de opbrengst elke categorie moet opbrengen. Omgekeerd zou dus de verhouding in de opbrengst per categorie een indicatie moeten geven van de kostentoedelingspercentages. Het blijft echter slechts een indicatie. Dit komt onder meer doordat in de opbrengsten ook perceptiekosten zijn opgenomen. Deze mogen rechtstreeks worden toegerekend aan de belastingcategorieën in plaats van via de kostentoedelingspercentages. Daarnaast kunnen de opbrengsten verschuiven door ontwikkelingen in het waterschapsgebied. Door nieuwbouw kan bijvoorbeeld de opbrengst uit de omslag gebouwd stijgen zonder dat de kostentoedelingsverordening is veranderd. Eerst gaan wij in op de ontwikkeling tussen 1998 en 2008. Vervolgens beschrijven wij de veranderingen op van 2008 op 2009, het moment dat de Wet modernisering waterschapsbestel effectief werd.

---

⁴⁵ Het enige verschil is dat de categorieën nu niet overlappen: bij een bevolkingsdichtheid van 500 tot 1000 personen per vierkante kilometer geldt geen ondergrens van 30 procent maar 31 procent, voor een aantal inwoners van meer dan 1000 personen per vierkante kilometer is de ondergrens 41 in plaats van 40 procent.

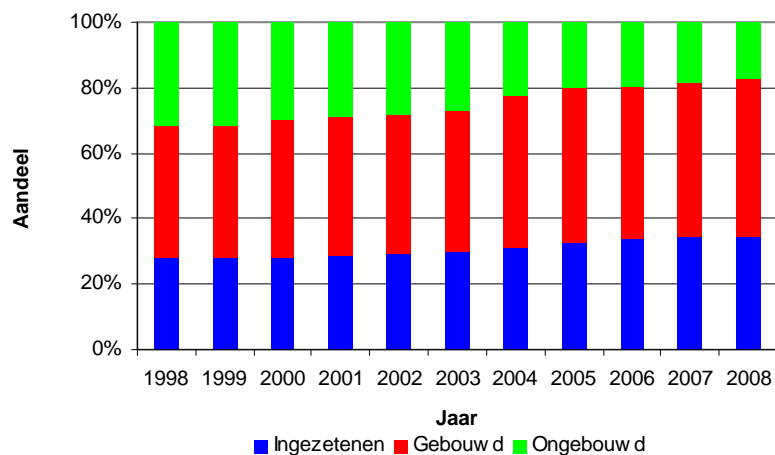
⁴⁶ Waterschapswet, Artikel 120, lid 3.

⁴⁷ In de enquête die werd uitgevoerd door de vereniging van directeuren van de waterschappen werden wel kostentoedelingspercentages gevraagd, maar uit een controle van deze gegevens blijkt dat deze niet altijd overeen komen met de in de verordening vastgestelde percentages. Omdat niet bekend is waar het verschil vandaan komt kunnen de opgevraagde percentages niet worden gebruikt.

5.3.1 Ontwikkeling 1998-2008

In figuur 58 is de verschuiving tussen 1998 en 2008 van het aandeel van elke categorie in de totale opbrengst in heel Nederland te zien. Het aandeel van ingezetenen en gebouwd is beide gestegen; het aandeel van ongebouwd is gedaald. In 1998 was de opbrengst uit de ingezetenenomslag 27,5 procent van de totale opbrengst uit de omslagen. In 2008 is dit 34,3 procent. Dat is een stijging van 6,8 procentpunt. Het aandeel van gebouwd in de totale opbrengst bedraagt in 1998 39,6 procent. In 2008 is dit 48,6 procent, dat is een stijging van 8,9 procentpunt. Bijna de helft van de omslagenopbrengst wordt in 2008 dus opgebracht door eigenaren van gebouwen. In 1998 is 31,2 procent van de opbrengst afkomstig van ongebouwd. In 2008 is dit gedaald tot 17,1 procent.⁴⁸

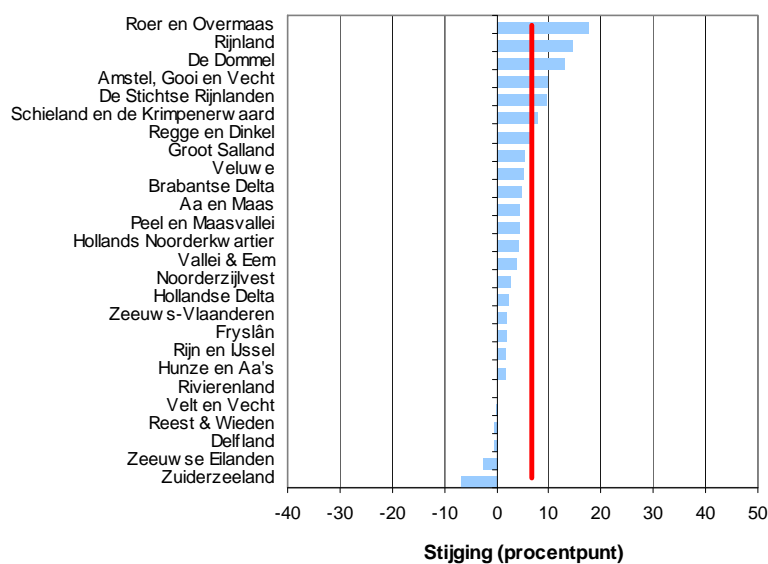
Figuur 58 Aandeel belangencategorieën in totale opbrengst waterschapsomslagen

Er bestaan echter ook hier verschillen tussen de waterschappen. Figuur 59 geeft weer in welke mate het aandeel van ingezetenen in de omslagenopbrengst is veranderd van 2000 op 2008. In vijf waterschappen is het aandeel van de ingezetenenomslag in de totale omslagenopbrengst lager in 2008 dan in 2000. De daling is het sterkst in Zuiderzeeland (6,7 procentpunt). In 2000 was het aandeel van de ingezetenenomslag in dat waterschap 31,6 procent. In 2001 daalt het aandeel van de ingezetenen naar 26 procent. Vervolgens blijft het aandeel van ingezetenen tussen 2001 en 2008 schommelen rond dit percentage. In 2008 betalen ingezetenen van Zuiderzeeland 24,9 procent van de totale opbrengst.

⁴⁸ De opbrengst uit de pachtersomslag is gering en laten we buiten beschouwing.

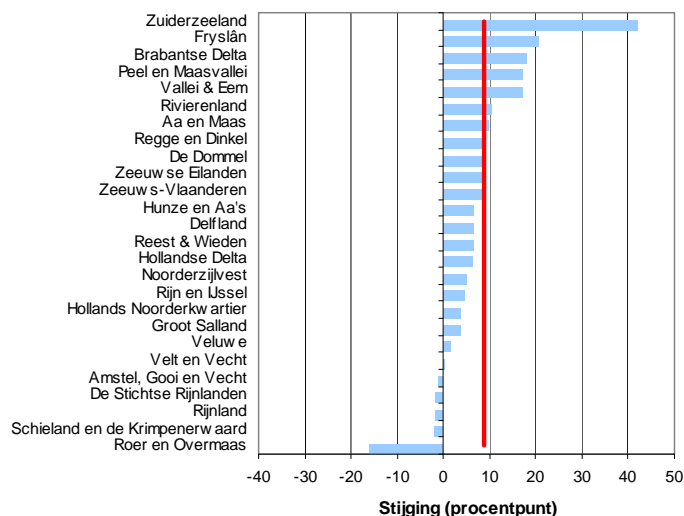
Figuur 59 Ontwikkeling van het aandeel van ingezetenen in de totale omslagenopbrengst van 2000 op 2008

Het aandeel van ingezetenen in de totale opbrengst stijgt het sterkst in Roer en Overmaas. In 2000 is 15,5 procent van de omslagenopbrengst afkomstig van de ingezetenen, in 2008 is dit 33,1 procent, een stijging van 17,6 procentpunt. Het opbrengstaandeel van de ingezetenen stijgt van 2000 op 2001 met circa 5 procentpunt, in 2004 volgt nogmaals een stijging met circa 12 procentpunt. Het is aannemelijk dat de stijging van het aandeel mede komt doordat de kosten in 2004 verdeeld werden op basis van een nieuwe kostentoedelingsverordening. Deze verordening was gebaseerd op de (nieuwe) methode-Delfland, de kostentoedelingsverordening die voor 2004 van kracht was, was gebaseerd op de methode-Oldambt.

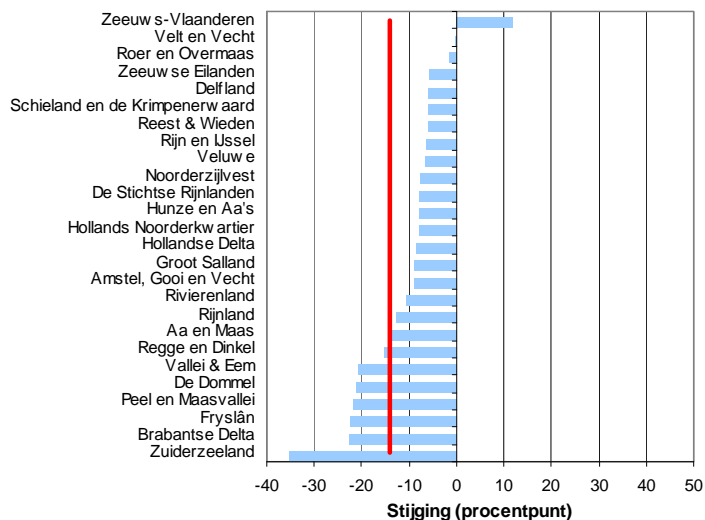
Voor de omslag gebouwd zijn de verschillen tussen de waterschappen groter (zie figuur 60). Het aandeel van gebouwd in de totale waterschapsopbrengst daalt in vijf waterschappen, het sterkst in Roer en Overmaas (daling van 15,9 procentpunt, van 73,6 procent in 2000 naar 57,6 procent in 2008). In figuur 60 blijkt dat het aandeel van ingezetenen het sterkst stijgt in dit waterschap. De daling van het aandeel van gebouwd vindt plaats in dezelfde jaren als de stijging van het ingezetenen-aandeel: in 2001 daalt het aandeel van gebouwd met circa 4 procentpunt en in 2004 nogmaals met circa 10 procentpunt, waarschijnlijk vooral als gevolg van de nieuwe kostentoedelingsverordening.

Figuur 60 Ontwikkeling van het aandeel van gebouwd in de totale omslagenopbrengst van 2000 op 2008

De stijging van het aandeel van gebouwd in de totale omslagenopbrengst is het sterkst in Zuiderzeeland (42,1 procentpunt). In 2000 is het aandeel van deze categorie erg laag in vergelijking met de rest van Nederland, namelijk 3,7 procent. In 2001 stijgt dit met iets meer dan 13 procentpunt. Tot 2008 blijft het aandeel van gebouwd in de omslagenopbrengst ongeveer 17 procent. In 2008 stijgt het aandeel door een nieuwe kostentoedelingsverordening naar 45,8 procent.

Figuur 61 Ontwikkeling van het aandeel van ongebouwd in de totale omslagenopbrengst van 2000 op 2008

Het aandeel van ongebouwd in de omslagenopbrengst is in de meeste waterschappen gedaald (figuur 61). Uitzondering is Zeeuws-Vlaanderen. In dit waterschap stijgt het

aandeel dat ongebouwd heeft in de totale omslagenopbrengst met 12 procentpunt. In 2000 is dit aandeel 22 procent. In 2001 stijgt het met circa 13 procentpunt en in 2002 nogmaals met 5 procentpunt tot 40 procent. Van 2005 op 2006 daalt het aandeel van ongebouwd met circa 6 procentpunt tot 34 procent. Van 2006 tot 2008 betaalt ongebouwd ieder jaar ongeveer 34 procent van de omslagenopbrengst in Zeeuws-Vlaanderen.

De daling is net als bij het ingezetenen-aandeel (figuur 59) het sterkst in Zuiderzeeland. In 2000 betaalt ongebouwd in Zuiderzeeland 64,7 procent van de totale opbrengst, het hoogste aandeel van ongebouwd van alle waterschappen dat jaar. In 2001 daalt dit met iets meer dan 6 procentpunt. Vervolgens blijft het aandeel van ongebouwd tot 2008 circa 57 procent. In 2008 daalt het tot 29,3 procent.

We zien dus dat in de meeste waterschappen het aandeel van ingezetenen en gebouwd in de opbrengst uit de omslagen stijgt en dat het aandeel van ongebouwd in bijna alle waterschappen daalt.

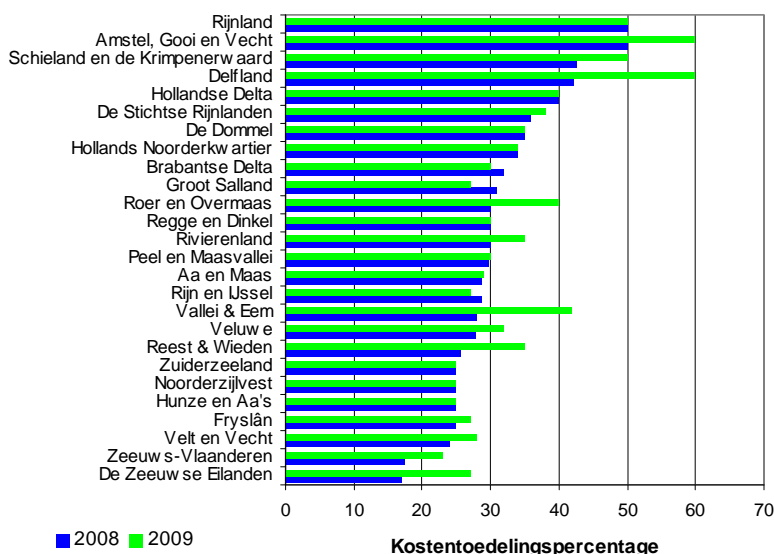
5.3.2 Ontwikkeling 2008-2009

Zoals blijkt in paragraaf 5.2 hadden waterschappen tot 2008 enige vrijheid om te bepalen op welke wijze zij de kosten verdeelden tussen de verschillende groepen belastingbetalers. Door de Wet modernisering waterschapsbestel is nu wettelijk vastgelegd op welke wijze dit moet gebeuren. De wettelijk vastgelegde methode is gebaseerd op de methode-Delfland. Het aandeel van ingezetenen wordt voortaan bepaald op basis van de bevolkingsdichtheid. Het aandeel van gebouwd, ongebouwd en de nieuwe categorie natuur op basis van de waarde van gebouwen en grond. Op kaart 2 is aangegeven welke waterschappen deze methode in 2008 hanteerden. Tien van de 26 waterschappen (38 procent) hanteerden in 2008 de methode-Oldambt of een andere methode (vaak een combinatie van Oldambt en Delfland). De kostentoedelingspercentages zijn in deze waterschappen sterker veranderd dan in de waterschappen die al (geheel) over waren gestapt op de methode-Delfland. Doordat er wel wat verschillen bestaan tussen de methode-Delfland en de nu wettelijk vastgelegde methode zijn ook in de waterschappen die de methode-Delfland al hanteerden de kostentoedelingspercentages veranderd.

In deze paragraaf vergelijken we de kostentoedelingspercentages zoals die waren vastgesteld in 2008 met die van 2009. In 2008 waren de kostentoedelingspercentages voor waterkering en waterkwantiteitsbeheer in veel waterschappen niet gelijk. Wij geven daarom hier gewogen gemiddelde percentages (gewogen naar opbrengst).

In figuur 62 zijn de kostentoedelingspercentages van ingezetenen in 2008 en 2009 weergegeven. In 2008 is het kostentoedelingspercentage van ingezetenen het laagst aandeel de Zeeuwse Eilanden (17 procent). In Rijnland is in 2008 dit aandeel het hoogst (50 procent).

Figuur 62 Kostentoedelingspercentages ingezetenen in 2008 en 2009

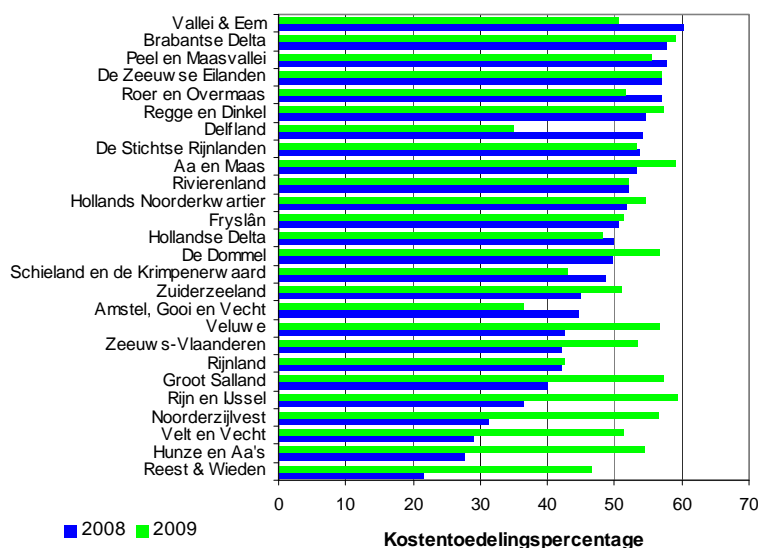

In 2009 varieert het kostentoedelingspercentage voor ingezetenen van 23 procent in Zeeuws-Vlaanderen tot 60 procent in Delfland en Amstel, Gooi en Vecht. Zeeuws-Vlaanderen kende tot 2008 een afwijkende methode om kosten toe te delen. Amstel, Gooi en Vecht en Delfland hanteren beiden in 2008 de methode-Delfland. Het kostentoedelingspercentage van ingezetenen stijgt in deze waterschappen omdat zij gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid om 10 procent extra kosten toe te delen aan ingezetenen boven op het maximum op basis van de bevolkingsdichtheid.⁴⁹

Het kostentoedelingspercentage van ingezetenen is in procentpunten het sterkst gestegen in Delfland (17,1 procentpunt). In drie waterschappen is dit kostentoedelingspercentage gedaald. De daling is het sterkst in Groot Salland (van 30,8 procent naar 27,2 procent). Dit waterschap hanteert in 2008 de methode-Oldambt. De overstap op de nieuwe kostentoedelingsmethode resulteert in een kleine verschuiving in het kostenaandeel van ingezetenen.

⁴⁹ Waterschapswet, artikel 120, derde lid.

Figuur 63 Kostentoedelingspercentages gebouwd in 2008 en 2009

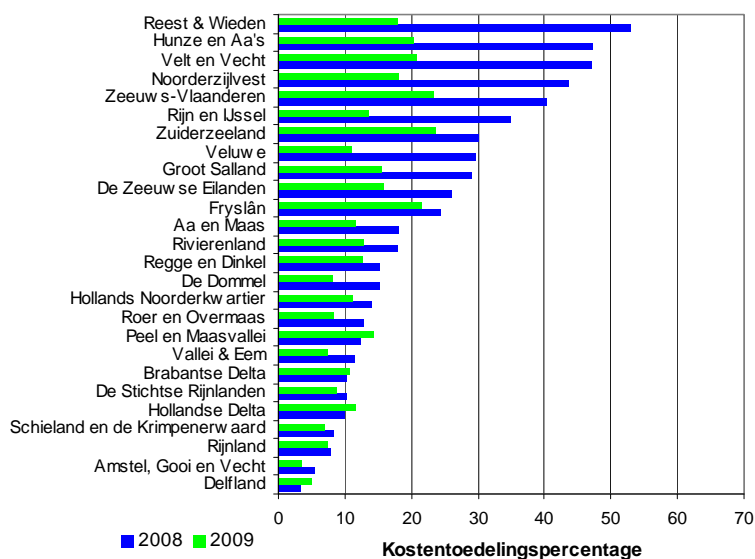
Figuur 63 geeft de kostentoedelingspercentages van gebouwd weer in 2008 en 2009. In 2008 varieert het kostenaandeel van gebouwd van 21 procent in Reest en Wieden tot 60 procent in Vallei en Eem. In 2009 is het kostenaandeel van gebouwd met 59 procent het hoogst in Rijn en IJssel en met 35 procent het laagst in Delfland.

Het aandeel van gebouwd daalt in acht waterschappen, in één (Zeeuwse Eilanden) blijft het aandeel ongeveer gelijk. Van de acht waterschappen waar het kostenaandeel van gebouwd in 2009 lager is dan in 2008 hanteren zeven waterschappen in 2008 de methode-Delfland. De daling is het sterkst in Delfland. Het aandeel van gebouwd daalt in dit waterschap 19,2 procentpunt. Volgens het waterschap is dit het gevolg van de verplichting om de waarde van grond met (spoor)wegen mee te nemen bij de bepaling van het kostenaandeel van ongebouwd. Omdat er Delfland relatief veel wegen zijn zou hierdoor het aandeel van ongebouwd zijn gestegen en het aandeel van gebouwd in de kosten gedaald.⁵⁰

In vijf waterschappen is de stijging van het aandeel van gebouwd hoger dan 20 procentpunt. In geen van deze waterschappen werd de kostentoedelingsverordening volledig gebaseerd op de methode-Delfland. Noorderzijlvest en Hunze en Aa's deelden de kosten van enkele projecten toe op basis van de methode-Delfland. Het grootste deel van de kosten werd echter toegedeeld op basis van de methode-Oldambt. In de andere drie waterschappen is de kostentoedelingsverordening in 2008 nog volledig gebaseerd op de methode-Oldambt.

⁵⁰ Daarnaast is het aandeel van de kosten dat wordt opgebracht door ingezetenen hoger vastgesteld dan voorheen, waardoor het aandeel van zowel gebouwd als ongebouwd is gedaald, zie ook 4.1.2.

Figuur 64 Kostentoedelingspercentages ongebouwd in 2008 en 2009

Figuur 64 geeft de kostentoedelingspercentages weer van ongebouwd in 2008 en 2009. In 2008 ligt het aandeel van ongebouwd in de kosten van het waterkwantiteitsbeheer en waterkering tussen 3 procent in Delfland en 53 procent in Reest en Wieden. In 2008 is het kostentoedelingspercentage van ongebouwd in vier waterschappen lager dan 10 procent. Al deze waterschappen hanteren in 2008 de methode-Delfland en liggen in het Westen van Nederland. Opvallend is dat het aandeel van ongebouwd wel stijgt in Delfland (met 1,5 procentpunt) maar niet in de andere drie waterschappen (Amstel, Gooi en Vecht; Rijnland; en Schieland en de Krimpenerwaard). Dit komt doordat Delfland zelfs in vergelijking met deze drie westelijke waterschappen naar verhouding weinig agrarische grond heeft en veel grond met (spoorwegen).

Het aandeel van ongebouwd daalt het sterkst in Reest en Wieden (35 procentpunt) en stijgt het sterkst in Peel en Maasvallei (1,9 procentpunt). De daling is in vijf waterschappen groter dan 20 procentpunt. Dit zijn de waterschappen waar het aandeel van gebouwd sterk is gestegen (zie figuur 63) en die de methode-Delfland niet of nauwelijks gebruikten.

Samenvattend blijkt in deze paragraaf dat het effectief worden van de Wet modernisering waterschapsbestel uiteenlopende gevolgen heeft voor de kostentoedeling. De verandering hangt samen met de kostentoedelingsmethode die werd gehanteerd in 2008. Wanneer de 'oude' methode Oldambt in 2008 werd gehanteerd stijgt over het algemeen het aandeel van gebouwd van 2008 op 2009 en daalt het aandeel van ongebouwd. In waterschappen die voor 2009 zijn overgestapt op de methode Delfland treedt deze verschuiving niet op. Deze heeft in het verleden al plaatsgevonden, toen werd besloten op de nieuwe kostentoedelingsmethode over te stappen. Bij waterschappen die de methode-Delfland hanteerden daalt het aandeel van gebouwd.

5.4 Ontwikkeling van 2008 op 2009 voor alle heffingen en groepen belastingbetalers

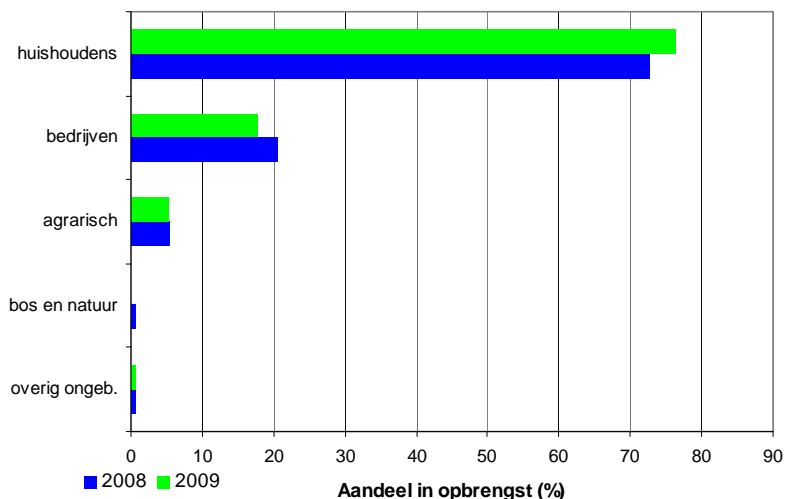
De kostentoedelingspercentages hebben alleen betrekking op de kosten van het waterkwantiteitsbeheer (waterpeil, dijkonderhoud) en niet op de waterzuivering (gedekt uit de opbrengst uit de verontreinigingsheffing en, vanaf 2009 ook uit de zuiveringsheffing). In hoofdstuk 4 blijkt dat de opbrengst uit de verontreinigingsheffing hoger is dan de opbrengst uit de omslagen. Het is daarom relevant om ook de verdeling van de verontreinigingsheffing/ zuiveringsheffing na te gaan. In bijlage 1 beschrijven wij de berekening.

Ook blijven in paragraaf 5.3 groepen belastingbetalers buiten beschouwing. Bedrijven betalen zowel de omslag gebouwd als de verontreinigingsheffing maar het aandeel van bedrijven in de belastingopbrengst is niet op te maken uit kostentoedelingsverordeningen. Een tweede groep belastingbetalers die buiten beeld blijft zijn de eigenaren van natuurterreinen. Sinds 2009 zijn zij een afzonderlijke belastingcategorie. Dat jaar betalen zij gemiddeld 0,13 procent van de opbrengst uit de watersysteem- en wegeheffing. Tot 2008 betaalden eigenaren van natuurterreinen, net als agrariërs, de omslag ongebouwd. Uit de kostentoedelingsverordeningen uit eerdere jaren dan 2009 is niet af te leiden welk aandeel eigenaren van natuur hadden in de kosten.

Om een volledig beeld te krijgen van de lastenverdeling in waterschappen hebben we berekend welk deel van de totale opbrengst in 2008 (omslagen en verontreinigingsheffing) en 2009 (watersysteemheffing, wegeheffing, zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing) afkomstig is van huishoudens, bedrijven, eigenaren van agrarische grond, eigenaren van natuurgrond en eigenaren van overige grond (onder meer recreatiegebieden, grond met (spoor)wegen). Figuur 65 laat de verdeling zien voor heel Nederland.

Zowel in 2008 als in 2009 blijkt het grootste deel van opbrengst uit de uit de waterschapshoofden afkomstig te zijn van huishoudens. In 2008 brengen zij 1.560 miljoen euro op (prijsspeil 2009), dat is 73 procent van de totale opbrengst. In 2009 is de opbrengst afkomstig van huishoudens gestegen tot 1.652 miljoen euro. Dat is 76 procent van de totale opbrengst uit de waterschapshoofden.

Figuur 65 Aandeel dat huishoudens, bedrijven, agrariërs eigenaren van natuurgrond en eigenaren van overige onbebouwde grond hebben in de totale opbrengst uit de waterschapsheffingen in 2008 en 2009

Het aandeel van de andere groepen belastingbetalers is gedaald. Bedrijven brengen in 2008 21 procent van de totale opbrengst op (441 miljoen euro). In 2009 is dit 18 procent (386 miljoen euro). Eigenaren van agrarische grond betalen in 2008 in totaal 119 miljoen euro aan de waterschappen, ofwel 5,5 procent van de totale opbrengst. In 2009 is dit gedaald tot 114 miljoen euro, dat is 5,3 procent van de totale opbrengst. Eigenaren van natuurgrond brengen in 2008 naar schatting 0,6 procent van de totale opbrengst op (14 miljoen euro). In 2009 is de opbrengst gedaald tot 1 miljoen euro, ofwel 0,05 procent opbrengst uit de waterschapsheffingen. De overige opbrengsten worden opgebracht door eigenaren van andere onbebouwde grond zoals recreatieterreinen en grond met wegen en spoorwegen. Het aandeel van deze groep (overig onbebouwd) in de totale opbrengst blijft nagenoeg gelijk en is zowel in 2008 als in 2009 0,6 procent van de totale opbrengst (13 miljoen euro).⁵¹

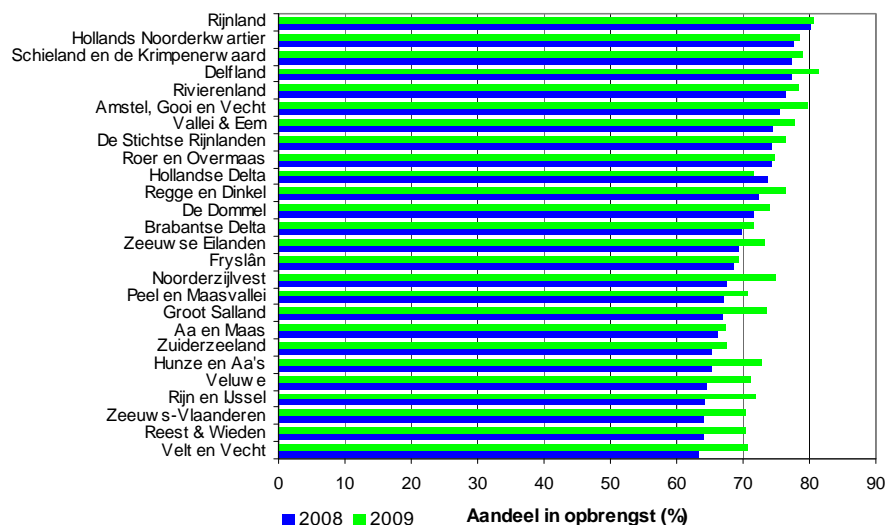
Landelijk is dus in 2009 een groter deel van de opbrengsten afkomstig van huishoudens dan in 2008, terwijl de aandelen van de overige categorieën dalen. De Unie van Waterschappen heeft recent een onderzoek uitgevoerd naar de ontwikkelingen in 2009 om te bepalen of deze overeenkomen met de verwachtingen geformuleerd in de Memorie van Toelichting bij de Wet modernisering waterschapsbestel. De verschuivingen die optreden blijken grotendeels voorzien te zijn.⁵²

⁵¹ De hier genoemde bedragen wijken af van die in het Evaluatierapport van de Unie van Waterschappen (Berg *et al* 2009). Dit komt doordat er in het Evaluatierapport verschillende correcties worden uitgevoerd om de gegevens vergelijkbaar te maken met de cijfers in de Memorie van Toelichting bij de Wet modernisering waterschapsbestel, zie ook bijlage 2.

⁵² Zie P. van den Berg *et al.* 2009.

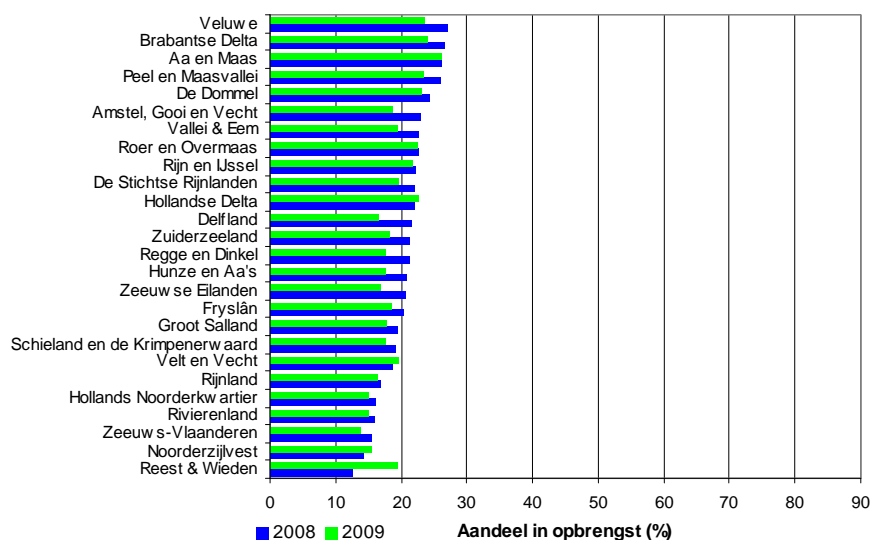
In dit rapport kijken wij ook naar de ontwikkelingen per waterschap. In figuur 66 is het aandeel van huishoudens in de totale opbrengst per waterschap te zien. In 2008 varieert dit van 63,4 procent in Velt en Vecht tot 80,2 procent in Rijnland. In 2009 varieert het aandeel van huishoudens van 67,4 procent in Aa en Maas tot 81,3 procent in Delfland. Het aandeel van huishoudens daalt in Hollandse Delta (van 73,9 procent naar 71,6 procent). In alle andere waterschappen stijgt het aandeel. De stijging is het sterkst in Hunze en Aa's. In dit waterschap brengen huishoudens in 2008 65,2 procent van de opbrengst uit de waterschapsheffingen op, in 2009 is dit 73,0 procent.

Figuur 66 Aandeel van huishoudens in de opbrengst uit de waterschapsheffingen (watersysteem-, wegen-, zuiverings- en verontreinigingsheffing) in 2008 en 2009 per waterschap

Het aandeel van bedrijven in de waterschapsopbrengst in 2008 en 2009 is weergegeven in figuur 67. Het aandeel van bedrijven in de opbrengst uit de waterschapsheffingen varieert in 2008 van 12,5 procent in Reest en Wieden tot 27,1 procent in Veluwe. In 2009 is het aandeel van bedrijven het kleinst in Zeeuws-Vlaanderen (13,7 procent). In Aa en Maas betalen bedrijven in 2009 26,1 procent van de opbrengst, het hoogste aandeel van bedrijven dat jaar.

Figuur 67 Aandeel van bedrijven in de opbrengst uit de waterschapsheffingen (watersysteem-, wegen-, zuiverings- en verontreinigingsheffing) in 2008 en 2009 per waterschap

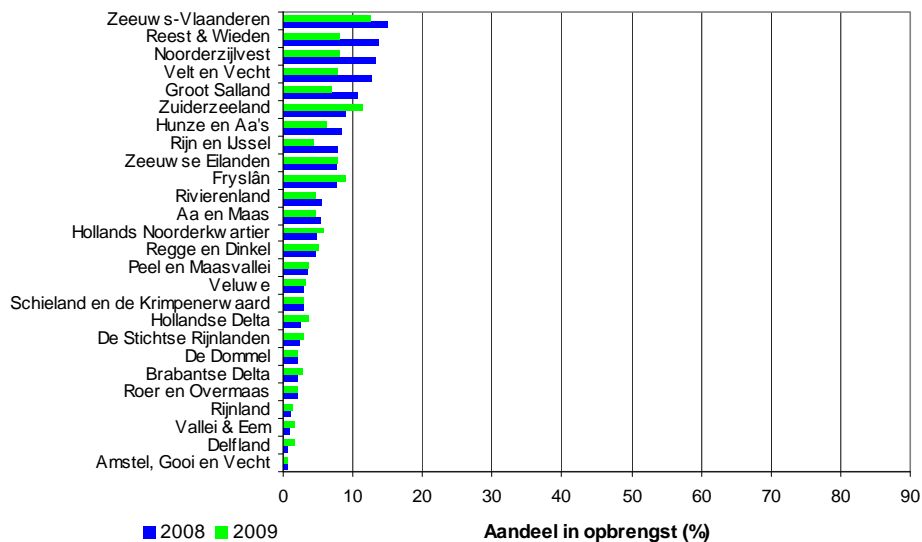

Het aandeel van bedrijven daalt in de meeste waterschappen. De daling is het sterkst in Amstel, Gooi en Vecht. Het aandeel van bedrijven daalt in dit waterschap met 5,7 procentpunt, van 24,4 procent in 2008 naar 18,6 procent in 2009.

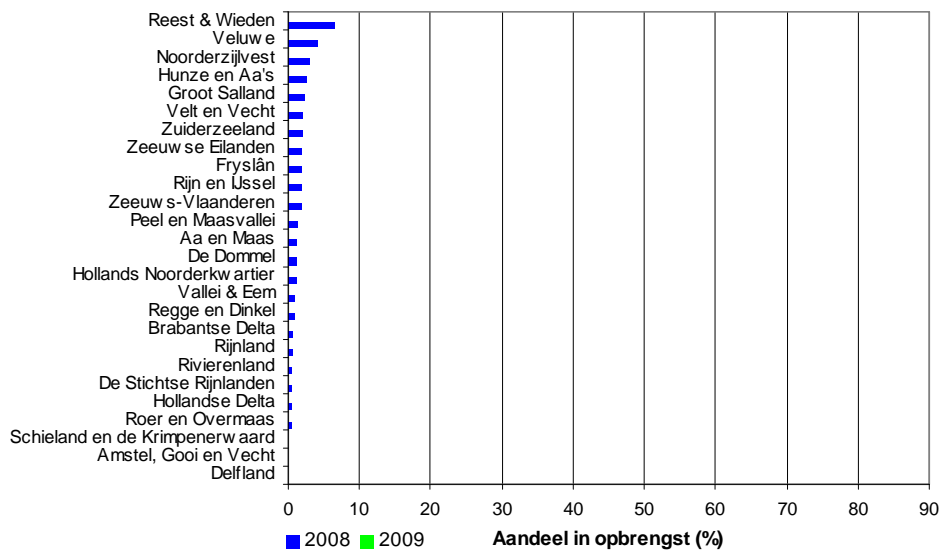
Zoals al blijkt in figuur 65 is het aandeel van eigenaren van agrarische grond, natuurterreinen en overige ongebouwde grond in de opbrengsten uit de waterschapsheffingen kleiner dan van huishoudens en bedrijven. Het aandeel per waterschap is weergegeven in figuur 68, figuur 69 en figuur 70. Het aandeel van eigenaren van agrarische grond is in 2008 maximaal 15 procent (Zeeuws-Vlaanderen), van eigenaren van natuurgrond 6,4 procent (Reest en Wieden) en van overig ongebouwd 3,6 procent (Rijn en IJssel). Het minimumaandeel is in alle gevallen minder dan 1 procent.

Ook in 2009 is het minimumaandeel in alle gevallen minder dan 1 procent. Het aandeel van eigenaren van agrarische grond in de opbrengst is dit jaar het hoogst in Zeeuws-Vlaanderen (12,6 procent). In dit waterschap is ook het aandeel van eigenaren van overige onbebouwde grond in de opbrengsten uit de waterschapsheffingen het hoogst, namelijk 3,0 procent. Het aandeel van eigenaren van natuurgronden in de opbrengst in 2009 is het hoogst in Zuiderzeeland (0,2 procent).

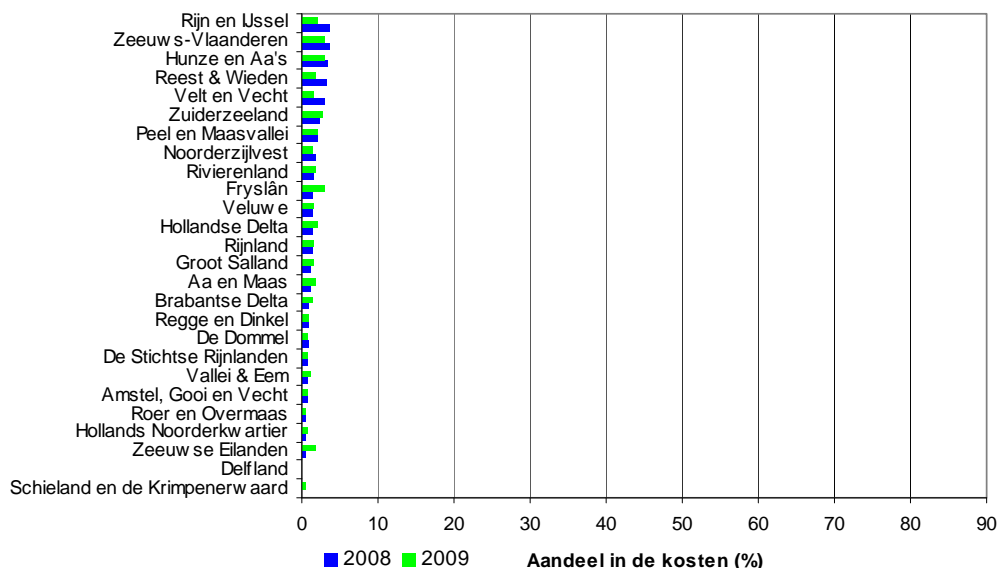
Figuur 68 Aandeel van eigenaren van agrarische grond in de opbrengst uit de waterschapsheffingen (watersysteem-, wegen-, zuiverings- en verontreinigingsheffing) in 2008 en 2009 per waterschap

Figuur 69 Aandeel van eigenaren van natuurterreinen in de opbrengst uit de waterschapsheffingen (watersysteem-, wegen-, zuiverings- en verontreinigingsheffing) in 2008 en 2009 per waterschap

Figuur 70 Aandeel van eigenaren van overige onbebouwde grond in de opbrengst uit de waterschapsheffingen (watersysteem-, wegen-, zuiverings en verontreinigingsheffing) in 2008 en 2009 per waterschap

De waterschappen waar het aandeel van huishoudens in de opbrengsten relatief sterk stijgt (zie figuur 66) blijken ook de waterschappen te zijn waar het aandeel van agrariërs en overig onbebouwd relatief sterk daalt (figuur 68 en figuur 70). Dit ligt voor de hand. Wanneer de ene groep een groter deel van de opbrengst betaalt betekent dit dat andere groepen een kleiner deel kunnen bijdragen. Het aandeel van agrariërs daalt in tien waterschappen en stijgt in zestien waterschappen. De stijging bedraagt maximaal 2,2 procentpunt (Zuiderzeeland). Het aandeel van de agrariërs daalt het sterkst in Reest en Wieden (5,5 procentpunt).

Het aandeel dat de eigenaren van overig onbebouwde grond bijdragen aan de totale opbrengsten daalt het sterkst in Rijn en IJssel (1,7 procentpunt), in Fryslân stijgt het aandeel het sterkst (1,6 procentpunt).

Het aandeel dat eigenaren van natuurgronden in de totale opbrengst is in alle waterschappen gedaald. Dit komt doordat waterschappen in 2009 een afzonderlijk tarief hanteren voor eigenaren van natuurgronden. Dit bedrag is veel lager dan het bedrag dat werd gehanteerd in 2008 toen de eigenaren nog hetzelfde bedrag per hectare betaalden als eigenaren van landbouw- en andere grond.

Wanneer alle heffingen en alle groepen belastingbetalers worden betrokken in de analyse blijkt het grootste deel van de waterschapsopbrengsten afkomstig te zijn van huishoudens, gevolgd door bedrijven. Door de aanpassingen in de financiering van de waterschappen stijgt het aandeel van huishoudens in de totale opbrengst in Nederland. Het aandeel van bedrijven en eigenaren van grond (agrariërs, natuur en ander grond) daalt.

5.5 Conclusies

In dit hoofdstuk gaan wij na welk aandeel verschillende groepen belastingbetalers hebben in de opbrengsten uit de waterschapsheffingen. Deze verdeling speelt een centrale rol bij de waterschappen doordat een groot deel van de tarieven wordt vastgesteld op basis van het principe belang, betaling, zeggenschap. Wie een groter belang heeft dient meer te betalen en heeft dus een groter aandeel in de waterschapsopbrengsten. Er bestaan tussen 2000 en 2008 verschillende methoden om het belang, en daarmee het aandeel in kosten en opbrengsten, te bepalen. Het bekendst zijn de methode-Oldambt, ontwikkeld vóór het jaar 2000, en de methode-Delfland, ontwikkeld in 2001. Bij de methode-Delfland wordt over het algemeen een groter deel van de kosten betaald door gebouwd en ingezetenen dan bij de methode-Oldambt. Het aandeel van ongebouwd is juist kleiner bij de methode Delfland. Tussen 2000 en 2008 zijn veel waterschappen (deels) overgestapt op de methode-Delfland.

We zien dan ook dat in de meeste waterschappen het aandeel van ingezetenen en gebouwd in de opbrengst uit de omslagen stijgt en dat het aandeel van ongebouwd in bijna alle waterschappen tussen 2000 en 2008 daalt.

In 2009 treedt de Wet modernisering waterschapsbestel in werking. In de gemoderniseerde Waterschapwet is vastgelegd op welke wijze de kosten moeten worden verdeeld. De te hanteren methode lijkt veel op de methode-Delfland. Het effect van de nieuwe wetgeving op de kostenverdeling in een waterschap is sterk afhankelijk van de kostentoedelingsmethode die in 2008 werd gehanteerd. In waterschappen die de 'oude' methode-Oldambt hanteerden stijgt over het algemeen het aandeel van gebouwd van 2008 op 2009 en daalt het aandeel van ongebouwd. Ook het aandeel van de ingezetenen in de opbrengst uit de omslagen stijgt vaak. In waterschappen die vóór 2009 zijn overgestapt op de methode-Delfland daalt het aandeel van gebouwd vaak. De ontwikkeling van het aandeel van ingezetenen is mede afhankelijk van het waterschapsbeleid.

Wanneer alle heffingen en alle groepen belastingbetalers worden betrokken in de analyse blijkt het grootste deel van de waterschapsopbrengsten afkomstig te zijn van huishoudens, gevolgd door bedrijven. Door de aanpassingen in de financiering van de waterschappen stijgt het aandeel van huishoudens in de totale opbrengst in Nederland. Het aandeel van bedrijven en eigenaren van grond (agrariërs, natuur en ander grond) daalt.

6 Conclusies

Dit rapport onderzoekt de ontwikkeling van de waterschapslasten in de periode 1998 tot en met 2012. Het rapport is opgesteld naar aanleiding van de evaluatie van de Wet modernisering waterschapsbestel. In de evaluatie wordt nagegaan in hoeverre de lastenontwikkelingen van 2008 op 2009 die is ontstaan als gevolg van het effectief worden van de Wet modernisering waterschapsbestel overeenkomen met de ontwikkelingen die worden voorzien in de Memorie van Toelichting bij die wet. Om een correcte vergelijking te maken tussen de ontstane ontwikkelingen was het nodig om in het evaluatierapport diverse correcties uit te voeren. De door de belastingbetaler ervaren ontwikkelingen verdwijnen hierdoor echter uit zicht.

Het huidige rapport geeft een beeld van de door de belastingbetaler ervaren lastenontwikkeling. We analyseren de ontwikkelingen over een langere periode, namelijk vanaf 1998. Op deze wijze kan inzicht worden verkregen in de mate waarin de ontwikkelingen van 2008 op 2009 afwijken van ontwikkelingen die al gaande waren.

6.1 Vraagstelling

De volgende vragen komen in het onderzoek aan de orde:

1. Hoe zijn de waterschapstarieven veranderd in de periode 1998 tot en met 2009?
2. Welke veranderingen hebben plaatsgevonden in de bedragen die belastingbetalers kwijt zijn in de periode 1998 tot en met 2009?
3. Hoe ontwikkelen de opbrengsten uit de waterschapsheffingen zich in de periode 1998 tot en met 2009 en hoe zal deze ontwikkeling zijn tot 2013?
4. Welke verandering is in de periode 1998 tot en met 2009 te zien in de bijdrage van de verschillende groepen belastingbetalers aan de totale belastingopbrengst?

Hieronder geven we puntsgewijs de antwoorden op de gestelde vragen.

6.2 Ontwikkeling van de tarieven

- Het tarief van de verontreinigingsheffing is tussen 1998 en 2008 geleidelijk gestegen, gemiddeld in Nederland met 1,0 procent per jaar (gecorrigeerd voor inflatie).
- In 2009 is het gemiddelde tarief van de zuiveringsheffing 12 procent lager dan dat van de verontreinigingsheffing in 2008. In 2010 stijgt de verontreinigingsheffing gemiddeld met 2,1 procent (iets meer dan 1 euro). Gemiddeld is het tarief per v.e. tussen 1998 en 2010 gedaald met 0,1 procent per jaar.
- De ingezetenenomslag is tussen 1998 en 2008 gemiddeld met 4,5 procent per jaar gestegen. Van 2008 op 2009 stijgt het tarief 40 procent. In 2010 stijgt het

tarief gemiddeld met 3,5 procent (bijna 2 euro). De gemiddelde jaarlijkse stijging tussen 1998 en 2010 is hierdoor 7,0 procent.

- De omslag gebouwd is tussen 2000 en 2008 gemiddeld met 4,4 procent per jaar gestegen. Van 2008 op 2009 stijgt het tarief 24 procent. In 2010 daalt het tarief ten opzichte van 2009 met 1,3 procent tot 0,0253 procent. De gemiddelde jaarlijkse stijging van 2000 op 2010 is 5,5 procent.
- De omslag ongebouwd is tussen 1998 en 2008 gemiddeld met 0,1 procent per jaar gestegen. Het tarief daalt van 2008 op 2009 met 8,0 procent. In 2010 stijgt het tarief met 2,80 euro (5,5 procent). De gemiddelde daling tussen 1998 en 2010 wordt hierdoor gemiddeld 0,1 procent per jaar.
- De gemiddelde ontwikkelingen verhullen de verschillen tussen waterschappen. De verontreinigingsheffing, de ingezetenenomslag en de omslag gebouwd dalen alle drie in enkele waterschappen van 2000 op 2008, maar stijgen aanzienlijk in andere waterschappen. De omslag ongebouwd is in negen waterschappen gestegen terwijl gemiddeld in Nederland sprake is van een daling. De tariefontwikkeling in een waterschap hangt samen met het waterschapsbeleid (kostenverdeling, teruggave reserves) en de kostenontwikkeling.

6.3 Ontwikkeling lasten belastingbetalers

Belastingbetalers betalen vaak meerdere heffingen. Om de lastenontwikkeling in beeld te brengen wordt gebruik gemaakt van profielen. Een overzicht van de profielen en lastenontwikkeling is weergegeven in tabel 10.

Tussen 2000 en 2008 vinden wij de volgende ontwikkelingen:

- Voor huishoudens zijn de waterschapslasten tussen 2000 en 2008 gemiddeld gestegen. Dit geldt zowel voor huishoudens in huurwoningen (profiel 1 en profiel 2) als in koopwoningen (profiel 3 tot en met 5).
- Agrariërs (profiel 6) en eigenaren van natuurgronden (profiel 7) zijn gemiddeld een lager bedrag gaan betalen.
- Voor niet-agrarische bedrijven is de lastenontwikkeling afhankelijk van de woz-waarde en het aantal vervuilingseenheden waarvoor het bedrijf een heffing betaalt. Voor bedrijven met een lagere woz-waarde, die betalen voor een kleiner aantal vervuilingseenheden (profiel 8) dalen de gemiddelde lasten, voor bedrijven met een hogere woz-waarde en grotere vervuiling (profiel 9) stijgen de gemiddelde lasten.
- De lastenontwikkeling verschilt voor elk profiel per waterschap. Deze is onder meer afhankelijk van bestuurlijke beslissingen en kostenontwikkelingen. Waterschappen die vóór 2009 hebben besloten om over te stappen op de methode die grotendeels in de nieuwe wetgeving is opgenomen zijn de wijzigingen kennen een andere lastenontwikkeling dan waterschappen die dit niet hebben gedaan. Daarnaast kunnen waterschappen besluiten (een deel van) de reserves terug te geven aan de belastingbetaler door de tarieven laag vast

te stellen. Later wordt deze verlaging weer opgeheven waardoor de belastingbetaler weer een hoger bedrag gaat betalen.

Tabel 10 Overzicht van de ontwikkeling van de betaalde bedragen per profiel (peiljaar woz-waarde 2008, cijfers in procent per jaar, op basis van prijspeil 2009)

	Mutatie van 2000 op 2008	Mutatie van 2008 op 2009	Mutatie van 2009 op 2010
Profiel 1: huurwoning met éénpersoonshuishouden	2,0	9,4	1,9
Profiel 2: huurwoning met meerpersoonshuishouden	1,5	-2,3	1,8
Profiel 3: koopwoning, woz-waarde 200.000 euro, éénpersoonshuishouden	3,3	17	1,4
Profiel 4: koopwoning, woz-waarde 200.000 euro, meerpersoonshuishouden	2,3	4,2	1,5
Profiel 5: koopwoning, woz-waarde 600.000 euro, meerpersoonshuishouden	3,3	12	1,2
Profiel 6: agrarisch bedrijf 25 ha, woz-waarde 240.000 euro en 3 vervuilingseenheden	-1,8	-4,3	3,0
Profiel 7: natuurterrein 1000 ha	-2,1	-95	0,7
Profiel 8: niet-agrarisch bedrijf, woz-waarde 2,4 mln. euro en 10 vervuilingseenheden	-0,2	10	0,8
Profiel 9: niet-agrarisch bedrijf, woz-waarde 12 mln. euro en 450 vervuilingseenheden	0,8	-8	1,5

In 2009 wordt de Wet modernisering waterschapsbestel van kracht. Dit heeft gevolgen voor de waterschapslasten voor de belastingbetaler:

- De lastenontwikkeling bij huishoudens als gevolg van de nieuwe financiering is afhankelijk van de huishoudomvang. Omdat meerpersoonshuishoudens drie keer zo veel betalen voor de zuiveringsheffing als eenpersoonshuishoudens heeft het gemiddeld lagere tarief van de zuiveringsheffing ook een sterker drukkend effect op de lastenontwikkeling van meerpersoonshuishoudens. Eenpersoonshuishoudens in een huurwoning blijken in 2009 bijvoorbeeld gemiddeld meer aan hun waterschap te betalen als in 2008, terwijl meerpersoonshuishoudens gemiddeld een lager bedrag betalen dan voorheen.
- Het bedrag dat agrariërs (profiel 6) betalen is gemiddeld gedaald van 2008 op 2009. De mutatie verschilt per waterschap.
- Eigenaren van natuurgrond betalen een aanzienlijk lager bedrag in alle waterschappen (profiel 7). Dat komt doordat er volgens de gemoderniseerde Waterschapswet een afzonderlijke heffing voor hen moeten worden vastgesteld.

- Voor niet-agrarische bedrijven is de ontwikkeling afhankelijk van de mate waarin het bedrijf vervuild water loost. Hoe groter de vervuiling, hoe groter het voordeel dat het bedrijf van 2008 op 2009 heeft bij de lagere zuiveringsheffing. Grotere vervuilers betalen (profiel 9) gemiddeld in 2009 een lager bedrag dan in 2008 en kleinere vervuilers (profiel 8) een hoger bedrag.

6.4 Ontwikkeling opbrengsten

Voor waterschappen zijn de opbrengsten uit de verschillende heffingen de belangrijkste bron van inkomsten. De opbrengstontwikkeling geeft daarom een indruk van de kostenontwikkeling bij de waterschappen. Deze kan afwijken van de tariefontwikkeling doordat in de opbrengst naast het tarief ook de grondslag van belang is.⁵³ We analyseren de opbrengstontwikkeling per belastingcategorie en per waterschapstaak.

- De totale opbrengst uit de verontreinigingsheffing (vanaf 2009 zuiveringsheffing) in Nederland is steeds hoger dan de totale opbrengst uit de omslagen. Door de modernisering van de waterschapswet is het verschil wel kleiner geworden.
- Bij de overige heffingen is de totale opbrengst uit de omslag gebouwd het hoogst, gevolgd door de opbrengst uit de ingezetenenomslag. De opbrengst uit beide heffingen stijgt tussen 2000 en 2008. De opbrengst uit de omslag ongebouwd daalt in die periode.
- Wanneer we de opbrengsten uit de omslagen opsplitsen naar de waterschapstaken die er mee worden bekostigd blijkt dat het grootste deel van de opbrengst bestemd was voor het waterkwantiteitsbeheer. De opbrengst voor deze taak is ook het sterkst gegroeid. Er blijken ook aanzienlijke verschillen te zijn tussen waterschappen in zowel de hoogte van de opbrengst per taak als de opbrengstontwikkeling.
- Waterschappen kunnen naast de opbrengsten uit de heffingen ook een deel van de reserves inzetten om kosten te dekken. Omgekeerd kunnen zij besluiten om reserves op te bouwen om te voorkomen dat de tarieven in de toekomst in een keer sterk moeten stijgen. Volgens de beschikbare gegevens hebben de meeste waterschappen tussen 2000 en 2008 meer geld aan de reserves onttrokken dan dat zij er aan hebben toegevoegd.
- De tarieven van de waterschapsheffingen worden bepaald op basis van kostenramingen. De begrote kosten kunnen volledig worden gedekt uit de opbrengsten van heffingen, maar het waterschapsbestuur kan ook besluiten een deel van de kosten te dekken uit de reserves. Op deze manier kan bijvoorbeeld de lastenstijging worden beperkt. Uit de analyses van de aan ons bekende gegevens met betrekking tot de inzet van reserves blijkt dat waterschappen tussen 2000 en 2009 structureel reserves hebben ingezet bij het vaststellen van de tarieven. Omdat de analyses zijn uitgevoerd op basis van

---

⁵³ Zie Hoeben en Siebeling, 2008.

een simpele vraagstelling is het echter mogelijk dat niet alle toevoegingen en omtrekkingen bekend zijn is verder onderzoek nodig om goed inzicht te krijgen in de ontwikkeling en inzet van reserves door waterschappen.

- Ten slotte kijken we naar de verwachte opbrengstontwikkeling tot 2012. Deze blijkt sterk te verschillen tussen de waterschappen. Er is niet bekend welke uitgangspunten de waterschappen hebben gehanteerd bij het vaststellen van de cijfers. Ook is de dataset niet compleet. Zijn de cijfers helaas niet goed vergelijkbaar waardoor het lastig is om op dit vlak conclusies te trekken. Uit de beschikbare gegevens blijkt dat waterschappen verwachten dat de opbrengst uit de watersysteemheffing gemiddeld 6,9 procent per jaar stijgt tot 2012 en de zuiveringsheffing gemiddeld 4,1 procent per jaar. Deze cijfers zijn echter met grote onzekerheid omgeven en kunnen nog makkelijk veranderen op basis van nieuwe ontwikkelingen.

6.5 Ontwikkeling lastenverdeling

Een laatste vraag is wie welk deel van de kosten betaalt. Uit de analyses blijkt het volgende:

- Tussen 2000 en 2008 stijgt het aandeel van ingezetenen en gebouwd in de opbrengst uit de omslagen in de meeste waterschappen en het aandeel van ongebouwd daalt in bijna alle waterschappen.
- In 2009 treedt de Wet modernisering waterschapsbestel in werking. Het effect van de nieuwe wetgeving op de kostenverdeling in een waterschap is afhankelijk van de kostentoedelingsmethode die in 2008 werd gehanteerd. In waterschappen die de 'oude' methode Oldambt hanteerden, stijgt over het algemeen het aandeel van gebouwd van 2008 op 2009 en daalt het aandeel van ongebouwd. Ook het aandeel van de ingezetenen in de opbrengst uit de omslagen stijgt in veel van deze waterschappen. In waterschappen die voor 2009 zijn overgestapt op de methode Delfland daalt het aandeel van gebouwd over het algemeen. De ontwikkeling van het aandeel van ingezetenen is mede afhankelijk van het waterschapsbeleid.
- Wanneer alle heffingen en alle groepen belastingbetalers worden betrokken in de analyse blijkt het grootste deel van de waterschapsopbrengsten afkomstig te zijn van huishoudens, gevolgd door bedrijven. Door de aanpassingen in het belastingstelsel van de waterschappen stijgt het aandeel van huishoudens in de totale opbrengst in Nederland. Het aandeel van bedrijven en eigenaren van grond (agrariërs, natuur en ander grond) daalt.

Literatuur

Allers, M.A., C. Hoeben, L.A. Toolsema, A.S. Zeilstra. *Atlas van de lokale lasten 2008*. Groningen:COELO.

Centraal Plan Bureau (CPB) 2009, Macro Economische Verkenningen 2010.

Commissie Togtema Waterschapsbelastingen in de 21e eeuw. Eindrapport van de Commissie onderzoek financiering, Den Haag: Unie van Waterschappen. 1999.

Berg, P., J.K. Lanser, A.J.G. van der Maarel, W. Terpstra. *Evaluatie effecten nieuw belastingstelsel*. Advies aan de Unie van Waterschappen, Concept 4 maart 2009. Deventer: Tauw, blz. 69.

Hoeben, C. *Wie betaalt wat? Kostentoedeling bij waterschappen*, coelo-rapport 03-3, Groningen: COELO 2003.

Hoeben, C., L. Siebeling. Opbrengsten en tarieven van heffingen van lokale overheden, *B&G*, juli/aug 2008, blz. 24-26.

Hoogheemraadschap van Delfland, *Beleidsbegroting 2009*. Delft, Hoogheemraadschap van Delfland.

Unie van Waterschappen, *Waterschapspeil 2009. Waterschappen vergeleken*. Den Haag: Unie van Waterschappen 2009.

Werkgroep Leemhuis-Stout, *De systeemp parameters en de neerslagcomponent nader bezien. Een nadere beschouwing, mede in het licht van de eerdere voorstellen van de Commissie Togtema en het desbetreffende concept-Uni standpunt*. Rapport van de Werkgroep uitwerking belastingsysteem. Den Haag: Unie van Waterschappen. 2001.

Bijlage 1 Methode en verantwoording

Zoals in paragraaf 1.3 wordt aangegeven zijn er een aantal complicaties bij een meerjarenonderzoek. In deze bijlage wordt kort aangegeven op welke wijze berekeningen zijn uitgevoerd.

Berekenen gewogen gemiddelde tarief in een waterschap

Waterschappen konden taakgebieden hebben. Een taak als waterkering werd dan niet van belang geacht voor het hele waterschapsgebied maar alleen voor de inwoners en eigenaren die achter de dijk wonen. In deze gevallen hebben wij een gewogen gemiddeld tarief berekend. Wij geven hier een rekenvoorbeeld voor waterschap Aa en Maas. Alle belastingplichtigen in het waterschap betaalden voor de taak waterkwantiteitsbeheer. Voor de taak waterkering betaalden alleen de belastingplichtigen uit het noorden van het waterschap. Om het gewogen gemiddelde tarief te berekenen wordt het ingezetentariaf gewogen op basis van het aantal ingezetenen in het waterschapsgebied, de omslag gebouwd op basis van het aantal woz-eenheden en de omslag ongebouwd op basis van het aantal hectaren.

We werken hier een voorbeeld uit voor ingezetenen. We werken hier een voorbeeld uit voor ingezetenen in Aa en Maas. Ingezetenen betaalden in 2008 24,50 euro voor waterkwantiteitsbeheer en 11 euro voor waterkering. Volgens gegevens verzameld door de Unie van Waterschappen waren er in 2008 283.000 ingezetenen die in waterschap Aa en Maas betaalden voor waterkwantiteitsbeheer (wat dus in het gehele gebied werd betaald). Er waren 123.000 ingezetenen die betaalden voor waterkering. Ingezetenen betaalden in 2008 11 euro voor waterkering. Het gewogen gemiddelde wordt berekend door dit bedrag te vermenigvuldigen met 123.000 en vervolgens te delen met 283.000 (totaal aantal ingezetenen). Het gewogen gemiddelde tarief voor ingezetenen voor waterkering is dan 4,78 euro

Herindelingen

Er hebben tussen 1998 en 2009 verschillende herindelingen plaatsgevonden. Veel waterschappen uit 1998 zijn opgegaan in grotere waterschappen. Om de tarieven toch te kunnen vergelijken hebben wij gewogen gemiddelde tarieven berekend. Er is gewogen naar grondslag (aantal ingezetenen, waarde van gebouwen (woz-waarde) aantal hectaren of aantal vervuilingseenheden).

Opbrengsten en de inzet van reserves in heringedeelde waterschappen zijn bepaald door de opbrengsten en ingezette reserves van de voormalige waterschappen op te tellen.

Kostentoedeling in 2008 en 2009

In paragraaf 5.4 analyseren we de opbrengstverdeling van de verontreinigings/zuiveringsheffing en omslagen tussen huishoudens, bedrijven, agrariërs, natuur en overig ongebouwd in 2008 en 2009 per waterschap. Deze verdeling wordt niet vastgelegd in een verordening. Wij hebben deze daarom zelf berekend. Hiervoor worden bepaald welk deel van de verontreinigings- en zuiveringsheffing afkomstig is van bedrijven en welk deel van huishoudens. Dit is bepaald op basis van het aantal opgelegde vervuilingseenheden aan bedrijven en huishoudens volgens opgave van het waterschap.

Daarnaast moet worden bepaald welk deel van de omslagen afkomstig is van elk van de vijf belastinggroepen. De ingezetenenomslag wordt geheel betaald door huishoudens. De omslag gebouwd wordt betaald door huishoudens en bedrijven. De opbrengstverdeling van deze heffing hebben wij bepaald op basis van de woz-waarde van woningen en niet-woningen in elk waterschap. De omslag ongebouwd wordt in 2009 betaald door zowel agrariërs als overig ongebouwd. In 2008 betalen daarnaast eigenaren van natuurgrond de omslag ongebouwd. De opbrengstverdeling tussen agrariërs, overig ongebouwd en natuur in 2008 en 2009 is bepaald op basis van de gegevens die zijn gepubliceerd in bijlage 1 van Waterschapspeil 2009 van de Unie van Waterschappen. Daarnaast is in enkele gevallen gebruik gemaakt van gegevens die het CBS heeft gepubliceerd op statline ten aanzien van grondgebruik.

Correctie voor ontwikkeling woz-waarde

De grondslag voor de omslag gebouwd is de woz-waarde van gebouwen. De waarde van woningen en niet-woningen zijn in de onderzochte periode sterk veranderd. Waterschappen passen net als gemeenten hun tarieven aan de ontwikkeling van de woz-waarde aan. Hierdoor zijn de tarieven van de omslag gebouwd van jaar tot jaar niet zo maar te vergelijken. Daarom hebben wij de tarieven die zijn vastgesteld vóór 2009 gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde. Hiervoor hebben wij op basis van de gegevens die het CBS publiceert op statline ten aanzien van de waarde van woningen en niet-woningen per waterschap de ontwikkeling van de woz-waarde bepaald. Per waterschap is zo een correctiefactor voor elk jaar berekend.

De woz-waarde speelt ook een rol wanneer wij de lastenontwikkeling van de belastingbetaler bepalen (paragraaf 3.3). Wij gaan de lastenontwikkeling na van een aantal profielen. Bij zes van deze profielen wordt een woz-waarde gehanteerd (zie tabel 14). Omdat deze waarden in de onderzochte periode sterk zijn veranderd hebben wij berekend hoe hoog deze waarden zijn in de jaren vóór 2009. Tabel 9 geeft een overzicht van de woz-waarden in de verschillende jaren voor de verschillende profielen.

Tabel 11 Woz-waarden gebruikt in paragraaf 3.3 (*1000 euro)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 3 en 4, woning	62,7	104	106	107	109	164	166	181	194	200	200
Profiel 5, woning	188	313	317	322	326	493	499	543	582	600	601
Profiel 6, niet-woning	142	174	184	189	193	227	230	242	234	240	240
Profiel 8, niet-woning	1.416	1.744	1.843	1.889	1.928	2.272	2.303	2.418	2.343	2.400	2.396
Profiel 9, niet-woning	7.079	8.720	9.214	9.447	9.638	11.358	11.513	12.089	11.717	12.000	11.978

Bijlage 2 Vergelijking met het evaluatierapport

In 2009 zijn de waterschapstarieven voor het eerst vastgesteld op basis van de gemoderniseerde Waterschapswet. De nieuwe financiering veroorzaakt een lastenverschuiving tussen de verschillende groepen belastingbetalers. Hoewel de lastenverschuiving was aangekondigd in de Memorie van Toelichting bij de Wet modernisering waterschapsbestel leidden de nieuwe tarieven begin 2009 tot vragen in de Tweede Kamer. Ook kwamen er berichten van LTO dat de nieuwe financiering in sommige waterschappen ongunstig uitpakte voor agrariërs terwijl dit niet voorzien was. De Unie van Waterschappen liet mede om deze redenen een evaluatie uitvoeren naar de effecten van het nieuwe belastingstelsel. Centrale vraag in de evaluatie is in hoeverre de ontstane verschuivingen afwijken van de in de Memorie van Toelichting bij de Wet modernisering waterschapsbestel weergegeven veranderingen.⁵⁴

Het evaluatierapport vergelijkt de lastenontwikkelingen van 2008 op 2009 met de ontwikkelingen die waren voorzien in de Memorie van Toelichting. Ook in dit rapport wordt de lastenontwikkeling van 2008 op 2009 geanalyseerd. De cijfers uit het evaluatierapport en het huidige rapport zijn echter niet hetzelfde. In deze bijlage wordt aangegeven waarom er verschillen bestaan.

Allereerst gaan wij in op de verschillen in lastenverschuivingen op macroniveau, vervolgens kijken wij naar het microniveau.

Verschillen ontwikkelingen macroniveau

In paragraaf 5.4 van dit rapport wordt beschreven welke bedragen verschillende groepen belastingbetalers (huishoudens, bedrijven, agrariërs, natuur en overige onbebouwde grond) in 2008 en 2009 in totaal betalen aan waterschapslasten. In het evaluatierapport wordt ook nagegaan welke bedragen door deze groepen in totaal worden opbracht. De uitkomsten zijn weergegeven in tabel 11.

De verschillen tussen het evaluatierapport en dit rapport zijn een gevolg van een verschil in vraagstelling. In het huidige rapport analyseren we welke lastenontwikkeling belastingbetalers hebben ervaren. We vergelijken daarvoor de opbrengst uit alle waterschapsomslagen (waterkwantiteitsbeheer, waterkering, wegenbeheer en (vaar)wegenbeheer) en de verontreinigingsheffing in 2008 met de opbrengst uit alle heffingen in 2009 (watersysteemheffing, wegenheffing, niet-taakgebonden kosten, zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing). Alle opbrengsten drukken we uit in het prijspeil van 2009.

Het doel van het evaluatierapport is om na te gaan of de lastenontwikkeling overeenkomt met de lastenontwikkeling die werd voorzien in de Memorie van Toelichting bij de Wet modernisering waterschapsbestel. Daarom worden niet alle omslagen betrokken in de analyse. De wegenomslag uit 2008 en de wegenheffing uit 2009 blijft buiten beschouwing.

---

⁵⁴ Van den Berg, *et al.*, 2009.

Tabel 12 Overzicht van lastenstijging gepresenteerd in dit rapport en in het evaluatierapport (bedragen in miljoenen euro's)

	Evaluatierapport	Dit rapport		2009
	Lastenstijging	2009	Lastenstijging	
Huishoudens	+79	1.556	+92	1.652
Bedrijven	-22	403	-55	386
Agrariërs	-35	66	-5	114
Natuur	-12	1	-13	1
Overig ongebouwd	-9	37	0	13

Daarnaast worden in het evaluatierapport verschillende correcties uitgevoerd. De Memorie van Toelichting is opgesteld in 2004. Tussen 2004 en 2008 zijn er verschillende ontwikkelingen geweest die wel effect hebben op de lastendruk, maar geen direct verband hebben met de Wet modernisering waterschapsbestel. Dit betekent dat een correcte vergelijking alleen kan worden gemaakt door voor deze ontwikkelingen te corrigeren.

In het evaluatierapport wordt onderscheid gemaakt tussen twee verschillende soorten ontwikkelingen. Allereerst zijn er autonome ontwikkelingen: veranderingen tussen 2004 en 2008 die los staan van de Wet modernisering waterschapsbestel. Het gaat volgens het evaluatierapport om de volgende ontwikkelingen.

Doordat de kosten van het waterbeheer zijn toegenomen zijn de belastingopbrengsten tussen 2004 en 2009 ook gestegen. De opbrengsten 2009 worden daarom teruggerekend naar de opbrengsten 2004. *Hierdoor zijn de opbrengsten in het evaluatierapport lager dan in ons rapport.*

De waardeverhouding tussen woningen en niet-woningen is tussen 2004 en 2009 veranderd. De waardeverhouding wordt gebruikt om te bepalen welk deel van de opbrengsten afkomstig is van huishoudens en welk deel van bedrijven. *Er wordt daarom uitgegaan van de waardeverhouding woningen en niet-woningen waar de Memorie van Toelichting van uit gaat en niet van de feitelijke waardeverhouding in 2008. Omdat we in ons rapport uitgaan van de waardeverhouding in 2008 en 2009 is het aandeel van huishoudens hoger en van bedrijven lager dan in het evaluatierapport.*

Doordat de bevolking is gegroeid en doordat bedrijven in toenemende mate water voorzuiveren, is sinds 2004 een steeds groter deel van de totale opbrengst uit de verontreinigingsheffing afkomstig van huishoudens en een kleiner deel van bedrijven. Dit staat los van de nieuwe wetgeving. Er wordt dan ook gecorrigeerd voor deze ontwikkeling. Door het van kracht worden van de Wet modernisering

waterschapsbestel is de verhouding verder verschoven van 2008 op 2009.⁵⁵ *Om te bepalen welk deel van de zuiveringsheffing afkomstig is van huishoudens en welk deel van bedrijven wordt daarom uitgegaan van de opbrengstverhouding 2004 gecorrigeerd voor de verandering in 2009. Deze correctie zorgt er voor dat het aandeel van bedrijven in 2008 iets hoger en het aandeel van huishoudens iets lager is dan zonder correcties.*

De prijsontwikkeling (inflatie) wordt niet expliciet genoemd als autonome ontwikkeling. Doordat de opbrengsten in 2009 echter worden omgerekend naar het opbrengstniveau in 2004 wordt hier wel rekening meegehouden. Gevolg van de gekozen methode is dat in de macroanalyse de opbrengsten zijn uitgedrukt in prijspeil 2004. Zoals aangegeven wordt in het huidige rapport uitgegaan van het prijspeil in 2009. *Hierdoor zijn de opbrengsten in het huidige rapport hoger dan in het evaluatierapport.*

Ten tweede is de wet na het opstellen van de Memorie van Toelichting via amendementen nog aangepast. Deze aanpassingen hebben ook invloed gehad op de lastenontwikkeling van 2008 op 2009 maar waren bij het opstellen van de Memorie van Toelichting niet voorzien. Daarom wordt ook hier voor gecorrigeerd in het evaluatierapport.

Bij amendement van 12 oktober 2006⁵⁶ is het mogelijk om het kostentoedelingspercentage van ingezetenen met een extra 10 procentpunt te verhogen. Hier wordt voor gecorrigeerd door het gemiddelde kostenaandeel voor ingezetenen in Nederland aan te passen. *Het aandeel van huishoudens daalt door deze correctie, het aandeel van de overige categorieën stijgt.*

Een tweede wijziging via een amendement betreft het vervallen van de verplichting dat waterschappen zichzelf een heffing opleggen voor lozingen op het oppervlaktewater in eigen beheer. Dit is bij amendement van 12 oktober 2006⁵⁷ in het wetsvoorstel opgenomen. Hier is voor gecorrigeerd door de opbrengst uit de watersysteemheffing met 43 miljoen euro te verlagen en de opbrengst uit de zuiveringsheffing met hetzelfde bedrag te verhogen. *Omdat agrariërs, natuur en overig ongebouwd volgens de berekeningen geen zuiveringsheffing betalen daalt hierdoor hun opbrengst. De opbrengst van huishoudens en bedrijven stijgt.*

Ten slotte vindt nog een correctie plaats voor een wijziging die wel het gevolg is van de Wet modernisering waterschapsbestel maar die een directe vergelijking met 2004 in de weg staat. Door de aanpassing van de Waterschapswet is het niet langer nodig om voor het wegenbeheer een afzonderlijke heffing te hanteren. De kosten mogen

---

⁵⁵ Deze verschuiving wordt veroorzaakt door een aanpassing van de grondslag. De grondslag voor zowel de verontreinigingsheffing en de zuiveringsheffing is het aantal vervuilingseenheden. Dat is de vervuilingswaarde van de stoffen die in een kalenderjaar worden afgevoerd (Waterschapswet artikel 122f, eerste lid). De vervuilingswaarde wordt bepaald op basis van onder meer het zuurstofverbruik. Onder de oude Waterschapswet gold een andere waarde voor zuurstofverbruik dan in de gemoderniseerde versie. Doordat huishoudens een forfaitair bedrag betalen en veel bedrijven niet, veroorzaakt de nieuwe definitie van de vervuilingswaarde een lastenverschuiving, zie ook het Evaluatierapport, blz. 24.

⁵⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 30 601, nr. 18.

⁵⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 30 601, nr. 13.

worden verrekend via de watersysteemheffing. De twee Zeeuwse waterschappen (Zeeuwse Eilanden en Zeeuws-Vlaanderen) hebben er voor gekozen om de kosten voor wegenbeheer te betalen uit de opbrengst van de watersysteemheffing. De cijfers in de Memorie van Toelichting houden echter alleen rekening met het waterbeheer (waterkering en waterkwantiteitsbeheer). Daarom wordt de opbrengst 2009 gecorrigeerd voor de opbrengst die de twee genoemde waterschappen hebben voor wegenbeheer. Zoals eerder aangegeven wordt in het huidige rapport de opbrengst uit de wegomslag en -heffing wel meegenomen in de analyses omdat wij de ervaren lastenontwikkeling in beeld willen brengen. *De opbrengsten zijn hierdoor in onze analyses hoger dan in het evaluatierapport.*

Verschillen ontwikkelingen microniveau

Dit rapport analyseert de lastenontwikkeling op microniveau. We willen een beeld krijgen van de lastenontwikkeling die huishoudens, bedrijven, etc. ervaren hebben. Ook in het evaluatierapport wordt ingegaan op de lastenontwikkeling op microniveau. De vraag in het evaluatierapport is of de lastenontwikkeling voor de belastingbetaler als gevolg van het van kracht worden van de Wet modernisering waterschapsbestel overeenkomt met de in de Memorie van Toelichting bij deze wet voorziene ontwikkelingen.

De ontwikkelingen van 2008 op 2009 moeten dus worden vergeleken met de ontwikkelingen volgens de Memorie van Toelichting die is geschreven in 2004. In de vorige paragraaf beschrijven wij welke correcties de auteurs van het evaluatierapport hebben toegepast om de macrocijfers uit 2009 vergelijkbaar te maken met de cijfers in de Memorie van Toelichting. Door het ontbreken van gegevens is het volgens de auteurs niet mogelijk om voor de microanalyse dezelfde correcties uit te voeren. Zij zeggen daarom vooral te kijken naar de lastenontwikkeling van 2008 op 2009. De lastenontwikkeling wordt gecorrigeerd voor de opbrengstontwikkeling omdat de mutatie van de opbrengst van 2008 op 2009 los staat van het in werking treden van de Wet modernisering waterschapsbestel. De tarieven van 2008 worden uitgedrukt in het opbrengstniveau van 2009. Dit betekent dat in de meeste waterschappen de tarieven iets naar boven worden bijgesteld, afhankelijk van de ontwikkeling van de opbrengst. In ons rapport drukken wij de tarieven uit in het *prijsspeil* van 2009. Dit betekent dat in ons rapport alle tarieven met dezelfde factor worden vermenigvuldigd.

Een tweede verschil is dat in het evaluatierapport de nadruk ligt op de ontwikkeling van de bedragen betaald voor waterkering, waterkwantiteitsbeheer en waterkwaliteit (waterzuivering en kwaliteit van oppervlaktewater). Het wegenbeheer en vaarwegenbeheer worden grotendeels buiten beschouwing gelaten. In het huidige rapport worden de bedragen die worden betaald voor wegen en vaarwegenonderhoud wel meegenomen in de analyses. *Hierdoor zijn de tarieven in ons rapport in sommige waterschappen hoger dan in het evaluatierapport.*

Een derde verschil betreft de woz-waarden die worden gebruikt in de profielen (zie paragraaf 3.3). De woz-waarden zijn in de meeste gebieden in 2009 hoger dan in 2008. Waterschappen houden rekening met de ontwikkeling van de woz-waarden door de tarieven te verlagen. *Wij hebben daarom de woz-waarden gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling. In het evaluatierapport is deze correctie niet uitgevoerd.*

Bijlage 3 Gegevens per waterschap

Op de volgende pagina's zijn de tarieven, opbrengsten en bedragen per profiel te vinden per waterschap. Alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil 2009. Het tarief gebouwd, uitgedrukt als percentage van de woz-waarde, is gecorrigeerd voor de prijsontwikkeling van de woz-waarde in het desbetreffende waterschap.

Aa en Maas

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	19,10	19,39	20,36	21,01	22,03	24,69	27,12	27,83	29,12	30,56	30,01	37,00	37,06
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0114	0,0123	0,0121	0,0124	0,0170	0,0165	0,0170	0,0174	0,0181	0,0195	0,0192
Gebouwd (gemiddelde woning)			21,88	26,24	25,35	25,43	40,16	40,61	41,59	42,13	43,93	47,04	48,78
Ongebouwd	54,42	54,92	57,23	31,06	40,08	45,30	38,92	57,76	39,72	44,65	65,93	42,35	43,54
Verontreinigings/zuiveringsheffing	43,45	43,69	45,20	46,46	45,38	44,92	42,91	44,33	45,36	44,86	44,16	36,84	38,06
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	63	63	66	67	67	70	70	72	74	75	74	74	75
Profiel 2 (huurw, mphh)	149	150	156	160	158	159	156	161	165	165	162	148	151
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	83	81	87	91	91	93	103	106	109	110	111	113	112
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	169	168	177	184	181	183	189	194	200	200	199	187	188
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	210	204	220	232	228	231	255	261	269	270	272	265	262
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	1.536	1.544	1.615	956	1.178	1.309	1.160	1.623	1.177	1.297	1.825	1.216	1.247
Profiel 7 Natuurterrein	54.419	54.920	57.233	31.060	40.077	45.296	38.917	57.764	39.722	44.646	65.932	2.500	2.372
Profiel 8 Kleiner bedrijf	882	841	934	861	858	869	1.015	905	930	916	883	837	823
Profiel 9 Groter bedrijf	21.794	21.681	22.749	22.891	22.443	22.313	22.239	22.256	22.794	22.524	22.077	18.923	19.341
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	5.010	5.134	5.421	5.712	5.948	6.882	7.552	7.835	8.125	8.540	8.494	10.249	10.635
Gebouwd	8.138	8.977	10.459	11.373	10.968	12.227	16.576	15.902	16.485	16.663	16.698	21.422	20.799
Ongebouwd	7.405	7.919	7.747	7.774	7.779	11.176	3.547	5.108	5.236	5.519	5.687	5.770	4.712
Verontreinigings/zuiveringheffing		49.463	51.236	53.855	53.939	56.392	52.437	53.417	53.340	52.457	52.370	44.171	45.752
Waterkwantiteitsbeheer	17.106	18.649	20.194	20.956	20.864	26.015	23.206	24.644	25.400	26.381	26.695		
Waterkering	3.447	3.380	3.433	3.903	3.831	4.269	4.469	4.200	4.445	4.341	4.183		
Wegenbeheer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Amstel, Gooi en Vecht

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	30,09	29,70	24,76	24,09	22,18	22,69	23,81	32,52	36,52	39,59	42,34	78,83	80,37
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0067	0,0093	0,0089	0,0087	0,0084	0,0087	0,0088	0,0098	0,0101	0,0123	0,0122
Gebouwd (gemiddelde woning)			12,23	20,02	18,81	18,27	17,45	19,01	19,30	21,20	22,90	27,88	28,75
Ongebouwd	50,15	60,91	46,59	68,55	71,73	72,51	75,81	32,13	29,46	37,36	37,05	49,07	50,89
Verontreinigings/zuiveringsheffing	53,96	56,25	57,71	57,87	57,79	58,28	58,51	59,75	61,15	62,98	64,58	51,96	52,41
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	84	86	82	82	80	81	82	92	98	103	107	131	133
Profiel 2 (huurw, mphh)	192	198	198	198	196	198	199	212	220	229	236	235	238
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	96	99	95	99	96	97	97	109	115	123	128	155	158
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	204	212	211	214	211	213	214	229	237	249	257	259	263
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	228	239	236	248	243	244	245	262	271	289	299	309	314
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	1.443	1.722	1.367	1.915	1.994	2.015	2.097	1.006	944	1.150	1.145	1.412	1.460
Profiel 7 Natuurterrein	50.146	60.913	46.591	68.549	71.725	72.514	75.806	32.132	29.462	37.357	37.046	5.140	5.514
Profiel 8 Kleiner bedrijf	810	863	865	859	855	858	852	829	849	900	898	816	827
Profiel 9 Groter bedrijf	25.633	26.813	27.408	27.442	27.394	27.603	27.667	28.045	28.705	29.692	30.321	24.862	25.097
Opbrengsten (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	13.472	14.141	12.433	12.550	11.673	12.103	12.749	17.351	19.238	20.678	22.191	42.206	43.558
Gebouwd	7.855	8.241	14.569	14.657	14.424	14.143	14.897	16.659	17.264	19.048	20.402	25.784	26.746
Ongebouwd	3.937	4.128	4.384	3.838	4.016	4.140	4.187	1.762	1.887	2.068	2.226	2.402	2.485
Verontreinigings/zuiveringheffing		97.107	98.908	93.867	90.563	100.698	97.561	99.322	98.870	94.161	94.861	82.346	83.176
Waterkwantiteitsbeheer	19.937	20.905	24.541	24.047	23.427	23.532	24.303	25.123	26.485	28.456	29.865		
Waterkering	5.326	5.605	4.064	4.041	3.890	4.026	4.402	6.519	7.730	8.783	10.131		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			2.781	2.710	2.796	2.828	3.129	4.129	4.174	4.554	4.822		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Brabantse Delta

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	18,40	24,27	25,81	28,14	30,71	32,21	32,49	33,50	31,89	30,59	33,16	41,81	41,31
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0123	0,0136	0,0132	0,0134	0,0198	0,0221	0,0188	0,0166	0,0175	0,0243	0,0241
Gebouwd (gemiddelde woning)			25,59	30,79	29,54	29,67	46,28	54,07	45,96	40,54	44,31	60,87	59,85
Ongebouwd	51,70	66,96	68,40	77,07	79,05	79,12	26,12	26,28	26,14	23,61	25,66	34,68	33,38
Verontreinigings/zuiveringsheffing	52,22	49,49	46,20	45,03	44,04	45,36	48,76	49,79	47,38	48,43	50,74	46,50	46,44
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	71	74	72	73	75	78	81	83	79	79	84	88	88
Profiel 2 (huurw, mphh)	175	173	164	163	163	168	179	183	174	176	185	181	181
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	88	92	93	99	100	103	118	126	116	111	119	137	136
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	193	191	186	189	188	193	215	226	211	208	221	230	229
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	228	228	228	240	237	243	289	311	283	272	292	327	325
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	1.489	1.864	1.896	2.105	2.152	2.158	864	865	846	778	836	978	967
Profiel 7 Natuurterrein	51.704	66.960	68.402	77.075	79.050	79.119	26.123	26.278	26.139	23.606	25.658	1.620	1.601
Profiel 8 Kleiner bedrijf	915	909	940	877	872	894	1.137	1.089	978	912	936	1.048	1.040
Profiel 9 Groter bedrijf	25.461	24.339	23.180	22.396	21.977	22.615	25.191	25.362	23.844	23.932	24.973	23.841	23.775
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	6.016	6.947	7.453	8.014	9.011	9.647	10.038	10.480	10.056	9.735	9.968	12.660	12.807
Gebouwd	7.926	9.844	11.404	11.506	12.637	13.463	19.334	19.777	18.896	17.143	18.727	24.918	25.654
Ongebouwd	9.727	9.529	9.569	10.513	10.687	10.701	3.749	3.763	3.543	3.255	3.509	4.057	7.040
Verontreinigings/zuiveringheffing		57.059	56.174	55.246	53.182	57.227	58.337	62.081	58.868	57.540	59.135	54.785	54.988
Waterkwantiteitsbeheer	21.101	23.464	24.991	26.607	27.754	29.453	28.080	28.526	27.158	25.206	27.160		
Waterkering	2.569	2.857	3.435	3.426	4.581	4.358	5.041	5.494	5.336	4.928	5.043		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

De Dommel

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	8,70	9,10	10,02	14,65	15,05	22,13	22,86	25,06	23,69	23,95	23,58	27,40	27,96
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0062	0,0083	0,0077	0,0075	0,0075	0,0112	0,0094	0,0102	0,0106	0,0119	0,0118
Gebouwd (gemiddelde woning)			14,30	22,27	20,58	19,98	19,68	30,85	25,58	27,54	28,76	31,98	32,59
Ongebouwd	8,63	8,96	8,33	54,08	56,43	19,22	19,59	27,30	26,83	27,37	26,67	23,92	24,26
Verontreinigings/zuiveringsheffing	44,28	46,76	48,02	48,37	46,29	48,06	47,72	48,06	48,39	49,11	48,34	42,24	42,69
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	53	56	58	63	61	70	71	73	72	73	72	70	71
Profiel 2 (huurw, mphh)	142	149	154	160	154	166	166	169	169	171	169	154	156
Prof 3 (koopw, 1phh)	62	62	70	79	76	85	85	96	91	94	93	93	95
Prof 4 (koopw, 2 ton, mphh)	151	155	166	176	169	181	181	192	188	192	190	178	180
Prof 5 (koopw, 6 ton, mphh)	169	167	189	208	199	210	210	237	225	233	233	226	229
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	369	377	379	1.524	1.576	650	659	858	842	859	838	753	764
Profiel 7 Natuurterrein	8.628	8.965	8.332	54.079	56.432	19.217	19.592	27.304	26.835	27.368	26.665	930	939
Profiel 8 Kleiner bedrijf	649	598	744	755	723	739	735	792	745	767	743	708	718
Profiel 9 Groter bedrijf	20.960	21.692	22.930	23.121	22.130	22.917	22.764	23.180	23.079	23.480	23.050	20.438	20.663
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	2.781	2.949	3.296	4.863	4.953	7.379	7.659	8.106	7.988	8.113	8.027	9.371	9.581
Gebouwd	5.190	5.486	6.795	8.463	8.828	9.139	9.042	12.261	11.579	12.318	12.236	14.568	15.125
Ongebouwd	5.708	6.025	5.524	6.118	7.505	7.034	2.508	3.495	3.215	3.440	3.351	2.140	2.106
Verontreinigings/zuiveringheffing		59.400	61.901	63.908	59.060	64.055	62.492	58.027	57.617	57.717	57.717	52.380	50.086
Waterkwantiteitsbeheer	13.678	14.460	15.615	19.443	21.286	23.552	19.209	23.861	22.783	23.871	23.615		
Waterkering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

De Stichtse Rijnlanden

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	22,63	22,18	21,71	21,16	28,42	29,47	33,81	34,18	34,62	35,99	42,10	62,25	64,98
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0117	0,0250	0,0161	0,0120	0,0133	0,0130	0,0128	0,0143	0,0195	0,0224	0,0222
Gebouwd (gemiddelde woning)			29,38	67,17	42,71	31,67	34,56	35,06	33,90	37,33	52,51	61,46	63,58
Ongebouwd	73,42	66,78	61,38	69,74	78,12	65,80	71,30	71,04	69,76	60,87	52,51	60,68	59,96
Verontreinigings/zuiveringsheffing	63,64	62,39	61,05	59,50	59,72	57,75	58,51	59,75	58,75	59,36	65,21	54,72	53,30
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	86	85	83	81	88	87	92	94	93	95	107	117	118
Profiel 2 (huurw, mphh)	214	209	205	200	208	203	209	213	211	214	238	226	225
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	108	105	103	127	118	109	117	120	119	124	147	162	165
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	235	230	225	246	237	225	234	240	237	243	277	271	271
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	278	271	266	339	297	269	283	293	289	300	356	361	364
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	2.074	1.903	1.764	2.000	2.184	1.857	2.002	1.992	1.956	1.738	1.556	1.735	1.714
Profiel 7 Natuurterrein	73.424	66.782	61.377	69.742	78.123	65.799	71.300	71.041	69.758	60.873	52.509	4.601	4.545
Profiel 8 Kleiner bedrijf	1.114	1.086	1.071	1.371	1.116	969	1.021	963	946	975	1.130	1.085	1.087
Profiel 9 Groter bedrijf	31.025	30.383	29.776	30.653	29.464	27.946	28.510	28.716	28.232	28.617	31.733	27.312	26.755
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	5.928	5.911	5.872	5.797	7.920	8.277	9.668	9.816	9.865	10.493	11.396	17.091	19.663
Gebouwd	10.850	10.987	11.482	14.457	16.207	12.045	13.458	13.741	13.681	13.833	15.968	22.989	24.461
Ongebouwd	4.457	4.358	4.085	4.254	5.279	4.441	4.651	4.701	4.648	3.977	3.389	3.593	3.592
Verontreinigings/zuiveringheffing		55.423	55.172	55.450	52.521	57.925	56.913	60.315	55.614	54.671	58.872	49.687	52.621
Waterkwantiteitsbeheer	15.665	15.462	15.248	18.390	23.287	17.885	19.684	19.982	19.960	20.248	21.889		
Waterkering	5.570	5.793	6.192	6.119	6.119	6.877	8.093	8.276	8.234	8.056	8.863		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Delfland

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	23,27	26,28	26,93	31,97	34,73	36,78	37,19	38,39	44,09	44,45	45,06	91,14	98,48
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0130	0,0168	0,0193	0,0208	0,0225	0,0215	0,0220	0,0213	0,0193	0,0173	0,0171
Gebouwd (gemiddelde woning)			22,69	34,67	38,80	41,14	44,22	44,90	45,52	43,98	41,97	37,52	37,62
Ongebouwd	117,48	105,34	113,26	69,76	76,09	79,82	82,34	86,63	77,90	75,91	75,96	171,89	179,14
Verontreinigings/zuiveringsheffing	51,10	53,11	55,10	58,00	61,09	62,66	65,02	67,46	68,54	69,64	71,93	65,06	70,96
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	74	79	82	90	96	99	102	106	113	114	117	156	169
Profiel 2 (huurw, mphh)	177	186	192	206	218	225	232	241	250	253	261	286	311
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	96	100	103	122	132	138	144	147	155	156	156	191	204
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	198	206	213	238	254	263	274	282	292	295	300	321	346
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	241	247	256	302	327	341	358	365	376	378	378	390	415
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	3.138	2.839	3.044	1.972	2.149	2.252	2.328	2.425	2.211	2.162	2.162	3.674	3.645
Profiel 7 Natuurterrein	117.477	105.340	113.262	69.762	76.086	79.822	82.341	86.634	77.900	75.908	75.963	2.867	3.370
Profiel 8 Kleiner bedrijf	993	989	1.027	1.118	1.243	1.308	1.392	1.246	1.269	1.250	1.190	1.066	1.124
Profiel 9 Groter bedrijf	25.408	26.186	27.177	28.791	30.648	31.607	32.969	33.213	33.760	34.107	34.725	31.353	34.003
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	10.493	12.115	12.144	14.737	16.098	17.413	17.349	18.377	20.438	18.974	18.988	38.525	45.645
Gebouwd	14.934	13.582	14.574	19.800	22.042	25.180	26.455	27.137	27.357	26.347	26.117	23.461	24.832
Ongebouwd	2.890	2.560	2.718	1.674	1.826	1.762	1.894	1.784	1.605	1.556	1.557	3.091	3.296
Verontreinigings/zuiveringheffing		84.437	87.611	79.560	83.691	108.704	90.958	99.046	109.117	91.644	94.090	88.241	96.312
Waterkwantiteitsbeheer	20.251	20.414	21.457	27.390	30.814	34.306	35.051	35.734	38.064	36.246	35.966		
Waterkering	8.066	7.842	7.979	8.822	9.152	10.049	10.647	11.564	11.336	10.632	10.696		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Fryslân

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	42,25	39,76	40,71	48,55	49,34	45,91	47,51	48,21	50,84	51,49	51,96	62,63	62,81
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0235	0,0242	0,0212	0,0227	0,0359	0,0375	0,0379	0,0424	0,0444	0,0487	0,0480
Gebouwd (gemiddelde woning)			38,38	44,02	38,44	40,52	68,91	76,09	75,95	84,36	88,70	96,91	88,29
Ongebouwd	64,10	65,03	68,45	79,02	73,42	74,24	52,27	56,01	54,45	43,79	48,08	52,44	53,31
Verontreinigings/zuiveringsheffing	51,64	51,76	51,76	53,70	57,20	53,37	54,00	54,69	56,55	59,82	60,65	51,94	52,09
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	94	92	92	102	107	99	102	103	107	111	113	115	115
Profiel 2 (huurw, mphh)	197	195	196	210	221	206	209	212	220	231	234	218	219
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	137	133	138	152	150	146	174	181	186	196	202	212	204
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	240	237	242	260	265	252	282	291	300	316	323	316	308
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	327	321	333	359	352	345	428	448	458	486	501	511	486
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	1.854	1.875	1.970	2.220	2.083	2.098	1.598	1.673	1.640	1.388	1.491	1.584	1.595
Profiel 7 Natuurterrein	64.104	65.034	68.455	79.024	73.418	74.238	52.266	56.008	54.448	43.789	48.077	3.140	3.142
Profiel 8 Kleiner bedrijf	1.485	1.460	1.551	1.371	1.331	1.349	1.830	1.632	1.659	1.735	1.682	1.689	1.584
Profiel 9 Groter bedrijf	28.081	28.005	28.458	28.339	29.533	28.091	30.750	30.035	30.916	32.602	32.670	29.222	28.757
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	9.941	10.283	11.079	10.521	12.680	11.938	12.672	12.997	13.423	13.644	13.821	16.785	16.958
Gebouwd	13.646	13.481	14.837	16.784	17.187	14.186	23.188	23.231	23.996	27.575	28.250	31.731	29.983
Ongebouwd	19.231	19.882	20.956	19.015	21.348	21.032	14.681	15.676	17.482	13.311	12.098	13.303	13.441
Verontreinigings/zuiveringheffing		47.881	48.294	50.187	49.673	52.702	51.917	52.534	54.287	55.272	56.040	46.902	47.003
Waterkwantiteitsbeheer	33.984	33.672	35.764	36.014	41.731	38.150	47.080	48.366	51.058	50.399	49.843		
Waterkering	8.835	9.974	11.109	10.306	9.484	9.006	3.461	3.538	3.842	4.131	4.326		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Groot Salland

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	39,45	40,93	40,63	41,75	41,17	43,18	47,49	52,15	51,28	49,98	48,16	53,10	55,10
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0169	0,0165	0,0174	0,0191	0,0215	0,0237	0,0226	0,0236	0,0222	0,0394	0,0389
Gebouwd (gemiddelde woning)			37,13	38,68	40,13	43,13	47,89	54,81	51,46	53,35	49,84	88,76	89,14
Ongebouwd	78,61	80,43	82,95	85,54	83,94	87,38	91,54	75,59	76,30	73,73	72,63	53,42	56,03
Verontreinigings/zuiveringsheffing	47,90	50,72	49,62	50,32	50,52	53,24	55,13	55,47	54,76	54,16	54,38	46,89	47,82
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	87	92	90	92	92	96	103	108	106	104	103	100	103
Profiel 2 (huurw, mphh)	183	193	190	193	193	203	213	219	216	212	211	194	199
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	118	125	122	125	126	134	145	155	151	150	147	179	182
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	213	226	222	226	227	240	255	266	261	259	256	273	277
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	274	292	286	292	296	315	339	362	351	351	344	430	435
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	2.176	2.237	2.295	2.345	2.310	2.410	2.528	2.122	2.134	2.068	2.033	1.571	1.638
Profiel 7 Natuurterrein	78.612	80.429	82.949	85.538	83.944	87.375	91.539	75.595	76.296	73.735	72.633	1.760	2.530
Profiel 8 Kleiner bedrijf	1.153	1.246	1.219	1.055	1.107	1.191	1.295	1.214	1.172	1.161	1.079	1.416	1.419
Profiel 9 Groter bedrijf	24.927	26.519	25.943	25.404	25.741	27.249	28.529	28.258	27.764	27.468	27.147	25.834	26.222
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	5.326	5.612	5.558	5.795	5.879	6.148	6.881	7.588	7.535	7.467	7.345	8.098	8.469
Gebouwd	7.112	7.432	7.357	7.610	7.643	7.995	9.013	9.721	9.688	9.656	8.902	17.031	17.816
Ongebouwd	7.846	8.413	8.287	8.582	8.126	8.414	8.919	7.254	5.455	7.175	7.013	4.278	4.826
Verontreinigings/zuiveringheffing		36.409	23.309	23.859	24.976	27.293	27.433	27.885	27.585	27.380	27.349	22.906	24.013
Waterkwantiteitsbeheer	16.610	17.823	17.537	18.160	17.561	18.141	19.138	18.758	16.912	18.519	17.505		
Waterkering	3.674	3.634	3.665	3.827	4.086	4.416	5.675	5.805	5.766	5.779	5.754		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Hollands Noorderkwartier

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	54,54	51,17	55,23	57,11	56,28	50,20	66,89	74,31	77,63	76,62	74,81	85,59	87,26
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0277	0,0291	0,0316	0,0240	0,0325	0,0346	0,0366	0,0360	0,0359	0,0430	0,0423
Gebouwd (gemiddelde woning)			57,16	62,38	67,37	56,01	75,28	84,07	88,20	87,30	70,95	102,98	106,59
Ongebouwd	93,56	92,37	89,80	89,45	92,65	86,43	60,96	65,17	72,85	72,45	71,03	91,91	95,26
Verontreinigings/zuiveringsheffing	58,02	56,88	55,66	56,42	57,20	61,89	60,62	59,90	59,82	59,17	58,24	49,57	51,93
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	113	108	111	114	113	112	128	134	137	136	133	135	139
Profiel 2 (huurw, mphh)	229	222	222	226	228	236	249	254	257	254	250	234	243
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	160	156	163	169	173	157	189	202	209	209	206	221	228
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	276	269	274	282	288	281	310	322	329	327	323	320	332
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	372	365	378	393	407	372	432	457	472	472	469	492	509
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	2.620	2.587	2.529	2.498	2.592	2.426	1.814	1.903	2.100	2.086	2.039	2.324	2.612
Profiel 7 Natuurterrein	93.563	92.370	89.801	89.448	92.648	86.428	60.964	65.173	72.850	72.453	71.031	3.905	4.266
Profiel 8 Kleiner bedrijf	1.649	1.640	1.729	1.491	1.614	1.416	1.690	1.534	1.588	1.564	1.466	1.527	1.580
Profiel 9 Groter bedrijf	31.452	30.951	30.907	30.021	30.951	31.837	32.697	31.629	31.868	31.487	30.625	27.465	28.669
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	20.368	19.951	21.712	24.170	23.237	20.982	28.828	32.029	34.387	34.209	32.093	39.031	40.052
Gebouwd	30.102	30.939	33.070	39.198	35.747	29.926	40.437	43.594	47.880	47.489	46.593	55.768	57.397
Ongebouwd	14.926	14.544	14.028	14.702	14.495	14.001	9.663	10.069	11.226	11.090	11.083	11.553	11.876
Verontreinigings/zuiveringheffing		74.231	75.416	74.301	76.132	89.080	84.742	84.845	85.338	84.439	83.400	71.311	74.411
Waterkwantiteitsbeheer	35.940	35.400	38.637	42.034	41.415	35.938	45.432	46.289	54.361	50.461	55.182		
Waterkering	17.541	17.949	17.731	20.798	19.339	13.590	18.619	23.619	20.933	23.914	17.514		
Wegenbeheer			12.441	15.238	12.724	15.381	14.877	15.783	18.199	18.412	17.073		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Hollandse Delta

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	33,24	32,95	43,33	49,22	51,44	53,38	56,61	61,49	62,75	63,29	63,57	80,68	85,92
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0200	0,0227	0,0221	0,0245	0,0294	0,0288	0,0329	0,0348	0,0283	0,0339	0,0337
Gebouwd (gemiddelde woning)			38,66	48,40	47,12	51,84	61,66	62,97	71,60	76,74	47,16	77,55	81,06
Ongebouwd	98,52	98,55	97,74	76,12	110,21	96,46	98,92	83,65	82,57	81,88	60,94	100,66	108,94
Verontreinigings/zuiveringsheffing	51,24	51,19	51,09	51,88	50,66	51,51	52,53	60,24	60,01	59,36	58,43	49,33	50,36
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	84	84	94	101	102	105	109	122	123	123	122	130	136
Profiel 2 (huurw, mphh)	187	187	197	205	203	208	214	242	243	241	239	229	237
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	116	117	125	142	142	150	162	177	186	190	179	198	207
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	218	220	227	246	244	253	267	298	306	308	296	297	308
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	281	286	288	328	324	342	374	409	433	442	409	432	451
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	2.687	2.692	2.665	2.127	2.977	2.645	2.725	2.349	2.332	2.315	1.768	2.516	2.937
Profiel 7 Natuurterrein	98.519	98.550	97.739	76.123	110.213	96.463	98.920	83.645	82.574	81.882	60.942	3.938	3.432
Profiel 8 Kleiner bedrijf	1.212	1.258	1.197	1.205	1.208	1.302	1.468	1.372	1.477	1.488	1.271	1.308	1.354
Profiel 9 Groter bedrijf	26.559	26.767	26.422	26.778	26.300	27.116	28.354	30.955	31.389	31.186	29.725	26.270	26.916
Opbrengsten (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	10.246	10.376	14.208	16.159	16.878	17.690	18.886	20.641	21.398	21.880	22.084	26.174	30.602
Gebouwd	17.265	18.252	16.851	18.497	19.268	21.169	24.082	19.653	23.899	26.935	28.025	33.595	36.200
Ongebouwd	7.426	7.388	7.158	7.832	7.994	6.920	7.092	8.512	5.971	5.387	5.608	7.608	8.197
Verontreinigings/zuiveringheffing		63.055	63.869	60.518	62.122	67.758	67.083	78.650	78.767	77.524	76.420	61.013	56.156
Waterkwantiteitsbeheer	15.936	16.503	18.612	21.296	22.681	22.512	24.877	23.432	28.411	30.507	33.379		
Waterkering	8.342	8.644	8.638	8.849	9.156	9.973	9.999	13.754	10.175	10.248	10.418		
Wegenbeheer			10.967	12.343	12.302	13.293	15.183	11.620	12.682	13.447	11.920		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Hunze en Aa's

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen			41,95	44,94	45,75	44,29	42,18	44,78	43,18	35,94	28,91	54,30	53,32
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0194	0,0201	0,0192	0,0195	0,0211	0,0237	0,0240	0,0210	0,0151	0,0460	0,0454
Gebouwd (gemiddelde woning)			32,07	36,09	34,00	34,26	36,68	43,54	43,77	38,07	27,52	83,76	82,76
Ongebouwd			88,02	95,35	94,70	88,52	93,14	82,76	74,22	61,70	49,16	48,15	48,16
Verontreinigings/zuiveringsheffing			55,47	60,40	63,01	63,53	66,12	69,19	74,48	75,11	71,52	68,76	67,90
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)			97	105	109	108	108	114	118	111	100	123	121
Profiel 2 (huurw, mphh)			208	226	235	235	241	252	267	261	243	261	257
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)			130	145	146	146	149	162	166	153	131	215	212
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)			241	266	272	273	281	300	315	303	274	353	348
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)			305	344	347	348	363	396	411	387	334	537	531
Profiel 6 Agrarisch bedrijf			2.440	2.631	2.622	2.470	2.599	2.342	2.146	1.824	1.480	1.521	1.517
Profiel 7 Natuurterrein			88.023	95.349	94.699	88.524	93.137	82.757	74.222	61.699	49.163	2.940	2.885
Profiel 8 Kleiner bedrijf			1.282	1.263	1.282	1.301	1.383	1.351	1.412	1.311	1.080	1.792	1.769
Profiel 9 Groter bedrijf			28.595	30.479	31.616	31.917	33.364	34.434	36.851	36.598	34.012	36.463	36.001
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen			7.287	7.820	7.938	7.774	7.318	7.813	7.535	5.594	5.044	9.611	9.518
Gebouwd			8.146	8.628	8.116	8.277	9.029	10.500	10.278	6.327	6.218	19.759	19.630
Ongebouwd			15.877	17.232	17.286	16.101	16.902	15.018	13.286	10.433	8.706	7.063	7.017
Verontreinigings/zuiveringheffing			32.728	35.640	37.176	39.544	39.805	41.100	43.384	44.200	42.092	38.918	38.123
Waterkwantiteitsbeheer			29.702	32.111	31.464	30.415	31.731	31.965	29.781	21.434	19.968		
Waterkering			1.609	1.568	1.876	1.738	1.518	1.365	1.318	920	0		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Noorderzijvest

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen			40,84	42,73	44,31	43,72	48,45	48,02	48,06	47,30	40,99	52,38	51,05
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0197	0,0247	0,0221	0,0211	0,0207	0,0267	0,0246	0,0255	0,0224	0,0500	0,0492
Gebouwd (gemiddelde woning)			24,79	33,50	29,70	28,22	28,07	39,63	36,07	37,65	34,45	76,79	73,04
Ongebouwd			84,63	86,52	90,20	91,39	96,10	84,38	83,62	82,99	70,54	49,86	46,45
Verontreinigings/zuiveringsheffing			57,27	60,21	62,87	63,46	60,73	60,01	59,38	56,86	59,35	60,12	62,19
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)			98	103	107	107	109	108	107	104	100	113	113
Profiel 2 (huurw, mphh)			213	223	233	234	231	228	226	218	219	233	238
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)			129	150	149	147	149	163	158	155	145	212	208
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)			244	270	274	274	270	283	277	269	264	333	333
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)			306	364	357	353	350	393	377	370	354	533	523
Profiel 6 Agrarisch bedrijf			2.357	2.422	2.516	2.545	2.655	2.365	2.338	2.313	1.996	1.547	1.462
Profiel 7 Natuurterrein			84.626	86.520	90.204	91.390	96.102	84.383	83.623	82.993	70.542	2.480	3.409
Profiel 8 Kleiner bedrijf			1.272	1.385	1.351	1.329	1.311	1.358	1.290	1.247	1.138	1.801	1.760
Profiel 9 Groter bedrijf			29.270	31.011	31.907	32.031	30.845	30.790	30.202	28.977	29.430	33.054	33.678
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen			5.652	6.068	6.292	6.208	6.434	6.847	6.824	6.722	5.825	7.490	7.376
Gebouwd			6.221	5.845	5.108	6.489	5.750	8.377	8.239	7.955	6.846	16.536	15.876
Ongebouwd			10.799	10.651	11.105	11.251	12.109	10.632	10.379	9.884	8.402	5.082	4.938
Verontreinigings/zuiveringheffing			24.627	24.477	25.369	27.560	25.796	25.442	25.296	24.052	25.282	25.280	25.981
Waterkwantiteitsbeheer			19.274	19.250	19.551	20.743	20.803	22.602	22.151	21.341	18.502		
Waterkering			3.398	3.315	2.954	3.206	3.490	3.254	3.290	3.220	2.570		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Peel en Maasvallei

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	18,86	18,53	18,53	19,69	20,12	20,81	27,34	27,50	25,50	25,83	25,74	36,33	37,63
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0147	0,0166	0,0162	0,0164	0,0243	0,0254	0,0249	0,0260	0,0250	0,0235	0,0232
Gebouwd (gemiddelde woning)			32,19	39,45	37,95	37,97	55,76	60,63	58,84	61,10	59,39	55,84	52,46
Ongebouwd	53,58	48,64	49,72	48,65	46,99	48,97	55,81	53,74	31,61	32,23	32,21	32,93	33,95
Verontreinigings/zuiveringsheffing	49,61	48,12	46,64	45,46	43,93	44,14	47,56	48,79	50,58	51,07	50,65	46,85	48,72
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	68	67	65	65	64	65	75	76	76	77	76	83	86
Profiel 2 (huurw, mphh)	168	163	158	156	152	153	170	174	177	179	178	177	184
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	91	89	89	94	92	93	117	126	125	128	126	130	134
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	190	186	182	185	180	182	212	224	226	230	227	224	231
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	234	231	229	243	236	239	297	323	323	332	326	318	326
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	1.538	1.412	1.436	1.401	1.356	1.407	1.613	1.559	1.009	1.027	1.017	931	969
Profiel 7 Natuurterrein	53.575	48.641	49.716	48.650	46.988	48.967	55.808	53.745	31.612	32.225	32.207	1.850	1.917
Profiel 8 Kleiner bedrijf	991	995	998	940	930	943	1.223	1.175	1.179	1.190	1.104	1.033	1.053
Profiel 9 Groter bedrijf	24.799	24.224	23.646	22.883	22.220	22.372	25.138	25.391	26.127	26.377	25.777	23.903	24.751
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	2.677	2.630	2.650	2.895	3.018	3.142	4.183	4.225	3.965	4.008	3.992	5.740	5.983
Gebouwd	4.376	4.858	4.907	5.143	5.804	5.940	8.616	8.742	7.570	8.990	8.815	10.651	11.110
Ongebouwd	5.752	5.076	5.338	4.927	4.674	4.825	3.014	5.301	5.514	3.175	3.164	2.642	2.758
Verontreinigings/zuiveringheffing		17.084	28.724	27.283	26.080	27.486	27.537	28.789	29.336	29.876	29.678	26.845	27.719
Waterkwantiteitsbeheer	12.213	11.983	12.327	12.245	12.731	13.017	14.150	16.757	16.409	15.408	15.200		
Waterkering	592	581	568	721	765	890	1.663	1.512	640	766	771		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Reest en Wieden

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	42,43	43,14	51,45	55,77	54,46	52,63	51,51	52,01	50,33	49,74	46,82	81,79	82,35
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0170	0,0242	0,0149	0,0146	0,0140	0,0162	0,0160	0,0176	0,0156	0,0392	0,0387
Gebouwd (gemiddelde woning)			32,90	53,34	32,67	31,66	30,05	36,32	35,53	38,69	34,48	85,93	83,01
Ongebouwd	67,58	69,03	72,61	74,49	73,82	71,39	71,73	69,57	68,09	67,28	65,34	40,12	41,47
Verontreinigings/zuiveringsheffing			58,20	70,04	68,91	66,65	66,97	66,17	65,07	64,36	63,35	49,68	52,89
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)			110	126	123	119	118	118	115	114	110	131	135
Profiel 2 (huurw, mphh)			226	266	261	253	252	251	246	243	237	231	241
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)			141	172	152	147	145	151	148	150	142	210	211
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)			258	312	290	281	279	284	278	278	268	309	317
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)			321	406	348	337	333	350	344	350	332	466	469
Profiel 6 Agrarisch bedrijf			2.061	2.150	2.102	2.034	2.042	1.983	1.943	1.923	1.862	1.246	1.286
Profiel 7 Natuurterrein	67.581	69.034	72.612	74.489	73.820	71.387	71.727	69.566	68.094	67.276	65.337	1.670	1.621
Profiel 8 Kleiner bedrijf			1.294	1.480	1.190	1.163	1.148	1.119	1.104	1.120	1.015	1.438	1.435
Profiel 9 Groter bedrijf			29.749	35.415	33.516	32.472	32.525	32.066	31.545	31.341	30.415	27.060	28.332
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	3.114	3.179	3.652	4.183	4.405	4.258	4.111	4.255	4.308	4.119	3.820	6.941	7.370
Gebouwd	2.512	2.717	2.579	3.445	3.453	3.392	3.410	3.988	3.597	3.926	3.740	9.251	9.405
Ongebouwd	8.894	9.100	8.278	9.102	8.973	8.677	8.722	8.462	8.248	8.140	7.889	3.570	3.627
Verontreinigings/zuiveringheffing			20.374	22.692	21.390	22.217	22.045	22.565	22.933	17.687	18.180	15.947	17.950
Waterkwantiteitsbeheer	14.245	14.717	14.064	16.223	16.142	15.663	15.537	15.813	15.330	15.258	14.790		
Waterkering	274	204	360	415	616	593	625	813	745	834	659		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			85	92	74	71	81	80	78	92	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Regge en Dinkel

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	24,95	25,03	22,82	23,33	25,17	26,90	31,92	32,19	32,47	33,64	34,22	42,49	43,65
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0189	0,0180	0,0181	0,0190	0,0243	0,0257	0,0255	0,0255	0,0258	0,0306	0,0299
Gebouwd (gemiddelde woning)			35,79	37,89	37,45	38,78	48,92	54,76	53,94	53,85	54,95	64,97	67,09
Ongebouwd	70,35	68,69	67,05	58,37	54,65	64,28	37,44	38,03	39,58	40,84	42,20	45,49	47,35
Verontreinigings/zuiveringsheffing	48,18	47,24	46,22	46,87	48,15	48,07	48,46	49,29	49,69	51,11	51,12	45,66	45,12
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	73	72	69	70	73	75	80	81	82	85	85	88	89
Profiel 2 (huurw, mphh)	169	167	161	164	170	171	177	180	182	187	188	179	179
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	104	103	102	104	107	111	126	132	132	135	137	149	152
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	201	198	194	198	204	207	223	231	232	237	239	241	242
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	263	260	259	266	272	278	313	331	332	338	343	363	367
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	1.973	1.929	1.888	1.657	1.570	1.814	1.161	1.168	1.208	1.242	1.271	1.243	1.289
Profiel 7 Natuurterrein	70.355	68.689	67.053	58.370	54.648	64.279	37.438	38.031	39.584	40.844	42.204	2.170	2.174
Profiel 8 Kleiner bedrijf	1.177	1.174	1.195	1.040	1.076	1.107	1.286	1.190	1.188	1.186	1.136	1.191	1.202
Profiel 9 Groter bedrijf	25.159	24.763	24.464	23.949	24.642	24.766	25.813	25.665	25.820	26.374	26.125	24.219	24.055
Opbrengsten (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	5.464	5.606	5.203	5.412	5.940	6.294	7.526	7.644	7.744	8.073	8.351	10.410	10.824
Gebouwd	10.554	10.864	11.509	11.165	11.348	11.947	15.367	15.973	16.004	16.299	16.770	19.859	20.693
Ongebouwd	6.830	7.923	7.579	7.841	7.341	8.635	4.303	4.347	4.434	4.587	4.736	4.379	4.554
Verontreinigings/zuiveringheffing		39.347	39.101	39.230	40.205	41.952	41.049	40.933	40.849	42.167	42.529	38.227	37.367
Waterkwantiteitsbeheer	22.849	24.393	24.291	24.418	24.629	26.875	27.195	27.964	28.182	28.960	29.857		
Waterkering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Rijn en IJssel

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	23,49	23,71	21,46	23,66	24,88	28,98	29,12	28,74	28,28	28,00	26,73	33,93	33,53
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0111	0,0145	0,0147	0,0149	0,0185	0,0151	0,0149	0,0141	0,0142	0,0249	0,0244
Gebouwd (gemiddelde woning)			26,01	35,78	35,99	36,03	44,34	37,59	36,75	34,45	34,83	60,46	59,92
Ongebouwd	57,85	57,61	50,05	64,17	71,32	64,38	64,61	73,76	61,72	63,29	55,98	30,90	30,53
Verontreinigings/zuiveringsheffing	41,93	39,25	38,40	41,99	44,89	45,14	45,51	44,97	44,22	44,18	42,18	40,74	40,26
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	65	63	60	66	70	74	75	74	72	72	69	75	74
Profiel 2 (huurw, mphh)	149	141	137	150	160	164	166	164	161	161	153	156	154
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	90	83	79	92	97	102	109	103	102	100	97	124	123
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	174	161	156	176	187	192	200	193	190	188	182	206	204
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	223	201	195	230	241	247	268	252	248	243	238	306	302
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	1.627	1.603	1.410	1.775	1.965	1.793	1.812	2.020	1.716	1.752	1.560	954	943
Profiel 7 Natuurterrein	57.849	57.612	50.047	64.170	71.319	64.380	64.611	73.760	61.717	63.286	55.979	1.310	1.294
Profiel 8 Kleiner bedrijf	968	842	824	868	923	936	1.062	857	844	811	764	1.005	992
Profiel 9 Groter bedrijf	21.612	19.909	19.480	21.136	22.570	22.736	23.513	22.273	21.906	21.726	20.691	21.321	21.063
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	5.433	5.573	5.257	5.869	6.110	7.078	7.180	7.142	7.096	6.959	6.681	8.635	8.617
Gebouwd	7.638	8.063	7.848	10.262	10.265	10.760	13.701	11.363	10.692	10.176	10.456	18.926	18.749
Ongebouwd	9.242	9.742	8.653	9.958	11.031	8.369	8.199	9.235	9.145	8.954	8.560	4.351	4.237
Verontreinigings/zuiveringheffing		35.952	35.984	38.628	41.837	41.760	42.007	42.071	41.565	40.311	37.771	36.206	36.131
Waterkwantiteitsbeheer	20.569	21.331	19.936	23.861	25.115	23.788	26.159	25.188	24.460	23.743	23.343		
Waterkering	1.744	2.048	1.821	2.227	2.291	2.420	2.921	2.552	2.473	2.347	2.354		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Rijnland

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	26,55	26,46	30,80	28,11	33,15	32,84	32,90	43,04	54,91	55,04	54,17	61,35	66,95
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0120	0,0096	0,0106	0,0116	0,0116	0,0128	0,0150	0,0137	0,0138	0,0140	0,0138
Gebouwd (gemiddelde woning)			28,37	24,56	26,46	28,99	28,77	31,96	37,25	34,11	35,09	35,44	39,03
Ongebouwd	104,26	110,28	97,03	82,21	95,92	95,16	84,35	40,80	48,75	50,62	54,87	57,78	58,84
Verontreinigings/zuiveringsheffing	52,22	51,19	50,09	48,82	45,76	44,25	47,03	49,25	51,06	52,17	51,35	43,50	46,44
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	79	78	81	77	79	77	80	92	106	107	106	105	113
Profiel 2 (huurw, mphh)	183	180	181	175	170	166	174	191	208	212	208	192	206
Prof 3 (koopw, 1phh)	93	94	101	95	98	98	101	117	135	134	133	133	144
Prof 4 (koopw, 2 ton, mphh)	198	196	201	192	190	187	195	216	237	239	236	220	237
Prof 5 (koopw, 6 ton, mphh)	227	229	242	227	229	230	238	265	295	293	292	276	298
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	2.796	2.947	2.622	2.231	2.569	2.549	2.288	1.202	1.412	1.458	1.559	1.379	1.493
Profiel 7 Natuurterrein	104.262	110.277	97.032	82.212	95.923	95.159	84.346	40.796	48.752	50.622	54.872	4.000	3.953
Profiel 8 Kleiner bedrijf	851	878	961	783	798	818	848	836	913	882	850	771	831
Profiel 9 Groter bedrijf	25.144	24.869	24.840	23.442	22.295	21.792	23.052	23.881	24.991	25.281	24.790	21.255	22.731
Opbrengsten (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	11.948	12.171	14.444	16.225	16.408	16.355	16.483	21.899	29.416	26.925	27.736	28.835	33.741
Gebouwd	14.998	16.028	19.758	20.313	19.486	20.925	20.981	22.237	27.736	24.725	25.581	24.245	27.386
Ongebouwd	9.050	9.583	8.413	8.732	8.432	7.308	7.363	3.476	4.159	4.158	4.070	3.567	3.934
Verontreinigings/zuiveringheffing		72.951	71.381	69.767	65.573	68.593	70.684	74.375	77.668	76.748	76.002	66.468	70.593
Waterkwantiteitsbeheer	24.335	26.482	30.893	33.293	33.201	33.883	34.074	38.943	50.435	44.514	46.561		
Waterkering	11.296	11.299	11.721	11.976	11.125	10.705	10.754	8.668	10.876	11.294	10.826		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Rivierenland

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	40,05	38,07	43,40	50,73	49,22	50,03	49,04	53,07	52,62	52,88	51,69	70,94	72,59
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0181	0,0206	0,0289	0,0299	0,0294	0,0298	0,0308	0,0312	0,0301	0,0327	0,0322
Gebouwd (gemiddelde woning)			40,08	49,01	70,01	71,69	69,90	140,94	74,91	75,86	74,20	80,87	82,47
Ongebouwd	84,08	73,86	81,48	79,94	67,85	64,50	63,93	67,08	66,86	68,83	86,83	55,25	56,20
Verontreinigings/zuiveringsheffing	61,04	60,45	60,14	62,08	59,91	59,84	56,79	57,31	58,19	59,06	59,28	51,51	52,43
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	101	99	104	113	109	110	106	110	111	112	111	122	125
Profiel 2 (huurw, mphh)	223	219	224	237	229	230	219	225	227	230	230	225	230
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	134	132	136	152	164	167	162	169	171	173	171	188	192
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	256	253	256	276	284	286	275	283	287	292	290	291	297
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	321	320	321	354	393	400	387	400	408	415	411	422	430
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	2.358	2.103	2.290	2.250	1.971	1.892	1.868	1.930	1.929	1.980	2.421	1.476	1.505
Profiel 7 Natuurterrein	84.080	73.861	81.477	79.944	67.848	64.501	63.926	67.076	66.861	68.834	86.825	2.316	2.356
Profiel 8 Kleiner bedrijf	1.342	1.359	1.329	1.276	1.554	1.600	1.559	1.381	1.416	1.413	1.323	1.301	1.322
Profiel 9 Groter bedrijf	31.126	30.971	30.699	31.210	31.736	31.937	30.513	29.829	30.356	30.688	30.324	27.109	27.582
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	14.309	13.729	15.872	16.412	17.052	18.045	17.821	19.407	19.416	19.646	19.301	26.616	27.068
Gebouwd	19.126	20.344	20.284	20.580	28.090	29.590	29.472	29.936	33.431	31.042	30.793	37.861	38.500
Ongebouwd	13.949	13.312	13.426	14.290	10.479	9.949	9.777	9.491	9.533	9.912	9.972	8.880	9.032
Verontreinigings/zuiveringheffing		64.707	65.371	66.355	65.408	68.327	66.816	67.522	68.549	70.043	70.657	61.483	62.582
Waterkwantiteitsbeheer	24.156	24.567	26.352	27.502	30.477	31.656	31.527	32.623	35.731	35.212	36.175		
Waterkering	16.165	15.353	15.164	15.817	17.906	18.528	18.059	18.679	19.762	18.575	17.747		
Wegenbeheer			8.066	7.963	7.239	7.400	7.485	7.532	6.887	6.813	6.144		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Roer en Overmaas

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	11,43	11,21	11,72	15,09	15,26	15,57	26,43	26,97	27,01	26,94	26,52	33,29	34,13
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0228	0,0211	0,0225	0,0227	0,0199	0,0205	0,0207	0,0215	0,0205	0,0184	0,0181
Gebouwd (gemiddelde woning)			41,10	40,64	42,75	42,74	37,36	39,56	39,91	39,72	38,27	34,37	35,60
Ongebouwd	35,87	37,03	37,83	39,53	39,87	39,89	38,34	39,08	39,21	39,45	38,78	33,70	33,38
Verontreinigings/zuiveringsheffing	49,61	48,12	46,64	45,46	43,93	44,14	47,56	48,24	50,27	50,22	49,69	49,30	48,55
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	61	59	58	61	59	60	74	75	77	77	76	83	83
Profiel 2 (huurw, mphh)	160	156	152	151	147	148	169	172	178	178	176	181	180
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	92	91	91	94	95	96	106	114	117	118	117	119	121
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	191	187	184	185	183	184	201	210	217	218	216	218	218
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	252	251	248	252	254	256	265	288	296	300	297	292	294
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	1.114	1.141	1.158	1.181	1.191	1.193	1.158	1.175	1.185	1.191	1.168	913	939
Profiel 7 Natuurterrein	35.868	37.031	37.825	39.534	39.874	39.888	38.343	39.082	39.210	39.451	38.779	2.190	1.749
Profiel 8 Kleiner bedrijf	1.182	1.194	1.194	1.017	1.062	1.077	1.039	1.018	1.047	1.047	987	935	942
Profiel 9 Groter bedrijf	25.753	25.218	24.624	23.270	22.880	23.044	24.221	24.387	25.344	25.320	24.813	24.393	24.131
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	3.356	3.289	3.399	4.534	4.576	4.797	8.156	8.363	8.419	8.438	8.346	10.330	10.649
Gebouwd	15.882	15.570	16.122	15.481	15.501	15.560	14.205	14.327	14.382	14.393	14.546	14.335	14.679
Ongebouwd	2.369	2.323	2.398	2.449	2.473	2.500	2.352	2.382	2.382	2.388	2.349	2.061	1.957
Verontreinigings/zuiveringheffing		54.851	52.152	49.626	47.384	50.100	52.173	52.193	53.692	53.380	52.674	51.124	49.858
Waterkwantiteitsbeheer	21.226	20.809	21.536	22.047	22.114	22.411	24.243	24.587	24.693	24.870	24.885		
Waterkering	381	373	383	417	436	446	470	484	490	348	356		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Schieland en de Krimpenerwaard

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	24,50	26,64	28,27	38,98	35,87	35,46	37,93	45,75	47,44	49,88	50,96	71,56	73,88
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0166	0,0174	0,0191	0,0197	0,0224	0,0207	0,0202	0,0209	0,0199	0,0225	0,0224
Gebouwd (gemiddelde woning)			16,03	18,70	21,25	22,03	25,38	24,63	24,06	24,58	22,67	28,34	29,51
Ongebouwd	112,06	124,41	104,53	118,10	101,98	107,34	112,08	91,10	89,35	97,18	116,86	101,08	105,01
Verontreinigings/zuiveringsheffing	51,38	51,59	51,57	52,28	51,11	51,90	54,47	55,75	57,01	58,65	59,46	51,75	52,67
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	76	78	80	91	87	87	92	102	104	109	110	123	127
Profiel 2 (huurw, mphh)	179	181	183	196	189	191	201	213	218	226	229	227	232
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	95	100	102	120	119	121	130	140	142	148	150	168	173
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	198	203	205	224	221	224	239	251	256	265	269	272	279
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	236	246	250	282	285	291	314	327	330	343	348	362	373
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	2.998	3.313	2.819	3.157	2.759	2.898	3.032	2.497	2.456	2.658	3.148	2.736	2.839
Profiel 7 Natuurterrein	112.061	124.409	104.533	118.103	101.981	107.337	112.075	91.104	89.345	97.181	116.857	2.972	3.083
Profiel 8 Kleiner bedrijf	941	1.000	1.023	1.001	1.070	1.104	1.209	1.083	1.084	1.108	1.074	1.057	1.087
Profiel 9 Groter bedrijf	25.258	25.634	25.741	25.916	25.796	26.277	27.834	27.719	28.225	29.001	29.152	25.986	26.501
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	5.490	5.969	6.575	8.319	8.435	8.330	8.944	11.208	11.713	12.536	11.991	16.580	18.508
Gebouwd	8.312	9.064	9.521	10.335	11.560	11.852	13.218	12.473	12.908	13.371	13.572	15.398	16.097
Ongebouwd	2.967	3.294	2.781	3.131	2.691	2.789	2.917	2.278	2.366	2.430	2.461	2.504	2.607
Verontreinigings/zuiveringheffing		40.044	40.777	39.702	39.052	42.368	41.815	40.494	43.774	44.693	45.130	38.080	38.358
Waterkwantiteitsbeheer	9.241	9.968	10.092	13.858	14.625	15.050	16.074	15.796	16.400	17.590	17.470		
Waterkering	5.435	6.144	6.613	6.549	6.508	6.249	5.925	6.609	6.812	6.904	6.709		
Wegenbeheer			2.173	1.378	1.553	1.671	3.081	3.554	3.774	3.843	3.846		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Vallei en Eem

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	10,79	11,38	11,69	11,93	12,35	12,29	14,82	15,68	14,34	14,43	15,38	34,86	36,14
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0065	0,0113	0,0070	0,0083	0,0108	0,0150	0,0095	0,0100	0,0113	0,0128	0,0125
Gebouwd (gemiddelde woning)			17,55	31,84	19,57	22,85	29,35	41,86	26,62	27,75	32,15	36,24	36,09
Ongebouwd	35,86	35,36	37,51	35,29	49,24	35,67	15,03	15,80	15,41	14,94	16,60	27,70	28,83
Verontreinigings/zuiveringsheffing	54,38	53,86	55,10	55,40	55,73	57,75	57,73	55,12	52,31	49,86	49,08	43,08	44,71
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	65	65	67	67	68	70	73	71	67	64	64	78	81
Profiel 2 (huurw, mphh)	174	173	177	178	180	186	188	181	171	164	163	164	170
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	77	77	79	88	81	85	92	100	85	84	87	104	106
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	186	185	189	199	192	201	208	210	190	184	186	190	196
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	209	208	212	240	218	231	247	269	228	224	232	241	246
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	1.086	1.072	1.129	1.083	1.421	1.092	584	601	568	550	590	852	885
Profiel 7 Natuurterrein	35.860	35.359	37.505	35.290	49.242	35.674	15.034	15.805	15.409	14.938	16.597	1.200	1.245
Profiel 8 Kleiner bedrijf	804	800	816	901	781	845	927	958	783	767	769	738	750
Profiel 9 Groter bedrijf	25.770	25.542	26.121	26.663	26.199	27.327	27.729	26.837	24.835	23.778	23.473	20.922	21.636
Opbrengsten (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	2.288	2.446	2.466	2.673	2.774	2.826	3.454	3.715	3.427	3.479	3.752	8.551	8.919
Gebouwd	4.163	4.306	4.671	5.142	4.793	5.623	7.632	7.992	7.364	7.631	8.441	10.292	10.726
Ongebouwd	3.353	3.281	3.278	3.349	4.673	3.385	1.410	1.501	1.373	1.404	1.478	1.487	1.548
Verontreinigings/zuiveringheffing		42.169	41.965	44.144	43.584	47.892	45.899	44.429	42.159	39.990	40.145	35.067	36.685
Waterkwantiteitsbeheer	8.473	8.657	8.927	9.506	10.606	10.197	10.485	11.008	9.985	10.478	11.285		
Waterkering	1.331	1.375	1.488	1.658	1.634	1.637	2.012	2.200	2.178	2.036	2.386		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Velt en Vecht

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	28,42	28,53	38,96	39,06	39,14	39,36	40,09	36,75	36,20	36,49	35,06	49,32	51,51
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0116	0,0172	0,0172	0,0175	0,0183	0,0182	0,0172	0,0179	0,0187	0,0371	0,0366
Gebouwd (gemiddelde woning)			20,71	34,21	33,94	34,11	35,26	37,08	34,74	35,79	37,46	74,17	74,80
Ongebouwd	67,20	67,12	67,85	82,92	82,43	82,92	84,47	82,66	71,30	83,18	70,74	43,71	47,29
Verontreinigings/zuiveringsheffing			67,47	68,17	68,30	68,69	69,97	68,49	68,35	67,61	66,54	61,06	62,25
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)			106	107	107	108	110	105	105	104	102	110	114
Profiel 2 (huurw, mphh)			241	244	244	245	250	242	241	239	235	233	238
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)			126	140	140	141	144	142	139	140	139	185	189
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)			261	276	277	278	284	279	276	275	272	307	313
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)			299	341	342	344	353	352	344	346	347	455	463
Profiel 6 Agrarisch bedrijf			1.942	2.332	2.322	2.337	2.382	2.322	2.035	2.330	2.013	1.365	1.459
Profiel 7 Natuurterrein	67.198	67.120	67.846	82.917	82.435	82.922	84.467	82.662	71.301	83.177	70.743	1.450	1.028
Profiel 8 Kleiner bedrijf			1.109	1.224	1.250	1.268	1.308	1.189	1.159	1.149	1.117	1.500	1.519
Profiel 9 Groter bedrijf			32.532	33.387	33.568	33.816	34.525	33.339	33.134	32.790	32.202	31.925	32.496
Opbrengsten (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	1.850	1.865	2.730	2.773	3.013	3.031	3.087	2.830	2.824	2.846	2.804	3.946	4.196
Gebouwd	2.382	2.415	3.299	3.380	3.350	3.349	3.440	3.389	3.410	3.408	3.425	7.235	7.679
Ongebouwd	5.082	5.076	5.346	5.473	5.441	5.473	5.659	5.538	5.527	5.573	5.484	2.982	3.102
Verontreinigings/zuiveringheffing			20.375	18.118	18.850	19.519	19.311	19.073	19.070	19.133	18.898	17.158	17.711
Waterkwantiteitsbeheer	9.116	9.153	11.375	11.626	11.804	11.853	12.186	11.757	11.761	11.827	11.714		
Waterkering			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Veluwe

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	20,02	18,42	19,66	20,20	20,32	23,23	23,93	24,93	25,48	25,83	25,79	43,13	41,24
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0110	0,0100	0,0101	0,0110	0,0114	0,0115	0,0125	0,0133	0,0135	0,0174	0,0173
Gebouwd (gemiddelde woning)			27,28	27,37	27,18	29,23	29,99	31,36	34,22	35,66	37,24	47,70	58,69
Ongebouwd	41,40	42,29	41,81	41,63	41,61	37,71	39,55	40,11	42,58	41,75	43,66	48,30	47,73
Verontreinigings/zuiveringsheffing	45,95	46,83	45,82	46,02	45,99	46,33	47,20	48,44	49,48	51,03	51,46	42,72	42,21
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	66	65	65	66	66	70	71	73	75	77	77	86	83
Profiel 2 (huurw, mphh)	158	159	157	158	158	162	166	170	174	179	180	171	168
Prof 3 (koopw, 1phh)	82	104	85	85	85	90	92	95	99	103	104	121	127
Prof 4 (koopw, 2 ton, mphh)	174	198	177	177	177	182	186	192	198	205	207	206	211
Prof 5 (koopw, 6 ton, mphh)	205	276	215	213	214	222	228	236	247	256	261	276	298
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	1.208	1.286	1.227	1.210	1.210	1.117	1.167	1.179	1.246	1.231	1.278	1.378	1.372
Profiel 7 Natuurterrein	41.401	42.286	41.813	41.631	41.607	37.715	39.546	40.112	42.580	41.755	43.659	1.570	1.551
Profiel 8 Kleiner bedrijf	812	1.348	897	768	781	817	841	788	829	855	840	845	940
Profiel 9 Groter bedrijf	22.442	25.470	22.813	22.248	22.302	22.617	23.083	23.319	23.941	24.685	24.784	21.315	21.585
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	2.771	2.855	3.047	3.130	3.149	3.857	3.960	4.125	4.258	4.316	4.309	7.207	7.122
Gebouwd	4.161	4.293	5.559	5.652	5.591	5.824	6.201	6.555	6.553	6.899	6.676	12.755	12.607
Ongebouwd	4.956	5.061	4.575	4.506	4.504	4.003	4.131	4.190	4.140	4.387	4.244	2.466	2.436
Verontreinigings/zuiveringheffing		31.905	30.897	31.224	31.029	32.066	31.632	32.669	32.990	34.062	34.475	28.185	28.004
Waterkwantiteitsbeheer	9.894	10.099	10.702	10.725	10.628	10.873	11.223	11.715	11.579	12.268	11.981		
Waterkering	1.994	2.111	2.478	2.564	2.616	2.812	2.987	3.155	3.371	3.334	3.249		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Zeeuwse Eilanden

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	51,40	51,76	52,32	44,12	50,43	51,69	53,64	54,75	53,83	53,25	51,89	80,79	79,83
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0327	0,0355	0,0416	0,0435	0,0460	0,0538	0,0500	0,0533	0,0463	0,0498	0,0495
Gebouwd (gemiddelde woning)			66,45	75,43	87,60	89,91	93,91	114,07	106,55	111,90	97,66	105,79	107,86
Ongebouwd	30,80	31,03	61,90	59,16	62,38	65,82	68,27	69,69	58,08	61,62	60,10	59,71	59,00
Verontreinigings/zuiveringsheffing	57,44	58,02	58,44	59,35	59,49	61,27	63,55	64,88	63,79	64,05	62,41	52,62	52,00
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)	109	110	111	103	110	113	117	120	118	117	114	133	132
Profiel 2 (huurw, mphh)	224	226	228	222	229	235	244	249	245	245	239	239	236
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)	160	163	165	176	195	202	211	231	221	223	207	233	234
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)	275	279	282	295	314	325	338	361	349	351	331	338	338
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)	376	386	391	441	485	503	525	585	556	562	516	537	543
Profiel 6 Agrarisch bedrijf	1.056	1.070	1.846	1.779	1.887	1.986	2.063	2.091	1.787	1.874	1.801	1.770	1.753
Profiel 7 Natuurterrein	30.796	31.029	61.895	59.163	62.383	65.817	68.267	69.686	58.077	61.623	60.096	3.663	3.617
Profiel 8 Kleiner bedrijf	1.711	1.778	1.815	1.812	2.082	2.180	2.293	2.193	2.073	2.051	1.739	1.721	1.741
Profiel 9 Groter bedrijf	31.530	32.098	32.451	32.796	34.205	35.406	36.888	36.916	35.882	35.872	33.658	29.652	29.506
Opbredingen (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	5.654	5.487	5.561	4.721	5.476	5.686	5.954	6.132	6.056	5.991	5.837	9.129	9.062
Gebouwd	9.841	10.597	10.571	10.732	13.642	14.294	14.921	16.443	16.220	16.510	14.448	17.079	18.755
Ongebouwd	2.943	2.914	5.771	5.325	5.602	5.877	6.035	6.132	5.456	5.461	5.300	5.142	4.582
Verontreinigings/zuiveringheffing		23.150	23.365	24.035	23.779	26.261	26.311	26.956	26.665	26.557	26.775	21.872	21.824
Waterkwantiteitsbeheer	9.821	10.033	9.997	10.756	11.802	12.142	12.788	12.491	13.849	13.444	13.438		
Waterkering	4.541	4.655	4.666	5.111	5.083	5.152	5.363	7.189	6.353	6.367	5.292		
Wegenbeheer			7.240	4.911	7.835	8.562	8.759	9.027	7.530	8.150	6.855		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Zeeuws-Vlaanderen

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	67,69	74,05	56,21	62,38	66,61	67,41	70,98	76,56	77,38	73,09	75,33	91,98	90,91
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0506	0,0683	0,0475	0,0481	0,0613	0,0616	0,0636	0,0594	0,0574	0,0775	0,0766
Gebouwd (gemiddelde woning)			61,23	96,50	65,79	66,03	83,14	93,57	95,91	90,64	98,65	133,06	131,73
Ongebouwd	64,00	42,20	40,85	47,97	77,50	82,10	87,51	90,05	76,24	76,26	79,44	62,76	62,02
Verontreinigings/zuiveringsheffing		62,00	64,56	67,27	65,78	64,17	63,93	65,32	66,33	65,61	65,60	55,00	54,35
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)		136	121	130	132	132	135	142	144	139	141	147	145
Profiel 2 (huurw, mphh)		260	250	264	264	260	263	273	276	270	272	257	254
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)		215	187	247	212	213	237	252	257	244	256	302	299
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)		339	316	381	344	341	365	383	390	375	387	412	407
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)		497	448	615	504	503	570	603	617	585	618	722	715
Profiel 6 Agrarisch bedrijf		1.418	1.364	1.597	2.274	2.388	2.561	2.599	2.262	2.244	2.322	1.920	1.897
Profiel 7 Natuurterrein		42.195	40.847	47.974	77.504	82.103	87.512	90.050	76.245	76.264	79.438	7.299	6.314
Profiel 8 Kleiner bedrijf		2.394	2.133	2.629	2.052	2.070	2.454	2.176	2.234	2.060	2.049	2.410	2.378
Profiel 9 Groter bedrijf		36.772	36.488	40.052	36.572	36.019	37.842	37.007	37.703	36.543	36.486	34.049	33.629
Opbrengsten (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	2.985	5.950	2.480	2.826	2.981	3.017	3.193	3.318	3.561	3.252	3.352	4.093	4.236
Gebouwd	4.982	10.624	4.516	5.099	4.705	4.860	6.256	5.896	6.945	6.365	6.817	9.361	9.250
Ongebouwd	3.059	5.951	2.762	4.318	5.121	5.425	5.782	5.950	5.250	5.039	5.249	4.058	3.845
Verontreinigings/zuiveringheffing		10.446	10.879	11.402	16.445	11.180	10.805	10.558	10.589	10.384	10.270	8.437	8.533
Waterkwantiteitsbeheer	8.144	18.083	7.280	7.050	7.095	7.556	8.685	8.596	8.653	8.225	8.694		
Waterkering	2.873	2.854	2.357	2.580	2.362	2.511	2.890	3.045	3.079	2.894	2.810		
Wegenbeheer			2.882	1.378	3.350	3.235	3.656	3.523	4.023	3.537	3.914		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.

Zuiderzeeland

Tarieven	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	24,02	26,71	41,44	39,70	48,33	47,13	42,73	40,85	40,13	41,85	56,53	71,83	71,95
Gebouwd (% woz-waarde)			0,0092	0,0098	0,0131	0,0124	0,0122	0,0105	0,0107	0,0106	0,0370	0,0531	0,0527
Gebouwd (gemiddelde woning)			20,06	22,29	28,62	26,14	24,72	22,14	22,14	21,71	75,44	109,13	109,61
Ongebouwd	38,91	47,43	79,60	83,72	114,59	102,25	94,62	93,55	91,90	97,36	70,20	83,83	85,48
Verontreinigings/zuiveringsheffing			55,66	50,32	64,13	65,50	63,36	62,94	63,06	65,20	70,69	57,10	58,41
Bedragen profielen	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Profiel 1 (huurw, 1phh)			97	90	112	113	106	104	103	107	127	129	130
Profiel 2 (huurw, mphh)			208	191	241	244	233	230	229	237	269	243	247
Prof 3 (koopw. 2 ton, 1phh)			114	110	139	137	129	124	124	127	200	235	238
Prof 4 (koopw. 2 ton, mphh)			225	211	267	268	256	250	250	258	342	349	355
Prof 5 (koopw. 6 ton, mphh)			258	252	319	316	301	290	290	299	488	562	569
Profiel 6 Agrarisch bedrijf			2.194	2.278	3.103	2.795	2.596	2.555	2.515	2.657	2.055	2.395	2.441
Profiel 7 Natuurterrein	38.913	47.427	79.596	83.720	114.592	102.250	94.620	93.552	91.904	97.360	70.195	7.810	7.945
Profiel 8 Kleiner bedrijf			928	845	1.097	1.079	1.039	908	912	924	1.591	1.846	1.867
Profiel 9 Groter bedrijf			26.905	24.354	31.136	31.593	30.537	29.717	29.781	30.701	36.232	32.072	32.699
Opbrengsten (*1000 euro)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ingezetenen	2.616	3.007	5.056	4.923	6.477	6.316	6.110	5.858	5.868	5.860	7.179	9.769	10.673
Gebouwd	2.820	3.503	3.327	3.217	4.173	4.300	4.129	3.703	3.805	3.719	13.202	19.928	20.285
Ongebouwd	5.261	6.456	10.348	10.863	15.355	13.625	12.580	12.396	12.444	12.768	8.456	9.221	9.382
Verontreinigings/zuiveringheffing			23.435	21.187	28.164	31.585	27.792	31.361	32.663	33.318	33.932	27.123	28.455
Waterkwantiteitsbeheer	13.309	14.441	14.975	15.363	21.534	19.993	18.555	18.329	18.509	19.230	25.395		
Waterkering	2.649	3.498	3.756	3.640	4.471	4.248	4.265	3.627	3.607	3.116	3.442		
Wegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Vaarwegenbeheer			0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Noot: alle gegevens zijn uitgedrukt in het prijspeil van 2009 (inflatiecorrectie)

De ontwikkeling van de omslag gebouwd is daarnaast gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde.

Wanneer binnen het waterschap meerdere tarieven gelden (doordat er verschillende taakgebieden zijn of omslagklassen of tariefdifferentiatie) worden gewogen gemiddelde tarieven en bedragen weergegeven.

Zie voor methode en achtergronden bijlage 1 van het rapport.